

BELÜGYI SZEMLÉ

BELÜGYMINISZTERIUM

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

74. ÉVFOLYAM
2026 · 5

BELÜGYI SZEMLÉ

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

BELÜGYMINISZTERIUM

74. ÉVFOLYAM
2026 · 5

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

TITKÁR:

Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár

TAGOK:

Prof. Dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora

Prof. Dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora,

tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Hamza Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár

Prof. Dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Kereksi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár

Prof. Dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

és a Média Tanács elnöke, egyetemi tanár

Prof. Dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár, megbízott egyetemi oktató

Dr. Nagy Gábor Bálint, legfőbb ügyész

Prof. Dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár

Prof. Dr. Pólt Péter, az Alkotmánybíróság elnöke, egyetemi tanár

Prof. Dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési

Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)

Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)

Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)

Prof. Dr. Mathieu Deflem, Dél-Karolinai Egyetem, egyetemi tanár

(Amerikai Egyesült Államok)

Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)

Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem, Shanghai, egyetemi tanár (Kína)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püőr. vezérőrnagy, Nemzeti Adó- és

Vámhivatal Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese

Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője

Scott Donovan, a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) igazgatója

Dr. Góra Zoltán t.ú. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője

Dr. Gombos Sándor r. vezérőrnagy, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója

Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Büntelmegelőzési Tanács elnöke

Dr. Hegyaljai Mátyás rendőr dandártábornok, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi miniszteri főtanácsadója

Herczeg Mónika, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára

Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a

Belügyminisztérium oktatási főszemlélője

Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője

Prof. Dr. Sallai János ny. r. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, professor emeritus

Christopher Simon, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász

Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszolgálati Főigazgatóság vezetője

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője

Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ: Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES: Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens

FELELŐS SZERKESZTŐ: Kocsis Vivien Karin

OLVASÓSZERKESZTŐ: Végh Zsuzsanna

IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR: Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár

NEMZETKÖZI ÉS FORDÍTÁSI SZERKESZTŐ: Gémesi Adél

MUNKATÁRSÁK: Luda Henrietta, Csányi Liza

SZERKESZTŐSÉG: 2090 Remeteszőlős, Nagykovács út 3.

Telefonszám +36 (26) 795-922; BM: 24-626

belugyiszemlejournal.org

ISSN: ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) 2677-1632 (Online)

LXXIV. évfolyam

FELELŐS KIADÓ: Belügyminisztérium

<https://kormany.hu/kormanyzat/belugyiszemle>

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

NYOMDA: Duna-Mix Kft. **FELELŐS VEZETŐ:** Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető

MEGJELENIK HAVONTA

ACADEMIC JOURNAL OF INTERNAL AFFAIRS

VOLUME LXXIV

ISSUE 5, 2026

EDITORIAL BOARD

SECRETARY:

Prof. Dr. Valér Dános, ret. Pol. Major General, Professor

MEMBERS:

Prof. Dr. Géza Finszter, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. István László Gál, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. József, Haller Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. Gábor Hamza, Full Member, Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Prof. Dr. Csongor Herke, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. László Kecskés, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Klára Kerezi, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Prof. Dr. András Koltay, President of National Media and Information Communications Authority, University Professor

Prof. Dr. László Korinek, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Miklós Maróth, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Barna Mezey, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Dr. Gábor Bálint Nagy, Prosecutor General, Adjunct Lecturer

Prof. Dr. András Patyi, Constitutional Court Judge, University Professor

Prof. Dr. Péter Polt, President of the Constitutional Court, University Professor

Prof. Dr. István Sándor, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. Mihály Tóth, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Dr. h.c. Detlef Schröder, former Executive Director of the European Union Agency for Law Enforcement Training (Germany)

Prof. Dr. Kwok Yan Lam, Nanyang Technological University (Singapore)

Dr. Ludek Michalek, member of the Police Academy of the Czech Republic, University Professor (Czech Republic)

Prof. Dr. Mathieu Deflem, University of South Carolina, University Professor (United States of America)

Dr. habil. Philipp Fluri, Executive Director, Geneva Centre for Security Policy (Switzerland)

Prof. Dr. Changdong Wei, East China University of Political Science and Law, Shanghai, University Professor (China)

PROFESSIONAL ADVISORY BOARD

Dr. Kristóf Péter Bakai, PhD, Major General of the Customs and Finance Guard, Deputy President for Customs and International Affairs of the National Tax and Customs Administration of Hungary

Dr. János Balogh, Lieutenant General of Police, Chief of the Hungarian National Police Headquarters

Scott Donovan, Director of the International Law Enforcement Academy (ILEA) in Budapest

Dr. Zoltán Góra, Lieutenant General of Fire Service, Director General of the National Directorate General for Disaster Management

Dr. Sándor Gömbös, Police Major General, Director General of the National Directorate-General for Aliens Policing

Dr. József Hatala, retired Lieutenant General of Police, President of the National Crime Prevention Council

Dr. Máttyás Hegyaljai, Police Brigadier General, Chief Adviser for European Union and International Affairs, Ministry of the Interior

Mónika Herczeg, Deputy Secretary of State for European Union and International Affairs, Ministry of the Interior

Prof. Dr. Frigyes Janza, retired Major General of Police, Honorary University Professor, Chief Education Inspector of the Ministry of Interior

Prof. Dr. Gábor Kovács, Major General of Police, Dean of the Faculty of Law Enforcement at the University of Public Service, Head of Department and University Professor

István Láng, Director General of the General Directorate of Water Management

Prof. Dr. János Sallai, Pol. Colonel (Ret.), Head of Department, Professor Emeritus, National University of Public Service

Christopher Simon, Interior Attaché of the Federal Ministry of the Interior of Austria

Dr. Marcel Szabó, Constitutional Judge, International Lawyer

Dr. Szilvia Tomin, Pol. Major General, Director General, National Defense Service

Dr. Tamás Tóth Lieutenant General, Leader of the National Headquarters of the Hungarian Prison Service

Dr. András Túrós, retired Police Lieutenant General, President of the Nationwide Civil Self-Defence Organization

EDITORSHIP

EDITOR-IN-CHIEF: Prof. Dr. Valér Dános, ret. Pol. Major General, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF: Dr. Csaba Szabó PhD, Pol. Lieutenant Colonel, Associate Professor

MANAGING EDITOR: Karin Vivien Kocsis

READER EDITOR: Zsuzsanna Végh

LANGUAGE EDITOR: Prof. Dr. József Boda ret. State Sec. Major General, Professor

INTERNATIONAL AND TRANSLATION EDITOR ASSOCIATES: Adél Gémesi

EDITORSHIP: H-2090 Remeteszőlős, Nagykovácsí út 3., Phone:

+36 (26) 795-922; BM: 24-626

belugyiszemlejournal.org

ISSN: ISSN 2062-9494 (Print) ISSN 2677-1632 (Online)

Volume LXXIV

PUBLISHER: Ministry of Interior of Hungary

<https://kormany.hu/kormanyzat/belugyminiszterium>

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

TYPOGRAPHY: Duna-Mix Kft. **RESPONSIBLE MANAGER:** Bálint Szabó, Prison Lieutenant Colonel, Executive Director

PUBLISHED MONTHLY

TARTALOM

Előszó	1149
TANULMÁNYOK	
MAKKOS NÁNDOR: Egyenlő bánásmód a rendvédelemben – jogi, intézményi és algoritmikus kihívások ..	1151
VÁRI VINCE: Egyszerűsített nyomozás, avagy „Mission Impossible”? A büntetőeljárás reformja és a valóság	1169
BÓI LÁSZLÓ – SZÁNA ÁGNES: Hozzájárulás nélküli hangfelvételek rögzítésének és felhasználásának jogi korlátai ..	1189
DENICH ERVIN – HEGEDŰS SZILÁRD – BARACSI ÁRON LAJOS: Vagyon elleni bűncselekményeket befolyásoló fontosabb makrogazdasági bizonytalansági tényezők vizsgálata Magyarországon többváltozós módszerekkel	1205
MINKÓ-MISKOVICS MARIANN: Pirotechnikai eszközökkel elkövetett szurkolói rendbontások magyarországi szabályozása	1229
HIMBERGER PÉTER: Az állam és az egyház együttműködése és annak fenntarthatósága a szociálpolitikában: politikai dimenziók és társadalmi hatások Magyarországon	1243
ERNYES MIHÁLY – LIPPAI ZSOLT: Betekintés a 19. századi Magyarország felelős őrsége működésébe	1267
PRISKI ZSANETT: Az iskolai erőszak és kezelési lehetőségei a pedagógusok tapasztalatai alapján	1287
SZABÓ CSABA – UDVARDI-ZSOLDOS PÉTER: Rendőrségi lelki támogatás és erkölcsi reziliencia. Egy ökumenikus állományvédelmi pilotmodell jogi, szervezeti és módszertani feltételei	1313
FÜREDI SÁNDOR: A biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű vizsgálata bűnügyekben II. A DNS-transzfer	1331
KRENNER JÓZSEF: A mauritiusi közlekedésbiztonsági helyzet elemző bemutatása. Rendészeti tapasztalatok a szituációs bűnmegelőzés tükrében	1369
BÁNÁTI TIBOR: Bűnelemzés Európa közepén: módszerek és technikák a gyakorlatban	1383

TARTALOM

STUDIES

JÓZSEF KRENNER:

- An analytical presentation of the road safety situation in Mauritius –
Policing experiences in the light of situational crime prevention 1407

TIBOR BÁNÁTI :

- Crime analysis in the middle of Europe: methods and techniques in practice 1421

RECENZIO

SIDLÓ MARIANN:

- A bűnügyi elemzés emberi tényezői.
Emma Brown és Dale Ballucci kvalitatív kutatásának tanulságai 1445

CZUKOR ÁKOS GELLÉRT:

- Az iskolai bántalmazás és az online térben történő zaklatás aktualitásai.
Recenzió Kulcsár Gabriella: Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és
kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást? című könyvéről 1459

Kedves Olvasó!

„Minden érintkezés nyomot hagy.”

Edmond Locard

A kriminalisztika egyik legismertebb alapgondolata szerint minden érintkezés nyomot hagy. Első hallásra ez a mondat a bűnügyi helyszín, a tárgyi bizonyíték, a biológiai anyagmaradvány és a szakértői vizsgálat világába vezet. Valójában azonban ennél tágabb érvényű felismerést hordoz. A rendészet, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közbiztonság területére vonatkozóan is elmondhatjuk, hogy minden intézkedés, minden döntés, minden szakmai válasz és minden emberi találkozás nyomot hagy. Nyomot hagy az állampolgár biztonságérzetében, a közbizalomban, az intézmények működésében, a jogalkalmazás kultúrájában és abban is, ahogyan a társadalom a belügyi igazgatás egészére tekint.

A Belügyi Szemle jelen lapszámának tanulmányai a következő gondolat köré rendezhetők: különböző tudományterületekről, eltérő módszertani megközelítésekből, de közös szakmai felelősséggel vizsgálják, hogy a biztonság megteremtésére irányuló állami, rendészeti és társadalmi cselekvések milyen következményekkel járnak.

A rendészettudomány egyik alapvető feladata ma már nem pusztán a jogsértések leírása, a bűnözési mintázatok elemzése vagy a jogalkalmazás problémáinak értelmezése. Ennél többre hivatott; képesnek kell lennie arra, hogy a biztonságot összetett társadalmi, technológiai, jogi és emberi jelenségként ragadja meg. Nem egyetlen részterület szakmai kérdéseit tárjuk az olvasó elé, hanem a belügyi gondolkodás széles horizontját: a bizonyítástól és a bünelemzéstől az algoritmikus rendészetten át az iskolai erőszak, a közlekedésbiztonság, a rendészettörténet és az állományvédelem kérdéséig. A korszerű rendészet egyik meghatározó kihívása, hogy a hatékonyság, a jogszerűség, a technológiai fejlődés és az emberi méltóság védelme között egyensúlyt teremtsen. Az arcfelismerő rendszerek, a prediktív technológiák, a Big Data-alapú bünelemzés és a digitális bizonyítékok új lehetőségeket kínálnak, de új felelősséget is keletkeztetnek. A technológia nem helyettesíti az emberi mérlegelést, nem váltja ki az intézményi kontrollt és nem teszi mellőzhetővé az alapjogok tiszteletét. A korszerű rendészet ereje abban áll, hogy a hatékonyságot, a jogszerűséget és az emberi méltóság védelmét egymást erősítve érvényesíti.

A lapszám tanulmányai arra is rámutatnak, hogy a biztonság nem kizárólag rendészeti kategória. A vagyoni elleni bűncselekmények mögött gazdasági és

társadalmi tényezők húzódnak meg; az iskolai erőszak kezelése pedagógiai, pszichológiai, családi és közösségi felelősséget is jelent; a közlekedésbiztonságban a technológiai kontroll, a közlekedési kultúra és a sérülékeny úthasználók védelme egyaránt meghatározó. Különösen fontos üzenete e lapszámnak, hogy a rendészeti hivatás emberi oldala nem választható el a szakmai teljesítménytől. A rendőr, a nyomozó, az elemző, a szakértő, az iskolaőr, a vezető és a humánpolitikai támogató rendszer nemcsak szabályokat alkalmaz, hanem emberi sorsokkal, veszteségekkel, konfliktusokkal és morális dilemmákkal találkozik. A szolgálat nyomot hagy az állomány tagjaiban is, ezért a lelki támogatás, az erkölcsi reziliencia, a szervezeti bizalom és a segítségkérés kultúrája nem kiegészítő elem, hanem a hosszú távon fenntartható rendészeti működés egyik feltétele.

Jelen lapszám a múlt és a jövő közötti párbeszédet is megteremti. A 19. századi felelős őrség történetének vizsgálata arra emlékeztet, hogy a közbiztonság megteremtése soha nem volt pusztán technikai vagy szervezeti kérdés. Mindig magában hordozta a felelősség, az ellenőrizhetőség, a közösségi részvétel és az állami szerepvállalás dilemmáit. Ezek a kérdések ma is jelen vannak, csak más formában: algoritmusokban, adatbázisokban, térfigyelő rendszerekben, nemzetközi bűnelemzési együttműködésekben, büntetőeljárás reformokban és komplex prevenció programokban.

A lapszám szerzői különböző nézőpontokból, de közös szakmai igénnyel járulnak hozzá ahhoz, hogy a belügyi ágazat előtt álló kérdéseket tudományosan megalapozott, elemző és felelősségteljes gondolkodással közelítsük meg. A tanulmányok nem minden esetben kínálnak végleges megoldásokat, de pontosan kijelölik azokat a kérdéseket, amelyekkel a jogalkotásnak, a jogalkalmazásnak, a rendészeti vezetésnek, az oktatásnak, a szakértői gyakorlatnak és a társadalomnak közösen kell szembenéznie.

Locard gondolatát továbbvive: nemcsak a bűncselekmény hagy nyomot, hanem a megelőzés is. Nemcsak a jogsértésnek van következménye, hanem a jó intézményi válasznak is. A jogszerűség, az emberség, a szakmai pontosság és a közösségi felelősség ugyanúgy rögzülhet a társadalmi emlékezetben, mint a bizalmatlanság vagy a bizonytalanság. A belügyi tudományosság feladata éppen az, hogy ezeket a nyomokat láthatóvá, értelmezhetővé és a jövő döntései számára hasznosíthatóvá tegye.

E gondolat jegyében ajánljuk az olvasó figyelmébe jelen lapszámunkat. Bízunk benne, hogy a közölt tanulmányok hozzájárulnak ahhoz, hogy a rendészeti és belügyi gondolkodás továbbra is korszerű, jogállami, emberközpontú és felelősségteljes maradjon.

Szerkesztőség

Egyenlő bánásmód a rendvédelemben – jogi, intézményi és algoritmikus kihívások

Equal Treatment in Law Enforcement – Legal, Institutional and Algorithmic Challenges

Makkos Nándor

Dr., PhD, esélyegyenlőségi mentor
Belügyminisztérium,
Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság
nandor.makkos@tef.gov.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány feltárja, miként érvényesíthető az egyenlő bánásmód (EB) követelménye a magyar rendvédelemben, különös tekintettel a több szintű jogi szabályozásra és a mesterséges intelligencia alkalmazására.

Módszertan: A tanulmány módszertana kettős megközelítést alkalmaz. Egyrészt normatív-jogi elemzés keretében vizsgálja a vonatkozó hazai és uniós jogforrásokat, valamint az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatát. Ennek célja, hogy feltárja az egyenlő bánásmód elvének szabályozási rétegeit és azok dogmatikai összefüggéseit. Másrészt esettanulmányokra támaszkodik, amelyek empirikus szempontból mutatják be a rendőrségi gyakorlat problémáit. Három ügy került kiválasztásra: (1) a roma közösségeket érintő aránytalan igazoltatások, (2) a Budapest Pride tiltásának bírósági megsemmisítése, valamint (3) az arcfelismerő rendszerek magyarországi pilot alkalmazása. Az esetválasztás szándékosan több dimenziót fed le: etnikai szelekció, gyülekezési jog és digitális technológia. Ezek együttes vizsgálata lehetővé teszi, hogy a tanulmány átfogó képet adjon a rendvédelemben érvényesülő diszkriminációs kockázatokról. A módszertan korlátja, hogy az esettanulmányok száma szűk, és elsősorban jogi forrásokra, ombudsmani és hatósági jelentésekre, valamint nemzetközi szakirodalomra épül. Statisztikai elemzés vagy nagymintás empirikus kutatás nem képezte a vizsgálat tárgyát, így az eredmények inkább kvalitatív következtetések formájában értelmezhetők.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 07. 10. Átdolgozás: 2025. 09. 05.
Elfogadás: 2025. 09. 18.

Megállapítások: A fejlett technológiák (FRT, prediktív rendszerek) csak kettős ex-ante engedélyezés, független audit és nyílt adatszolgáltatás mellett egyeztetetők össze az EB-elvekkkel; a jogszerűség kulcsa a transzparens adatkezelés és az időben történő bírói felülvizsgálat.

Érték: Elsőként integrálja az EU 2024/1689 MI-rendelet előírásait a hazai rendészeti gyakorlatba, és hatpontos reformcsomagot kínál az egyenlő bánásmód operatív minőségi mutatóvá emeléséhez.

Kulcsszavak: egyenlő bánásmód; rendvédelem; arcfelismerés; prediktív rendészet

Abstract

Aim: The article explores how the principle of equal treatment can be operationalised in Hungarian policing, with a special focus on multi-layered legal norms and the use of artificial-intelligence tools.

Methodology: This study applies a dual methodological approach. First, a doctrinal legal analysis is conducted of the relevant Hungarian and EU legal sources as well as of the case law of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights. The aim is to identify the normative layers of the principle of equal treatment and to explore their doctrinal interconnections. Second, the paper relies on case studies that empirically illustrate the challenges of policing practice. Three cases were selected: (1) disproportionate police checks affecting Roma communities, (2) the annulment of the Budapest Pride ban by the courts, and (3) the pilot deployment of facial recognition systems in Hungary. The selection deliberately covers different dimensions: ethnic profiling, freedom of assembly and digital technology, allowing for a comprehensive assessment of the risks of discrimination in law enforcement. The main limitation of the methodology is the relatively narrow number of case studies and the reliance on legal sources, ombudsman and supervisory authority reports and international scholarship. Large scale statistical or quantitative research was not included; therefore the findings should be interpreted as qualitative insights rather than generalisable empirical conclusions.

Findings: Advanced technologies (FRT, predictive policing) remain compatible with equality norms only under a dual ex-ante authorisation regime, independent audits, and open data disclosure; transparent data management and swift judicial oversight are decisive.

Value: This is the first study to apply Regulation (EU) 2024/1689 on Artificial Intelligence to Hungarian law-enforcement practice and proposes a six-point reform package that turns equal treatment into a measurable performance indicator.

Keywords: equal treatment; law enforcement; facial recognition; predictive policing

Bevezetés

Az egyenlő bánásmód követelménye a rendvédelemben nem pusztán jogszabályi hivatkozás, hanem az állam és az állampolgár közötti legérzékenyebb kapcsolódási pont példája. Itt az elv nem csupán absztrakt alkotmányos kötelezettség, hanem a hatalommal való napi találkozás lakmuspapírja. A Pap-paradigma (Pap, 2014b) szerint a rendőri gyakorlatban egy „láthatatlan határ” húzódik meg a legitimitáskockázatelemzés és a tilalmazott előítéletes szelekció között. A téma aktualitását a következő három tényező növeli.

- **Jogszabályi szigorodás:** az Alaptörvény XV. cikke és a 2003. évi CXXV. törvény (Ebtv.) az állam explicit antidiszkriminációs kötelezettségét rögzíti.
- **Nemzetközi nyomás:** az EU Alapjogi Chartájának 21. cikke, valamint az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata (például CHEZ, ECLI: EU:C:2015:480) a magyar rendészet transzparenciáját követeli meg.
- **Digitalizáció:** a 2024-ben elfogadott mesterséges intelligencia rendelet (EU) 2024/1689 új megfelelési réteget hozott a rendészeti adat- és algoritmus-használatba.

A rendőri intézkedések során megvalósuló bánásmód tükrözi az állam normatív önképét: kiket véd, kiket tekint gyanúsnak, és hogyan teszi mindezt. A „normatív önkép” itt azt jelenti, hogy az állam a rendészeti gyakorlaton keresztül fejezi ki saját értékválasztásait: mely társadalmi csoportokat tekinti a közösség védendő tagjainak, kiket sorol a potenciális veszélyforrások közé, és milyen eszközökkel, milyen bánásmóddal jár el velük szemben. Másként fogalmazva, a rendőri intézkedés nem pusztán a közbiztonság fenntartásának technikai eszköze, hanem az emberi méltósághoz való viszony mércéje. Ha a hatósági gyakorlat előítéletektől terhelt, az azt üzeni, hogy az állam önképében bizonyos csoportok nem egyenrangú polgárok. Ha viszont az egyenlő bánásmód következetesen érvényesül, az az emberi méltóság tiszteletének erős kifejeződése.

Nem véletlen, hogy a nemzetközi szakirodalomban kiemelt figyelmet kap az amerikai és az európai antidiszkriminációs logika közötti ellentmondás. Az Egyesült Államok 1964. évi Civil Rights Actjének VII. cikke a diszkrimináció tilalmát erőteljesen jogalanyi alapon fogalmazza meg, az egyén szubjektív jogát védi, és lehetőséget biztosít kártérítési igény érvényesítésére. A rendszer „color-conscious” megközelítést alkalmaz, amely – ha szükséges – pozitív intézkedésekkel (affirmative action) ismeri el a strukturális egyenlőtlenségek korrekciójának lehetőségét (Belton, 2004).

Ezzel szemben a magyar Ebtv. és az európai szabályozás – a 2000/43/EK és a 2000/78/EK irányelvek alapján – inkább normatív és intézményes logikát

követ. A diszkrimináció fogalmát objektív kritériumok mentén határozza meg, és a jogsértés megállapítását hatósági vagy bírósági eljárás keretébe helyezi. A közjogi korrekciós mechanizmusban nem elsősorban a kártérítés, hanem a jogsértés megállapítása, az eltiltás és a nyilvánosságra hozatal áll a középpontban. Ez a különbség a rendvédelmi gyakorlatban is tetten érhető. Míg az Egyesült Államokban az egyéni peres eljárások [például Terry v. Ohio, 392 U.S. 1 (1968)] precedenseket teremtenek, addig Magyarországon az Egyenlő Bánásmód Hatóság (ma az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala) és a bíróságok döntései eseti jelleggel, de nem precedensértékű módon formálják a joggyakorlatot. Pap András László e különbségeket elemezve mutatott rá, hogy míg az amerikai modell az egyén önrendelkezési jogait állítja középpontba, addig a magyar szabályozás inkább az állami szervek normakövetését hangsúlyozza (Pap, 2014b).

Az új kihívás abban áll, hogy a rendőrségi adatgyűjtés, a mesterséges intelligencia és a prediktív technológiák elterjedése mellett ezek a hagyományos modellek már nem elegendők. A jogegyenlőség nem csupán a múlt és a jelen mérlege, hanem a jövő algoritmusainak kontrollmechanizmusa is.

A tanulmány célja a hazai és uniós jogi keretek feltárása, a profilalkotás, az algoritmusok és a társadalmi egyenlőtlenségek összefüggéseinek vizsgálata, gyakorlati ajánlások megfogalmazása a rendvédelem jogszerűségének és igazságosságának biztosítása érdekében.

Az elmúlt évek társadalmi folyamatai, különösen a migrációs válság, a terrorizmus elleni fellépés és a digitalizáció gyorsulása új szintre emelték a biztonság és szabadságjogok közötti feszültséget. A rendőrség működésének átláthatósága ma már nemcsak jogállami, hanem legitimációs kérdés is, hiszen a közbizalom tartóssága azon múlik, hogy az állampolgárok mennyire érzik magukat egyenrangú alanyainak a jogrendnek. A rendészeti intézkedések során megvalósuló egyenlő bánásmód ezért nem pusztán jogi kategória, hanem a társadalmi kohézió egyik alapfeltétele. A következőkben bemutatott jogi, intézményi és technológiai példák mind azt illusztrálják, hogy az állam önképe és a polgárok hétköznapi tapasztalatai között miként alakulhat ki bizalmi deficit.

Jogi és intézményi keret – a normarendszer rétegei és az ellenőrzés útjai

A rendvédelem egyenlő bánásmódra vonatkozó kötelezettsége több szinten megjelenő jogforrásból épül fel, amelyek piramisszerű rendszert alkotnak. A legmagasabb szinten az Európai Unió normái állnak. Az Európai Unió Alapjogi Chartája egyértelműen rögzíti a diszkrimináció tilalmát, különös tekintettel

a nemi irányultságra, az etnikai származásra és a vallási meggyőződésre. Ezt egészítik ki a Tanács 2000/43/EK és 2000/78/EK irányelvei, amelyek a faji és etnikai, illetve a foglalkoztatási diszkrimináció tilalmát konkretizálják (Craig & de Búrca, 2020).

A magyar Alaptörvény XV. cikke ugyancsak tiltja a hátrányos megkülönböztetést, és kimondja a törvény előtti egyenlőséget. Az egyenlő bánásmód követelményét a 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvt.) részletesen szabályozza, amely meghatározza a védett tulajdonságokat, valamint a közvetlen és közvetett diszkrimináció fogalmát. A rendőrség tevékenységét az 1994. évi XXXIV. törvény (Rendőrségi törvény) keretezi, amely előírja az alapjogok tiszteletben tartását. A gyülekezési jog gyakorlását pedig a 2018. évi LV. törvény szabályozza.

Az intézményi kontroll több szinten érvényesül. Az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2021-ben beolvadt az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalába, így ma az ombudsman jár el az egyenlő bánásmód megsértése esetén. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH, 2023) hatásköre különösen jelentős a biometrikus adatkezelések, így az arcfelismerő rendszerek vizsgálata során. Az Európai Unió Bírósága a CHEZ-ügyben (C-83/14.) világossá tette, hogy a látszólag semleges intézkedés is diszkriminatív lehet, ha ténylegesen aránytalanul sújt egy adott etnikai csoportot.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága szintén jogfejlesztő szerepet tölt be. A Gilan and Quinton v. United Kingdom ügyben (2010) kimondta, hogy a cél nélküli, tömeges igazoltatások sértik az emberi jogokat. A Timishev v. Russia ügyben (2005) pedig az etnikai alapú szelekciót kettős jogsértésnek minősítette: egyszerre sérti a mozgásszabadságot és az emberi méltóságot.

A magyar jogi szabályozás ugyanakkor gyakorlati problémákkal küzd. A sérelemdíj jelenlegi mértéke nem bír elég visszatartó erővel: a hazai bírói gyakorlatban gyakran alacsony összegeket ítélnek meg a diszkrimináció áldozatainak (Fazekas, 2023). Ez csökkenti a jogérvényesítés tényleges hatékonyságát, és hozzájárul ahhoz, hogy a rendőrségi gyakorlatban a diszkrimináció tilalma gyakran deklaratív maradjon.

Összességében a jogi keret világos és többretegű, de a hatékony érvényesüléshez szükséges az intézményi kontroll megerősítése, a dokumentációs feyelem betartatása és a jogorvoslati mechanizmusok tényleges megerősítése. Az érvényesülés egyik fő akadály a bizonyítási teher kérdése: a diszkriminációt elszenvadó állampolgárnak gyakran nincsenek kézzelfogható bizonyítékai, miközben a rendőrség dokumentációs hiányosságai még inkább megnehezítik a jogérvényesítést. Ezt súlyosbítja, hogy Magyarországon korlátozott a statisztikai adatgyűjtés az etnikai hovatartozásról, így nehezen állapítható meg rendszerszintű aránytalanság. Mindez oda vezet, hogy a papíron erős jogi

keret a gyakorlatban sokszor nem nyújt tényleges védelmet, és az egyenlő bánásmód követelménye részben szimbolikus marad. A jogi normák tehát csak akkor tölthetik be valódi funkciójukat, ha a végrehajtás mellé valós monitoring és szankciórendszer társul.

Profilalkotás kontra szelektív figyelem

A rendőrségi gyakorlat egyik legvitatottabb területe a profilalkotás, amely a bűnmegelőzés és a közrendvédelmi intézkedések során alkalmazott szelektív figyelem módszere. Bár a profilalkotás bizonyos körülmények között hatékony eszköz lehet a bűncselekmények megelőzésére, ugyanakkor jelentős kockázatokot hordoz az egyenlő bánásmód szempontjából. Az aránytalan és indokolatlan célzások elsősorban a kisebbségi csoportokat sújtják, és hosszú távon aláássák a rendőrség legitimitását (Pap, 2014a).

Nemzetközi kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy a túlzott etnikai vagy szociális alapú profilalkotás fokozza a társadalmi feszültségeket. Gould és Mastrofski (2018) húszmillió közúti ellenőrzés tapasztalata alapján kimutatták, hogy az aránytalan rendőri intézkedések nem növelik a bűnfelderítési hatékonyságot, viszont rombolják a közösségi bizalmat. A rendőrség ugyanakkor saját narratívájában gyakran a bűnmegelőzés elengedhetetlen eszközeként mutatja be a profilalkotást. Érvelésük szerint a rendelkezésre álló erőforrások korlátozottak, ezért a tapasztalati mintákon alapuló szelektív figyelem hatékonyabbá teszi az intézkedéseket. A probléma ott kezdődik, amikor ezek a minták előítéletekkel keverednek, és a rendőri gyakorlatban olyan csoportokra irányulnak, amelyek valójában nem hordoznak fokozott kockázatot. Ez a legitimációs alap gyengüléséhez vezet, mert a közbiztonsági érdekek hangsúlyozása sem képes ellensúlyozni a társadalmi igazságtalanság érzését. A nemzetközi tapasztalatok szerint a hatékonysági érvek csak akkor állják meg a helyüket, ha objektív, átlátható statisztikai adatokkal is alátámaszthatók. A rendőrség átláthatósága és felelősségre vonhatósága ezért kulcselem a legitim működéshez (Blount, 2018).

A roma közösségeket érintő gyakorlat

Magyarországon a roma közösségek tagjai gyakran számolnak be aránytalan igazoltatásokról és rendőri intézkedésekről. Pap (Pap, 2014a) rámutat, hogy ez a gyakorlat strukturális egyenlőtlenségeket konzervál, és jogilag nehezen ellenőrizhető, mert sok esetben hiányos a dokumentáció. A magyar ombudsmanni jelentések (2022) szintén megerősítik, hogy a rendőrségi szelekció gyakran

etnikai alapú, ami összeegyeztethetetlen az Ebktv. előírásaival. Különösen problematikus, hogy a mesterséges intelligenciát gyakran a semlegesség és objektivitás garanciájaként kommunikálják, mintha az algoritmusok mentesek lennének az emberi előítéletektől. Ez az illúzió azonban elfedi, hogy a rendszerek mögött mindig emberek által kiválasztott adatok, modellek és célfüggvények állnak. Ha a társadalom úgy érzékeli, hogy a rendőrség a technológiai eszközökre hivatkozva mentesíti magát a felelősség alól, az tovább rombolhatja a közbizalmat. A technológiai determinizmus helyett ezért olyan szemlélet szükséges, amely a mesterséges intelligenciát is jogilag és etikailag elszámoltatható eszközként kezeli

A gyülekezési jog és a Pride-ok biztosítása

A gyülekezési jog gyakorlása szintén érzékeny terület, ahol a rendőrségnek egyensúlyt kell tartania a közrend védelme és az alapjogok biztosítása között. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága már a 20. század közepén kimondta, hogy a felvonulásokhoz szükséges engedélyezési eljárások nem vezethetnek önkényes korlátozásokhoz (Cox v. New Hampshire, 1941; Shuttlesworth v. City of Birmingham, 1969). A First Amendment védi a békés felvonulásokat, és az engedélyezés csak technikai és közrendvédelmi szempontokat mérlegelhet (Freedom Forum, [URL3](#); Cornell Law School, [URL4](#)).

Magyarországon a Budapest Pride körüli viták jól mutatják a probléma súlyát. A Kúria 2025-ben megsemmisítette a fővárosi Pride felvonulás betiltását, hangsúlyozva, hogy a gyülekezési jog kiemelt védelem alatt áll (Kúria, Kfv. VI.40.019/2025/4). A nemzetközi sajtóban is visszhangot kapott az ügy, a Guardian beszámolója szerint a főpolgármester nyilvánosan kiállt a rendezvény mellett, annak ellenére, hogy a hatóságok tiltani akarták ([URL5](#)).

Következtetések a profilalkotás kapcsán

A profilalkotás és a szelektív figyelem kérdése arra mutat rá, hogy a jogi szabályozás önmagában nem elegendő. Szükség van olyan átlátható intézményi gyakorlatokra, amelyek csökkentik a diszkrimináció kockázatát, és erősítik a társadalmi bizalmat. Az empirikus tapasztalatok alapján a rendőrség legitimitása elsősorban azon múlik, hogy mennyire képes megkülönböztetés nélkül, minden állampolgár számára egyenlően biztosítani a jogok gyakorlását (Pap, 2014a; Blount, 2018).

Algoritmikus elfogultság és arcfelismerő rendszerek kockázatai

A mesterséges intelligencia (MI) és a biometrikus azonosítás eszközei új korszakot nyitottak a rendvédelemben. Az arcfelismerő rendszerek (facial recognition technology – FRT) elméletileg a közbiztonság növelését és a bűnüldözés hatékonyságát szolgálják, hiszen lehetővé teszik a tömeges azonosítást és a közterületi megfigyelés kiterjesztését. Ugyanakkor a gyakorlat azt mutatja, hogy az FRT alkalmazása komoly aggályokat vet fel az egyenlő bánásmód és az alapjogvédelem szempontjából. Az algoritmikus elfogultság problémája ugyanis arra figyelmeztet, hogy a technológiai innováció önmagában nem értékes, hanem társadalmi egyenlőtlenségeket is képes konzerválni vagy felerősíteni.

Algoritmikus torzítások

A szakirodalom egyértelműen rávilágított arra, hogy az MI-rendszerek nem pusztán technikai eszközök, hanem társadalmi kontextusba ágyazott gyakorlatok. Barocas, Narayanan és Nissenbaum (2019) hangsúlyozzák, hogy a „fairness” kérdése nem oldható meg csupán kódolási technikákkal, mivel az adatok mögötti társadalmi valóság gyakran eleve torzított. Veale és Borgesius (Veale & Borgesius, 2021) arra mutatnak rá, hogy még az EU új AI Act-je sem képes teljes mértékben kezelni az algoritmikus elfogultság problémáját, különösen a rendészeti alkalmazások esetében, ahol a hatalmi aszimmetriák erősebben érvényesülnek.

Az Egyesült Államokban a Civil Rights Commission 2024-es jelentése (Garza, 2024) kimutatta, hogy az arcfelismerő rendszerek hibaaránya jelentősen magasabb a női és kisebbségi arcok azonosításakor. E különbségek a diszkrimináció intézményes kockázatát hordozzák, hiszen a rendőrség döntései közvetlenül alapulhatnak téves vagy torzított adatokon.

Nemzetközi esetek és hatósági fellépés

A Clearview AI ügye jól mutatja, hogy a piaci szereplők jogsértő gyakorlata közvetlen fenyegetést jelenthet az alapjogokra. Az Európai Adatvédelmi Testület (European Data Protection Board – EDPB) 2024-ben rekordösszegű bírságot szabott ki a vállalatra, mert az jogellenesen gyűjtött és használt fel biometrikus adatokat. Ez az eset világossá tette, ha az algoritmikus eszközöket megfelelő garanciák nélkül vezetik be, a társadalmi kontroll teljesen kicsúszhat a jogállami keretek közül.

A magyar helyzetet tovább bonyolítja, hogy a 2025-ben elfogadott új biometrikus megfigyelési szabályozás komoly kritikát kapott civil szervezetektől és

nemzetközi médiumoktól (ECNL; Euractiv). A fő kifogás szerint a törvények több ponton ellentmondanak az AI Act előírásainak, és nem biztosítanak kellően független ellenőrzési mechanizmusokat. Ez a jogalkotás és a tényleges gyakorlat közötti szakadék az alapjogvédelem szempontjából kiemelten problémás.

Az AI Act és az uniós jogi kötelezettségek

Az Európai Unió mesterséges intelligenciáról szóló új rendelete [Regulation (EU) 2024/1689] különösen szigorú szabályokat ír elő a „magas kockázatú” alkalmazásokra, ideértve a rendészeti célú arcfelismerést. A rendelet újdonsága, hogy kötelezővé teszi a kockázatértékelést, az átláthatóság biztosítását és a független ellenőrzés bevezetését. Craig és de Búrca (2020) jogfejlődési keretben értelmezik ezt a lépést, amely szervesen illeszkedik az uniós törekvésekbe: egyszerre kívánja garantálni az alapjogvédelmet és fenntartani a belső piac integritását. Ugyanakkor a szabályozás végrehajtása erősen tagállami felelősség, és a magyar jogalkalmazás gyakorlata eddig nem mutat kellő elkötelezettséget a rendelet szellemének érvényesítésére.

Magyarországi kockázatok

A hazai gyakorlatban a legnagyobb problémát a dokumentáció és a független ellenőrzés hiánya jelenti. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) 2023-as jelentése szerint a pilotprogramok során a rendőrség nem tudta igazolni az arcfelismerő rendszerek célhoz kötöttségét és arányosságát. Ez nem csupán a diszkrimináció tilalmát sérti, hanem a rendőrség társadalmi legitimitását is aláássa: a polgárok bizalma meginoghat abban, hogy a hatóságok a technológiát a közérdek védelmében, nem pedig önkényes vagy előítéletes módon alkalmazzák.

Összegzés

Az arcfelismerő rendszerek és más MI-alapú eszközök rendészeti alkalmazása csak akkor lehet összeegyeztethető a jogállami követelményekkel, ha szigorú garanciák biztosítják a jogszerűséget, az átláthatóságot és a független kontrollt. Ellenkező esetben fennáll a veszélye annak, hogy az algoritmikus torzítások rendszerszintű diszkriminációt eredményeznek. A Clearview AI elleni fellépés, az EDPB bírságai és az AI Act szabályai egyaránt figyelmeztetnek: a magyar szabályozásnak és jogalkalmazásnak sürgősen erősítenie kell a garanciális mechanizmusokat, különben a rendvédelem emberi jogi deficitje tovább mélyülhet.

Empirikus esettanulmányok és a dokumentációs fegyelem

Az egyenlő bánásmód követelményének gyakorlati érvényesülése leginkább konkrét empirikus eseteken keresztül vizsgálható. Magyarországon három olyan ügy emelhető ki, amely jól szemlélteti a normatív keretek és a rendőrségi működés közötti szakadékot.

Roma közösségeket érintő igazoltatások

Pap (Pap 2014a, 2014b) empirikus vizsgálatai alapján a roma közösségek tagjai aránytalanul gyakran esnek rendőri igazoltatás alá. Az Alapvető Jogok Biztosának 2022-es jelentése (Ombudsman, 2022) szintén hangsúlyozza, hogy az intézkedések dokumentációja hiányos, így nem biztosítható a diszkrimináció tilalmának hatékony ellenőrzése. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Timishev v. Russia* ügyben (2005) kimondta, hogy az etnikai alapú szelekció ketts jogsértésnek minősül: sérti a mozgásszabadságot és az emberi méltóságot.

A Pride tartalomalapú tiltása

A gyülekezési jog gyakorlásának egyik legjelentősebb hazai esete a Budapest Pride körüli jogvitákhoz kapcsolódik. A magyar hatóságok több alkalommal kísérelték meg a rendezvény betiltását közrendvédelmi indokokra hivatkozva, azonban a bíróságok rendre megsemmisítették ezeket a döntéseket. A Kúria 2025-ben például kimondta, hogy a Pride tiltása aránytalan jogkorlátozás, amely sérti a gyülekezési jog lényegét (Kúria, Kfv. VI.40.019/2025/4).

Nemzetközi szinten az EJEB több ügyben is megerősítette a Pride-ok védelmét: az *Alekseyev v. Russia* (2010) és a *Bayev and Others v. Russia* (2017) ügyekben kimondta, hogy a rendezvények tiltása önmagában diszkriminatív. A nemzetközi sajtóban is széles körben jelent meg a kérdés (URL5).

Arcfelismerő rendszer pilot alkalmazása

2021-ben Magyarországon pilotprogram keretében arcfelismerő rendszert alkalmaztak közterületi megfigyelés során. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (2023) vizsgálata szerint a projekt során sem a célhoz kötöttség, sem a dokumentáció nem felelt meg a jogszabályi követelményeknek. Ez egybecseng a nemzetközi tapasztalatokkal is: a *Clearview AI* ügye (EDPB, URL6) és az *Euractiv* jelentése (URL2) azt mutatja, hogy a biometrikus adatok kontroll nélküli használata rendszerszintű jogsértésekhez vezethet.

Közös tanulságok

A három eset közös vonása a dokumentációs fegyelem hiánya. Ha a rendőrség nem rögzíti pontosan az intézkedések indokait, körülményeit és célját, akkor az utólagos ellenőrzés illuzórikussá válik. Ennek következményeként a diszkrimináció tilalma gyakran pusztán formális elv marad. Az ombudsman (2022) és a NAIH (2023) egyaránt hangsúlyozzák, hogy a megfelelő dokumentáció hiánya nem csupán jogsértésekhez, hanem a rendőrség társadalmi legitimitásának csökkenéséhez is vezethet.

A három eset együttesen azt is bizonyítja, hogy a diszkrimináció tilalma nem csupán elvont jogi parancs, hanem mindennapi döntések sorozatán keresztül nyer értelmet. A roma közösségeket érintő gyakorlatok, a gyülekezési jog korlátozása és a biometrikus kísérletek mind ugyanarra a strukturális hiányosságra utalnak: a rendőrség döntései gyakran nélkülözik a kellő átláthatóságot és számonkérhetőséget. Ezek az esetek így nemcsak konkrét jogsértések példái, hanem jelzőrendszerként is működnek, amelyek előre jelzik a társadalmi bizalom további eróziójának veszélyét. Ha a dokumentációs fegyelem és a független ellenőrzés hiánya tartóssá válik, az hosszú távon a rendőrség legitimitációját is fenyegeti.

Ajánlások

Az empirikus esetek és a nemzetközi jogi keretek áttekintése alapján világos, hogy az egyenlő bánásmód követelményének gyakorlati érvényesülése csak intézményi reformokkal biztosítható. A pusztán deklaratív normák nem elegendők: szükség van olyan konkrét mechanizmusokra, amelyek egyszerre erősítik a rendőrség legitimitását és biztosítják a polgárok alapjogainak védelmét. Az alábbi javaslatok az európai és hazai tapasztalatok, valamint a releváns szakirodalmi eredmények alapján fogalmazhatók meg.

VR-alapú torzítástudatos tréningek

A rendőri intézkedések során tapasztalható diszkrimináció egyik fő oka a tudatlan előítélet, amelyet a hagyományos oktatási módszerek nem képesek hatékonyan kezelni. A virtuális valóság alapú szimulációk azonban lehetővé teszik, hogy a rendőrök valóság-hű helyzetekben szembesüljenek döntéseik következményeivel. A nemzetközi kutatások (Gould & Mastrofski, 2018) szerint az ilyen szituációs tréningek mérhetően növelik a tisztek empátiáját és csökkentik az

előítéletes viselkedést. Hasonló programok már több uniós tagállamban elindultak, és civil szervezetek (ECNL, [URL1](#)) is hangsúlyozták, hogy a rendvédelmi kultúra modernizálásához az oktatásban is új szemléletre van szükség. A VR-eszközök akkor lehetnek igazán hatékonyak, ha beépülnek a rendőrképzés standard tantervébe, és nem csupán rövid távú pilotprojektek maradnak.

Nyílt rendőrségi adatportál

A transzparencia a rendőrség társadalmi legitimitásának alapfeltétele. Egy nyilvános online adatportál létrehozása, amelyen az intézkedések részletes statisztikai hozzáférhető, erősítené a közbizalmat és a szakmai kontrollt. Az ilyen adatok birtokában a kutatók, civil szervezetek és a média képesek lennének ellenőrizni, hogy az egyes társadalmi csoportokat nem éri-e aránytalan hátrányos bánásmód. Blount (2018) szerint a nyílt adatok publikálása a felelősségre vonhatóság egyik legerősebb eszköze. Az Euractiv elemzése ([URL2](#)) is rámutatott, hogy Magyarországon hiányzik a rendőri intézkedések átlátható statisztikai nyilvántartása, amely alapfeltétele lenne a közbizalom erősítésének. Az adatportál működtetéséhez világos adatvédelmi szabályozásra is szükség van, hogy a személyes adatok védelme ne sérüljön.

Kettős kulcsos engedélyezés

Az arcfelismerő rendszerek különösen érzékeny technológiát képviselnek, amelyeket nem lehet pusztán belső rendőrségi döntések alapján alkalmazni. A kettős kulcsos engedélyezés rendszere azt jelentené, hogy minden egyes alkalmazást a rendőrség vezetésén túl egy független hatóságnak – például a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnak (NAIH) – is jóvá kellene hagynia. Ez megfelelné az AI Act [Regulation (EU) 2024/1689; [URL8](#); [URL9](#)] előírásainak, amelyek különösen a magas kockázatú alkalmazások esetén írnak elő szigorúbb felügyeleti követelményeket. A kettős kontroll bevezetése lassíthatja ugyan a technológia használatát, de jelentősen növeli a társadalmi bizalmat és csökkenti a visszaélések veszélyét.

Civil–ombudsmani tanács

A rendőrségi intézkedések külső kontrollja jelenleg hiányos Magyarországon. A civil–ombudsmani tanács felállítása olyan fórumot teremtene, amely folyamatosan monitorozná a jogszerűséget és az arányosságot. Az ombudsman 2022-es jelentése is hangsúlyozta, hogy a civil kontroll hiánya rendszerszintű

problémákhoz vezet (URL3). Egy független, civil képviselőkből és az alapvető jogok biztosának hivatalából álló testület rendszeres jelentései javíthatnák a rendőrség társadalmi elfogadottságát. A tanács működése hozzájárulna ahhoz is, hogy a rendőrségi döntéshozatal ne zárványként működjön, hanem folyamatos társadalmi párbeszéd része legyen.

Graduált szankciók

A jogsértések kezelésében jelenleg gyakran hiányzik a differenciált eszköztár, ami azt eredményezi, hogy a szankciók vagy túl enyhék, vagy túlzottan szigorúak. A graduált szankciórendszer előnye, hogy arányos választ ad a szabálysértések súlyosságára. Az enyhébb jogsértések esetén például elegendő lehet egy figyelmeztetés vagy kötelező tréning, míg a súlyosabb gyakorlatok pénzbírságot vonhatnak maguk után. Ismételt vagy rendszerszintű jogsértéseknél indokolt lehet az adott technológia alkalmazásának felfüggesztése. Az EDPB gyakorlatából ismert, hogy a szankciók fokozatossága hosszú távon hatékonyabb, mint a kizárólag drasztikus büntetések (URL6). A fokozatos szankcionálás lehetőséget ad a rendvédelmi szervezeteknek arra is, hogy tanuljanak a hibáikból, és ne csupán szankcióként, hanem fejlődési esélyként értelmezzék a jogkövetkezményeket. Ez a modell a magyar gyakorlatban is hozzájárulhatna a jogszervű működés ösztönzéséhez.

A sérelemdíj felső határának emelése

A diszkrimináció áldozatai számára jelenleg megítélt sérelemdíjak összege Magyarországon alacsony, és nem bír kellő visszatartó erővel. Fazekas (2023) kimutatta, hogy a bíróságok által megítélt összegek gyakran nem fedezik a tényleges sérelmek súlyát. A sérelemdíj felső határának emelése kettős hatással járna: erősítené az áldozatok reparációs lehetőségeit, és preventív üzenetet küldene a rendvédelmi szervek felé. A nemzetközi szakirodalom és a civil szervezetek elemzése (URL4; URL5) is hangsúlyozzák, hogy a hatékony reparáció kulcsa a megfelelő mértékű kártérítés. A magasabb sérelemdíjak tehát egyszerre szolgálnák az igazságosságot és a jogsértések megelőzését.

2027-es célkitűzés

Az ajánlások végrehajtását mérhető célkitűzésekhez kell kötni, különben azok pusztán retorikai deklarációk maradnak. A javasolt indikátor az lenne, hogy 2027-re a rendőrségi intézkedések statisztikái ne mutassanak 10%-nál nagyobb eltérést a védett csoportok társadalmi arányaihoz képest. Ez objektív mérőszámot adna az

egyenlő bánásmód gyakorlati érvényesülésére, és illeszkedne a nemzetközi gyakorlatokhoz (URL7). Bár e cél elérése ambiciózus, a mérhető indikátorok nélkül a reformok gyakran elveszítik hatásukat. A 2027-es benchmark így nemcsak szakmai, hanem politikai értelemben is fontos legitimációs funkciót töltene be.

Amennyiben a fenti reformok nem kerülnek bevezetésre, a rendőrség működése tartós emberi jogi deficitben maradhat. Ez nemcsak az érintett állampolgárok alapjogait sérti, hanem a közbizalom csökkenésén keresztül a rendvédelem hatékonyságát is gyengíti. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a polgárok önkéntes jogkövetése nagymértékben függ attól, mennyire érzik magukat méltányosan kezeltnek. Ha az egyenlő bánásmód csak papíron érvényesül, az a jogrend egészének hitelességét kikezdi. Éppen ezért az ajánlások végrehajtása nem csupán szakmai, hanem stratégiai szükségszerűség is a magyar rendvédelem jövője szempontjából

Következtetések

Az egyenlő bánásmód követelménye a rendvédelemben egyszerre jogi parancs, intézményi kihívás és társadalmi elvárás. A vizsgált esetek és nemzetközi példák rávilágítanak arra, hogy a jogállami legitimitás nem akadály, hanem előfeltétele a hatékony rendészetnek.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata – például a Gillan and Quinton v. United Kingdom ügy (2010) és a Timishev v. Russia ügy (2005) – világosan mutatja, hogy a diszkriminációmentes intézkedések nemcsak emberi jogi, hanem hatékonysági követelmények is. Az Európai Unió Bíróságának döntései, így a CHEZ-ügy (C-83/14.), megerősítik, hogy a látszólag semleges intézkedések valós hatásainak vizsgálata nélkül nem biztosítható az egyenlő bánásmód.

A magyar jogi környezet – az Alaptörvény, az Ebktv., a Rendőrségi törvény és a Gyülekezési törvény – egyértelműen tiltja a diszkriminációt, ám a jogalkalmazás szintjén a dokumentáció hiánya és a civil kontroll gyengesége továbbra is akadályozza az elvek érvényesülését (Ombudsman, 2022; NAIH, 2023).

A digitális technológiák új kihívásokat hoznak, az algoritmikus torzítások és a biometrikus megfigyelés rendszerszintű egyenlőtlenégeket generálhatnak, ha nem párosulnak megfelelő kontrollal (Barocas, Narayanan & Nissenbaum, 2019; Veale & Borgesius, 2021). Az AI Act [Regulation (EU) 2024/1689] és a nemzetközi szakirodalom (Garza, 2024; Blount, 2018) egyaránt hangsúlyozzák, hogy a rendészeti alkalmazások terén a transzparencia és az elszámoltathatóság elengedhetetlen.

A bizalom és az átláthatóság hiánya gyengíti a rendőrséget, míg a dokumentáció, a civil kontroll és a graduált szankciók erősítik azt. Az egyenlő bánásmód így

nemcsak emberi jogi követelmény, hanem a rendészeti hatékonyság egyik kulcseleme. Az intézményi reformok – a torzítástudatos tréningek, a kettős engedélyezés és a civil tanács bevonása – hozzájárulhatnak ahhoz, hogy 2027-re a rendőrségi statisztikák ténylegesen tükrözzék a társadalmi sokszínűséget és az egyenlő bánásmód érvényesülését. A jövő kihívása abban áll, hogy a mesterséges intelligencia és a rendészet kapcsolata egyre szorosabbá válik, így az egyenlő bánásmód követelménye nem statikus, hanem folyamatosan újraértelmezendő elv lesz. A következő években kulcskérdéssé válhat, hogy a bírói gyakorlat, a civil kontroll és a nemzetközi normák miként képesek lépést tartani az algoritmikus kockázatokkal. Ha sikerül a technológiai fejlődést átlátható és számonkérhető keretek közé terelni, az az állam jogállami hitelességét erősíti. Ha viszont a szabályozás és az ellenőrzés lemarad, akkor a társadalmi bizalom további csökkenése várható. A rendvédelem legitimációja tehát a következő évtizedben döntően azon múlik majd, hogy az egyenlő bánásmód nemcsak deklarált elv, hanem napi gyakorlat marad-e.

Felhasznált irodalom

- Barocas, S., Narayanan, A., & Nissenbaum, H. (2019). *Fairness and machine learning*. Fair-ML Press.
- Belton, R. (2004). Title VII at Forty: A Brief Look at the Birth, Death, and Resurrection of the Disparate Impact Theory of Discrimination. *Hofstra Labor & Employment Law Journal*, 22(2), 431–452. https://law.hofstra.edu/pdf/labor_Belton_vol22no2.pdf
- Blount, J. (2018). *Police accountability and transparency in Central Europe*. Routledge.
- Craig, P., & de Búrca, G. (2020). *EU law: Text, cases, and materials* (7th ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/hec/9780198856641.001.0001>
- Fazekas M. (2023). Discrimination awards in Hungarian tort law. *Central European Journal of Comparative Law*, 14(2), 101–120.
- Garza, R. (2024). *Statement on FRT bias*. U.S. Commission on Civil Rights. <https://www.usccr.gov>
- Gould, J. B., & Mastrofski, S. D. (2018). *Suspect race: Causes and consequences of racial profiling*. Cambridge University Press.
- Pap A. L. (2014a). Racism and law enforcement: The Hungarian experience. *Policing and Society*, 24(3), 284–303. <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.784291>
- Pap A. L. (2014b). Ki és mi a magyar? Az Alaptörvény preferenciái kritikai perspektívából. In F. Gárdos-Orosz & Z. Sente (Szerk.), *Alkotmányozás és alkotmányjogi változások Európában és Magyarországon* (o. 245–263). Nemzeti Közszerzői Egység, KTK.
- Veale, M., & Borgesius, F. J. Z. (2021). Demystifying the draft EU AI Act. *Computer Law Review International*, 22(4), 97–112. <https://doi.org/10.9785/cr-2021-220402>

Alkalmazott jogszabályok

- Act XXXIV of 1994 on the Police. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv>
- Act CXXV of 2003 on Equal Treatment and the Promotion of Equal Opportunities. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300125.tv>
- Charter of Fundamental Rights of the European Union, Article 21. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P>
- Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32000L0043>
- Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32000L0078>
- Regulation (EU) 2016/679 (General Data Protection Regulation – GDPR). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016R0679>
- Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council on Artificial Intelligence (AI Act). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>

Bírósági és hatósági döntések

- Alekseyev v. Russia, No. 4912/06, European Court of Human Rights (2010).
- Bayev and Others v. Russia, No. 67667/09, European Court of Human Rights (2017).
- CHEZ Razpredelenie Bulgaria AD v. Komisija za zashtita ot diskriminatsia, Case C-83/14, Court of Justice of the European Union (2015).
- Cox v. New Hampshire, 312 U.S. 569 (1941).
- Gillan and Quinton v. United Kingdom, No. 4158/05, European Court of Human Rights (2010).
- Shuttlesworth v. City of Birmingham, 394 U.S. 147 (1969).
- Timishev v. Russia, Nos. 55762/00 & 55974/00, European Court of Human Rights (2005).
- Kúria, Kfv. VI.40.019/2025/4 (Budapest Pride megsemmisítése).

Jelentések, ombudsmani dokumentumok

- Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (Ombudsman). (2022). Éves jelentés a diszkriminációs panaszokról.
- Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH). (2023). Az arcfelismerő rendszerek pilot alkalmazásának vizsgálata.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Hungary's new biometric surveillance laws violate the AI Act*. <https://ecnl.org/news/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-ai-act>

URL2: *Hungary's use of facial recognition likely violates EU AI Act.*

<https://euractiv.com>

URL3: *Are Parades Protected by the First Amendment?*

<https://www.freedomforum.org/parades-first-amendment>

URL4: *Parade permits.*

https://www.law.cornell.edu/wex/parade_permits

URL5: *Budapest mayor vows Pride will go ahead despite ban.*

<https://www.theguardian.com>

URL6: *European Data Protection Board. (2024, September 3). Dutch SA fines Clearview AI.*

<https://www.edpb.europa.eu>

URL7: *Civil rights implications of the federal use of facial recognition.* <https://www.usccr.gov>

URL8: *Artificial Intelligence Act – Key obligations for law-enforcement use of biometrics.*

<https://artificialintelligenceact.eu/overview-law-enforcement>

URL9: *Artificial Intelligence Act – Detailed obligations for law-enforcement applications.*

<https://artificialintelligenceact.eu/overview-law-enforcement>.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Makkos N. (2026). Egyenlő bánásmód a rendvédelemben – jogi, intézményi és algoritmikus kihívások. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1151–1167. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1151-1167>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Étikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Makkos Nándor, aki a nandor.makkos@tef.gov.hu e-mail címen érhető el.

Egyszerűsített nyomozás, avagy „Mission Impossible”? A büntetőeljárás reformja és a valóság

Simplified Investigation or „Mission Impossible”? The Reform of Criminal Procedure and Reality

Vári Vince

Dr., PhD, egyetemi docens, rendőr alezredes
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
vari.vince@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a magyar büntetőeljárás nyomozási szakaszának egyszerűsítési lehetőségeit feltárni, különös tekintettel a hatályos eljárási szabályok, a nyomozó hatóságok gyakorlata, valamint a jogalkalmazói és jogalkotói kihívások vizsgálatára. Célkitűzése, hogy rámutasson: az igazságszolgáltatás gyorsítása nem valósítható meg pusztán a bírósági szakasz egyszerűsítésével, hanem elengedhetetlen a nyomozási eljárás differenciálása is.

Módszertan: A tanulmány történeti és összehasonlító jogi elemzésen alapul, amely kiterjed a hazai jogfejlődés (1960–2017) nyomozási reformjaira, valamint a nemzetközi példák, különösen a német büntetőeljárás tapasztalatainak vizsgálatára. Alapvetően jogirodalmi forrásokra, statisztikai adatokra és kodifikációs dokumentumokra támaszkodva értékeli az eljárási reformok hatékonyságát.

Megállapítások: A 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról nem teremtett valódi lehetőséget az egyszerűsített nyomozások számára, sőt a digitalizáció térhódításával egyre összetettebb adminisztratív terhet jelent a nyomozási feladatok ellátása. A nyomozó hatóságok továbbra is rejtett diverzióval próbálják kezelni a túlterheltséget, ami torz statisztikákhoz és jogbizonytalansághoz vezet. Szükség lenne egy olyan, normatív alapon szabályozott eljárás differenciálási

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 07. 10. Átdolgozás: 2025. 09. 09.
Elfogadás: 2025. 09. 18.

megoldásra, amely figyelembe veszi a cselekmény társadalomra veszélyességét, és könnyített írásbeliséggel járó eljárási rendet biztosít.

Érték: A tanulmány egy olyan komplex, mégis gyakorlati szemléletű keretrendszerrel javasol a nyomozások differenciálására, amely figyelembe veszi a hatékonyságot, a jogállami garanciákat és a nyomozó hatóságok valós kapacitását. Az elméleti és nemzetközi alapú megközelítés hozzájárulhat a hazai kodifikációs viták újragondolásához, és megalapozhatja egy hosszú távon fenntartható és igazságos büntetőeljárási rendszer kialakítását.

Kulcsszavak: büntetőeljárás, nyomozás egyszerűsítése, büntetővégzés, rejtett diverzió, eljárási reform

Abstract

Aim: The aim of this study is to explore possibilities for simplifying the investigation phase of Hungarian criminal proceedings, with particular regard to the examination of current procedural rules, the practices of investigative authorities, and the challenges faced by law enforcement and legislators. Its objective is to point out that speeding up the administration of justice cannot be achieved solely by simplifying the court phase, but that it is also essential to differentiate the investigative procedure.

Methodology: The study is based on historical and comparative legal analysis, covering investigative reforms in Hungarian law (1960–2017) and examining international examples, in particular the experience of German criminal proceedings. It assesses the effectiveness of procedural reforms based primarily on legal literature, statistical data, and codification documents.

Findings: Act XC of 2017 on criminal procedure did not create a real opportunity for simplified investigations; on the contrary, with the spread of digitalisation, conducting investigations has become an increasingly complex administrative burden. Investigative authorities continue to try to deal with the overload through hidden diversion, which leads to distorted statistics and legal uncertainty. There is a need for a normatively regulated procedural differentiation solution that takes into account the danger of the act to society and provides for a simplified written procedure.

Value: The study proposes a complex yet practical framework for the differentiation of investigations that takes into account efficiency, the guarantees of the rule of law, and the actual capacity of investigative authorities. The theoretical and international approach can contribute to a rethinking of domestic codification debates and lay the foundation for the development of a long-term sustainable and fair criminal justice system.

Keywords: criminal proceedings, simplification of investigations, criminal proceedings, hidden diversion, procedural reform

Bevezetés

A bűnözés világszerte – így hazánkban is – egyre erőteljesebben differenciálódik, ami szorosan összefügg a társadalmi polarizáció erősödésével (Bíró-Nagy et al., 2024). Ez joggal veti fel, hogy a jogalkotás a gyorsítás és a hatékonyság érdekében miért nem különbözteti meg érzékelhetően a nyomozásokat a társadalomra veszélyesség foka szerint.

Blaskó professzor találóan emlékeztet: a társadalomra veszélyesség mérlegelése a jogalkotás és a jogalkalmazás közös kötelessége, mert *„az adott társadalomban az adott időszakban meglévő értékrendek alapján dönt a törvényhozó, hogy az egyes magatartástípusok tekintetében milyen szinten vonja meg azt az »objektív zsinórmértéket«, amelynek meghaladása esetén a társadalomra veszélyes magatartás elleni védekezéshez büntetőjogi eszközöket kell igénybe venni”* (Blaskó, 2007). Jelen tanulmány részben a szerző saját, 2020-ban – Blaskó Béla professzor 70. születésnapjára – készült tanulmányának tartalmi elemeire támaszkodik (Vári, 2020).

A fejlett jogállamokban általános, pragmatikus törekvés, hogy a csekélyebb tárgyi súlyú, tömegesen előforduló ügyeket és a kiemelt jelentőségű ügyeket differenciáltan kezeljék, eltérő erőforrásokkal és módszerekkel reagálva. A kriminalisztikai gyakorlat célja ezzel az erőforrások hatékony felhasználása: *„A különböző bűncselekmények eltérő kezelése olyan politika, amely a bűnüldözési erőforrások hatékony felhasználását szolgálja, és a prioritásokat a társadalomra legveszélyesebb bűncselekményekre helyezi”* (Bernard, 2005).

A gyors és hatékony igazságszolgáltatással kapcsolatos elvárások elsősorban a nagyobb tárgyi súlyú, kvalifikált elkövetői körökhöz köthető bűnözésnél jelennek meg, ugyanakkor nem hagyhatók figyelmen kívül a mindennapokat érintő, kisebb súlyú, mégis tömeges jelenségek sem. Érdeemes ezért mérlegelni, hogy a bagatell bűncselekmények üldözése közelíthető-e a szélsőségek csillapításához anélkül, hogy a jogállami garanciákból engednénk, vagy inkább olyan alternatív megoldásokat kell előnyben részesíteni, amelyek tehermentesítik a rendszert. Korinek szerint *„a bagatellbűnözéssel szemben célszerűbb tehát az alternatív szankciók egyre több polgári jogi elemet hordozó konfliktusmegoldási gyakorlatának elterjesztése”* (Korinek, 2003).

Más megközelítés a csekély súlyú bűncselekmények hatékonyabb elbírálására az opportunitás elvén nyugvó, alkuelemet is tartalmazó, a jelenlegi szabálysértési és

büntetőeljárás kereteken kívüli rendszer kidolgozását javasolja (Amberg, 2014). A nemzetközi tapasztalatok szintén az alternatív szankciók szerepét emelik ki: „*A szabadságvesztés büntetés helyett az alternatív szankciók alkalmazását szorgalmazza a bűnözés csökkentése és az igazságszolgáltatás tehermentesítése érdekében*” (Helsinki Bizottság, 2022). Nyugat-Európában érvényesül az ultima ratio elve: „*a szabadságvesztés csak ultima ratióként szolgálhat, és ahol lehet, az alternatív szankciók alkalmazása javasolt*” (Albrecht, 1987).

A nyomozások jelentős része ma már nem jut el bíróságra, mert az alacsony kapacitású nyomozó hatóságok a kiemelkedő adminisztratív terhek mellett nem tudják kezelni az ügyek tömegét. Ilyenkor gyakran megjelenik a „rejtett diverzió”: a hatóság vagy bizonyítékhiány miatt zárja le az ügyet, vagy meg sem indítja, így az nem lép be az eljárásba, és a statisztikákban sem látszik (Vári, 2014; Béres, 2011). Az értékhatár-alapú szelekcióval megvalósított dekriminalizálás önmagában nem ad kielégítő választ ezekre a tendenciákra, különösen, mert eljárásjogi eszközökkel hatékonyabb és társadalmilag elfogadhatóbb megoldások is elérhetők.

A kulcskérdés ezért az, hogy az eljárás mely pontján érdemes bevezetni az észszerűsítő és gyorsító megoldásokat: a nyomozó hatóságok túlterheltségének csökkentésére és a rejtett diverzió káros hatásainak mérséklésére több alternatíva is kínálkozik (Kiss & Mészáros, 2011; Borbíró et al., 2009).

A párhuzamos eljárási rendek a nyomozásban

A probléma nem új keletű, hanem évtizedek óta fennálló, a szakmai diskurzusok homlokterében álló helyzet: „*A rendőrség a maga részéről feloszthatná a bűnözést tömeges és kiemelt ügyekre. A tömeges ügyek kezelésében vannak az igazi problémáink, erre nincs megfelelő hatékony stratégiája a magyar rendőrségnek. Az ügyek háromötöde állampolgári feljelentéssel indul. A rendőrség helyi és központi szerveinek aránya torz.*” (Németh, 1999). E megállapítás máig releváns, mert a központosított, hierarchikus rendben működő rendőrség – a minisztériumi szintű irányítástól az örsökig – a decentralizáció hiánya miatt kevés teret ad az alsóbb szintekről induló eljárási innovációknak, különösen akkor, amikor a munka adminisztratív részének zömét szigorúan szabályozott informatikai rendszerben kell teljesíteni (Vári, 2024).

Ebből következően az eljárási rendet és gyakorlatot döntően az irányító szakmai szervek elvárásai formálják: ezek nemcsak a munkaszervezet szervezésére hatnak, hanem közvetlenül befolyásolják a bűnüldöző munka gyorsaságát és minőségét is, a mennyiségi és minőségi teljesítménycélok kijelölésével (Nyíri,

2003). Mindez szorosan összefügg azzal, hogy a legalitás–officialitás elve miatt a rendőrség – kevés kivételtől eltekintve – a társadalomra veszélyességtől függetlenül köteles lefolytatni a nyomozást, ami a kisebb jelentőségű ügyekben aránytalanul köti le az erőforrásokat; ezzel párhuzamosan az ügyész kettős szerepe (törvényességi felügyelet és közvádoló) a szűrőhatást az ügyészi oldalon koncentrálnia (European Parliament, 2018; Council of Europe, 2018; Miskolci, 2001; Vári, 2023). Ha mindehhez eredményességi nyomás melletti minőségi erőforrásszűke társul, a differenciáltság tovább nő, az „olló” jobban kinyílik a bagatell és a makrobűnözés között, és a nyomozó hatóság gyakran csak rejtett diverzióval tud operálni (például feljelentésről való lebeszélés, intézkedés elmaradása), ami a rendszer adaptív, de nem kívánatos önszabályozási mechanizmusa (Korinek, 2003; Blau, 1987). Erre reagálva Európa-szerte lazult a szigorú legalitás, s a rendőrségi vagy ügyészi szakaszban bővültek a megszüntetés vagy más befejezési formák lehetőségei, miközben az eltérések mellett lényeges konvergencia is kirajzolódik (Borbíró et al., 2009; European Parliament, 2018).

A nyomozások egyszerűsítésének korábbi eljárásjogi megoldásai

A büntetőeljárás észszerűsítése az 1960-as évektől került előtérbe, a differenciálás és a gyakorlatias, tehercsökkentő intézmények bevezetésének igényével (Szabóné, 1970). E kodifikációs hullám szemléletmódja szerint egyszerűsítésről akkor beszélhetünk, ha a nyomozás teljes „lefutása” tér el az általános rendtől az egyszerűbb, célirányosabb eljárás felé (Kelemen, 2020; Stanko Bejatović, 2019).

Az egyszerűsített nyomozás az 1962. évi 8. tvr. (I. Be.) alapján az ügy ténybeli és jogi egyszerűségére épült: ténybelileg nem szerteágazó, egy epizódos ügy, kevés – lehetőleg közvetlen – bizonyíték, jogilag pedig nem vitatott minősítés és büntetethetőség jelentette az alkalmazhatóság magját (Kiss, 1983). A 10/1966. BM utasítás ehhez gyakorlati kapaszkodót adott: ha a bizonyítékok rendelkezésre állnak, az ellentmondások azonnal tisztázhatók, és a szükséges – rövid időt igénylő – vizsgálatok (tárgy, személy, szakértői vélemény) nyomban előterjeszthetők, a nyomozás gyorsan zárható; tipikus mintázat volt például a tettenéréses, kisebb értékű vagy elleni cselekményeknél a forrónyomos szemle, lefoglalás, azonnali tanúkutatás és az iratok gyors összeállítása a bíróság elé állítás előkészítéséhez (10/1966. BM utasítás; Kiss, 1983). Ugyanakkor – mert a formakötöttségen ténylegesen nem lazítottak – az eljárás alig (1-2%) érvényesült: a szervek még a legegyszerűbb ügyekben is igényelték a saját észlelésen nyugvó, közvetlenül megvizsgált, értékelt bizonyítékokat, ami a gyakorlatban visszavetette az egyszerűsítés hasznát (Szabóné, 1970).

A vétségi eljárás az 1973. évi I. törvényben (II. Be.) a büntett–vétség kettősségehez igazodva teremtett könnyítéseket: a vétségekben egyszerűbb rend érvényesült, ugyanakkor főszabályként „erősebb” maradt a büntetési eljárás, és kötelező volt áttérni rá, ha a vétségi szabályok nem voltak alkalmazhatók (II. Be. 155. §; Chwala, Fülöp & Sléder, 2000). Gyakorlati egyszerűsítésként a jegyzőkönyv helyett „vétségi jelentés” is készülhetett – például tanúkihallgatásról, szemlérlől, helyszínelésről, bizonyítási kísérletről, lefoglalásról, motozásról –, egy dokumentumba foglalva a cselekmények lényegét, a rekonstruálhatóság kriminalisztikai követelményeit megtartva; ez a megoldás a gyors, célirányos dokumentálást támogatta az időszűrés javítása érdekében (Chwala, Fülöp & Sléder, 2000). Az 1998. évi XIX. törvény e jelentéskészítési lehetőséget részben átvette (feljelentés-kiegészítés és bizonyítási eljárások), de kivételé tette a tanúkihallgatást, épp a legnagyobb tehercsökkentő potenciált zárva el; további szűkítés volt, hogy a bíróság elé állítás mellett megszűnt a könnyített nyomozási formáció, noha az kifejezetten a tettenéréses ügyek gyorsítását szolgálta volna (Vári, 2014).

A korábbi kódexek így egyszerre hangsúlyozták a büntetőeljárás egységességét és ismerték fel a kisebb tárgyi súlyú, egyszerű jog- és ténykérdésű ügyekben a differenciálás szükségességét; az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése mindvégig központi reformcél maradt, amely a nemzetközi tapasztalatokkal is összhangban állt (Jogkódex, 1962; Nagy, 2008; Council of Europe, 1987; Justice, 2015). Ennek a logikának a részeként a gyakorlat olyan megoldásokat keresett és alkalmazott, mint a beismeréses ügyekben a nem vitatott tények gyors rögzítése és a szükségtelen bizonyítás mellőzése, a közvetlen (kamera, helyszíni) bizonyítékok elsődlegessége, vagy a kárigény számlával, revizori megállapítással és szaktanácsadói bevonással történő alátámasztása a szakértői kirendelés elkerülésére, mindvégig megőrizve a garanciális követelményeket (Chwala, Fülöp & Sléder, 2000; Szabóné, 1970).

A bizonyítási hierarchia mint esetleges akadály

A magyar büntetőeljárásban mindenekelőtt tisztázandó a bizonyítás fogalma és terjedelme, hiszen „*a bizonyítás a büntetőeljárásban a büntetőjogilag (anyagi jogilag és eljárásjogilag) jelentős, múltbéli tényeknek a törvényes bizonyítási eszközök és módszerek útján való megismerése (a tények felderítése), valamint ezeknek a tényeknek a bizonyítási eszközökkel való igazolása és rögzítése*”, amelynek végső célja a megalapozott tényállásra épülő, helyes bírósági döntés és a bizonyítékok megfelelő indokolásbeli értékelése (Fantoly, 2021). E keretben a hatályos rendszer nem ismer formális bizonyíték-hierarchiát: a tanúvallomás,

a szakvélemény, az okirat és egyéb eszközök között pusztán típusuk alapján nincs értékkülönbség, mert mindent a tényállás megállapítására való alkalmasság szerint kell értékelni, amit a 2017. évi XC. törvény (Be.) 5. § (3) kifejezetten rögzít („szabad bizonyítás és szabad mérlegelés”). Mindehhez dogmatikailag az a tétel társul, hogy a szabad bizonyítás nem azonos az önkényes bizonyítással: a törvény kijelöli a bizonyítás eszközeit, megszerzésük módját és a tilalmakat, miközben a bírói döntés mérlegelési szabadságát – a törvényes beszerzés és értékelés korlátai között – érintetlenül hagyja (Bérces, 2018).

Történetileg ugyanez az elv érvényesült a II. Be. alatt is, amely szintén a szabad felhasználás és értékelés elvét fogalmazta meg a bizonyítási eszközök tekintetében [1973. évi I. törvény, 5. § (3) bekezdés; Jogkódex, 1973]. Ennek megfelelően elvi akadály a sincs annak, hogy a nyomozó hatóság eljárási körében keletkezett okirati jellegű feljegyzések – tárgyi bizonyítási eszközként – a személyi bizonyítási eszközökhöz képest hátrányosabb megítélés alá essenek [Be. 204. § (3) bekezdés].

Ugyanakkor a büntetőeljárás gyorsítását deklaráló, T/9553. számú (2009) törvényjavaslat – miszerint „a büntetőeljárás gyorsítása, hatékonyságának növelése elengedhetetlen feltétele a társadalom igazságszolgáltatási rendszeréhez való bizalmának megőrzésének és erősítésének” (Nagy, 2009) – ellenére a későbbi kodifikációk fokozatosan szűkítették a nyomozó hatóság által formai kötöttség nélkül előállítható bizonyítási lehetőségeket, ami az egyszerűbb, adminisztratív terhektől mentes nyomozásszervezés helyett a formalizált eljárási követelmények – nem ritkán túlzó bürokráciával – való térnyerését eredményezte.

Az ORFK *Módszertani útmutató* a szakterületet érintő rendszerszintű problémákra reagál, és ezzel párhuzamosan felértékeli a szaktanácsadó szerepét, aki a nyomozó hatóság tagjával azonos eljárásjogi pozícióban a bizonyítási eszközök felderítését, felkutatását, megszerzését, összegyűjtését és rögzítését támogatja [Be. 270. § (1) bekezdés]. Az útmutató kifejezetten rámutat, hogy a szakértői vélemény beszerzése – különösen kisebb tárgyi súlyú ügyekben – az időszerűség ellen hat, mert a szakvélemény elkészítésének időtartama kívül esik a nyomozó hatóság érdemi befolyásán (ORFK, *Módszertani útmutató*, 2023). Ebből következően a kirendelés szükségességét szigorúan mérlegelni kell, időzítését pedig az ügy menetéhez célszerű igazítani, továbbá nem indokolt bizonyítani a köztudomású, a hatóság hivatalos tudomásán alapuló, vagy a vádló, a terhelt és a védő által együttesen elfogadott tényeket (ORFK, *Módszertani útmutató*, 2023). Mindez azt is jelenti, hogy kerülni kell a szakértő kirendelését, ha a szükséges megállapítás más bizonyítékkal észszerűen pótolható – például szaktanácsadó vagy revizor bevonásával, illetve a kárigényt alátámasztó javítási számlával –, és ilyen esetben szakértő kirendelésére csak kifejezett ügyészi utasítás alapján kerülhet sor (ORFK, *Módszertani útmutató*, 2023).

A szaktanácsadó szerepköre tehát kiválóan illeszkedhetne az időszerűség és az arányos bizonyítási teher érvényesítéséhez, amennyiben a szaktanácsadó a bizonyítás előkészítő és rögzítő fázisaiban képes kiváltani a szakértői eljárást, amikor az nem nélkülözhetetlen, ezzel tehermentesítve a nyomozást a szükségtelen időbeli késedelmek alól [Be. 270. § (1)–(4) bekezdés]. A szaktanácsadói közreműködésről készült jegyzőkönyv vagy feljegyzés a bíróság előtt is releváns lehet, és amennyiben a nyomozásban keletkezett irat bizonyító ereje kétséges, a szaktanácsadó tanúként kihallgatható a szükséges körülmények tisztázására, ami további garanciát teremt a bizonyítás törvényességére és megbízhatóságára [Be. 270. § (4) bekezdés].

Az egyszerűsített nyomozás kívánalmai

Az egyszerűsített eljárások az Európai Unióban és az Európa Tanács térfelén is kiemelt jelentőségűek, azonban alkalmazásuk feltétele a nemzeti jogi felhatalmazás, az arányosság biztosítása és a jogállamiság követelményeinek érvényesítése (European Public Prosecutor's Office, 2020). E követelmények gyakorlati érvényesülése a bűncselekmény súlyához, az elkövető magatartásához, valamint az eljárás gyorsaságához és eredményességéhez igazodik, miközben a jogbiztonság és az alapvető eljárásjogi garanciák érintetlensége elsődleges (European Public Prosecutor's Office, 2020; Stanko Bejatović, 2019).

Az uniós harmonizáció az AFSJ keretében a tagállami eljárásjogok közelítését célozza az alapjogvédelem fenntartásával (Treaty on the Functioning of the European Union, 2012, Art. 82; Justice, 2015), ezért az egyszerűsített eljárásoknál a védelem, a tisztességes eljárás és a sértetti jogok biztosítása kulcskövetelmény [Directive (EU) 2016/343, 2016; Council of Europe, 1987; Kelemen, 2020].

Mindezzel összhangban az „egyszerűsített nyomozás” szerepe a bizonyítékok összegyűjtésére és a bíróság elé tárására korlátozódik, mivel a nyomozati adatok önmagukban csak támpontok, bizonyító erőt csupán a tárgyalási bizonyítás adhat, vagyis a ténymegállapítás centrumát a bírósági szakasz hordozza (Fázi & Fodor, 2014; Bócz, 1990; Király, 1996; Vári, 2017).

A differenciálás – különösen a társadalomra kevésbé veszélyes ügyekben – akkor célszerű, ha a rendes bírósági szakasz kiváltását és az alternatív szankciókat támogatja a rekriminalizációs kockázatok mérséklése érdekében (Fakó, 2003; Kury & Lerchenmüller, 1981).

Ugyanakkor a gyorsítás és egyszerűsítés szűkítheti a sértetti jogérvényesítést, miközben a digitalizáció a bizonyítékkezelés és adatelemzés bonyolultságát érdemben növeli, új eljárásjogi és technológiai megoldásokat igényelve (Dobrocsi, 2024; Tóth, 2024).

A nyomozási szakasz eljárási rendjét érintő egyszerűsítés kezelése a 2017. évi XC. büntetőeljárási törvényben

A Be. jelentős reformot jelentett a magyar büntetőeljárásban, elsősorban az eljárás gyorsítását, a hatékonyság növelését és a sértettek jogainak érvényesítését célozva (WIPO, 2019; Belovics & Bérces, 2023; Farkas & Róth, 2018). A törvény nem az ügyek horizontális, párhuzamos eljárásrendekre osztott differenciálása mellett döntött, hanem a nyomozás egészének vertikális, fázisok szerinti felosztását választotta, azzal érvelve, hogy a felderítés egyébként sem formakötött, és az ügyhöz kötött rugalmasság elvárható az ügyész és a nyomozó hatóság új viszonyára tekintettel (Javaslat, 2017; Belovics & Bérces, 2023). A törvény a nyomozó hatóságnak nagyobb önállóságot biztosít a felderítési szakaszban, ezért annak ügyészi irányítását és határidejét is megszüntette (Vári, 2019). Emellett az eljárásgyorsítási szándékkal kiszélesítette a terhelti együttműködés rendszerét, amivel a bírósági előkészítő ülés szerepét értékelte fel (Pataki, 2019; WIPO, 2019). Ahhoz azonban, hogy az ügyész hatékonyan tudja vádló álláspontját az előkészítő ülésen képviselni, alapos és részletes nyomozati anyagra van szükség. Ha pedig a nyomozás alapos, következőképp bőséges a reálbizonyítási cselekményekben, az kétségtelenül a nyomozó hatóság munkaterhelésében jelenik meg (Vári, 2019).

A hatályos Be. szerint a nem vitatott tények esetén a további bizonyítás mellőzhető, és a terhelt együttműködésének ösztönzése is új elemként jelenik meg (Belovics & Bérces, 2023; miszk.hu, 2018; Farkas, 2019). Mindezekből következően, amennyiben olyan eljárásjogi helyzet jön létre, ahol konkurál egymással a tárgyalás előtti elterelési lehetőség a felderítést követő, vizsgálat előtti eltereléssel, úgy értelemszerűen a tárgyalást megelőző elterelési forma élvez majd nagyobb ügyészi támogatást. Kiváltképp, ha az előkészítő eljárás „sikere”, azaz az ott megtett beismerő vallomás, nagymértékben a vizsgálati tevékenység bizonyítási teljesítményének függvénye.

A hatálybalépés óta a jogalkalmazási gyakorlat igazolta, hogy az előkészítő ülésen a terhelti beismerő nyilatkozatok száma az egekbe szökött, míg a nyomozási diverziók alkalmazása szinte elhanyagolható mértékű volt (Vári, 2019). Az előkészítő ülés ilyen jellegű térhódításával a nyomozás vizsgálati szakaszában lévő ügyek átlagos ideje megnövekedésének veszélye valós, ami kétségtelenül arra mutat, hogy a nyomozási szakasz ténybizonyítási tevékenységének növekedése tendenciózus, ami egyértelműen a túlbizonyítás következménye (Avar, 1986; Belovics & Bérces, 2023). Logikusan tehát a késedelem és az eljárás lassulása a jövőben a nyomozást fogja érinteni. A nyomozásban pedig, ahogy a korábbiakban kifejtettem, nincs egyszerűsített eljárási forma, de még

kógens szabály sem a sommás rövidített eljárások, mint akár a bíróság elé állítás alkalmazására, ami korántsem célszerű, ha az eljárás egységét és nem csupán a bírósági és az ügyészi alrendszert nézzük (Fázsi & Stál, 2012; Belovics & Bérces, 2023).

A büntetőeljárás gyorsításának és egyszerűsítésének elméleti és gyakorlati kérdéseit több szerző is elemzi. Pápai-Tarr (2012) szerint a gyorsítás és az elterelés lehetőségei központi szerepet játszanak a modern büntetőeljárásban, de az ügyészi intézkedés közel kerülhet a bírói szerepkörhöz, ami újabb kérdéseket vet fel az eljárás tisztességét illetően (Pápai-Tarr, 2012). Róth (2018) hangsúlyozza, hogy a nyomozási szakasz egyszerűsítése és a bizonyítási eljárások racionalizálása nélkülözhetetlen a hatékony igazságszolgáltatás érdekében, de a jogbiztonság és az eljárás tisztességének garantálása mindig elsődleges szempont marad (Farkas & Róth, 2018). Jacsó és Udvarhelyi (2020) rámutatnak, hogy a Be. megteremti annak lehetőségét, hogy a nyomozás során már a közvetítői eljárás lefolytatására kerüljön sor, ami a jóvátételt közelebb hozza az elkövetés idejéhez, így a sértett is előnyösebb helyzetbe kerülhet (Jacsó & Udvarhelyi, 2020). Farkas a svájci büntető igazságszolgáltatásban alkalmazott eljárást gyorsító rendelkezéseket elemzi, és rámutat arra, hogy az eljárási egyszerűsítések és a gyorsítás intézményei elengedhetetlenek a modern büntetőeljárásban, de csak akkor eredményesek, ha a bizonyítási anyag minősége és a jogbiztonság is garantált (Farkas, 2019).

A nyomozás időszerűségének javítása mint egységes nyomozó hatósági és ügyészségi érdek?

Noha a hivatalos tudományos diskurzus a gyorsítás, az iratanyag csökkentése és az időszerűség normatív céljait emeli ki, indokolt a kritikai vizsgálat: az ügyészi preferenciák ténylegesen a nyomozás időszerűségének javítását szolgálják-e, avagy elsősorban a végrehajtási terhek nyomozó hatóságokra történő áterhelését eredményezik.

A bíróság elé állítás csak akkor alkalmazható, ha egyszerre teljesül a négy konjunktív feltétel: legfeljebb tízévi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény, egyszerű megítélés, a bizonyítékok teljes körű rendelkezésre állása és beismerés; mindezek fennállásakor az ügyész az elkövetéstől számított két hónapon belül élhet a jogintézménnyel (Be. 723. §). Határozással összefüggő bűncselekményeknél a jogalkotó még szigorúbb időszavat ír elő: a bíróság elé állításra 15 napon belül kell sort keríteni [Be. 835. § (1) bekezdés], ami a gyorsítási célkitűzést maximalizálja, de a kivitelezési nyomást azonnal a nyomozó hatóságokra terheli.

Az ügybefejezések körében – ami a bíróság elé állítás eseteit is érinti – a Legfőbb Ügyészség három iránymutatása a bírósági utat elkerülő megoldásokat preferálta: elsődleges a megrovás, a feltételes ügyészi felfüggesztés és a közvetítő eljárás, továbbá az ügyek lehetőleg büntetővégzéssel záruljanak; a bíróság elé állítást e körben általánosan tilalmazták, kivételként meghagyva a kirívóan súlyos, szenzitív ügyeket és az embercsempészeshez kapcsolódó eljárásokat (NF. 1179/2020/73-I., 2020. június 23.; NF. 1179/2020/86., 2021. szeptember 1.; NF. 1332/2021/8-I.).

Gyakorlati tapasztalat, hogy az ítélethez szükséges bizonyítási minimum tartalma érdemben nem különbözik a bíróság elé állításos és a vádemelési javaslattal záruló ügyek között; a különbség a rendelkezésre álló idő. A bíróság elé állítás rövidíti a bizonyítékszerzés – és így a nyomozás – határidejét, miközben változatlanul megköveteli a hiánytalan, szak- és jogszerű „forrányomos” munkát (szemle, adatgyűjtés, tanúkutatás, digitális adatok beszerzése és kiértékelése) és a tényállás bizonyításához szükséges cselekmények precíz végrehajtását. Noha a sommás eljárási határidő az ügyészt is köti, az iratok előállítását jelentő terhelés a nyomozó hatóságoknál koncentrálódik, miközben a bírósági/ügyészi döntés többnyire iratalapú, lazább időkeretekben születik. A fentiek következtében az utóbbi pár évben kisebb súlyú ügyekben érzékelhetően visszaszorult a bíróság elé állítás, és megállapítható, hogy a legfőbb ügyészi utasítások szervezeti szinten maradéktalanul érvényesülnek az ügyészségi hierarchiában.

Következésképpen a jogalkotói „kiszélesített” ügyészi/bírósági befejezési jogkörök ténylegesen nem könnyítették a rendőri nyomozati munka bizonyítási terhét: az érdemi ténymegállapítás ma is a rendőri szerveknél marad, miközben a vádhatóságok és a bíróságok – gyakorlatilag határidők nélkül – iratalapú döntési privilégiumokat élveznek.

A vegyes bizonyítási rendszer logikájából az is következik, hogy „kétszeres” egyszerűsítés nem lehetséges: ha a bírósági szakaszban a tárgyalás mellőzésével egyszerűsítés érvényesül, attól a nyomozás nem lesz automatikusan egyszerűbb; sőt, a tárgyalás nélküli döntés iratalapú minőségi küszöbe éppen az egységes, formakötött és részletező nyomozati iratanyagot kényszeríti ki (Békes, 2023; Magyarország Ügyészsége, 2024).

Ezt a mintázatot erősítik a 2023-as adatok: a befejezett nyomozások 62,3%-ában történt vádemelés, a vádak 68%-ában büntetővégzésre tett az ügyészség indítványt, a vádlottak döntő többsége pedig nem kért tárgyalást, így a büntetővégzések 83,5%-a jogerős lett; mindez egyszerre gyorsítja az ítélezést és konzerválja a magas, formakötött bizonyítási standardot a nyomozásban (Magyarország Ügyészsége, 2024; Magyarország Ügyészsége, 2024, október 11).

Javasolt jogintézményi fókuszok a nyomozás gyorsítására és egyszerűsítésére

A nyomozási határidők rövidítése és az időszerecség javítása rövid távon a hatályos Be. eszközeinek célzott bővítésével, egységes alkalmazási standardokkal és a szervezési szűk keresztmetszetek felszámolásával érhető el, miközben a garanciális minimumok változatlanul érvényesülnek (2017. évi XC. törvény). A rendszerhatás elsősorban „mikroreformokból” adódik: a telekommunikációs jelenlét kiterjesztése, az elektronikus kézbesítés, a „nem bizonyítandó” tények következetes érvényesítése, az írásbeli tanúvallomás, az utólagos jegyzőkönyvezés és a „kimeneti” eljárások kombinált használata ad kumulatív időnyereséget a nyomozás teljes láncában.

Elsőként indokolt az eljárási cselekmények telekommunikációs lefolytatásának bővítése és standardizálása, mert a Be. főszabály szerint lehetővé teszi – bizonyos esetekben meg is követeli – a távoli jelenlétet, amely a logisztikai és megjelenési kockázatok csökkentésével rövidíti a ciklusidőt, különösen tömeges ügyek esetén [Be. 122. § (1)–(2) bekezdés; 120–123. §]. A bírósági és bv-intézeti végpontok kapacitásának szűkössége a rendőrségi oldali mondatszintű nyereséget gyakran „viszi el”, ezért a végpontosúrités és az időpontfoglalási rendszer (NISZ) kapacitásmenedzsmentje a rendőrségi kiépítettséghez igazítva szükséges a valós kihasználtság növeléséhez. A rendőrségi egységeket mindenütt minimális, hiteles rögzítésre alkalmas eszközparkkal kell ellátni (kamera, mikrofon-headset, stabil internet), mert az egyszerűsített telekommunikáció kötelező kép- és hangfelvételt ír elő, és ez a feltétele a gyors, mégis dokumentált távoli cselekményvégzésnek. Az eljárási cselekmények távoli lefolytatását az elektronikus hírközlési háttér keretei is támogatják, így a távmeghallgatások szélesebb körű használata a Be. rendszerével összhangban van (Eht. 2003. évi C. tv.).

Másodsorban, az elektronikus kapcsolattartásnál az egyszerűsített kézbesítés következetes alkalmazása rövidíti a határidőket, de ehhez a beadványok egységes szerkezete és a megnyitható mellékletek szabványosítása szükséges, mert a egyes (e- és papíralapú) iratküldés és a formátumhibák a nyereséget „elfogyasztják” [Be. 130. § (1) bekezdés f) pont]. A dokumentumsémák és szolgáltatói interfészek (távközlési, banki, postai, bv-adatkapcsolat) egységesítésével és automatizálásával a hiánypótlási ciklusok száma és ideje érdemben csökkenthető, ami közvetlenül jelentkezik a nyomozási határidőkben. A rendőrség–ügyészség rendszeres, előre tervezett operatív egyeztetései – például a gyanúsítás előtt 10 nappal történő előzetes ügyirat-bemutatás – igazoltan csökkentik a visszaküldések és panaszok számát, és előre jelzik az ügyészi gyorsító eszközök realitását (egyezség, mediáció, feltételes felfüggesztés) (Be. LXIV–LXVII. fejezetek).

Harmadsorban a bizonyítás tárgyának fegyelmezett szűkítése – különösen annak érvényesítésével, hogy mely tényeket nem kell bizonyítani – a felesleges szakértések és okirati beszerzések mellőzésével közvetlen időnyereséget hoz, és különösen jól illeszkedik a beismeréses, nem vitatott tényállású ügyekhez [Be. 163. § (4) bekezdés]. Ezt egészíti ki az írásbeli tanúvallomás a perifériális, ellentmondásmentes tanúk körében, amely párhuzamosíthatóvá teszi a meghallgatást, és mérsékli a mulasztások miatti pótidőket (Be. 181. §). A forrónyomos munka folytonosságát az utólagos jegyzőkönyvezés biztosítja úgy, hogy közben nem keletkezik azonnali adminisztratív blokk, ami a front-end terhelés csökkentésével időt ad a lényegi lépésekre (Be. 360/A. §).

Negyedsorban a „kimeneti” eljárások – az ügyészi egyezség a bűnösség beismeréséről, a közvetítői eljárás és a feltételes ügyészi felfüggesztés – a bírósági szakasz tehermentesítésével gyorsítják a befejezést, különösen kisebb tárgyi súly esetén, miközben indokoltá teszik a fenti technikák előkészítő, protokollszerű érvényesítését (Be. LXIV–LXVII. fejezetek). A bíróság elé állítás jól körülhatárolt feltételek mellett nagy sebességű ügyzárást biztosít, míg a büntetővégzés iratalapú, tömegesen alkalmazható döntési útja csökkenti a tárgyalási igényt; mindkettő hatékonysága közvetlenül függ a nyomozati dokumentáció időszerű és hibátlan előkészítésétől (Be. XCVIII.; C. fejezet).

Ötödsorban a szakértői szakasz jelenti a legkritikusabb késleltető tényezőt, ezért normatív triázs és kapacitás-mix javasolt: a komplex, minőségbiztosított, több szakterületet igénylő ügyek intézményi pályára kerüljenek, míg az egyszerűbb ügyekben rugalmasan vonható be külső szakértő a határidők tarthatóságáért (általános szakértési rend; digitalizációs tapasztalatok). A hiányszakmákban (orvos-, elmeorvos-, gépjármű-közlekedési, adó- és könyvszakértés) a létszám-bővítés önmagában nem elég: a befogadási és laborhátter-kapacitás arányos fejlesztése, a költségvetési pótforrások és a szerződéses külső kapacitás „pufferként” való intézményesítése szükséges az átfutási idők érdemi rövidítéséhez.

Összegzés

A magyar büntetőeljárás fejlődéstörténetében már az 1960–1970-es években meghatározó szerepet kapott az eljárások differenciálása és egyszerűsítése, amelyet a 1973. évi I. törvény konkrét intézményekben is kodifikált, jóllehet a formakötöttség lazítása korlátos maradt (Belovics & Bérces, 2023; Farkas & Róth, 2018). A rendszerváltást követően a jogalkotás a garanciális kötöttségekhez való visszatérés és a nyugat-európai mintákhoz igazodó konszenzuális irányok erősítése mellett tette le a voksot, ami – a sértettjogok és az átláthatóság

előnyével együtt – háttérbe szorította az eljárási differenciálás és a diverzió dinamikus fejlesztését (Korinek, 2006; Council of Europe, 1987). E tendenciát erősítette, hogy az 1998. évi XIX. törvény az Európa Tanács ajánlásait sem vette át teljességgel, így az érdemi, a késedelmeket csökkentő reformlépések elmaradtak, noha a hagyományos eljárási rendek a tömeges ügyterhelés mellett strukturálisan késedelmet generálnak (Council of Europe, 1987).

A 2017. évi XC. törvény nem vezetett be párhuzamos, egyszerűsített nyomozási eljárásrendet, és nem alapozta meg a büntetőjogi, illetve társadalomra veszélyességi differenciálás nyomozási szintű érvényesítését; ehelyett a komplex, egyediesítő mérlegelést preferáló modellt választotta, amely ugyan garanciális szempontból koherens, de kevésbé veszi figyelembe a nyomozó hatóságok szervezeti érdekeit és a statisztikai erőforrás racionalitás szempontjait (Javaslat, 2017; Belovics & Bérces, 2023). A rejtett diverzióra és a formális megfelelésre ösztönző külső nyomás így nem enyhült, miközben a szabályozói indokolás a bizonytalanság és adminisztratív terhek növekedésének kockázatát emelte ki; ennek következményeként a nyomozás „felderítés–vizsgálat” kettősségére épülő rendszer nem eredményezett érdemi ügyszekciós változást a végrehajtoi szinteken (Korinek, 2006; Javaslat, 2017).

Mindeközben a bíróságok és az ügyészség pozíciója számottevően megerősödött: az előkészítő ülés és a büntetővégzés széles körű gyakorlata a gyors lezárás irányába tolta a folyamatot, különösen a beismeréses ügyek magas arányával, miközben a nyomozási szakasz opporunitási eszközeinek tényleges alkalmazási aránya érdemben nem bővült (Szigeti, 2019; Vári, 2019). A nemzetközi tapasztalat – különösen a német büntetőeljárás – ezzel szemben arra utal, hogy a hatékony és gyors igazságszolgáltatás előfeltétele a nyomozási és a bírósági szakasz együttes, rugalmas és egyszerűsített kialakítása, ahol a terhelt előzetes beismerése és a mediáció a nyomozási szakaszban vagy az előkészítő ülésen képes lezáró hatást kiváltani, a bizonyítás minőségének és a jogbiztonságnak a sérelme nélkül (Farkas, 2016; Kudlich, 2010; Kühne, 2003).

E perspektívából a jelenlegi keretek között is elérhető – bár természeténél fogva szűk körű – kumulatív időszerszerű nyereség, amely a nyomozási szakban kézzelfogható időbeli és eljárási egyszerűsítési lehetőségeket kínál. E nyereség kizárólag a Be. technikai-eljárási eszközeinek fegyelmezett, egymást erősítő kombinációjával aknázható ki: a telekommunikációs jelenlét kiterjesztésével, az e-kézésítés következetes alkalmazásával, a „nem bizonyítandó” tények érvényesítésével, az írásbeli tanúvallomás és az utólagos jegyzőkönyvezés célszerű használatával, a „kimeneti” eljárások fókuszált igénybevitelével, valamint a szakértői triázs és kapacitás-mix következetes bevezetésével – mindent a tisztességes eljárás és a jogbiztonság maradéktalan biztosítása mellett.

Ennek fényében összegzően megállapítható, hogy a hatályos kódex nem hozott olyan újítást, amely a nyomozói végrehajtást érdemben tehermentesítette volna, a gyors és hatékony igazságszolgáltatás realitása ezért csak akkor erősíthető, ha a nyomozási és a bírósági szakasz közötti egyensúlyt helyreállító, differenciált, a bűnözési terheléshez igazodó eljárási rendek – a német modell tanulságait is hasznosítva – a nyomozási fázisban is intézményesülnek (Farkas, 2016; Kudlich, 2010; Kühne, 2003).

Felhasznált irodalom

- Albrecht, H.-J. (1987). *Sanction policies and alternative measures to incarceration: European experiences with intermediate and alternative criminal penalties*. https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf
- Amberg E. (2014). Büntetőjogi változások – rendészeti reakciók. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 15, 121–125.
- Avar J. (1968). Bizonyítási gyakorlat a nyomozásban. *Kriminalisztikai Tanulmányok*, 6, 123–138.
- Avar J. (1986). *A bizonyítás elmélete és gyakorlata a magyar büntetőeljárásban*. KJK.
- Békés Á. (2023). *A büntetővégzés Magyarországon és nemzetközi összehasonlításban*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/teziszfuzet_Bekes_Adam.pdf
- Belovics E., & Bérces V. (2023). *Büntető eljárásjog*. ORAC Kiadó. https://orac.hu/bunteto_eljarasjog
- Bérces V. (2018). A büntetőperbeli bizonyítás alapfogalmainak újrafogalmazása. *IAS*, 2018/1, 1–14. https://ias.jak.ppke.hu/2018isz/02_BercesV_IAS_2018_1.pdf
- Béres S. (Szerk.) (2011). Diverziók a nyomozás hatékonyságának szolgálatában. In: *Büntetőeljárásjogi tanulmányok* (pp. 56–87). ELTE Eötvös Kiadó. https://real.mtak.hu/128909/1/4062ca_df3d705c9384435daf4744d70a27390c-56-87.pdf
- Bernard, T. J. (2005). Efficiency and the new differential processing. *Journal of Crime & Justice*, 28(1), 79–105. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/efficiency-and-new-differential-processing>, <https://doi.org/10.1080/0735648x.2005.9721208>
- Bíró-Nagy A., Szászi Á., & Varga A. (2024). *Divided Hungary – Political polarization of the Hungarian society*. Policy Solutions. http://www.policysolutions.hu/en/news/561/divided_hungary_publication
- Blaskó B. (2007). *Magyar Büntetőjog. Általános rész* (3. kiadás). Rejtjel.
- Blau, G. (1987). Diversion und Strafrecht. *Jura*, 9(1), 25–34.
- Bócz E. (1990). Elgondolások a büntetőeljárás újrakodifikálásához. *Belügyi Szemle*, 28(1), 51–58.
- Borbíró A., Kiss A., Velez E., & Garami L. (Szerk.). (2009). *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. II. kötet. IRM.

- Borbíró A., Kiss A., Velez E., & Garami L. (szerk.). (2009). *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. II. kötet. IRM.
- Chwala T., Fülöp E., & Sléder J. (2000). *Büntetőeljárás-jog*. Rejtjel.
- Dobrocsi S. (2024). A büntetőeljárás egyszerűsítésének hatása a sértett jogaira. *Glossa*, 11(3–4), 275–291. https://epa.oszk.hu/05300/05366/00022/pdf/EPA05366_glossa_2024_03-04_275-292.pdf
- Fakó E. (2003). *Diverzió a német, az osztrák és a magyar büntetőeljárásban* (PhD-értekezés). Miskolci Egyetem, ÁJK Deák Ferenc Állam és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Fantoly Zs. (2021). A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárasi törvényben. *Jogtudományi Közöny*, 76(7–8), 353–360. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/8908647>
- Farkas Á., & Róth E. (2018). *A büntetőeljárás* (4. kiadás). Wolters Kluwer Hungary. https://shop.wolterskluwer.hu/media/cb/4c/b59e879550e0518577b3f759918618aef987ea76e63ba-02b18e256840a50/A_buntetoeljaras_1_40.pdf
- Farkas K. (2016). *Az eljárás gyorsításának lehetőségei a német, a svájci és az olasz büntető igazságszolgáltatásban*. ME ÁJK. https://web.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/Farkas_Krisztina_ert.pdf
- Farkas K. (2019). Az eljárást gyorsító rendelkezések érvényesülése a svájci büntető igazságszolgáltatásban. *Magyar Jogász Szövetség*, 2. ksz, 261–270. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/4199868>
- Fázi L., & Fodor A. (2014). A bíróság elé állítás szabályozásának változásai a gyakorlat tükrében. *Belügyi Szemle*, 62(1), 75–91. <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1673>, <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i1.pp75-91>
- Fázi L., & Stál J. (2012). A nyomozás nélküli vádemelés lehetőségének kérdéséről a büntetőbíró szemszögéből. *Belügyi Szemle*, 60(12), 31–49. <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/1894>, <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2012.v60.i12.pp31-49>
- Helsinki Bizottság (2022). *Tentatív javaslatok a büntetékiszabási mérlegeléshez*. https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2022/12/MHB_javaslatok_a_buntetesekiszabasi_merlegeleshez_221207.pdf
- Jacsó J., & Udvarhelyi B. (2020). Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelmére vonatkozó magyar szabályozás, a költségvetési csalás elleni fellépés. *Ügyészségi Szemle*, 5(4). <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2020-04.pdf>
- Justice (2015). *EU Criminal Procedure*. <https://files.justice.org.uk/wp-content/uploads/2015/01/06171955/EU-Criminal-Procedure.pdf>
- Kelemen L. (2020). Egyszerűsített eljárások. *Jog Állam Politika*, 2020(2), 1–12. <https://real.mtak.hu/172587/1/egyszerusített-eljarások.pdf>
- Király T. (1996). Az 1896. évi első büntető perrendtartás száz év távlatából. *Magyar Jog*, 11, 670–672.
- Kiss A., & Mészáros Á. (2011). *A büntetőeljárás gyorsítása – A nyomozások időszerepének kérdései és a gyorsítás lehetőségei*. https://bm-tt.hu/wp-content/uploads/2022/02/be_gyorsitas_kutjel_meszaros_kiss_2011-doc.pdf
- Kiss D. (1983). A bíróság elé állítás gyakorlatáról. *Belügyi Szemle*, 21(8), 92–95.

- Korinek L. (2003). Tendenciák. *Belügyi Szemle*, 51(1), 57–67.
- Korinek L. (2006). *A bűnüldözés új kihívásai*. HVG-ORAC.
- Kudlich, H. (2010). *Erfordert das Beschleunigungsgebot eine Umgestaltung des Strafverfahrens? – Verständigung im Strafverfahren – Fristsetzung für Beweisanträge – Beschränkung der Geltendmachung von Verfahrensgarantien. Verhandlungen des 68. Deutschen Juristentages Band I: Gutachten C. zum 68. Deutschen Juristentag*. C. H. Beck Verlag.
- Kury, H., & Lerchenmüller, H. (1981). *Strafvollzug und Sozialisation*. Kriminalistik Verlag.
- Kühne, H.-H. (2003). *Strafprozessrecht. Eine systematische Darstellung des deutschen und europäischen Strafverfahrensrechts*. Heidelberg, C. F. Müller Verlag.
- Miskolci L. (2001). Egy konferencia tanulságai, avagy a magyar büntetőeljárás továbbfejlesztésének az ügyész-e a kulcsszereplője. *Ügyeszek Lapja*, 1, 5–23.
- Nagy I. A. (2008). *Büntetőeljárást gyorsító rendelkezések*. Bibor Kiadó. <http://real.mtak.hu/86727/1/B%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1stgyors%C3%ADt%C3%B3rendelkez%C3%A9sekEJEB%20ISBN9789639634718,%20b%C3%ADbor%20Kiad%C3%B3%202008.pdf>
- Nagy I. A. (2009). A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló T/9553. számú törvényjavaslat a büntetőeljárás gyorsítására irányuló célkitűzés tükrében. *Délvidéki Jogi Műhely*, 2009(4), 15–22.
- Németh Z. (1999). Kérdőjelek a modernizáció körül. *Kriminológiai Közlemények*, 57, 108.
- Nyíri S. (2003). Az ügyészség és a nyomozó hatóságok kapcsolata a büntetőeljárásról szóló törvény hatálybalépése után. *Belügyi Szemle*, 51(7–8), 56–71. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.6.1>
- Pápai-Tarr Á. (2012). *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Gondolat Kiadó.
- Pataki B. (2019). Az újrakodifikált előkészítő ülés helye a terhelti együttműködés rendszerében. *Kriminológiai Közlemények*, 79, 125–132. https://www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2019/kk_79_csontos.pdf
- Stanko Bejatović, S. (2019). Forms of Simplified Procedure – a Key Characteristic of Criminal Procedure Reforms in the Region. In: *Simplified forms of procedure in criminal matters* (pp. 12–17). OSCE. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/d/103129.pdf>
- Szabóné Nagy T. (1970). *A büntető eljárás egyszerűsítése*. KJK.
- Szigeti I. (2019). *A tárgyalás előkészítésének szerepe a Be. rendszerében*. <https://ujbtk.hu/dr-szigeti-imola-a-targyalas-elokeszitesenek-szerepe-a-be-ben-az-elokeszito-ules/>
- Tóth M. M. (2024). A digitalizáció egyes kihívásai a büntetőeljárásban. *Belügyi Szemle*, 2024(2), 1–15. https://real.mtak.hu/190123/1/1_TohtMarcellMate.pdf, <https://doi.org/10.38146/bsz.2024.2.1>
- Vári V. (2014). Diverziók a nyomozás hatékonyságának szolgálatában. *Magyar Bűnüldöző*, 5(3–4), 56–88. https://real.mtak.hu/128909/1/4062ca_df3d705c9384435daf4744d70a27390c-56-87.pdf
- Vári V. (2014). Hatékonyság a nyomozásban. In Schaub, A., & Szabó, I. (Szerk.), *III. Interdiszciplináris doktorandusz konferencia* (pp. 177–195). PTE Doktorandusz Önkormányzat. https://real.mtak.hu/130331/1/idk_conference_book_2014.pdf

- Vári V. (2017). A nyomozás szerepének változása az új Be. kódexben. In Kiglics, N. (Szerk.), *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia* (pp. 128–138). Pannon Egyetem. <https://pen.uni-pannon.hu/wp-content/uploads/2025/01/II.-TURIZMUS-ES-BIZTONSAG-NEM-ZETKOZI-TUDOMANYOS-KONFERENCIA-TANULMANYKOTET.pdf>
- Vári V. (2019). Elterelés és az ügyész – nyomozó hatóság kapcsolata a nyomozásban. In Marton, Z., Németh, K., & Péter, E. (Szerk.), *III. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia* (pp. 52–62). Pannon Egyetem. <https://pen.uni-pannon.hu/wp-content/uploads/2025/01/III.-TURIZMUS-ES-BIZTONSAG-NEM-ZETKOZI-TUDOMANYOS-KONFERENCIA-TANULMANYKOTET.pdf>
- Vári V. (2020). A nyomozási szak egyszerűsítésének kérdései. In Madai S., Pallagi A., & Polt, P. (Szerk.), *Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére* (pp. 523–531). Ludovika Egyetemi Kiadó. https://publikacio.ppke.hu/id/eprint/1101/1/Az_ugyeszseg_az_igazsagszolgaltatas_rendszereben.pdf
- Vári V. (2023). The Role of the Public Prosecutor in the Investigation. *Hungarian Law Enforcement*, 2023/1, 49–68. https://real.mtak.hu/170858/1/03_vari_49-68_MR_2023_1.pdf, <https://doi.org/10.32577/mr.2023.1.3>
- Vári V. (2024). Allocating investigative resources within the Hungarian police force. *Egységes Igazságszolgáltatási Szemle*, 2024(SE1), 6. <https://doi.org/10.46941/2024.se1.6>

Alkalmazott jogszabályok

- Az új büntetőeljárási törvény. <https://miszk.hu/index.php/260-az-uj-buntetoeljarasi-torveny>
- Council of Europe (1987). *Recommendation No. R(87)18 concerning the simplification of criminal justice*. <https://rm.coe.int/16804b56c8>
- Council of Europe (2018). *European norms and principles concerning prosecutors*. <https://rm.coe.int/168074738b>
- Directive (EU) 2016/343 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence and of the right to be present at the trial in criminal proceedings. *Official Journal of the European Union*, L 65, 1–11. *Előkészítő ülés*. https://birosag.hu/sites/default/files/elokeszito_ules.pdf
- European Parliament (2018). *Criminal procedural laws across the European Union*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU\(2018\)604977_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU(2018)604977_EN.pdf)
- European Public Prosecutor’s Office (2020). *Guidelines of the College of the EPPO on criteria for the application of simplified prosecution procedures* (College Decision 023/2020). https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2021-06/2020.023_Decision_on_guidelines_on_simplified_procedures_and_on_the_delegation_of_powers_of_the_PC_s_respectively%20-%20final.pdf
1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról.
1963. évi I. törvény a büntetőeljárásról.

1964. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

1965. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

Evidence in criminal proceedings (2025). Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789636640477>

Javaslat. (2017). *A büntetőeljárásról szóló törvényjavaslat* (T/13972. számú törvényjavaslat). Magyar Országgyűlés.

Magyarország Ügyészsége (2024, október 11.). *Ügyészség 2023 – büntetővégzések*. <https://ugyeszseg.hu/ugyeszseg-2023-buntetovegzések/>

Magyarország Ügyészsége (2024, október). *Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól*. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairól.pdf>

ORFK (2023). *Módszertani útmutató a nyomozások időszerezésének javítására*.

Treaty on the Functioning of the European Union. (2012). *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*.

WIPO (2019). *Act No. XC of 2017 on criminal procedures: Hungary* (consolidated text of January 1, 2019). <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/18617>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Vári V. (2026). *Egyszerűsített nyomozás, avagy „Mission Impossible”? A büntetőeljárás reformja és a valóság*. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1169–1187. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1169-1187>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Vári Vince, aki a vari.vince@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Hozzájárulás nélküli hangfelvételek rögzítésének és felhasználásának jogi korlátai

Legal Limitations on the Recording and Use of Audio Recordings Made Without Consent

Bói László

egyetemi tanársegéd, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
boi.laszlo@uni-nke.hu

Szána Ágnes

Dr., ügyvéd
dr.szana.agnes@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány szerzőinek célja, hogy magyarországi nézőpontból mutassa be az engedély nélkül, esetleg annak kereteit túllépve készített hangfelvételek rögzítésének és felhasználásának jogszabályi korlátait, kitekintést téve az ilyen felvételek készítésének motivációs okaira, a felhasználhatóság szabályrendszerére.

Módszertan: A tanulmány elsősorban kvalitatív módszert alkalmaz, melynek keretében a szerzők részletesen elemezték az Alaptörvényt, a Polgári Törvénykönyvet, az Info törvényt és az Alkotmánybíróság határozatainak releváns rendelkezéseit. Ezen kívül eseti bírósági gyakorlatokat is feldolgoztak, hogy feltárják a hozzájárulás nélküli hangfelvételek jogi megítélésének gyakorlatát. A megközelítés célja az volt, hogy átfogó képet adjanak a szabályozási környezetről és annak gyakorlati érvényesüléséről.

Megállapítások: A tanulmány elsődleges megállapítása, hogy a hozzájárulás nélküli hangfelvételek rögzítése jogilag és etikai szempontból is komoly aggályokat vet fel, különösen a személyes adatok védelmére és az emberi méltóság tiszteletben tartására vonatkozóan. A szerzők hangsúlyosan kiemelik, hogy a célhoz kötött adatkezelés elvének figyelmen kívül hagyása aláássa a jogállamiságot, és aláássa az állampolgárok hatóságokkal szembeni bizalmát. A jövőbeni kutatások számára fontos irány lehet annak vizsgálata, hogyan lehet technológiai és jogi eszközökkel biztosítani az egyensúlyt a hatékony igazságszolgáltatás és az alapvető jogok védelme között.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 06. 25. Átdolgozás: 2025. 09. 15.
Elfogadás: 2025. 10. 14.

Érték: A tanulmány átfogó és részletes képet nyújt a hozzájárulás nélküli hangfelvételek rögzítésének és felhasználásának magyarországi jogi megítéléséről. Értéket képvisel azért, hogy összeveti a hazai jogszabályokat és bírói gyakorlatot, valamint bemutatja a technológiai fejlődés és az alapjogok közötti egyensúlykeresés kihívásait.

Kulcsszavak: hangfelvétel-rögzítés, tiltott hangfelvétel, személyhez fűződő jogok sérelme, felhasználhatóság

Abstract

Aim: The study aims to present, from a Hungarian legal perspective, the statutory limitations on recording and using audio material made without permission or in violation of the conditions of such permission. It also explores the motivational reasons behind such recordings and the regulatory framework governing their admissibility.

Methodology: This research employs a qualitative approach. The authors conducted a detailed analysis of relevant provisions from the Fundamental Law of Hungary, the Civil Code, the Information Act, and rulings of the Constitutional Court. In addition, selected court decisions were examined to reveal how the legal system addresses cases involving unauthorized audio recordings. This method aimed to provide a comprehensive overview of the legal environment and its practical application.

Findings: The study's primary conclusion is that making audio recordings without consent raises serious legal and ethical concerns, particularly regarding protecting personal data and human dignity. The authors emphasize that disregarding the principle of purpose-bound data processing undermines the rule of law and erodes public trust in authorities. Future research should focus on how technological and legal tools can help strike a balance between effective justice and the protection of fundamental rights.

Value: The study provides a comprehensive and detailed picture of the legal assessment of the recording and use of audio recordings without consent in Hungary. It is valuable by comparing domestic legislation and judicial practice, and by presenting the challenges of finding a balance between technological development and fundamental rights.

Keywords: audio recording, prohibited recording, violation of personal rights, admissibility

Bevezetés

Az életünk minden egyes napján számos lehetőség adódhat – például szolgáltatókkal történő kapcsolatfelvétel során –, amikor hozzájárulásunkat adjuk minőség-ellenőrzés céljából a folytatni kívánt beszélgetés kezdetén annak rögzítéséhez. Ezen alkalmakkor előre szokás közölni a rögzítés célját, annak utólagos visszakövethetőségét, általában valamely numerikus számsorban megadott hívásazonosítóval és a tárolásra, megőrzésre nyitva álló időintervallummal.

A jogszabályi környezet ilyenkor legális célból biztosítja a hangfelvétel készítés lehetőségét, annak módját, mely ez esetben mindkét felet védi.

Vannak azonban olyan esetek, amikor a hangfelvétel készítésének motivációs indokai másban keresendők.

A nem legális rögzítés gyakori indoka, amikor az érintett nem tud arról a körülményről, hogy adott szituációban ilyen felvétel készül. Ilyenkor általában kötetlenebb, nyíltabb megfogalmazásokra vagyunk hajlandóak, és a közlendő is nyitottabb a téma iránt.

Az ilyen körülmények között rögzített felvételek általában kompromitáló céllal kerülnek rögzítésre, vagy azért, hogy az később biztosítékul szolgáljon például egy eljárási pozíció erősítésekor (gyermekelhelyezés, vagyonomegosztás stb. alkalmával).

A másik gyakori eset, amikor a közvetítő mint megbízott rögzít felvételt olyan célból, hogy a megbízó azt utóbb meghallgathassa vagy felhasználhassa.

Irodalmi áttekintés

Az életünk minden egyes napján számos lehetőség adódhat – például szolgáltatókkal történő kapcsolatfelvétel során –, amikor hozzájárulásunkat adjuk minőség-ellenőrzés céljából a folytatni kívánt beszélgetés kezdetén annak rögzítéséhez. Ezen alkalmakkor előre szokás közölni a rögzítés célját, annak utólagos visszakövethetőségét, általában valamely numerikus számsorban megadott hívásazonosítóval, és a tárolást, megőrzésre nyitva álló időintervallummal.

A jogszabályi környezet ilyenkor legális célból biztosítja a hangfelvétel-készítés lehetőségét, annak módját, mely ez esetben mindkét felet védi.

Vannak azonban olyan esetek, amikor a hangfelvétel készítésének motivációs indokai másban keresendők.

A nem legális rögzítés gyakori oka és indoka, amikor az érintett nem tud arról a körülményről, hogy adott szituációban ilyen felvétel készül. Ilyenkor általában kötetlenebb, nyíltabb megfogalmazásokra vagyunk hajlandóak, és a közlendő is nyitottabb a téma iránt.

Az ilyen körülmények között rögzített felvételek általában kompromitáló céllal kerülnek rögzítésre, vagy azért, hogy az később biztosítékul szolgáljon például egy eljárási pozíció erősítésekor (gyermekelhelyezés, vagyonmegosztás stb. alkalmával).

A másik gyakori eset, amikor a közvetítő mint megbízott rögzít felvételt olyan célból, hogy a megbízó azt utóbb meghallgathassa, vagy felhasználhassa.

Hogy miért kell ehhez közvetítő, annak számos oka lehet, például a felvétel készítése alatt az érdekelt nem lehet jelen, vagy nem akar jelen lenni, szilárd alibit biztosítva ezáltal magának.

Olyan körülmény is indokolhatja a közvetítő megbízott szerepét, hogy bármely okból ezen személynek van kizárólag lehetősége, vagy van jobb alkalmunka a felvétel készítésére.

A különféle hangrögzítő eszközök megjelenése óta foglalkoztatja a tudományos közvéleményt a kérdéskör jogszerűsége és felhasználhatóságának lehetősége. A hangrögzítés a technika fejlődésével egyre egyszerűbbé és szélesebb körben alkalmazhatóvá vált, amely jól megmutatkozik az ezzel kapcsolatos magyar és nemzetközi szakirodalomban egyaránt.

Az első külföldi cikkek már az 1950-es és 1960-as években megjelentek (Dubin, 1952; Roper 1960), azonban nagyobb számban a modern technikai berendezések megjelenésétől találhatók a tudományos adatbázisokban a témával foglalkozó tanulmányok.

A téma sokszínűségét mutatja, hogy a kutatók több aspektusból is megközelítették a témát, így többek között vizsgálták a felhasználás etikai kérdéseit büntetőügyekben (Abramovsky, 1982; Bliss, 2020), a büntetőeljárás során való felhasználás lehetőségeit (Basbuyuk, 2017), a felvételek jelentőségét a családon belüli erőszak során (Hloviuk et al., 2024), a személyiségi jogok problémáját és a büntetőeljárás (Stuntz, 1995), illetve a forenzikus vizsgálatok során történő felhasználás lehetőségeit is (Maher, 2009).

A magyar szakirodalomban a 2010-es évektől kezdve jelenik meg nagyobb számban a kérdéskör. Papp Zsuzsanna német példák alapján vizsgálta a személyiségi jog kérdését (Papp 2011), míg Boronkay Miklós a képmáshoz és a hangfelvételhez fűződő jogokat mutatta be (Boronkay, 2013). Szintén külföldi példákon keresztül vizsgálta a hang- és képfelvételek polgári jogi védelmét és a hazai szabályozás alapvonalait Szeghalmi Veronika (Szeghalmi, 2014). Többben vizsgálták hazánkban is a jogellenesen készített hangfelvétel szerepét a különféle eljárásokban (Bejczy, 2012; Elek, 2018; Nagy, 2021). Az elmúlt évek „slágertémája” a kép- és hangfelvételekkel való visszaélés lehetősége és ennek jogi szabályozása, illetve szankcionálása (Reines, 2024).

A fenti vázlatos irodalmi áttekintésből is jól látható, hogy az elmúlt évtizedek alatt a jogellenesen készített kép- és hangfelvételek jogi megítélése folyamatosan

változott, amihez a jogalkotóknak, valamint a bíróságoknak egyaránt alkalmazkodniuk kell.

Eredmények

Polgári jogi jelentősége

Visszatekintve a kezdetekre, jelen téma kapcsán is elmondhatjuk, hogy a technológia fejlődésével – a szalagos diktafonok óta a digitális hangrögzítésig – egyre könnyebbé vált bármilyen beszélgetés rögzítése. Nem feltétlenül szükséges kémfelszerelés beszerzése, amikor nem feltűnő módon egy asztalra kitett vagy zsebben lapuló okostelefonnal is bárki könnyedén titokban felvehet magánbeszélgetéseket, üzleti tárgyalásokat, hatósági kihallgatásokat, eljárási cselekményeket.

Mint korábban említésre került, a rejtett módon, titokban készített felvételek készítésének számtalan oka lehet. Vannak, akik mintegy bebiztosítják magukat, biztonságot teremtve a későbbi viták elkerülése érdekében. Mások pedig rosszindulattal vezérelt céllal kívánják felhasználni azt a későbbiekben pénz vagy bármely más előnszerzés érdekében.

A Ptk. kommentárban olvashatóan az emberi személyiség külső megnyilvánulása, az ember külső megjelenése alkalmas arra, hogy az egyén beazonosítható legyen, a képmás és a hangfelvétel a személyiség belső forrását vetíti ki, amely által a személyiség közvetlen azonosítására szolgál.

Alapvetően változott az 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) és az 2013. évi V. törvény (új Ptk.) szabályozása is ezen témakörben, mivel amíg a régi Ptk. 80. § (2) bekezdése a képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához írta elő az érintett személy hozzájárulását, addig az új Ptk. 2:48. § (1) bekezdése ennél szigorúbban szabályozza, és már a képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez is előírja az érintett személy hozzájárulását, nemcsak annak a felhasználásához. Ezen jogszabályi módosítás nagyobb védelmet biztosít az érintett személyek részére, ugyanakkor a technikai fejlődés miatt ezen magatartás elkövetése egyszerűbbé vált – mint ahogy a cikk korábbiakban ezt ki is fejtette –, és ezáltal szélesebb körben követik is el.

Személyiségi jogok alapvető fontossága

Az 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (Infotv.) 3. § 2. pontja alapján személyes adat¹ a hang,

¹ Infotv. 3. § 2. pont: „az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.”

valamint a hangfelvétel. Az emberi hang a személyiség megnyilvánulása, amely alapján azonosítható egy személy, és amelyből következtetések vonhatóak le rá nézve. A hang rögzítése által szükségszerűen adatkezelés valósul meg, melynek szabályait az Infotv. tartalmazza.

Magyarország Alaptörvénye kiemelten foglalkozik a személyhez fűződő jogok védelmével. A VI. cikk kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy tiszteletben tartsák a magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét (Mátyás & Csege 2019; Mátyás 2020). Ezen cikk által védendő jogi tárgy szerves része a személyes adatok védelme, így a személyes adatokat tartalmazó hangfelvételek kiemelt szabályozása feltétlenül szükséges volt, melyet a jogszabályok és egyéb ágazati szintű rendelkezések fejtenek ki részletesebben (Magyarország Alaptörvénye VI. cikk).

Az új Ptk. kifejezetten akként rendelkezik, hogy minden hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személyek hozzájárulása szükséges. A törvény arra is kitér, hogy mikor nincs szükség az érintett hozzájárulására az elkészítésnél és a felhasználásnál (új Ptk. 2:48. §). Ha valaki jogsértő módon készít vagy használ fel hangfelvételt, akkor akár sérelemdíj fizetésére is kötelezhető (új Ptk. 2:51. §).

Az említett hozzájárulás lehet akár kifejezett, írásbeli vagy szóbeli beleegyezés, de akár olyan ráutaló magatartás is, amiből egyértelmű, hogy a másik fél nem ellenzi a felvétel létrejöttét. Dr. Pokrócos György szerint nem szabad elfelejteni, hogy a képmás és hangfelvétel személyes adatnak minősül, így a személyes adatok védelmére közjogi oltalmat az adatvédelmi jog biztosít ([URL2](#)).

Fontos azonban megemlíteni, hogy valamely felvétel elkészítéséhez történő hozzájárulás nem automatikus módon jelenti a nyilvánosságra hozatalba történő beleegyezést, illetve más jellegű felhasználást.

Alaposabban megvizsgálva vannak olyan esetek amikor hozzájárulás hiányában sem állapítható meg a személyiségi jog sérelme a rejtett, titokban készített hangfelvétellel. Ilyen eset, ha a felvétel közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül rögzítésre. A politikai közélet számos példát hoz napjainkban, amikor a felvételkészítést követő nyilvánosságra hozatal közérdekre történő hivatkozással fűszerezett. Magánérdekből történő megjelenése a felvételek készítésének, amikor a munkáltató törvénytelen utasítással, akár fenyegetés kilátásba helyezésével törekszik valakit rábírní tevése vagy nemtevése.

Az Infotv. 3. § 7. pontja a hozzájárulást az érintett akaratának önkéntes, határozott és megfelelő tájékoztatáson alapuló egyértelmű kinyilvánításaként definiálja, amellyel az érintett nyilatkozat vagy az akaratát félreérthetetlenül kifejező más magatartás útján jelzi, hogy beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok kezeléséhez. Ez a hozzájárulás kizárólag a személyes adatok kezelésére vonatkozik [Infotv. 3. § (7) bekezdése].

Előfordulhat, hogy egy bírósági eljárás során olyan rögzített hanganyag kerül bizonyítékként becsatolásra, amelynek készítése nem a jogszabályokban rendezett körülmények között valósult meg, azonban az eljáró bíróság mégis amellett dönt, hogy felhasználja azt az eljárása során. Annak megítélése, hogy a hangfelvétel bizonyítékként történő felhasználása megfelelt-e a jogszabályokban foglaltaknak, túlmutat a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) hatáskörén (URL1).

A Kúria (korábban Legfelsőbb Bíróság) a 296/2000. számú büntető elvi határozatában kifejtette, hogy „*az eljáró bíróság a bizonyítási eszköz és a bizonyíték felhasználása tekintetében szabadon dönt, döntésében csupán a konkrét tényállás szerinti relevancia szempontjait köteles figyelembe venni.*” Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésében foglalt bírói függetlenség elve alapján a NAIH-nak nincs hatásköre arra, hogy a bírói mérlegelés tárgyát képező bizonyítékot felülbírálja. A bírósági eljárás során tett intézkedések, amelyek adatvédelmi szempontból adatkezelésnek minősülhetnek, a bíróságok szempontjából olyan eljárási cselekmények, amelyeket speciális eljárásjogi kódexek és ügyviteli jogszabályok szabályoznak, ezért ezek a jogszabályi rendelkezések elsődlegesek a bíróságok számára. Ez azonban semmiképp sem jelentheti azt, hogy a bíróság az eljárása során az információs önrendelkezési jog megsértésével járhat el, ha az előtte folyó ügyben alkalmazandó elsődleges anyagi jogi és eljárásjogi szabályok kifejezetten nem írják elő azt az eljárást vagy intézkedést, amely az érintettek jogainak érvényesülése szempontjából kívánatos lenne. A bírói függetlenség [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése] elvének tiszteletben tartása miatt az eljárási cselekmények indokoltságát a bírói jogorvoslat keretein belül lehet felülvizsgálni.

A deepfake felvételek

A „deepfake” olyan videókat és hanganyagokat jelent, amelyek mesterséges intelligencia és gépi tanulás segítségével készülnek. Ezek a tartalmak olyan személyeknek tulajdonítanak kijelentéseket vagy cselekvőiséget, akik ezeket valójában sosem mondták vagy tették meg. A technológia célja gyakran a valósághű, de hamis tartalom előállítás. A mesterséges intelligencia által generált média a közönségre szuggesztív hatással lehet a valósághű megjelenése okán, amely a követőket olyan cselekedetekre sarkalhatja, amelyeknek anyagi és egészségügyi, erkölcsi utóhatásai is lehetnek az életükben. Például közszereplővel kapcsolatba hozott hamis média, amely valamely gyógyszer, gyógyhatású készítmény, étrendkiegészítő beszedésére ösztönöz, vagy más cselekedet elkövetésére buzdít.

Az ilyen tartalmak sértik a felhasznált célszemélyek, közszereplők, influenzaszerek személyiségi jogait, ugyanakkor a felhívó, felbujtó jellegüknél fogva a célközönség felé is alkalmasak joghatás kiváltására.

Bírói gyakorlat

A Szegedi Ítéltábla a Pf.20771/2011/4. számú személyiségi jog megsértése tárgyú ügyében egy önkormányzati bérleti jog felmondásának az érvénytelensége és a hozzájárulás nélküli hangfelvételhez kapcsolódó személyiségi jog került egymással szembe. Az említett ügyben a Szegedi Ítéltábla elvi érveléssel mondta ki, hogy a hangfelvételhez fűződő jog alkotmányos jogunk. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy egyik alapvető jog védelme és érvényesülése akkor teheti jogszerűvé egy másik alapvető jog megsértését, illetve korlátozását, ha ez feltétlenül szükséges, azaz az adott alapjog érvényesülése és védelme más módon nem érhető el, továbbá ha a korlátozás, illetve az okozott sérelem arányban áll annak a hasznával, az elérni kívánt cél fontosságával [30/1992 (V. 26.) AB határozat; 39/2007 (VI. 20.) AB határozat]. Ennek megfelelően nem minősül visszaélésnek a képmás vagy hangfelvétel készítése vagy felhasználása, amennyiben arra közvetlenül fenyegető, vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében, közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül sor, feltéve, hogy a képmás vagy hangfelvétel készítése avagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan sérelmet.

A Kúria a Pfv.21327/2012/9. számú precedensképes határozatában kimondta, hogy a hozzájárulása nélkül készített hangfelvétel bizonyítékként a bírósági vagy hatósági eljárás során alkalmazható, ez nem minősül jogellenes felhasználásának. A nyilvánossághoz kapcsolódó konkrét közérdek nélkül azonban jogsértést valósít meg.

A Kúria a Pfv.V.20.888/2016/6. számú határozatában egy jogbérleti megállapodáshoz kapcsolódó versenytilalmi klauzula megsértése és egy hozzájárulás nélküli hangfelvétel készítése és annak felhasználása került szembe egymással. A bírói gyakorlat értelmében nem minősül visszaélésnek a hangfelvétel készítése, annak felhasználása, ha már megvalósult a jogsértés, és annak bizonyítása közérdek vagy jogos magánérdek miatt szükséges, azonban fontos alapfeltétel, hogy a hangfelvétel készítésével vagy felhasználásával bizonyítani kívánt jogsértés nagyobb sérelmet okozzon, mint maga a hangfelvétel készítése vagy felhasználása (BDT2011. 2442. BDT2014. 3076.). Jelen esetben a közérdek az, hogy az igazság érvényesülése megvalósuljon.

A Debreceni Ítéltábla Pf.I.20781/2018/4. számú határozatából olvashatóan a felperesek egy családügyi vitában jogellenességre hivatkoztak annak

vonatkozásában, hogy a másik fél egy hozzájárulás nélküli hangfelvételt a szakértő részére ismertetett. A bíróság ezen ügy kapcsán kimondta, hogy a bírósági eljárás során a szakértő által megismert hangfelvétel, illetve annak szövegezésének felhasználása, kinyomtatása nem minősül jogellenesnek, az jogszerűen került megismerésre, hiszen ahhoz, hogy a bíróság megalapozott döntést tudjon hozni a gyermekelhelyezési ügyben, feltétlenül szükséges a szakértőnek megismernie a hangfelvétel tartalmát.

A PJD2017.23. számú polgári jogi döntvényben foglaltak szerint a személyiségi jogsértés megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha a hangfelvétel elkészítésére és felhasználására nemcsak hozzájárulás nélkül, hanem visszaélészerűen kerül sor. A hangfelvétel elkészítésére ez nem vonatkozik, ha közérdekből vagy különös méltánylást érdemlő magánérdekből történik.

A felperes keresetében kérte annak megállapítását, hogy az alperes a hozzájárulás nélkül készített, kettejük közötti magánbeszélgetés rögzítésével és felhasználásával megsértette a hangfelvételhez fűződő személyiségi jogát. Kérte az alperes eltiltását a további jogsértéstől, valamint a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, kifejtve, hogy ugyan a Ptk. a hangfelvétel készítése és felhasználása vonatkozásában is megköveteli az érintett hozzájáruló nyilatkozatát, az érintett tudtán kívül készített felvétel elkészítése hangfelvétellel való visszaélésnek minősül, azonban a bírói gyakorlat szerint a felhasználás és készítés nem az, amennyiben közérdekből vagy különös méltánylást érdemlő magánérdekből az alperesnek érdekében állhatott a felvétel elkészítése és felhasználása. Az alperes a felvételt egyetlen alkalommal egy bírósági tárgyaláson használta fel, mely felhasználás nem jogsértő, mert az alperes kifejezetten azért rögzítette a felperes hangját, mert másként a bíróság előtti eljárásban nem tartotta bizonyíthatónak a tényállítását. A felvétel készítését és felhasználását az alperes (azon a tárgyaláson felperesi pozícióban) különös méltánylást érdemlő magánérdeke indokolta.

Az elsőfokú bíróság indokolásában korábbi eseti döntésekre hivatkozva kifejtette, hogy az egységes töretlen bírói gyakorlat szerint, ha a hangfelvétel készítője valamely tény, körülmény meglétének bizonyítása érdekében más módon nem tud bizonyítékot szerezni, és különösen méltányolható magánérdeke fűződik ahhoz, hogy bizonyítani tudjon, úgy ezen magánérdek az, amely indokoltá teheti a hangfelvétel készítését. Ezért az nem minősül jogellenesnek. A bíróság azt is kifejtette a felvétel elkészítése és annak kizárólag a processzuális eljárásban bizonyítékként való felhasználása nem okoz aránytalan sérelmet, az nem ütközik a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményébe, így az nem visszaélészerű és nem jogsértő. A másodfokon eljáró bíróság helyben hagyta az elsőfokú ítéletet.

A titkos hangfelvétel készítése adatvédelmi (GDPR) jogsértést is megvalósíthat, ha a másik fél hozzájárulása nélkül készül. Ilyen esetben a NAIH jogosult adatvédelmi bírságot is kiszabni. A jelenlegi tendencia alapján elmondható, hogy a gyakorlatban magánszemélyekkel szemben nagyon ritkán kerül kiszábrásra ilyen bírság.

Fontos kiemelni, hogy az új Ptk. 2:48. § (1) bekezdése szerinti hozzájárulás nem egyezik meg a GDPR szerinti adatkezelési hozzájárulással. Ez a kettő jogintézmény teljesen elkülönül egymástól, más-más jogi kontextusban használjuk őket. A GDPR szerinti adatkezelési hozzájárulás kizárólag arra irányul, hogy az adatkezelő jogszerűen kezelje az adatokat, addig az új Ptk. szerinti hozzájárulás ennél szélesebb körben biztosítja a hozzájárulást, és annak célja nem az adatkezelés jogszerűsége, hanem például egy szerződéses jognyilatkozat megerősítése.

Polgári peres eljárásban általános főszabály az, hogy a jogsértő módon szerzett bizonyíték nem használható fel, az a bizonyítékok közé akár be sem kerül, illetve amikor később jut tudomásra a törvénysértő volta, annak kizárásáról szükséges intézkedni.

Vannak azonban olyan kivételes esetek, amikor a bíróság mégis figyelembe veszi, illetve veheti azokat. Ezen esetek kivételessége abban rejlik, hogy például egy ilyen hangfelvétel a kizárólagos bizonyíték egy jogellenesen felmondott munkaszerződésre, amely fenyegetésen alapul, illetve egy olyan más szerződésre, ahol a felvételen lévő körülmény megtámadási okot keletkeztet. Ezekben az esetekben a hangfelvételre a bíróság hivatkozhat a döntése során.

Gyakorta előfordul eset, hogy nem közvetlenül a felvétel, hanem annak kivonatolt változata kerül a bíróság elé, a hangfelvétel tárgyalási lejátszása nem is szükséges, amennyiben az ellenérdekű fél nem vitatja annak hitelességét. Amennyiben igen, úgy igazságügyi hangszakértő hivatott nyilatkozni a hanganyag eredetéről, összevágott vagy eredeti torzításmentes voltáról.

Olyan eset is előfordul, amikor a bíróság közvetlenül ismeri meg a hangfelvételt, mert az a felperes által a keresetlevélhez mellékelte. A felvétel tartalma az ügy megítélésében objektív támpont lehet az eljáró bíró számára, annak ellenére, hogy az adott bizonyítékot ki kell rekeszteni a bizonyítékok sorából, ha később megállapításra kerül, hogy az nem használható fel a processzuális eljárásban.

A 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.) 268. §-a rendelkezik a bizonyítás eszközeiről, melyeknek alkalmasnak kell lennie arra, hogy igénybevétele a bíróság a perben jelentős tények megállapításához felhasználható, a mérlegelés során figyelembe vehető bizonyítékhoz jusson. Bizonyítási eszközként különösen tanú, szakértő, okirat, képfelvétel, hangfelvétel, kép- és hangfelvétel, valamint egyéb tárgyi bizonyítási eszköz vehető igénybe.

Jogsértő és perben nem használható fel az a bizonyítási eszköz, illetve annak elkülöníthető része, amelyet az élethez és testi épséghez fűződő jog megsértésével

vagy erre irányuló fenyegetéssel szereztek meg, illetve állítottak elő, amely egyéb jogsértő módon keletkezett, amelyet jogsértő módon szereztek meg, vagy amelynek a bíróság elé terjesztése személyiségi jogot sértene. A jogsértő bizonyítási eszközt a bíróság kivételesen mérlegelve figyelembe veheti.

Büntetőjogi aspektus

A hangfelvétel tárgyi bizonyítási eszköznek minősül levezethetően a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.) alapján. A Be. alkalmazásában az írat tárgyi bizonyítási eszköz. A Be. 204. § (2) bekezdése alkalmazásában írat minden olyan tárgyi bizonyítási eszköz, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít, így különösen a papíralapú vagy elektronikus adatként létező szöveg, rajz, ábra. A gyakorlatban a feljelentéshez csatolt hanganyag alapján kivonatolt melléklet formájában kerül a hatóság elé.

Mivel a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási cselekmény, és a bíróság, az ügyészség, nyomozó hatóság a döntését valóság-hű tényállásra alapozza, a bíróságnak mint végfelhasználónak kell mérlegelni, hogy a tényállás megállapításához szükséges-e vagy sem. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

Az érintett hozzájárulása nélküli hangfelvétel készítése önmagában nem merít ki egyetlen különös részi törvényi tényállást sem. Amennyiben viszont a nyilvánosságra hozatalhoz más deliktuális elem is társul, megvalósíthat bűncselekményt, például zsarolás vagy becsületsértés eszközévé is válhat.

Parallel viszonyban vizsgálva, a titkos hangfelvétel a polgári perrel szemben, a büntető eljárásban kötetlenebb jelleggel is megjelenhet a hazai gyakorlat szerint, akár bizonyítási eszközként is a bizonyítékok sorában. Perdöntő bizonyíték is lehet például egy zsarolási vagy zaklatási ügyben, nem utolsósorban a sorozatjelleg, társas bűnelkövetés bizonyíthatósága vonatkozásában, annak ellenére, hogy mind a rögzítés, mind a felhasználás jogszerűsége vitatható.

Ezért természetesen életszerűen fordulhat elő az az eset, hogy bár a beleegyezése nélkül készített titkos hangfelvétel alapján egy büntető ügyben az érintettet jogerősen elítélik, de egy külön polgári perben – mint már felperesnek – köteles a készítő sérelemdíjat fizetni.

A rejtett kamerával készített videófelvétel a büntetőeljárásban bizonyítási eszközként, illetve bizonyítékként felhasználható; polgári perben dönthető el, hogy a felvétel sérti-e valakinek a személyhez fűződő jogait (EBH2000.296.).

Összegzés

A hangfelvételek készítésének jogszerűségét nem a büntető, hanem a polgári jogi szabályok alapján kell vizsgálni. Csak polgári perben dönthető el, hogy a felvétel sérti-e valakinek a személyhez fűződő jogait, tehát a büntetőeljárásban ennek külön tárgyalására, vizsgálatára nem kerülhet sor (EBH2000.296.).

Megállapítható, hogy a hozzájárulás nélküli hangfelvétel készítése és annak felhasználása jogellenes, amely személyhez fűződő jogot mind az Alaptörvény rendelkezései, mind az Alkotmánybíróság határozatai, mind az új Ptk. és az Infotv. szakaszai is kifejezetten védenek, és annak megsértése esetén szigorúan szankcionálnak. Az érintett személyek jogorvoslattal élhetnek bíróság és hatóság előtt, és ennek keretében akár egymás mellett érvényesítve, akár külön-külön is kérhetik a hangfelvétel törlését, sérelemdíjat, bocsánatkérést, illetve adatkezelési ügyben a hatósági bírság kiszabását. Ezen jogorvoslatok kellő bizonyítottság esetén eredményesek, és a bíróság előtti ügyek tárgyát nézve gyakran alkalmazott módszer is.

Vannak azonban azok az esetek, amikor a hozzájárulás nélküli hangfelvétel készítéséhez és felhasználásához fűződő jog védelme elenyészik, és a jogellenesség nem valósul meg. Ezen kivételeket egyrészt maga a törvényalkotás is meghatározta, így hozzájárulás nem szükséges tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén.

Más kivételeket a bírói gyakorlat alakított ki, amelyeket ma már a hatóságok és bíróságok is következetesen alkalmaznak. Nem szükséges a hozzájárulás a hangfelvétel elkészítéséhez, illetve felhasználáshoz, ha ahhoz közérdek vagy jogos magánérdek fűződik. A bírói gyakorlat nagyon gazdag, hogy mi is minősül jogos magánérdeknek vagy éppen közérdeknek, de azt mindig szem előtt kell tartani, amelyet a bíróságok minden esetben mérlegelnek is, miszerint a hozzájárulás nélküli hangfelvétel készítése, illetve felhasználása ne okozzon nagyobb jogsérelmet, mint a hangfelvétellel bizonyítani kívánt jogsértés.

Létező az a technológia, amellyel valakinek a külső (elsősorban biológiai) adottságai meghamisíthatók, digitálisan másolhatók, amelyek a fentiek alapján számos jogi aggályt vetnek fel, és jelen tanulmány folytatását is előre vetítik.

A digitalizált metaverzumszerű világban a biztonság egy egyre hangsúlyosabbá váló kiemelten fontos kérdés, ahol a törvényi szabályozóknak lépést kell tudni tartani azok megsértőivel.

Felhasznált irodalom

- Abramovsky, A. (1982). Surreptitious recording of witnesses in criminal cases: A quest for truth or a violation of law and ethics. *Tul. L. Rev.*, 57, 1. <https://www.tulanelawreview.org/pub/volume57/issue1/surreptitious-recording-of-witnesses-in-criminal-cases>
- Basbuyuk, I. (2017). The evidence value of the voice records obtained during communication in criminal procedural law. *Dokuz Eylul Universitesi Hukuk Fakultesi Dergisi*, 19, 161.
- Bejczy A. (2012). Az érintett hozzájárulása nélkül készített kép- és hangfelvételek bizonyítékként történő felhasználhatósága a büntetőeljárásban. *Belügyi Szemle*, 60(3), 63–81. <https://belugyi-szemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/2002/1833>, <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2012.v60.i3.pp63-81>
- Bliss, J. (2020). The legal ethics of secret client recordings. *Geo. J. Legal Ethics*, 33, 55.
- Boronkay M. (2013). A képmáshoz és a hangfelvételhez fűződő jog. *Medias Res*, 6(2), 111–132. <https://szaccikkadatbazis.hu/doc/6647479>
- Dubin, J. (1952). Copyright aspects of sound recordings. *S. Cal. L. Rev.*, 26, 139.
- Elek R. (2018). *A jogellenesen készített hangfelvétel, mint bizonyítási eszköz*. <https://dea.lib.uni-deb.hu/items/0b60f53a-013c-49ce-ae14-b090d37f48c0/full>
- Hloviuk, I., Zavtur, V., Zinkovskyy, I., & Fedorov, O. (2024). The use of video and audio recordings provided by victims of domestic violence as evidence. *Social and Legal Studies*, 1(7), 145–154. <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-7-1-2024/vikoristannya-v-dokazuvanni-videozapisiv-ta-audiozapisiv-yaki-nadali-poterpili-vid-domashnogo-nasilstva>, <https://doi.org/10.32518/sals1.2024.145>
- Maher R. (2009). Audio forensic examination. *IEEE Signal Processing Magazine*, 26(2), 84–94. https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/4806208/?casa_token=P3syPslw8Q4AAA-AA:vtqIRe33VDERWilnyQSNS6o1xXnpLqS99xD4cNaOkAYkwdZ0ZHzi7k6DtSH59Ora-3RALaCbQ07ks, <https://doi.org/10.1109/msp.2008.931080>
- Mátyás Sz. (2020). Fogvatartotti vélekedés a térfelügyelő kamerák használatával kapcsolatban. *Belügyi Szemle*, 68(2), 51–58. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.2.4>
- Mátyás Sz., & Csege Gy. (2019). Térfelügyelő rendszerek empirikus kutatási eredményei a szubjektív biztonságérzet fényében. *Belügyi Szemle*, 67(10), 71–84. <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/article/view/599>, <https://doi.org/10.38146/bsz.2019.10.5>
- Nagy A. (2021). Gondolatok a bizonyítás szabályainak alkalmazásáról. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 367–380. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1479>
- Papp Zs. (2011). Emberi jogok és személyiségi jogvédelem versus bizonyítás a német Szövetségi Bíróság és a német Alkotmánybíróság egyes határozatainak fényében. *Rendészet és emberi jogok*, 1(2), 15–28. http://epa.niif.hu/02200/02222/00002/pdf/EPA_02218_ReEJ_2011_02.pdf
- Reines J. (2024). *A right of publicity esélyei a magyar jogban*. Diplomamunka. ELTE ÁJK. <https://10.55052/themis.2023.2.62>
- Roper, P. (1960). Sound recording devices used as evidence. *Clev.-Marshall L. Rev.*, 9, 523.

- Stuntz, W. (1995). Privacy's problem and the law of criminal procedure. *Mich. L. Rev.*, 93, 1016. <https://doi.org/10.2307/1289989>
- Szeghalmi V. (2014). A képmás polgári jogi védelme és a hazai szabályozás alapvonalainak áttekintése európai példákon át. *Médiakutató*, 53–62. https://www.epa.hu/03000/03056/00054/pdf/EPA03056_mediakutato_2014_tavasz_053-062.pdf

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatója hangfelvétel készítéséről, felhasználásáról* https://www.naih.hu/files/2016_05_09_tajekoztato_hangfelvetelekrol.pdf
- URL2: *Hangfelvétel készítése és felhasználása – polgári jog vs. adatvédelmi jog.* <https://drpoc-rocos.hu/2021/08/10/hangfelvetel-keszítése-es-felhasználása/>

Alkalmazott jogszabályok

- 17/2016. (X.20.) AB határozat
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 3019/2021. (I. 28.) AB határozat
- 3021/2018. (I.26.) AB határozat
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Bírói gyakorlat

- PJD2017. 23. számú polgári jogi döntvény
- Kúria Pf.II.20.771/2011/4. számú határozata
- Szegedi Ítéltábla Pf.20771/2011/4. számú határozata
- Kúria Pfv.21327/2012/9. számú határozata
- Kúria Pfv.V.20.888/2016/6. számú határozata
- Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.781/2018/4. számú határozata

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Bóí L., & Szána Á. (2026). Hozzájárulás nélküli hangfelvételek rögzítésének és felhasználásának jogi korlátai. *Beliügyi Szemle*, 74(5), 1189–1203. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1189-1203>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szána Ágnes, aki a dr.szana.agnes@gmail.com e-mail címen érhető el.

Vagyon elleni bűncselekményeket befolyásoló fontosabb makrogazdasági bizonytalansági tényezők vizsgálata Magyarországon többváltozós módszerekkel

A Multivariate Analysis of the Principal Macroeconomic Uncertainty Factors Influencing Property Crime in Hungary

Denich Ervin

Dr., PhD, adjunktus
Budapesti Gazdaságtudományi
Egyetem,
Pénzügy és Számvitel Kar
denich.ervin@uni-bge.hu

Hegedűs Szilárd

Dr., PhD, egyetemi docens
Budapesti Gazdaságtudományi
Egyetem,
Pénzügy és Számvitel Kar
hegedus.szilard@uni-bge.hu

Baracsi Áron Lajos

óráadó
Budapesti Gazdaságtudományi
Egyetem,
Pénzügy és Számvitel Kar
baracsi.aron@gmail.com

Absztrakt

Cél: Feltárni és jellemezni a munkanélküliségi ráta, a fogyasztói bizalmi index és a jövedelemegyenlőtlenség (Gini-index) közötti összefüggéseket a vagyon elleni bűncselekmények előfordulásában Magyarországon a 2013–2022 közötti időszakban.

Módszertan: Ökonometriai idősorelemzés, amely korrelációs vizsgálatokat és Bayes-féle lineáris regressziót alkalmaz magyarországi gazdasági és bűnügyi statisztikai adatokra.

Megállapítások: A vagyon elleni bűncselekmények száma erős, pozitív korrelációt mutat a munkanélküliségi rátával; gyenge, negatív korrelációt a fogyasztói bizalommal; valamint gyenge, pozitív korrelációt a jövedelemegyenlőtlenséggel. A Bayes-modell szerint a munkanélküliségi ráta döntő szerepet játszik a bűncselekmények számának alakulásában.

Érték: Az eredmények hozzájárulnak a bűnözés társadalmi-gazdasági meghatározóinak hazai kontextusú megértéséhez, és alapot szolgáltatnak célzott megelőző intézkedések és politikai döntések kialakításához.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 04. 03. Átdolgozás: 2025. 07. 29. Elfogadás: 2025. 10. 14.

Kulcsszavak: vagyon elleni bűncselekmény, munkanélküliségi szint, Gini-index, fogyasztói bizalom

Abstract

Aim: To explore and characterize the relationships between the unemployment rate, consumer confidence index, and income inequality (Gini index) and their impact on property crime occurrences in Hungary over the 2013–2022 period.

Methodology: Econometric time-series analysis using correlation measures and Bayesian linear regression on Hungarian economic and crime statistics.

Findings: Property crime counts exhibit a strong positive correlation with the unemployment rate, a weak negative correlation with consumer confidence, and a weak positive correlation with income inequality. The Bayesian regression highlights the unemployment rate as the primary driver of crime incidence.

Value: These findings enrich the literature on socio-economic drivers of crime in a domestic context and provide a basis for targeted crime-prevention strategies and policy interventions.

Keywords: property crime; unemployment rate; consumer confidence index; Gini index; income inequality

Összefoglalás

Tanulmányunk célja a munkanélküliség szintje, az infláció (fogyasztói bizalom), vagy a reálkeresetek alakulása és a jövedelemegyenlőtlenség közötti összefüggések feltárása és jellemzése a vagyon elleni bűncselekmények előfordulásának vonatkozásában. Kutatásunk a 2013 és 2022 közötti időszakot lefedve, ökonometriaival modellezési módszereket alkalmaz, magyarországi gazdasági és bűnügyi szakstatisztikai adatok felhasználásával. A megvizsgált idősoros adatok empirikus megfigyelései alapján megállapítható, hogy a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények száma szignifikáns korrelációs kapcsolattal rendelkezik a megfigyelt változókkal szemben, amelyből a munkanélküliségi ráta pozitív erős, a fogyasztói bizalom negatív gyenge, valamint a jövedelemegyenlőtlenség pozitív gyenge korrelációs viszonyal jellemezhető. A Bayes-féle lineáris regresszió eredményei kiemelik a munkanélküliségi ráta központi szerepét a bűncselekmények számának befolyásolásában. A többi változó, mint a CCI és a Gini-index, gyengébb és bizonytalanabb kapcsolatokat mutatnak, ami arra utal, hogy a fogyasztói bizalom és a jövedelemegyenlőtlenség más, nem mért és jelen munkában nem vizsgált tényezőkkel együtt hathat a bűncselekmények számára.

Jelen kutatási eredményeink, illetve tanulmányunk hozzájárul a bűnözési magatartás társadalmi-gazdasági hajtóerőit vizsgáló szakirodalom további részletezéséhez, hazai környezetben való bővítéséhez.

Bevezetés

A vagyon elleni bűncselekmények jelentős társadalmi, gazdasági károkat okoznak, befolyásolják az általános közbiztonság érzését, illetve közösségek életminőségét is egyaránt (Borbíró et al., 2019). A kriminológiai kutatások hosszú múltra tekintenek vissza a bűnözés különféle társadalmi, gazdasági és demográfiai tényezőinek vizsgálatában, azonban a vagyon elleni bűncselekmények mögött meghúzódó specifikus gazdasági hajtóerők részletesebb feltárása, folyamatos vizsgálata különösen időszerű a mai gazdasági válságokkal, bizonytalansággal és növekvő jövedelmi egyenlőtlenségekkel terhelt globális környezetben.

Jelen, 2013–2022 közötti időszakra vonatkozó kutatásunk célja átfogó kép nyújtása a fogyasztói bizalom, az infláció, a munkanélküliség és a jövedelemegyenlőtlenség hatásáról a vagyon elleni bűncselekmények alakulására. Ezen tényezők kölcsönhatásának vizsgálatával arra törekszünk, hogy azonosítsuk kutatási kérdéseinkre a választ, hogy milyen irányban és mértékben befolyásolják a vizsgált makrogazdasági jelenségeket megjelenítő változók a vagyon elleni elkövetett bűnözési tendenciákat. Az inflációval nem mutatott érdemi korrelációt a modell, így a kézenfekvő változót nem vontuk be vizsgálatainkba.

A rendszerváltás időszaka Magyarországon jelentős változásokat hozott a bűnözési tendenciákban. Diczig István (1987) előrejelzéseiben már az ezredfordulóig próbálta feltérképezni a bűnözési folyamatokat, különös tekintettel a gazdasági és társadalmi átalakulások hatásaira. Prognózisaiban kiemelte, hogy a politikai és gazdasági rendszer összeomlása következtében a vagyon elleni bűncselekmények és az erőszakos bűnelkövetések növekedése várható.

A rendszerváltás időszakában a bűnözési statisztikák jelentős változásokat mutattak, amelyeket Diczig (2002) részletesen elemzett. Kutatásai szerint a szervezett bűnözés térnyerése, a gazdasági bűncselekmények és a korrupció növekedése a rendszerváltás közvetlen következményei voltak. A hatóságok nehezen tudtak alkalmazkodni az új kihívásokhoz, mivel az addig centralizált és politikailag irányított rendészeti szerveknek új stratégiákat kellett kidolgozniuk.

A magyar gazdaság 2013 és 2022 között dinamikus növekedést mutatott, bár az évtized második felében kihívásokkal is szembesült, különösen a COVID-19-járvány és az azt követő gazdasági helyreállás időszakában. A GDP növekedése 2013 és 2019 között folyamatos volt, éves szinten átlagosan 3-4%-kal bővült.

A gazdaság erősödését az uniós források, az ipari termelés és az export növekedése is támogatta. A 2020-as év azonban jelentős visszaesést hozott, amikor a világvárvány következtében a GDP 4,5%-kal csökkent. A gazdasági teljesítmény azonban gyors helyreállást mutatott, és 2021-ben 7,2%-os növekedéssel meghaladta a járvány előtti szintet. 2022-ben a növekedés mérséklődött, 4,6%-os ütemmel, ami még mindig meghaladta az Európai Unió átlagát

Az infláció alakulása az évtized során jelentős változásokat mutatott. A 2013 és 2019 közötti időszakban a pénzromlás mértéke alacsony maradt, éves szinten általában 2-3% között mozgott. A járvány utáni gazdasági újraindulás azonban az infláció megugrását hozta magával. 2021-ben az inflációs ráta növekedni kezdett és 2022-ben már 14,5%-ot ért el, ami az elmúlt évtized legmagasabb értéke volt. Az infláció növekedését a globális energiaválság, az élelmiszerárak emelkedése és a munkaerőköltségek növekedése is fokozta (MNB.hu).

A keresetek tekintetében a vizsgált időszakban folyamatos növekedés volt tapasztalható. A bruttó átlagkeresetek emelkedése évente 6–10% között mozgott, míg a nettó keresetek növekedése szintén hasonló ütemet követett. 2022 decemberében a bruttó átlagkereset elérte az 581 900 forintot, míg a nettó átlagkereset 400 300 forint volt. A 2022-es év egészében a bruttó keresetek 17,5%-kal, a nettó keresetek pedig 18,2%-kal emelkedtek az előző évhez képest. Ennek ellenére a magas infláció miatt a reálbérek növekedése mérséklődött, és a vásárlóerő megőrzése kihívást jelentett a háztartások számára.

A tanulmányban az alábbi kutatási kérdést fogalmaztuk meg: *„Milyen mértékben és milyen mechanizmusokon keresztül befolyásolják a makrogazdasági tényezők – különösen a munkanélküliség, a jövedelemegyenlőtlenség és a fogyasztói bizalom – a vagyon elleni bűncselekmények alakulását Magyarországon a 2013–2022 közötti időszakban?”*

Elméleti háttér

Hazai kontextus

A magyar kriminológia és bűnüldözés területén kiemelkedő kutatók közé tartozik Dános Valér, Finszter Géza, Gál István László, Herke Csongor és Korinek László. Munkásságuk jelentős hatással volt a szervezett bűnözés, a pénzmosás, valamint a rendészeti és büntetőjogi szabályozások megértésére és fejlesztésére.

Dános Valér (2023) a szervezett bűnözés és a pénzmosás kapcsolatát vizsgálta a magyarországi kontextusban. Tanulmányában rámutatott arra, hogy a pénzmosás az 1980-as évek elején vált a hazai szervezett bűnözés egyik meghatározó

elemévé, és részletesen bemutatta ennek társadalmi és gazdasági hátterét. Ezzel összefüggésben elemezte a magyar bűnözés fejlődési mintázatait és azok hatását a gazdaságra.

Gál István László (2023) a pénzmosás hatályos magyar jogszabályainak dogmatikai problémáit tárgyalta. Kutatása rávilágított arra, hogy a szabályozás bizonyos hiányosságai jelentős akadályokat gördítenek a pénzmosás elleni hatékony fellépés elé. A tanulmányban részletes elemzést nyújtott a magyar jogi keretéről és azok nemzetközi összehasonlításáról.

Herke Csongor (2023) munkája a letartóztatásra vonatkozó büntetőjogi és idegenrendészeti szabályokat vizsgálta, különös tekintettel a harmadik országbeli állampolgárokra. Rámutatott, hogy a jelenlegi szabályozás nem minden esetben biztosítja az egyenlő bánásmódot, és szükséges lenne egy egységesebb jogalkalmazási gyakorlat kialakítása.

Finszter Géza (2024) és Korinek László (2025) is hangsúlyozták, hogy a rendészeti módszerek folyamatos fejlesztése és a nemzetközi együttműködés kulcszerepet játszik a bűnözés elleni küzdelemben.

A bűnözés jelentős hatást gyakorol a társadalomra egyrészt olyan tiltott áruk vagy szolgáltatások fogyasztásával, amelyek egyébként nehezen elérhetők. Másrészt a bűnözés jelentős költségekkel jár a köz- és magánszereplők számára. A bűnözés ilyen társadalmi költségeinek becslése az elmúlt évtizedekben fontos területté vált (Czabanski, 2008), amely megmutatja, hogy a bűnözés milyen jelentős terhet ró a társadalomra. A nemzetközi gyakorlat kutatásai alapján megállapítható, hogy jelentős különbség van az egyes országok között a bűnözéssel kapcsolatos költségszámítások közt. A bűnözés költségeinek számítási módszere fontos az elméleti és a gyakorlatban dolgozó szakemberek számára egyaránt. A bűnözéshez kapcsolódó költségek felmerülése tekintetében megkülönböztethetjük egyrészt a sértettet terhelő kiadásokat (kieső bért, orvosi költségeket, a fájdalom és a szenvedés orvoslásával kapcsolatos kiadásokat), másrészt pedig a kormányzatot terhelő költségeket (rendőrség és a büntető igazságszolgáltatás szervezeti költségeit) (Kerecsi, Kó & Antal, 2011).

Brand és Price (2000) felmérési adatok alapján becsüli meg a Belügyminisztérium teljes bűnözési költségeit Walesben és Angliában. Becslések szerint a teljes kiadás a bruttó hazai termék (GDP) 6,5%-ának felel meg. Anderson (1999) úgy találja, hogy az Egyesült Államokban a bűnözés teljes éves költsége a GDP 11,9%-át teszi ki. Detotto és Vannini (2010) munkája a bűncselekmények egy részhalmazának terhet értékeli Olaszországban. A becsült teljes társadalmi költség meghaladja az olasz GDP 2,6%-át.

Lentner és Zéman (2017) tanulmánya a pénzmosás jogi és gazdasági összefüggéseit vizsgálja, kiemelve annak társadalmi és fiskális káros hatásait. A szerzők

bemutatják a pénzmosás három szakaszát (elhelyezés, rétegezés, integrálás), valamint rávilágítanak arra, hogyan torzítja a bűncselekményből származó pénz a gazdaság működését, gyengítve az állam jövedelemújraelosztási képességét és az állampolgárok adómorálját. Hangsúlyt fektetnek a nemzetközi együttműködés és a vállalati felelősségvállalás (például KYC, KYB, KYE elvek)¹ szerepére a pénzmosás megelőzésében, ösztönözve a társadalmi tudatosság és szabályozói fellépés erősítését.

Ahogy látható, a bűnözési költségek azonosítása és becslése nagy figyelmet kapott a közgazdasági szakirodalomban, a bűnözés (legális) gazdasági tevékenységre gyakorolt káros hatását még mindig figyelmen kívül hagyják. A bűnözés úgy hat, mint az egész gazdaságra kivetett adó: elbátortalanítja a hazai és külföldi közvetlen befektetéseket, csökkenti a cégek versenyképességét, átcsoportosítja az erőforrásokat, bizonytalanságot és eredménytelenséget teremt.

Tanulmányunkban az elmúlt évtizedek kutatásai alapján a makrogazdasági tényezőkre – mint a munkanélküliség, a jövedelemegyenlőtlenség és a gazdasági biztonság hiánya – fókuszálunk, amelyek jelentős szerepet játszanak a bűnözés dinamikájában. A magas munkanélküliség és a növekvő jövedelemkülönbségek közvetlen kapcsolatban állnak a bűncselekmények számának növekedésével, mivel ezek a tényezők növelhetik a társadalmi feszültségeket és csökkenthetik a legális jövedelemszerzés lehetőségeit. Ugyanakkor kevesebb figyelem irányult eddig arra, hogy a fogyasztói bizalom, amely a gazdasági kilátásokkal és személyes pénzügyi helyzetekkel kapcsolatos lakossági érzékelések mutatója, milyen módon befolyásolja a vagyon elleni bűncselekmények előfordulását. A fogyasztói bizalom csökkenése a gazdasági bizonytalanság érzését erősítheti, ami bűnelkövetéshez vezethet, különösen olyan időszakokban, amikor a munkanélküliség is magas.

A munkanélküliségi ráta és a bűnözés kapcsolata

Cantor és Land (1985) felvetette azt a kérdést, hogy vajon az összesített munkanélküliségnek pozitív, negatív vagy nulla hatása van a kapitalista társadalmakban a bűnözés szintjére? Felhívták a figyelmet az erre a kérdésre adott válaszok központi fontosságára, mind a bűnelmélet, mind a szociálpolitika formálása szempontjából. Azt is megfigyelték, hogy a különböző tanulmányok eredményei között nincs konszenzus, egyesek pozitív munkanélküliségi és bűnözési kapcsolatot találtak, míg mások negatív vagy nulla kapcsolatot azonosítottak.

1 KYC: Know your Customer/Counterparty – Ismerd meg az ügyfeledet! KYB: Know your Business – Ismerd meg a cégedet! KYE: Know your Employee – Ismerd meg kollégádat!

Gould és munkatársai (2002) szerint a korai irodalom túlnyomó többsége az egyéni döntéshozatalra és az egyéni racionális választási modellekre összpontosított, amelyek magukban foglalják a személyes költség/haszon értékelését. Valójában a mikroökonómiai elméletek uralták a bűnözés-gazdaság vitáit az 1970-es évek végéig, amikor a kriminológusok és a közgazdászok is fejlett kvantitatív technikákat kezdtek el alkalmazni makrogazdasági szinten aggregált bűnözési és gazdasági idősorok vagy trendadatok feldolgozásával (Long & Witt, 1981). Ezek a makrogazdasági elemzések jellemzően a munkanélküliségi ráta hatását mérik fel olyan vagyon elleni bűncselekményekkel kapcsolatban, mint a betörés, lopás és gépjármű eltulajdonítás, akár közvetlenül, akár közvetve, az általános gazdasági egészséget, stabilitást vagy jólétet szolgáló helyettesítő intézkedések révén.

Neustrom és munkatársai (1988) Dél-Louisiana régióját tanulmányozták, ahol 54 hónapon keresztül jelentős gazdasági ingadozásokat tapasztaltak, és statisztikai összefüggést találtak a munkanélküliségi ráta, valamint a lopás és a testi sértés között. Ezzel szemben Young (1993) nem talált szignifikáns korrelációt a munkanélküliségi ráta és a lopások kapcsolatának vizsgálata során. Allen (1996) szignifikáns pozitív összefüggésről számolt be a munkanélküliségi ráta, valamint a rablás és betörés körében, ugyanakkor nem talált meghatározó kapcsolatot a munkanélküliségi ráta és a gépjárműlopások viszonylatában, míg Öster és Agell (2007) statisztikai szignifikanciát talált a munkanélküliség és az autólopások esetében. Ralston (1999) jelentős pozitív hatást talált a munkanélküliségi ráta és a vagyon elleni bűncselekmény vonatkozásában az Egyesült Államokban.

Összefoglalva, a munkanélküliségi ráták és a bűnözés közötti kapcsolatra vonatkozó rendelkezésre álló nemzetközi szakirodalom megállapításai leginkább vegyesnek, nem meggyőzőnek és változatosnak írhatók le a felhasznált adatok típusától és az adatok elemzésének statisztikai módszereitől függően. Freeman (1995) azt sugallja, hogy a munkanélküliség és a bűnözési ráta közötti kapcsolat általában gyengébb az idősoros elemzést használó tanulmányokban, mint a keresztmetszeti elemzést vizsgáló kutatásokban.

Számos kutató szkeptikussá vált, és megkérdőjelezte, hogy a munkanélküliségi ráta a bűncselekmény változásainak előrejelzésére szolgál. Seals és Nunley (2007) kritikusan érvelnek amellett, hogy a munkanélküliségi ráta nem ideális mutató vagy előrejelző változó, mivel a mérőszám nem tartalmazza azokat az embereket, akik teljesen felhagytak az aktív kereső tevékenység keresésével. Gould és munkatársai (2002) további kritikát fogalmaznak meg azzal érvelve, hogy a munkanélküliségi ráta túl rövid távú és ciklikus lehet ahhoz, hogy hosszú távon pontosan előrejelezze a bűnözési mintákat. Richard Rosenfeld (2007)

kriminológus felhívta a kutatók figyelmét, hogy vizsgálatukba, statisztikai modelleikbe építsenek bele jobb és változatosabb mutatókat, mint például a bruttó nemzeti terméket vagy a fogyasztói bizalmi indexet.

Jövedelemegyenlőtlenség és a bűnözés közötti kapcsolat

A szakirodalom két egymást kiegészítő elméletet azonosít azokra a lehetséges mechanizmusokra, amelyekeken keresztül a jövedelmi egyenlőtlenség elősegítheti a bűnözést. Az első a bűnözői magatartás mint költség-haszon számítás fogalma, amelyet Becker (1968) alapműve vezetett be a közgazdasági irodalomba. Ezen elmélet szerint az egyenlőtlenség bűnözéshez vezet azért, hogy az alacsony jövedelmű egyéneket, akiknek alacsony a piaci tevékenységből származó megtérülése, a magas jövedelmű egyének közelébe helyezik, akiknek olyan dolgaik vannak, amelyeket érdemes eltulajdonítani (Kelly, 2000). Más megfogalmazásban, még ha a szegénység szintje változatlan is marad, a szegények és gazdagok közötti jövedelemkülönbség növekedése elősegítheti a bűnözői magatartás gyakoribbá válását, mivel a bűncselekményekből származó várható haszon nagymértékben függ a potenciális áldozatok anyagi helyzetétől.

A második megközelítés Merton (1938) bűnszociológiai elméletein alapul, amely azokra a pszichológiai és érzelmi tényezőkre helyezi a hangsúlyt, amelyek hozzájárulhatnak az egyének bűnözővé válásához. Ezen elmélet szerint a társadalmi struktúrában alacsonyan lévő egyéneket frusztrálja, hogy nem érik el a siker anyagi tulajdonságait, és ez a kudarc még inkább elszomorítóan hat, ha a körülöttük lévők sikerével szembesülnek (Kelly, 2000). Ezen elméletek szerint egy szegény egyén nagyobb valószínűséggel válik erőszakossá egy olyan helyen, ahol nagy az egyenlőtlenség, mint egy hasonló egyén, aki egy egyenlőbb társadalomban él.

Ha egy országban nagy az egyenlőtlenség, és a szegények emiatt nem tudják könnyen megváltoztatni jövedelmi helyzetüket, akkor ennek megfelelően nőhet a vagyon elleni bűncselekmények száma. Ezenkívül a jövedelmi egyenlőtlenség magas szintje azt is jelenti, hogy a szegények számára alacsony a bűnözés megjelenő alternatív költsége (Fleisher, 1967; Ehrlich, 1973; Chiu & Madden, 1998).

Számos empirikus tanulmányt végeztek az egyenlőtlenség és a bűnözés közötti kapcsolat vizsgálatára. A legtöbb tanulmány azt mutatja, hogy pozitív összefüggés áll fenn az egyenlőtlenség és a bűnözési ráta között (Krohn, 1976; Lee & Bankston, 1999; Pickett et al., 2005). Poveda (2011) úgy találja, hogy az egyenlőtlenség pozitív hatással van a gyilkosságok arányára Kolumbia hét nagyvárosában. Hasonlóképpen Nadanovsky és Cunha-Cruz (2009) a Gazdasági Együttműködési és

Fejlesztési Szervezet országából, valamint a közép- és dél-amerikai országokból vett mintát használva úgy találják, hogy a kisebb egyenlőtlenség alacsonyabb gyilkossági rátával jár. Demombynes és Özler (2005) úgy találja, hogy Dél-Afrikában a nagyobb egyenlőtlenség a vagyon elleni bűncselekmények és a környékbeli erőszakos bűncselekmények magasabb arányával jár. Néhány tanulmány azonban azt sugallja, hogy az egyenlőtlenség nem statisztikailag szignifikáns meghatározója a bűnözésnek (Neumayer, 2005). Hasonlóképpen Guillaumont és Puech (2006) is úgy találják, hogy az egyenlőtlenségnek nincs jelentős hatása a bűnözésre. Ezenkívül Pridemore (2011) bírálja azt a nagy, országon átívelő irodalmat, amely az egyenlőtlenség és az emberölés közötti kapcsolatot tanulmányozza. A legtöbb szakirodalom nem tudja ellenőrizni a szegénységi rátát, ami a területi gyilkosságok arányának legkövetkezetesebb előrejelzője az Egyesült Államokkal foglalkozó empirikus irodalomban.

Brush (2007) vegyes eredményeket ért el a jövedelmi egyenlőtlenségek bűnözési arányra gyakorolt hatását illetően. Keresztmetszeti elemzést alkalmazva megállapítja, hogy a jövedelmi egyenlőtlenség elősegíti a bűnözést, de az idősoros elemzésre összpontosítva azt találja, hogy a jövedelmi egyenlőtlenség csökkenti a bűnözést.

Fogyasztói bizalmi index (CCI) és a bűnözés kapcsolata

A háztartások körében végzett felvételek egyik jelentős területe a fogyasztói bizalmi index számítása, amely a háztartások pénzügyi helyzetét és kilátásait, valamint jövőbeni fogyasztási, megtakarítási szándékát próbálja számszerűen leírni (Vadas, 2003), mely végső soron kihat a GDP-re. Rosenfeld és Fornango (2007) tanulmányukban a rablás és vagyon elleni bűncselekmény arányát vizsgálják CCI segítségével. Arra számítottak, hogy a CCI jelentős, negatív hatással lesz a rablási és vagyon elleni bűncselekmények arányára, hiszen a CCI magas értékei nagyobb fogyasztói bizalmat és optimizmust jelentenek. Vizsgálatuk során arra az eredményre jutottak, hogy a CCI és az egyes bűnözési mérőszámok között mérsékelt, negatív szignifikáns korreláció van. Azaz a fogyasztói bizalom évről évre javulása a rablások, betörések és lopások évről évre történő csökkenését eredményezik.

Zhang (2016) tanulmányában a vagyon elleni bűnözés és a gazdasági feltételek közötti kapcsolatot vizsgálja, amely utóbbit a fogyasztói bizalmi indexszel mér. Ezt az alkalmazást a keresztmetszeti függőség és a nem stacionaritás súlyosságának felmérésére használják. A kapott eredmények alapján az ICC hatást gyakorol a bűnözésre. A hatás akkor is fennállt, ha a becslőmodelljükhöz

további alternatív gazdasági mutatót rendeltek hozzá. Tehát eredményeik alátámasztják, hogy a gazdasági feltételek szubjektív mérőszámai a pénzügyileg motivált bűnözési rátákhoz kapcsolódnak.

Elmondható tehát, hogy a szakirodalmi kutatások arra utalnak, hogy a gazdasági nehézségek, például a magas munkanélküliségi ráta és az egyenlőtlen jövedelemeloszlás, fokozzák a bűnelkövetési hajlandóságot. Azonban a gazdasági tényezők komplex kapcsolatrendszere továbbra is tisztázásra szorul, különösen a fogyasztói bizalom esetében, amely a lakosság gazdasági várakozásait és pénzügyi optimizmusát tükrözi. Míg a munkanélküliséget és a jövedelemegyenlőtleniséget hagyományosan a bűnözés szignifikáns előrejelzőinek tekintik, a fogyasztói bizalom bűnözésre gyakorolt hatásáról kevesebb empirikus vizsgálat áll rendelkezésre. Egyes kutatások szerint a fogyasztói bizalom csökkenése a gazdasági bizonytalanság érzésének növekedését eredményezheti, ami bűncselekményekhez vezethet, mások azonban úgy vélik, hogy ez a tényező inkább közvetett módon, a gazdasági ciklusokon keresztül fejt ki hatását.

Anyag és módszertan

A kutatási terület és kérdés által meghatározott, továbbá az empirikus elemzések elvégzéséhez szükséges adatokat a Központi Statisztikai Hivatal (munkanélküliségi ráta), az Eurostat (fogyasztói bizalmi index – azaz CCI – és Gini-index), valamint a Legfőbb Ügyészség (vagyon elleni bűncselekmények száma) szervezetei szolgáltatták. Az elérhető munkanélküliségi ráták statisztikái közül a 15 és 64 éves korcsoport szerint mért és összehasonlított mutató került alkalmazásra, amely a munkanélküliek arányát mutatja be az azonos korú, gazdaságilag aktívnak tekintett népességben belül. Az Eurostat által közzétett fogyasztói bizalmi index a háztartások gazdasági helyzetre vonatkozó várakozásait méri és véleményét tükrözi adott országon, területen belül. A mutató meghatározása során figyelembevételre kerül a felmért háztartások jelenlegi pénzügyi helyzete, a jövőbeli pénzügyi helyzet megítélése, kiemelten a megtakarítási képességre, továbbá az általános gazdasági helyzetre vonatkozó vélemények. A mutatóban való általános csökkenés jelzi a háztartások pesszimizmusát, amely a megtakarítási hajlandóság növekedésében, a fogyasztási költségek mérséklődésében jelenhet meg, és befolyásolhatja az érintett gazdaságot, területet. A változók között megjelenő Gini-index a jövedelmi egyenlőtleniségek mérésére szolgál adott országon, területcsoporton belül, és segíti az összehasonlíthatóság részleges megjelenését, azonban a mutató hiányosságai közé tartozik a fekete- és szürkegazdaságból származó jövedelmi torzítások kezelésének problémája. Kiemelendő,

hogy a feketegazdaságban végzett munkatevékenység torzítja a hivatalos munkanélküliségi adatokat, mindamelllett hozzájárulhat a gazdasági instabilitáshoz az állami adóbevételek és fogyasztói bizalom csökkenésén keresztül.

A vagyoni viszonyok ellen irányuló bűncselekményeket a jogalkotó a hatályos 2012. évi C. törvényben (Btk.) két módon különíti el, valamint a Legfőbb Ügyészség bűnügyi statisztikáiban külön, illetve megbontva szerepelteti, amelyek között megjelennek a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (XXXV. fejezet) és a vagyon elleni bűncselekmények (XXXVI. fejezet). A vizsgálataink során a vagyon elleni bűncselekmények minden besorolt típusát figyelembe vettük, amelyek:

- Lopás (370. §).
- Rongálás (371. §).
- Sikkasztás (372. §).
- Csalás (373. §).
- Gazdasági csalás (374. §).
- Információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás (375. §).
- Hűtlen kezelés (376. §).
- Hanyag kezelés (377. §).
- Jogtalan elsajátítás (378. §).
- Jármű önkényes elvétele (380. §).
- Uzsora bűncselekmény (381. §).

Hazai környezetben a bűnügyi statisztikai adatok korlátozottan nyújtanak lehetőséget a megfelelő összehasonlító elemzések lefolytatásához hosszú idősoros elemzéseknél, mivel a rendszerváltást követően a Btk. több alkalommal módosításra került a jogalkotók által, és ezen belül is a vagyon ellen elkövetett bűncselekményekhez tartozó értékhatárok mértéke, például 2007-ben és 2011-ben (Gál, 2019). A kutatásunk során az új és hatályos Btk. hatályba lépésének éve (2013) és 2022 közötti adatokat vizsgáltuk, amellyel a megjelenő bűnügyi szakstatisztikai adatok torzítását csökkentettük a kutatási módszertanunk megalkotása során. A szerepeltetett és jellemzett változók empirikus elemzéséhez leíró statisztikát, Pearson-féle korrelációt, valamint Bayes-féle lineáris regressziót használtunk, ezzel részletesen elemezve a megjelenő adathalmazokat.

Eredmények

Az 1. számú ábra a vagyon elleni bűncselekmények – lopás, rongálás, sikkasztás és csalás – alakulását mutatja be Magyarországon 2013 és 2022 között.

Az adatokból egy jelentős csökkenő tendencia figyelhető meg 2013 és 2021 között, majd 2022-ben drasztikus növekedés következett be az összes vizsgált bűncselekménytípusban.

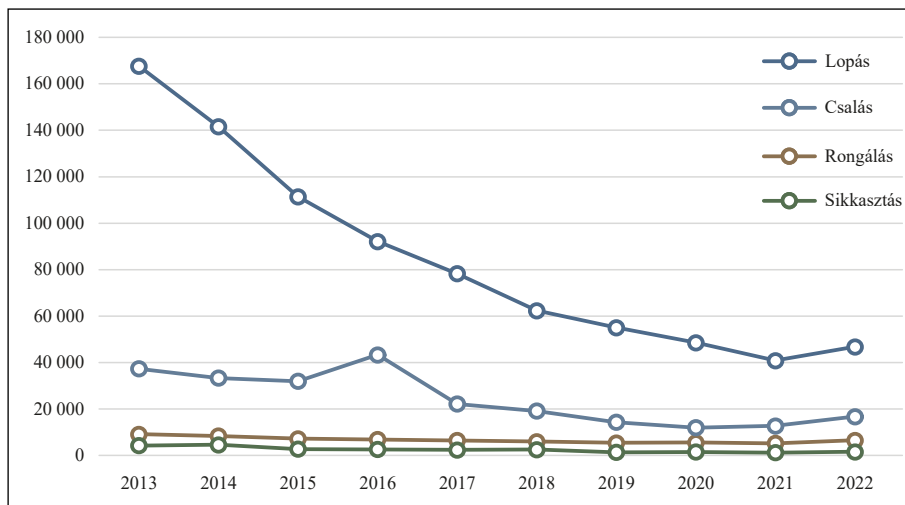
A vizsgált időszak elején, 2013-ban, a lopások száma kiugróan magas volt, meghaladta a 167 ezer esetet. Ettől kezdve fokozatosan csökkent, 2019-re kevesebb mint harmadára esett vissza (55 059 eset), majd 2021-ben elérte a 40 852 esetet, ami a 2013-as értékhez képest több mint 75%-os csökkenést jelent. Hasonló trend figyelhető meg a rongálás esetében, amely 2013-ban még 9210 eset volt, 2021-re pedig 5247-re csökkent. A sikkasztás száma szintén jelentősen csökkent, 2015-ben ugyan egy visszaesés tapasztalható, de 2019-re a regisztrált esetek kevesebb mint harmadára csökkentek. A csalás esetében viszont eltérő mintázat figyelhető meg: 2016-ban kiugróan magas volt az esetszám (43 383), amely később drasztikusan csökkent, 2020-ra 12 026-ra esett vissza.

2022-ben viszont fordulat következett be, és minden bűncselekménytípus esetében jelentős növekedés tapasztalható. A lopások száma több mint 15%-kal emelkedett 2021-hez képest, a rongálásoké 26%-kal, a sikkasztásé 27%-kal, míg a csalások száma 31%-kal növekedett. Ez azt jelzi, hogy a hosszú éveken át tartó csökkenő tendencia 2022-ben megtört, és ismét emelkedő pályára került a vagyoni elleni bűncselekmények száma.

A bűncselekmények alakulását számos tényező befolyásolhatta az elmúlt években. A 2013–2019 közötti csökkenés hátterében állhatott a gazdasági stabilitás javulása, a bűnüldözési stratégiák hatékonyságának növekedése, valamint a technológiai fejlődés – például a térfigyelő kamerák és a digitális nyomkövetés elterjedése. Ezzel szemben 2022-ben a hirtelen növekedés mögött gazdasági bizonytalanság állhatott, amelyet részben a COVID–19-járvány utóhatásai, az infláció növekedése és a reálbérek csökkenése okozhatott. Emellett az is lehetséges, hogy a csalások emelkedéséhez az online bűnözés térnyerése is hozzájárult.

1. számú ábra

A kutatás kiemelt bűncselekményeinek alakulása 2013–2022 között

Forrás: KSH, 2025.

A vizsgált időszakban két szakasz figyelhető meg: egy tartós csökkenő trend 2013 és 2021 között, majd egy hirtelen növekedés 2022-ben. Ennek okait érdemes tovább vizsgálni, különös tekintettel a gazdasági tényezőkre és a jogi szabályozás esetleges változásaira.

1. számú táblázat

A vagyon elleni bűncselekmények leíró statisztikái 2013 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan

	Lopás	Rongálás	Sikkasztás	Csalás	Gazdasági csalás	Információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás
Érvényes érték	10	10	10	10	10	10
Hiányzó érték	0	0	0	0	0	0
Medián	70 330,00	6540,50	2507,00	20 688,50	2,00	2886,50
Átlag	84 490,80	6733,40	2521,90	24 332,10	2,30	3031,40
Szórás	43 422,36	1287,44	1176,66	11 284,15	1,83	830,11
Minimum	40 852,00	5247,00	1248,00	12 026,00	0	1871,00
Maximum	167 657,00	9210,00	4634,00	43 383,00	6,00	4497,00
Összesen	844 908,00	67 334,00	25 219,00	243 321,00	23,00	30 314,00

	Hütlén kezelés	Hanyag kezelés	Jogtalan elsajátítás	Orgazdaság	Jármű önkényes elvétele	Uzsora
Érvényes érték	10	10	10	10	10	10
Hiányzó érték	0	0	0	0	0	0
Medián	60,50	2,50	1493,00	601,00	958,00	42,00
Átlag	63,30	2,90	1443,10	655,20	962,40	68,20
Szórás	31,28	2,08	192,96	379,46	80,14	97,14
Minimum	24,00	1,00	1081,00	124,00	873,00	3,00
Maximum	111,00	7,00	1666,00	1191,00	1119,00	320,00
Összesen	633,00	29,00	14 431,00	6552,00	9624,00	682,00

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a JASP statisztikai szoftver eredményei alapján.

Az 1. számú táblázat leíró statisztikája alapján megállapítható, hogy a vagyon elleni bűncselekmények legmeghatározóbb tényezője a vizsgált időszak során a lopás, amelynek aránya 67,97% az elkövetett és regisztrált bűncselekmények száma között. Ezt követően kiemelkedik a csalás száma és aránya (19,57%), majd nagy csökkenés figyelhető meg a többi bűncselekmény számában.

2. számú táblázat

A kutatás változóinak leíró statisztikai 2013 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan

	Bűncselekmények száma	Munkanélküliségi ráta	CCI	Gini-index
Érvényes érték	120,00	120,00	120,00	120,00
Hiányzó érték	0	0	0	0
Medián	1167,00	0,04	-10,30	0,28
Átlag	10 358,92	0,05	-14,12	0,28
Szórás	26 445,57	0,02	11,66	0,01
Minimum	0	0,03	-49,20	0,27
Maximum	167 657,00	0,12	1,80	0,29

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a JASP statisztikai szoftver eredményei alapján.

A 2. számú táblázat összefoglalja a kutatás során vizsgált változók leíró statisztikai értékeit, amelyben a munkanélküliségi ráta, valamint a Gini-index tizedes formában került szerepeltetésre. A táblázat statisztikai értékei alapján megállapítható, hogy a bűncselekmények változója nem illeszkedik megfelelően a normális eloszláshoz, mivel az adatok átlagánál magasabb a szórás értéke, valamint

a medián értéke az átlaghoz mérten alacsonyabb, amely aszimmetrikus eloszlást jelent a bűnügyi statisztikai adatok elemzése során, ezzel szemben a munkanélküliségi ráta, a fogyasztói bizalmi index (CCI) és a Gini-index változóinak adatai közelítik a normális eloszlást. Az egyes metrikus változók közötti kapcsolat vizsgálatához és jellemzéséhez Pearson-féle korrelációt alkalmaztunk, amelynek korrelációs mátrixát a 3. számú táblázat szerepelteti.

3. számú táblázat

A kutatás változóinak korrelációs eredményei

Változó		Bűncselekmények száma	Munkanélküliségi ráta	CCI	Gini-index
Bűncselekmények száma	Pearson-féle r	—			
	p-érték	—			
Munkanélküliségi ráta	Pearson-féle r	0,737	—		
	p-érték	< 0,001	—		
CCI	Pearson-féle r	-0,362	-0,301	—	
	p-érték	< 0,001	< 0,001	—	
Gini-index	Pearson-féle r	0,321	0,250	-0,266	—
	p-érték	< 0,001	0,006	0,003	—

Forrás. A szerzők saját szerkesztés a JASP statisztikai szoftver eredményei alapján.

Az empirikus eredmények alapján megfigyelhető, hogy a vagyon elleni bűncselekmények száma a további vizsgált változókkal szignifikáns kapcsolatban áll, amelyekből a munkanélküliségi rátával pozitív erős ($r = 0,737$), a CCI mutatóval negatív gyenge ($r = -0,362$) és a Gini-index értékeivel pozitív gyenge ($r = 0,321$) a megjelenő kapcsolat. Ezek alapján arra lehet következtetni, hogy a munkanélküliségi szint változásának növekedésével a vagyon elleni bűncselekmények száma is emelkedik, továbbá a fogyasztói bizalom pozitív változása kihatással van az elkövetett bűncselekmények csökkenésére. A Gini-index eredményei azt mutatják, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek szélesedésével párhuzamosan emelkedik a vagyon elleni bűncselekmények száma. A fennmaradó korrelációs eredményekből megállapítható, hogy a magyarázó változók között szignifikáns kapcsolat jelenik meg, azonban a korrelációk gyengének jellemezhetőek, ezáltal nem torzítva a további vizsgálatokhoz szükséges lineáris regressziós előfeltételeket. Mindazonáltal a gyenge korrelációk jelenléte befolyásolhatja a magyarázó változók összesített R^2 értékét is, mivel a változók az eredményváltozó varianciájának ugyanazon részét is magyarázhatják, csökkentve a regressziós modell pontosságát. Az egyes változók hatásának méréséhez és összehasonlításához Bayes-féle lineáris regresszió került alkalmazásra,

amely rugalmasabban kezeli a kiugró értékeket, a multikollinearitást (a kutatás magyarázó változói esetében ez 1,11 és 1,14 közötti értéket vett fel, tehát gyengének jellemezhető), a kis mintákat, valamint egyes változók normális eloszlásra való illeszkedésének hiányát, ezáltal a hagyományos OLS módszerhez képest robusztusabb eljárásról van szó.

4. számú táblázat

A bűncselekmények számát magyarázó modellek összehasonlítása a vizsgált változók alapján

Modellek	P(M)	P(M adat)	BF _M	BF ₁₀	R ²
Munkanélküliségi ráta + CCI + Gini-index	0,250	0,455	2,501	1,000	0,577
Munkanélküliségi ráta + CCI	0,083	0,224	3,168	1,475	0,564
Munkanélküliségi ráta + Gini-index	0,083	0,182	2,451	1,202	0,563
Munkanélküliségi ráta	0,083	0,139	1,783	0,920	0,543
CCI + Gini-index	0,083	1,199×10 ⁻¹⁶	1,319×10 ⁻¹⁵	7,910×10 ⁻¹⁶	0,185
CCI	0,083	1,675×10 ⁻¹⁷	1,843×10 ⁻¹⁶	1,105×10 ⁻¹⁶	0,131
Gini-index	0,083	2,954×10 ⁻¹⁸	3,249×10 ⁻¹⁷	1,949×10 ⁻¹⁷	0,103
Null modell	0,250	1,232×10 ⁻¹⁹	3,696×10 ⁻¹⁹	2,710×10 ⁻¹⁹	0,000

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a JASP statisztikai szoftver eredményei alapján.

Ahhoz, hogy a meghatározott változók egyedi és csoportos hatását értékeljük a modellek összehasonlítása során elsődlegesen a Bayes-faktor (BF), a posteriori valószínűség P(M|adat), valamint a determinációs együttható (R²) értékeit kell megvizsgáljuk. Az összehasonlíthatóság megteremtéséhez megadásra került egy null modell, amely semmilyen prediktort nem tartalmaz, illetve az egyváltozós modellek változóinak kombinálásával megkapható modellek és a kapcsolódó eredményeik is szerepeltetésre kerültek az 4. számú táblázatban. A legjobb modellt a munkanélküliségi ráta, a fogyasztói bizalmi index (CCI) és a Gini-index kombinációja nyújtotta, ahol a posteriori valószínűség 0,455, míg a Bayes-faktor (BF₁₀) 1,000 értéket vett fel, ami azt jelzi, hogy ez a modell a leginkább támogatott a rendelkezésre álló adatok szerint. Az R² értéke 0,577, amely alapján a modell a vagyon elleni bűncselekmények varianciájának 57,7%-át képes megmagyarázni, ami közepesen erős illeszkedéssel jellemezhető. Megfigyelhető, hogy az egyváltozós modell esetében a munkanélküliségi ráta (R² = 0,543) egyedüli prediktorként jobban teljesít, mint a CCI vagy

a Gini-index önmagában, amely azt jelzi, hogy önállóan is jelentős hatással bír a vagyon elleni bűncselekményekre. Ezzel szemben a CCI és a Gini-index különálló modelljei gyengébbek ($R^2 = 0,131$ és $R^2 = 0,103$), illetve az összesített legjobb modell R^2 értékéhez alacsonyabb hozzájárulással rendelkeznek az azonosan magyarázott varianciák eredményeképpen.

A kutatási eredmények tekintetében legnagyobb magyarázóerővel rendelkező modell képlete az alábbiak szerint írható fel:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 \times \text{Munkanélküliség}_{1i} + \beta_2 \times \text{CCI}_{2i} + \beta_3 \times \text{Gini}_{3i} + \varepsilon_i$$

Ahol:

Y_i : a vagyon elleni bűncselekmények száma az i -edik megfigyelésre.

$\text{Munkanélküliség}_{1i}$: a munkanélküliségi ráta értéke az i -edik megfigyelésre.

CCI_{2i} : a fogyasztói bizalmi index értéke az i -edik megfigyelésre.

Gini_{3i} : a Gini-index értéke az i -edik megfigyelésre.

β_0 : konstans.

$\beta_1, \beta_2, \beta_3$: a magyarázó változók regressziós koefficiensai.

ε_i : az egyenlet hibatagja.

5. számú táblázat

A koefficiensok posterior összegzései

Koefficiensok	P(incladat)	BF _{inclusion}	Átlag	Szórás	Megbízhatósági intervallum	
					Felső	Alsó
Munkanélküliségi ráta	1,000	$7,158 \times 10^{+15}$	8662,384	873,477	6860,209	$1,045 \times 10^{-4}$
CCI	0,678	2,108	-206,152	186,623	-569,171	0,000
Gini-index	0,637	1,754	3352,893	3327,688	-152,937	$1,003 \times 10^{-4}$

Forrás. A szerzők saját szerkesztés a JASP statisztikai szoftver eredményei alapján.

A modell koefficiensainak statisztikáit is érdemes megvizsgálni, amelyeket az 5. számú táblázat tartalmaz. A munkanélküliségi ráta esetében is kiemelkedő eredmények láthatók, a posteriori valószínűség szintén 1,000, ami azt mutatja, hogy ez a változó kulcsfontosságú a modellben. A Bayes-faktor ($\text{BF}_{\text{inclusion}} = 7,158 \times 10^{15}$) alapján a munkanélküliségi ráta magyarázó ereje kiemelkedően erős. Az átlagérték 8662,384, jelezve, hogy a mutató 1%-os változás átlagosan ennyivel növeli a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények számát. A fogyasztói bizalmi index (CCI) esetében a posteriori valószínűség 0,678, amely alapján ezen változónak a modellben való szerepeltetése kevésbé biztosabb, mint a munkanélküliségi rátával szemben. A Bayes-faktor értéke (2,108) viszonylag

alacsonyabb, de még mindig támogatja a modellben való szerepét. Az átlagérték $-206,152$ negatív hatásra utal a vagyon elleni bűncselekményekkel szemben a mutató 1%-os növekedése esetén, bár a magas szórás jelzi ($186,623$), hogy ezen eredmény nem feltétlenül stabil. A megbízhatósági intervallum ($-569,171$ és $0,000$) alapján megállapítható, hogy a CCI hatása akár nullára is csökkenhet, ami gyenge bizonyítékot jelez a hatására. A Gini-index esetében a posteriori valószínűség $0,637$, ami azt sugallja, hogy szerepe a modellben közepesen erős. A Bayes-faktor ($1,754$) alacsonyabb, mint a munkanélküliségi rátáé, de a magyarázó ereje még mindig fontos lehet. A mutatóhoz tartozó átlagérték ($3352,893$) pozitív hatást jelez a vagyon elleni bűncselekmények növekedésére az index 1 értékkel való növekedése mellett, azonban a magas szórás és a megbízhatósági intervallum széles tartománya arra utal, hogy a jövedelmi különbségeket mérő index hatása kevésbé biztos.

A munkanélküliségi ráta a legstabilabb és legjelentősebb magyarázó változó a vagyon elleni bűncselekmények előrejelzésében a vizsgált mutatók tekintetében. A CCI és a Gini-index szintén fontos változók, bár ezek hatása kevésbé biztos és állandó, különösen a magas szórás és a széles megbízhatósági intervallumok tükrében.

Következtetések és javaslatok

A kutatás eredményei alapján a munkanélküliségi ráta a legfontosabb magyarázó tényező a vagyon elleni bűncselekmények alakulásában. A Bayes-féle regressziós elemzés szerint a munkanélküliségi ráta magyarázóereje a legnagyobb ($BF_{inclusion} = 7,158 \times 10^{15}$), és a modell determinációs együtthatója ($R^2 = 0,577$) azt jelzi, hogy ez a változó önmagában is jelentősen hozzájárul a bűncselekmények számának előrejelzéséhez. Az adatokból kitűnik, hogy a munkanélküliség csökkenésével a vagyon elleni bűncselekmények száma is visszaesett 2013 és 2021 között, míg a gazdasági válság időszakában, különösen 2022-ben, a növekvő munkanélküliség mellett a bűncselekmények száma is emelkedett.

A Gini-index szintén pozitív kapcsolatban áll a bűncselekmények számával, azonban a hatása bizonytalanabb. A Bayes-faktor alacsonyabb értéke ($BF_{inclusion} = 1,754$) arra utal, hogy bár a jövedelemegyenlőtlenség növekedése hozzájárulhat a vagyon elleni bűncselekmények emelkedéséhez, ez a kapcsolat nem olyan erős és stabil, mint a munkanélküliség esetében. Az adatok azt mutatják, hogy az egyenlőtlenség kisebb ingadozásai nem feltétlenül eredményeznek azonnali változást a bűnözésben, de hosszabb távon hatással lehetnek a társadalmi-gazdasági feszültségekre.

A fogyasztói bizalom indexe (CCI) a leggyengébb hatású változó a modellben. A korrelációs eredmények (-0,362) arra utalnak, hogy alacsonyabb fogyasztói bizalom esetén a bűncselekmények száma emelkedhet, de a kapcsolat nem egyértelmű. A Bayes-féle regressziós modell szerint a CCI egyéni magyarázóereje alacsony ($R^2 = 0,131$), ami arra utal, hogy önmagában nem tekinthető erős prediktornak. Ugyanakkor a fogyasztói bizalom csökkenése közvetetten befolyásolhatja a gazdasági bizonytalanságot és a munkaerőpiaci folyamatokat, ami hosszabb távon hatással lehet a vagyon elleni bűncselekmények alakulására.

Véleményünk szerint további kutatásokra van szükség a munkanélküliség, fogyasztói bizalom és jövedelmi egyenlőtlenségek kapcsolatának feltárására eltérő bűnözési trendekkel is egyaránt, azonban ezen vizsgálatokhoz érdemes multidiszciplináris (például szociológia, közgazdaságtan, kriminológia) megközelítést alkalmazni, hogy az egyes kapcsolatok és jelenségek összetett ok-okozati összefüggéseit még pontosabban fel lehessen tárni. Lehetőségként emelhető ki a jelenlegi kutatásunk kiterjesztése az Európai Unió további országaira, valamint a hazai adatok összehasonlítására a regionális adatok kontextusában, amely segíthetne a területi és térségi döntéshozatalban, stratégiaalkotásban.

A tanulmány empirikus eredményei igazolják, hogy a gazdasági ciklusok – különösen a munkanélküliség és a fogyasztói bizalom változásai – befolyásolják a vagyon elleni bűncselekmények alakulását. A 2013 és 2022 közötti időszak vizsgálata azt mutatja, hogy a stabil gazdasági periódusokban a bűncselekmények száma csökkent, míg a válságos időszakokban (különösen 2022-ben) megugrott.

Bár a tanulmány nem részletezi kifejezetten minden egyes gazdasági ciklus hatását, a leírt trendek és korrelációs elemzések alapján világosan látható, hogy a gazdasági stabilitás és válságok időbeli dinamikája szoros kapcsolatban áll a vagyon elleni bűncselekmények alakulásával. A tanulmány megállapította, hogy a munkanélküliségi ráta erős pozitív korrelációt mutat a vagyon elleni bűncselekmények számával ($r = 0,737$), vagyis a gazdasági bizonytalanság és a munkahelyek elvesztése hozzájárulhatott a bűncselekmények növekedéséhez. Ugyanakkor az eredmények nem térnek ki arra, hogy a válságkezelési intézkedések milyen módon hathattak erre az összefüggésre.

A vizsgált időszakban két jelentős válság következett be:

- Pandémia időszaka (2020–2021).
- Inflációs válság (2022).

Ezen válságok kezelésére alkalmazott gazdasági intézkedések – például bérkompensációk, vállalkozásmentő csomagok – részben mérsékelhették a munkanélküliség növekedését és ezáltal a bűnözési ráták további emelkedését. A jövőbeli kutatások számára érdemes lenne részletesen elemezni, hogy ezek a beavatkozások

milyen hatást gyakoroltak a bűnözési trendekre, különös tekintettel a szociális támogatások és munkapiaci beavatkozások bűnmegelőzési szerepére.

A vagyon ellen elkövetett bűncselekmények alakulásának, mintázatainak és meghatározó exogén és endogén tényezőinek mélyreható vizsgálatához számos szemléletmód és tudományos terület együttes alkalmazása szükséges a jelenséget kutatók és szakértők részéről, amelyek alapján az egyes megfigyelések részletezhetők, illetve új és újszerű következtetések, megállapítások tehetők a jövőben.

Felhasznált irodalom

- Allen, R. C. (1996). Socioeconomic conditions and property crime: A comprehensive review and test of the professional literature. *The American Journal of Economics and Sociology*, 55(3), 293–308. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1996.tb02311.x>
- Anderson, D. A. (1999). The aggregate burden of crime. *Journal of Law and Economics*, 42, 611–642. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/467436>, <https://doi.org/10.1086/467436>
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *The Journal of Political Economy*, 76, 169–217. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/259394>, <https://doi.org/10.1086/259394>
- Borbíró A., Gönczöl K., Kerezi K., & Lévay M. (2019). *Kriminológia* (Második, átdolgozott kiadás). Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Brand, S., & Price, R. (2000). *The economic and social costs of crime*. Home Office Research Study n. 217, Home Office, London (UK). <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176507000201?via%3Dihub>, <https://doi.org/10.1037/e452672008-001>
- Brush, J. (2007). Does income inequality lead to more crime? A comparison of cross-sectional and time-series analyses of United States counties. *Economics Letter*, 96, 264–268. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2007.01.012>
- Cantor, D., & Land, K. (1985). Unemployment and crime rates in the post world war II United States: A theoretical and empirical analysis. *American Sociological Review*, 50, 317–332. <https://doi.org/10.2307/2095542>
- Chiu, W. H., & Madden, P. (1998). Burglary and income inequality. *Journal of Public Economics*, 69, 123–141. <https://www.jstor.org/stable/2095542?origin=crossref>, [https://doi.org/10.1016/s0047-2727\(97\)00096-0](https://doi.org/10.1016/s0047-2727(97)00096-0)
- Czabanski, J. (2008). *Estimates of cost of crime: History, methodologies, and implications*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-540-69805-0>
- Dános V. (2023). A pénzmosás megjelenésének feltételei a hazai szervezett bűnözés elemei között az 1980-as évek elején. *Belügyi Szemle* 71(5), 779–795. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.3>
- Demombynes, G., & Özler, B. (2005). Crime and local inequality in South Africa. *Journal of Development Economics*, 76(2), 265–292. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2003.12.015>

- Detotto, C., & Vannini, M. (2010). *Counting the cost of crime in Italy*. Workshop on Applied analyses of crime: Implications for cost-effective criminal justice policies. Porto Conte Ricerche. <https://doi.org/10.1080/17440572.2010.519523>
- Diczig I. (1987). *A magyarországi bűnözés 1987: Kriminológiai prognózis az ezredfordulóig*. MTA Kiadó. https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/PDF_EPUB/bjk_2002-1.pdf
- Diczig I. (2002). A rendszerváltás hatása a bűnözésre Magyarországon. *Bűnügyi Szemle*, 50(1), 45–62. https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/PDF_EPUB/bjk_2002-1.pdf
- Ehrlich, I. (1973). Participation in illegitimate activities: A theoretical and empirical investigation. *Journal of Political Economy*, 81, 521–565. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/260058>, <https://doi.org/10.1086/260058>
- Finszter, G. (2024). Legal basis for the use of covert means. *Belügyi Szemle*, 72(6), 1087–1099. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i6.pp1087-1099>
- Fleisher, B. (1967). The effect of income on delinquency. *American Economic Review*, 56, 118–137. <https://doi.org/10.1037/e438152008-016>
- Freeman, R. B. (1995). Why do so many young American men commit crimes? *Journal of Economic Perspectives*, 10(1), 25–42.
- Gál I. L. (2019). Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között. *Bűntetőjogi Szemle*, 2019(1), 56–67.
- Gál I. L. (2023). Dogmatikai problémák a pénzmosás hatályos magyar szabályozásával kapcsolatban. *Belügyi Szemle*, 71(5), 741–763. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.1>
- Gould, E. D., Weinberg, B. A., & Mustard, D. B. (2002). Crime rates and local labor market opportunities in the United States: 1979–1997. *The Review of Economics and Statistics*, 84(1), 45–61. <https://direct.mit.edu/rest/article-abstract/84/1/45/57295/Crime-Rates-and-Local-Labor-Market-Opportunities?redirectedFrom=fulltext>, <https://doi.org/10.1162/003465302317331919>
- Guillaumont, P., & Puech, F. (2006). *Macro-economic instability and crime*. DERDI.
- Herke Cs. (2023). A letartóztatottakra vonatkozó büntetőjogi és idegenrendészeti szabályok, különös tekintettel a harmadik országbeli állampolgárságú terheltekre. *Belügyi Szemle*, 71(5), 797–826. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.4>
- Kelly, M. (2000). Inequality and crime. *Review of Economics and Statistics*, 82, 530–539. <https://direct.mit.edu/rest/article-abstract/82/4/530/57217/Inequality-and-Crime?redirectedFrom=fulltext>, <https://doi.org/10.1162/003465300559028>
- Kerezsi K., Kó J., & Antal Sz. (2011). A bűnözés társadalmi költségei. *Kriminológiai tanulmányok*, 48, 168–195.
- Korinek L. (2025). A mesterséges intelligencia (MI) a kriminológia nézőpontjából. *Kriminológiai tanulmányok*, 62, 11–29. <https://doi.org/10.58655/kt.62.2025-1>
- Krohn, M. D. (1976). Inequality, unemployment and crime: A cross-national analysis. *The Sociological Quarterly*, 17, 303–313. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1976.tb00984.x>
- Lee, M. R., & Bankston, W. B. (1999). Political structure, economic inequality, and homicide: A cross-national analysis. *Deviant Behavior*, 20, 27–55. <https://doi.org/10.1080/016396299266588>

- Lentner C., & Zéman Z. (2017). A pénzmosás egyes jogi és gazdasági összefüggései. *Miskolci Jogi Szemle. A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Folyóirata*, 12(1), 19–32.
- Long, S. K., & Witt. A. D. (1981). Current economic trends: Implications for crime and criminal justice. In K. Wright (Ed.), *Crime and criminal justice is a declining economy* (pp. 69–143). Oelgeschlager.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 54, 587–611. <https://doi.org/10.2307/2084686>
- Nadanovsky, P., & Cunha-Cruz, J. (2009). The relative contribution of income inequality and imprisonment to the variation in homicide rates among developed (OECD), South and Central American countries. *Social Science and Medicine*, 69, 1343–1350. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953609005358?via%3Dihub>, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.08.013>
- Neumayer, E. (2005). Inequality and violent crime: Evidence from data on robbery and violent theft. *Journal of Peace Research*, 42, 101–112. <https://academic.oup.com/jpr/article-abstract/42/1/101/8366454?redirectedFrom=fulltext>, <https://doi.org/10.1177/0022343305049669>
- Neustrom, M., Jamieson, J., Manual, D., & Gramlin, B. (1988). Regional unemployment and crime trends. An empirical examination. *Journal of Criminal Justice*, 16(5), 394–402. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(88\)90064-5](https://doi.org/10.1016/0047-2352(88)90064-5)
- Öster, A., & Agell, J. (2007). Crime and unemployment in turbulent times. *Journal of the European Economic Association*, 5(4), 752–775. <https://academic.oup.com/jeea/article-abstract/5/4/752/2295714?redirectedFrom=fulltext&login=false>, <https://doi.org/10.1162/jeea.2007.5.4.752>
- Pickett, K. E., Mokherjee, J., & Wilkinson, R. G. (2005). Adolescent Birth Rates, Total Homicides and Income Inequality in Rich Countries. *American Journal of Public Health*, 95, 1181–1183. <https://doi.org/10.2105/ajph.2004.056721>
- Poveda, A. (2011). Economic development, inequality and poverty: An analysis of urban violence in Colombia. *Oxford Development Studies*, 39(4), 453–468. <https://doi.org/10.1080/13600818.2011.620085>
- Pridemore, W. A. (2011). Poverty matters: A reassessment of the inequality-homicide relationship in cross-national studies. *The British Journal of Criminology*, 51(5), 739–772. <https://academic.oup.com/bjc/article-abstract/51/5/739/515897?redirectedFrom=fulltext&login=false>, <https://doi.org/10.1093/bjc/azr019>
- Ralston, R. W. (1999). Economy and race: Interactive determinants of property crime in the United States, 1958-1995. *The American Journal of Economics and Sociology*, 58(3), 405–434. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1999.tb03295.x>
- Rosenfeld, R., & Fornango, R. (2007). The impact of economic conditions on robbery and property crime: The role of consumer sentiment. *Criminology*, 45(4), 735–769. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1745-9125.2007.00096.x>, <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2007.00096.x>

- Seals, A., & Nunley, J. (2007). *The effects of inflation and demographic change on property crime: A structural time series approach*. Department of Economics and Finance Working Paper Series. Middle Tennessee State University.
- Vadas G. (2003). Túl a makróváltozókon: A lakossági bizalmi index és a magyar háztartások fogyasztási kiadásai. *Statisztikai Szemle*, 81(3), 252–266.
- Young, T. J. (1993). Unemployment and property crime: Not a simple relationship. *The American Journal of Economics and Sociology*, 52(4), 413–415. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1993.tb02564.x>
- Zhang, T. (2016). Addressing unobserved heterogeneity in the relationship between crime and consumer confidence. *Journal of Quantitative Criminology*, 32, 47–59. <https://doi.org/10.1007/s10940-015-9253-x>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Denich E., Hegedűs Sz., & Baracsi Á. L. (2026). *Vagyon elleni bűncselekményeket befolyásoló fontosabb makrogazdasági bizonytalansági tényezők vizsgálata Magyarországon többváltozós módszerekkel*. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1205–1227. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1205-1227>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Étikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerüljenek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Baracsi Áron Lajos, aki a baracsi.aron@gmail.com e-mail címen érhető el.

Pirotechnikai eszközökkel elkövetett szurkolói rendbontások magyarországi szabályozása

The Hungarian Regulations of Fan Disturbances Committed with Pyrotechnic Devices

Minkó-Miskovics Mariann

Dr., PhD, független kutató, egyéni ügyvéd
miskovics@mmmlegal.hu

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a különböző látványcsapatsportágakban előforduló szurkolói rendbontások, különösen a pirotechnikai eszközök alkalmazásával elkövetett rendbontások belső, sportjogi háttere, szabálysértési jogi és büntetőjogi háttere is megfelelően megismerhető legyen. A tanulmány részletesen bemutatja, hogy a látványcsapatsportágak esetében a pirotechnikai eszközök alkalmazásával elkövetett szurkolói rendbontások hogyan értelmezhetők, milyen formában alkalmazhatók hátrányos jogkövetkezmények és mennyire gyakran fordulnak elő Magyarországon.

Módszertan: A tanulmány a kapcsolódó jogszabályok, szakirodalom, továbbá az egyes látványcsapatsportok sportági szövetségeinek rendelkezésre álló szabályzatainak feldolgozása alapján készült, bemutatva és összevetve az egyes forrásokat.

Megállapítások: A tanulmány során megállapításra került, hogy a magyar szabályozás a stadionokban pirotechnikai eszközökkel elkövetett rendbontások vonatkozásában széles körű és alapos, a jogszabályokat kiegészítik a látványcsapatsportág-szövetségek belső szabályzatai és a kapcsolódó joggyakorlat. A rendelkezésre álló büntetések pedig minden esetben pénzbüntetést jelentenek, eltiltásra, illetve a rendbontást elkövetett szurkoló kitiltására rendkívül ritkán, elhanyagolható számú esetben kerül sor.

Érték: Jelen tanulmány értéke abban található, hogy bemutat egy olyan területet, amelynek vizsgálatára még nem került sor, és olyan formában jeleníti meg a belső

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 02. 25. Átdolgozás: 2025. 07. 28.
Elfogadás: 2025. 10. 14.

szabályozási, szabálysértési jogi és büntetőjogi hátteret, melyek megismerése a jelenkori Magyarország látványcsapatsportágainak szurkolói kultúráját tekintve mindenképp szükséges.

Kulcsszavak: szurkolói rendbontás, sportrendezvények jogszabályi háttere, sportrendezvények biztonsága, pirotechnikai eszközök

Abstract

Aim: The aim of this study is to present the internal background in sports law, as well as the legal background in misdemeanour and criminal law, of fan disturbances occurring in various spectator team sports – particularly those involving the use of pyrotechnic devices – in a way that enables a proper understanding. The study provides a detailed analysis of how fan disturbances involving pyrotechnics can be interpreted within prominent team sports, the forms in which legal consequences can be applied, and how frequently such incidents occur in Hungary.

Methodology: The study is based on an analysis of relevant legislation, academic literature, and the available regulations of the respective sports federations of prominent team sports, presenting and comparing these various sources.

Findings: The study concludes that Hungarian regulations concerning disturbances involving pyrotechnic devices in stadiums are comprehensive and thorough. These legal norms are supplemented by the internal regulations of prominent team sports federations and by relevant legal practice. Available sanctions almost always involve fines; bans or exclusions of fans who commit disturbances occur very rarely, in a rather small number of cases.

Value: The value of this study lies in its exploration of a subject that has not yet been examined. It presents the internal regulatory, misdemeanour, and criminal law backgrounds in a manner that is essential for understanding the current fan culture in Hungary's prominent team sports.

Keywords: fan disturbances, legal background of sports events, sports event security, pyrotechnic devices

Bevezetés

A szurkolói rendbontások kérdésköre a mai magyar médiában kiemelt jelentőséggel rendelkezik, azonban ezen terület rendkívüli jogi relevanciája is vitathatatlan, hiszen a különböző sporteseményeken részt vevő szurkolók – az

elfogadható keretek között történő szurkolás mellett – sok esetben olyan cselekményeket is kifejtnek, amelyek gyakran szabálysértési vagy büntetőeljárás megindítását is eredményezik. Ezen magatartások egy része kihívóan közösséggellenes (közösség tagja elleni erőszak, illetve hatósági eljárás megzavarása, illetve garázdaság), más része pedig ellenállásra irányul (rendbontás), de közös bennük, hogy viszonylag gyakran kerül sor ezen magatartások kifejtése során valamilyen eszköz, így különösen pirotechnikai eszköz használatára.

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a pirotechnikai eszközök szurkolói rendbontások körében történő alkalmazása hogyan jelenik meg az egyes sportjogi szabályozásokban, a szabálysértési jogban, illetve a büntetőjogban, mintegy kiegészítésként a korábban megjelent *Szurkolói rendbontások a stadionokban, különös tekintettel a pirotechnikai eszközök alkalmazására* című tanulmányhoz, tekintettel arra, hogy a pirotechnikai eszközök szurkolói rendbontások során történő használatának ilyen szempontú elemzése nélkülözhetetlen a terület pontos megismerése és megértése érdekében.

A sportrendezvény biztonsági terve: a be nem vihető tárgyak köre

A szurkolói rendbontások jelentős része valamilyen eszköz (például molinó, zászló, pirotechnikai eszköz stb.) segítségével történik. Ezen eszközök bevitelére elsősorban a biztonsági terv szabályai az irányadók, amelyet majdnem minden sportrendezvény esetében külön el kell készíteni és alkalmazni a sportrendezvény időtartama alatt.

A biztonsági terv általános szabályai

A sportrendezvény biztonsági tervének – többek között – tartalmaznia kell a sportrendezvényre be nem vihető tárgyak körét, a tárgyak őrzésének helyét, az őrzés módját, továbbá azokat a magatartásokat, amelyek tanúsítója a sportrendezvényről eltávolítható, vagy akinek a belépése megtagadható.¹ Megjegyzendő azonban, hogy a sportrendezvény fogalmán a sportrendezvények biztonságáról szóló jogszabály egy meglehetősen szűk kört ért: kizárólag a labdarúgás, a kézilabda, a kosárlabda, a vízilabda, a jégkorong és gépjárműsport-rendezvény esetében alkalmazandó, illetve amennyiben a sportrendezvény közterületen kerül megtartásra és azon a résztvevők, illetve nézők együttes száma az 5000 főt meghaladja.

1 A sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet 9. § (1) bekezdés e) pont.

Megjegyzendő azonban, hogy rendkívül tág körben nem alkalmazandó a biztonsági terv készítésével kapcsolatos jogszabály,² tehát ezekben az esetekben nem kötelező a biztonsági terv készítése. Így viszont – biztonsági terv hiányában – bármilyen, a felsorolt sportágakon kívüli sportág sportrendezvényeire bármilyen eszköz bevihető, annak jogszabályi korlátozására nem került sor. Ezen rendelkezések ráadásul azért is tekinthetők rendkívül pontatlannak, mert semmilyen joggyakorlat nem kapcsolódik hozzájuk, további jogértelmezésre még nem került sor. Ennek megfelelően tehát az adott sportszövetségre van bízva, hogy mely tárgyakat minősít sportrendezvényre be nem vihető tárgynak, tehát a pirotechnikai eszközök bevitelének engedélyezése is az adott sportszövetség adott sportrendezvényének biztonsági tervén múlik. A bevitel tiltásának elmaradása ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az szabadon bevihető vagy felhasználható lenne, hiszen ezen magatartások megvalósítása büntetőjogi és szabálysértési vonzattal is rendelkezhet.

A sportról szóló törvény, továbbá a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet alapján került kiadásra közjogi szervezetszabályozó eszközként egy ORFK utasítás,³ amely kifejezetten rögzíti, hogy a rendőrség mely esetekben működik közre sportrendezvények biztosítása során. Ezen ORFK utasítás kizárólag a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó rendezvények esetén irányadó, tehát csak az ilyen sportrendezvények vonatkozásában kell felhívni rendezők figyelmét – többek között – a tiltott pirotechnikai eszközök felfedésére, bevitelük megakadályozására és az eszközöket birtoklókkal szembeni eljárások kezdeményezése érdekében a belépők ruházatának, csomagjának, szükség esetén járműveinek átvizsgálását kell megkövetelni.⁴ Így például egy válogatott röplabda mérkőzés esetében nem szükséges a rendezők figyelmét erre felhívni, illetve egy női válogatott labdarúgás-mérkőzésen sem, tekintettel arra, hogy azok nem tartoznak a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá...

A biztonsági terv vs. látványcsapatsport-szövetségek szabályai

A biztonsági tervek mellett célszerű kiemelni, hogy a látványcsapatsport-szövetségek közzétesznek biztonsági szabályzatokat, amelyekben többé-kevésbé részletesen foglalkoznak a saját sportrendezvényeikre be nem vihető tárgyak körével. Megvizsgálva az egyes legnagyobb magyar válogatott sportszövetségek

2 A sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet 1. §.

3 A sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás.

4 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás 30. pont.

(Magyar Labdarúgó Szövetség, Magyar Kézilabda Szövetség, Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége, Magyar Vízilabda Szövetség, Magyar Jégkorong Szövetség), megállapítható, hogy:

- a Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) Biztonsági Szabályzata nem kifejezetten a sportrendezvényekre be nem vihető eszközökről rendelkezik, hanem általánosságban az egyes eszköztípusokról és a hozzájuk kapcsolódó magatartásokról, súlyosság szerint rangsorolva az egyes résztvevői szabályszegéseket a legenyhébbtől a legsúlyosabb szabályszegésig azzal, hogy ezeket a szabályszegéseket kizárólag nézők követhetik el;⁵
- a Magyar Kézilabda Szövetség (MKSZ) Biztonsági Szabályzata részletesen foglalkozik a sportrendezvényeikre be nem vihető eszközökkel, kifejezetten rögzítve, hogy a sportrendezvény nézője kizárólag a szervező által nem tiltott eszközöket, tárgyakat birtokolhatja, illetve viheti be a sportlétesítmény területére, így nem birtokolhat és nem használhat pirotechnikai eszközt, lézert, jelzőfényt;⁶
- a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének (MKOSZ) a Biztonsági Szabályzata szerint pirotechnikai termékeket a sportlétesítmény területén csak és kizárólag a szervező engedélyével, pirotechnikai ismeretekkel rendelkező személyek irányításával és vezetésével, pirotechnikusok bevonásával lehet működtetni és erről előzetesen tájékoztatni kell a jogszabályok által nevesített szerveket, továbbá a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének Technikai Bizottságát és Bizottságát;⁷
- a Magyar Vízilabda Szövetség (MVLSZ) Biztonsági Szabályzata kizárólag annyit rögzít, hogy pirotechnikai terméket a sportlétesítmény területén csak és kizárólag pirotechnikai ismeretekkel rendelkező személyek irányításával és vezetésével, pirotechnikusok bevonásával lehet működtetni;⁸
- a Magyar Jégkorong Szövetség Biztonsági Szabályzata kifejezetten foglalkozik a pirotechnikai eszközökkel, kimondottan rögzítve, hogy ilyen eszközök bevitelére sor kerülhet a jogszabályok által nevesített szervek és a Magyar Jégkorong Szövetség tájékoztatása mellett, azonban ezen eszközök használatát már csak és kizárólag pirotechnikai ismeretekkel rendelkező személyek irányításához és vezetéséhez, pirotechnikusok alkalmazásához köti.⁹

5 Magyar Labdarúgó Szövetség Biztonsági Szabályzata 7. számú melléklet Nézők által elkövetett szabályszegések 1-2. pont a) alpont, 3-4. pont a) alpont, 5-6. pont b) alpont, 7-8. pont a) alpont, 9-10. pont a) alpont.

6 Magyar Kézilabda Szövetség Biztonsági Szabályzata 12. § (2) bekezdés, (3) bekezdés c. pont.

7 Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége Biztonsági Szabályzata XXV. pont.

8 Magyar Vízilabda Szövetség Biztonsági Szabályzata VI.21. pont.

9 Magyar Jégkorong Szövetség Biztonsági Szabályzata XXIII. pont.

Összehasonlítva az egyes országos sportszövetségek pirotechnikai eszközökkel kapcsolatos gyakorlatát, megállapítható, hogy az MLSZ foglalkozik ezzel a területtel a legrészletesebb módon, míg a többi szövetség leginkább *lex imperfecta* formájában kezeli a pirotechnikai eszközök bevitelét, illetve azok magánál tartását. Emellett megjegyzendő, hogy az egyes sportszövetségek mindenkire kiterjedően fogalmazták meg a tiltást, míg az MLSZ kizárólag a nézők által elkövetett szabályszegések körében kezeli ezt a területet, tehát a sportolók vagy a rendezvény biztosításában részt vevő személyek esetében ezek a szabályszegek – bár a gyakorlatban rendkívül életszerűtlennek tekinthetők – nem valószínűsíthetők meg az említett biztonsági szabályzat szerint.

Megjegyzendő továbbá, hogy az egyes látványcsapatsport-szövetségek kizárólag a pirotechnikai eszközökkel foglalkoznak, ugyanakkor egyetlen biztonsági szabályzat sem tartalmazza a pirotechnikai eszköz fogalmát, illetve az irányadó jogszabályra történő utalást. Ennek megfelelő módosítása szükséges lehet annak érdekében, hogy a pirotechnikai eszközöknek az egyes sportrendezvényekre történő bevitelére ne kerülhessen sor.

A pirotechnikai eszköz fogalma

A pirotechnikai eszközök vizsgálatát tekintve a legfontosabb annak fogalmának megismerése, továbbá osztályokba történő sorolása, annak érdekében, hogy a pirotechnikai eszközök általi szurkolói rendbontások megfelelően értelmezhetők legyenek. A jelenleg hatályos jogszabály a pirotechnikai termékek esetében nem egy összefoglaló fogalmat tartalmaz, hanem egy felsorolást, amely nem tekinthető konjunktívnak, tekintettel arra, hogy a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodásban¹⁰ rögzített felsorolásra utal vissza, továbbá bármely olyan, robbanóanyagot, illetve pirotechnikai elegyet tartalmazó terméket ebbe a körbe sorol, amely önfenntartó exoterm kémiai reakción keresztül, szabályozott módon, előre meghatározott speciális (fény-, füst-, gáz-, hang-, hő-, kőd-, láng- vagy szikra-) hatást, illetve ezeknek a hatásoknak a kombinációját fejt ki.¹¹ Ennek megfelelően tehát a pirotechnikai termékek körébe tartozó eszközök köre konkrétan meg nem határozható és ennek megfelelően a sportrendezvények során megfelelő módon teljes mértékben nem szűrhetők ki. Az irányadó jogszabály különböző csoportokba sorolja az egyes pirotechnikai eszközöket és rögzíti, hogy mely esetekben szükséges

10 A Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Megállapodás „A” és „B” Melléklete kiegészítéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről szóló 284/2023. (VI. 30.) Korm. rendelet.

11 A polgári célú pirotechnikai tevékenységekről szóló 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet 2. §.

pirotechnikus irányítása sportlétesítményben. A pirotechnikai osztályokba tartozó egyes eszközök közül kiemelendők a tűzijátékok, amelyek alkalmazása a stadionokban viszonylag gyakorinak tekinthető. Az 1-2. pirotechnikai osztályba tartozó tűzijáték termék esetében mindenképp megjegyzendő, hogy sportlétesítményben kizárólag pirotechnikus által birtokolható, illetve használható fel, tehát nem pirotechnikus jelenlétében és irányításával használható fel.¹² Emellett azonban további korlátozásként jelenik meg, hogy az említett két pirotechnikai osztályba tartozó tűzijáték termék sporttevékenységre minden év december 28. napján 18 óra és a következő naptári év január 1. napján 6 óra közötti időtartamot tekintve nem használható fel, bár itt megjegyzendő, hogy a sporttevékenység és a sportrendezvényen történő részvétel egymástól eltérő tevékenységeknek tekinthetők.¹³

A pirotechnikai osztályba sorolt tűzijáték termékek vonatkozásában ráadásul a korlátozás a polgári célú pirotechnikai tevékenységről szóló jogszabályban a tűzijátékokra mint szórakoztató célra szánt pirotechnikai termékekre¹⁴ vonatkozóan került szűkítésre, ezzel szemben például az MLSZ és más látványcsapatsport-szövetségek szabályai kifejezetten a pirotechnikai eszközöket tiltják.

Ennek alapján – figyelemmel az irányadó jogszabályokra és az egyes látványcsapatsport-szövetségek biztonsági szabályzataira – megállapítható, hogy pirotechnikai termékek a látványcsapatsportági rendezvényeken kizárólag pirotechnikus irányítása mellett használhatók fel, ugyanakkor ezek az eszközök gyakorlatilag bármilyen pirotechnikai eszközök lehetnek, nem kizárólag tűzijátékok. A legszigorúbb szabályozással az MLSZ rendelkezik, a többi látványcsapatsportág szövetsége lényegesen enyhébb és megengedőbb biztonsági szabályzatot alkotott.

Az Európa Tanács ajánlásai

Megjegyzendő, hogy az egyes sportrendezvényeken történő pirotechnikai eszközökkel foglalkozott még egy kormányhatározat¹⁵ is, amelynek az alapját az Európa Tanács nézői erőszakkal és nem megfelelő viselkedéssel kapcsolatos

12 A polgári célú pirotechnikai tevékenységekről szóló 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet 104. § (1) bekezdés a) pont.

13 Vö: A sportról szóló 2004. évi I. törvény 1. § (2) bekezdés és a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet 1. § (1)-(2) bekezdések.

14 A polgári célú pirotechnikai tevékenységekről szóló 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet 1. § 28. pont.

15 Az Európa Tanács labdarúgó-mérkőzések és egyéb sportrendezvények biztonságához, biztosításához és az ott nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó integrált megközelítésről szóló egyezménye szövegének végleges megállapítására adott felhatalmazásról szóló 1025/2021. (II. 2.) Korm. határozat.

egyezménye képezi.¹⁶ Ezen egyezmény vonatkozásában azonban a magyar jogba történő átültetésre még nem került sor és nem is fog sor kerülni, tekintettel arra, hogy az egyezmény felmondásra került.¹⁷ Emellett ugyanakkor kihirdetésre került a labdarúgó-mérkőzések és egyéb sportrendezvények biztonságához, biztosításához és az ott nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó integrált megközelítésről szóló egyezmény,¹⁸ amely kifejezetten rögzíti, hogy egyértelmű szabályzatok és eljárások megalkotása szükséges az olyan kérdésekre vonatkozóan, amelyek hatással lehetnek a tömegkezelésre és a kapcsolódó biztonsági és biztosítási kockázatokra, így többek között a pirotechnikai eszközök használatára vonatkozóan.¹⁹ Az egyezményt kihirdető jogszabály már hatályba lépett, tehát ennek megfelelően szükséges lenne új szabályzatok és eljárások megalkotása a különböző sportrendezvények vonatkozásában, azonban erre még nem került sor.

Belső szankciók: pénzbüntetés, eltiltás

A pirotechnikai eszközökkel elkövetett szurkolói rendbontásokkal kapcsolatban mindenképp szükséges az egyes látványcsapatsport-szövetségek általi szabályozások vizsgálata is, tekintettel arra, hogy belső szabályzatok is kiemelten foglalkoznak ezen eszközcsoporttal és a hozzá kapcsolódó magatartásokkal.

Az MLSZ és a pirotechnika

A felsorolt látványcsapatsport-szövetségek közül az MLSZ a honlapján rendszeresen közzétesz fegyelmi határozatokat, amelyekben az MLSZ Fegyelmi Szabályzatában²⁰ foglalt megfelelő büntetéssel sújtja azokat, akik az MLSZ Biztonsági Tervében foglaltakat megszegték. Ennek során egyfajta kollektív felelősségként nem kizárólag az adott szurkolók büntetésére kerül sor, hanem az adott sportrendezvényen tilalmazott magatartást tanúsító sportklub szankcionálása történik. Ennek során a legenyhébb írásbeli figyelmeztetéstől kezdődően

16 Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events, CM(2015)37-final (Convention).

17 Az Európa Tanács labdarúgó-mérkőzések és egyéb sportrendezvények biztonságához, biztosításához és az ott nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó integrált megközelítésről szóló egyezménye kihirdetéséről, valamint az Európa Tanács sporteseményeken, különösen a labdarúgó-mérkőzéseken megnyilvánuló nézői erőszakról és nem megfelelő viselkedésről szóló egyezménye felmondásáról szóló 2025. évi XXIX. törvény 1. § (2) bekezdés.

18 2025. évi XXIX. törvény 1. § (1) bekezdés.

19 2025. évi XXIX. törvény 1. § (1) bekezdés 1. melléklet 5. cikk 5. pont.

20 Magyar Labdarúgó Szövetség Fegyelmi Szabályzata.

akár a sportklub engedélyének visszavonásáig, illetve a cím vagy díj visszavonásáig terjedhet. Megvizsgálva a 2025-ös és 2024-es fegyelmi határozatokat, megállapítható, hogy több esetben került sor pénzbüntetés alkalmazására az adott sportklubbal szemben, a legsúlyosabb szankciók alkalmazására egyetlen esetben sem került sor a vizsgált időszakban kizárólag pirotechnikai termék alkalmazása miatt. Tehát az MLSZ foglalkozik a pirotechnikai eszközök jelenlétével és igyekszik azok használatát megelőzni, megelőzés hiányában pedig megfelelően szankcionálni azt.

Az MKSZ Fegyelmi Szabályzata

Az MKSZ Fegyelmi Szabályzata²¹ viszonylag szűkszavúan rögzíti, hogy a rendező csapat által elkövetett fegyelmi vétségnek minősül, ha a mérkőzés közben a nézők vagy bármely más jelenlévő meg nem engedett pirotechnikai eszközt használnak; ezen vétség a vendégcsapat által is elkövethető.²² Ekkor – hasonlóan az MLSZ által alkalmazott szabályokhoz – nem közvetlenül az adott nézőt szankcionálja az MKSZ, hanem a sportszervezetet, és a büntetés mértéke az írásbeli figyelmeztetéstől kezdődően a sportszövetségből történő legfeljebb egy évig terjedő kizárásig, illetve legfeljebb 50 000 000 forint összegű pénzbüntetésig, illetve névre szóló jegyértékesítés alkalmazására kötelezés szabható ki.²³

Az MKSZ ugyanakkor nem teszi közzé a fegyelmi vétségekkel kapcsolatos, nem sportolókat, illetve sportszakembereket érintő határozatait.

A MKOSZ, az MLV SZ, az MJSZ és a pirotechnikai eszközök szankcionálása

Az MKSZ Fegyelmi Szabályzata nem nevesíti a pirotechnikai eszközök használatát mint fegyelmi vétséget, hanem kizárólag annyit rögzít, hogy többek között fegyelmi eljárást lehet lefolytatni a bajnokságban vagy más versenysorozatban részt vevő sportszervezettel szemben, ha az – többek között – az MKOSZ egyéb szabályzataiban foglalt kötelezettségeket vétkeesen megszegi és azt a Fegyelmi Szabályzat büntetni rendeli.²⁴ A sportszervezetekre kiszabható fegyelmi büntetések²⁵ megegyeznek az MKSZ Fegyelmi Szabályzatában foglaltakkal és az MKOSZ sem teszi közé a vonatkozó fegyelmi határozatait.

21 Magyar Kézilabda Szövetség Fegyelmi Szabályzata.

22 Magyar Kézilabda Szövetség Fegyelmi Szabályzata 9.2. és 10.3. pontok.

23 Magyar Kézilabda Szövetség Fegyelmi Szabályzata 26. § (1) bekezdés.

24 Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége Fegyelmi Szabályzata 2. § (1) bekezdés.

25 Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége Fegyelmi Szabályzata 3. § (3) bekezdés.

Az MLVSZ szabályozása hasonló az MKOSZ szabályozásához: az MLVSZ Fegyelmi Szabályzata szerint fegyelmi vétséget követ el az a személy vagy szervezet, aki vagy amely az MLVSZ szabályzataiban foglalt kötelezettségeket vétkesen megszegi, és a büntetés mértéke is hasonlóan alakul,²⁶ továbbá fegyelmi határozatok közzétételére sem került sor az említett területen.

Az MJSZ szabályozása is rendkívül szükséges: az MJSZ Fegyelmi Szabályzata is annyit rögzít, hogy fegyelmi vétséget követ el az, aki az MJSZ szabályzataiban előírtakat megszegi; továbbá a büntetések is hasonlóan alakulnak.²⁷ Az MJSZ sem teszi közzé a Fegyelmi Szabályzatának megsértése ügyében hozott határozatokat, így a pirotechnikai eszközökkel kapcsolatos fegyelmi vétségekről szóló határozatokat sem, ugyanakkor igazolhatóan sor került ilyen fegyelmi határozatok meghozatalára.²⁸

Szabálysértési alakzatok: pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés és rendzavarás

A stadionokba történő pirotechnikai eszközök bevitele és használata több szabálysértési alakzatot is megvalósíthat: a polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértést, továbbá a rendzavarást és a garázdaságot is, amelyek esetében a pirotechnikai eszközök ugyancsak kiemelt jelentőséggel rendelkeznek.

Az említett szabálysértési alakzatokat megvizsgálva megjegyzendő, hogy a polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés esetében nem született olyan bírósági határozat, amely kifejezetten megállapított volna sportrendezvényen történő részvétel miatt szabálysértést.

Ezzel szemben a rendzavarás szabálysértése, amely szerint az, aki nyilvános rendezvényen – többek között – robbanóanyagot, illetve az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt magánál tartva jelenik meg, szabálysértést követ el.²⁹ A nyilvános rendezvény fogalmát a jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) határozza meg, amely szerint nyilvános rendezvény a gyűlés kivételével olyan rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll.³⁰ A sportról szóló törvény szerint nyilvános hely az olyan épület, építmény vagy a közterületnek sportrendezvény

26 Magyar Vízilabda Szövetség Fegyelmi Szabályzata 3. § (1) bekezdés, 6. § (1) bekezdés.

27 Magyar Jégkorong Szövetség Fegyelmi Szabályzata 3. § (1) bekezdés c) pont, 4. § (4) bekezdés.

28 Lásd például: 126/2022-2023 sz. Fegyelmi Határozat.

29 A szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény 169. § (2) bekezdés a) pont.

30 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 24a. pont.

megtartása céljából lezárt része, ahová a sportrendezvény szervezője által meghatározott feltételek mellett bárki bemehet vagy ott tartózkodhat; a sportrendezvény helyszíne pedig az a nyilvános hely vagy a közterület meghatározott része, ahol a sportrendezvényt megtartják és ahol néző tartózkodhat.³¹ Ennek megfelelően tehát aki a sportrendezvényen mint nyilvános rendezvényen robbanóanyagot, illetve az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tart magánál, a rendzavarás szabálysértését követi el.

Összehasonlítva a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvényt (Szabstv.) és az egyes látványcsapatsport-szövetségek biztonsági szabályzatait, megállapítható, hogy a Szabstv. tartalmazza a leginkább széles körű és átfogó szabályozást azzal, hogy a pirotechnikai termék mellett a polgári felhasználású robbanóanyagot, a robbanóanyagot, élet kioltására, illetve testi sértés okozására alkalmas eszközzel kapcsolatos magatartásokat szankcionálja, míg a polgári célú pirotechnikai termékek szabályozását tartalmazó jogszabály és az egyes biztonsági szabályzatok átfedésben vannak egymással. A Szabstv. ráadásul a robbanóanyagot nem szűkíti le a polgári felhasználásra, hanem általánosságban ír róla, így a kettős felhasználású termékeknek és a katonai felhasználású robbanóanyagoknak nyilvános rendezvényen – ideértve a sportrendezvényeket is – történő magánál tartása is megalapozhatja a rendzavarás szabálysértésének megállapítását. Emellett a Szabstv. az élet kioltására, illetve testi sértés okozására alkalmas eszközzel történő megjelenést is tilalmazza, amely magában foglalhatja a rendzavarás tényállása esetében a pirotechnikai eszközöket is, mivel azok testi sértés okozására egyértelműen alkalmasnak tekinthetők (Minkó-Miskovics, 2020).

A büntetőjogi háttér: garázdaság, rendbontás

A pirotechnikai eszközök alkalmazásának lehetőségei között a polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai eszközzel kapcsolatos szabálysértés mellett mindenképp érdemes a kapcsolódó büntetőjogi tényállások elemzésével és bemutatásával is foglalkozni, ugyanis egyes pirotechnikai eszközökkel elkövetett szurkolói magatartások megvalósíthatnak bűncselekményt is, amelyre a joggyakorlatban már több példa is volt.

Amennyiben ugyanis a szurkolók a nyilvános rendezvényen, sportrendezvényen pirotechnikai eszköz magánál tartása mellett tanúsítanak kihívóan közösséggel szembe fordított magatartást, amely alkalmas arra, hogy másokban – például más

31 A sportról szóló 2004. évi I. törvény 77. § j) és n) pontok.

szurkolókban – megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, súlyosabb bűncselekmény megvalósulásának hiányában a garázdaság bűncselekményét követik el.³² A pirotechnikai eszköz ugyanis megfelel a Btk.-ban foglalt felfegyverkezve minősítés követelményeinek: ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében élet kioltására alkalmas eszköz magánál tartása.³³

A rendbontás bűncselekménye³⁴ ebben az esetben – figyelembe véve a pirotechnikai eszköz használatát – akkor lenne megállapítható, amennyiben a szurkoló a nyilvános rendezvény szervezőjének vagy rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett jogszerű intézkedésével szemben felfegyverkezve erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsítana és súlyosabb bűncselekmény nem valósulna meg.³⁵ A rendbontás vonatkozásában a joggyakorlat rendkívül széles körű, ugyanakkor lényegesen kevesebb bírósági határozat foglalkozik a szurkolói rendbontásokkal, így például egy 2011-es sajtóhelyreigazítási ügy is kitért a magyar labdarúgás során tapasztalható körülményekre,³⁶ emellett egy másik bírósági határozat rögzítette, hogy a felfegyverkezve elkövetett rendbontásokra nem kizárólag a sportrendezvény helyszínén, hanem a sportrendezvény helyszínére történő utazás során is sor kerülhet.³⁷

Összefoglalás

A fentiek alapján megállapítható, hogy a szurkolói rendbontások ugyanis rendkívül sokszínűek és nem kizárólag a labdarúgás területén jelennek meg, hanem más látványncsapatsportág mérkőzésein is előfordulnak. Ennek érdekében szükséges a szabályozás három szintjének bemutatására: a belső szabályozás elemzésére, a szabálysértési jogi terület vizsgálatára, illetve a büntetőjogi szabályrendszer bemutatására. Ez a hármas szabályrendszer mutatja meg, hogy a szabályozás mennyire összetett és valós szükségletként jelenik meg a szurkolói rendbontások, különösen az azok során alkalmazott pirotechnikai eszközök szabályozásának és adott esetben kriminalizálásának szükségessége.

Jelen tanulmányból ugyanakkor megállapítható, hogy bár a szabályozás már kellőképpen kiforrottan tekinthető, az egyes látványncsapatsport-szövetségeknek célszerű lenne az egyes fegyelmi határozataikat közzétenni annak érdekében, hogy a belső szabályozás végrehajtása megfelelő lehessen és az egyes fegyelmi büntetések mértékét némileg szigorítani annak érdekében, hogy ténylegesen

32 2012. évi C. törvény 339. § (2) bekezdés d) pont.

33 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 6. pont.

34 A tényállás részletes elemzését és a sportrendezvényekkel való összefüggését lásd: Nagy, 2014.

35 2012. évi C. törvény 340. § (3) bekezdés c) pont.

36 Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.772/2011/4. számú határozata.

37 Kúria Pfv.IV.20.949/2018/8. számú határozata.

elrettentő ereje legyen az adott fegyelmi büntetésnek. A szabálysértési-büntetőjogi oldalt megvizsgálva megállapítható, hogy annak ellenére, hogy a szabályozás részletes, a kapcsolódó joggyakorlat rendkívül szűkszavú, holott az elkövetők azonosítására a stadionokban elérhető technikával (beléptetés során ellenőrzés, kamerázás stb.) viszonylag könnyen sor kerülhetne, így segítve az egyes eljárások megfelelő megindítását.

Megállapítható ugyanakkor, hogy a szabályozás további pontosításra és kiegészítésre szorul, leginkább olyan formában, hogy a három szabályozási szint megfelelően összhangban álljon egymással, az egyes szankciók fokozatosan kövessék egymást és szükség esetén egymás mellett is kiszabhatók legyenek. Emellett célszerű lenne a látványcsapatsport-szövetségek esetében olyan belső szabályzatok kialakítása, amelyek megfelelően szabályozzák a pirotechnikai eszközök különböző típusait és az azokkal kapcsolatos magatartásokat, kiemelt hangsúlyt helyezve a szurkolók és a sportolók biztonságára.

Felhasznált irodalom

Minkó-Miskovics M. (2020). Eszközhasználat az új gyülekezési törvényben. *Közjogi Szemle*, 13(3), 50–56.

Nagy L. T. (2014). A sportrendészet aktuális kérdései. *Kriminológiai Tanulmányok*, 51, 203–220.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Minkó-Miskovics M. (2026). *Pirotechnikai eszközökkel elkövetett szurkolói rendbontások magyarországi szabályozása*. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1229–1242. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1229-1242>

Nyilatkozatok

Összeférhetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Minkó-Miskovics Mariann, aki a miskovics@mmmlegal.hu e-mail címen érhető el.

Az állam és az egyház együttműködése és annak fenntarthatósága a szociálpolitikában: politikai dimenziók és társadalmi hatások Magyarországon

State-Church Cooperation and Sustainability in Social Policy: Political Dimensions and Social Impacts in Hungary

Himberger Péter

politikai tanácsadó
Belügyminisztérium,
Gondoskodáspolitikáért Felelős Államtitkári Kabinet
peter.himberger@bm.gov.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány azt vizsgálja, hogy a szociális területen milyen stratégiai kapcsolat van az állam és az egyház közötti együttműködésben és ennek milyen eredményei vannak. A téma vizsgálatának relevanciáját az is mutatja, hogy az elmúlt években Magyarország kormánya különösen nagy hangsúlyt helyez az egyházakkal történő együttműködésekre a szakpolitikai ágazatokban. A szerző véleménye szerint a vizsgált témának egyik sajátossága, hogy nehéz egyértelmű, objektív mérőszámokat felállítani, ami alapján megítélhető az együttműködés eredményessége. A tanulmány arra törekszik és egyben fő célja, hogy átfogó ismeretet nyújtson az egyházi és állami fenntartású szociális intézmények működési/elvi különbségeiről, lehetővé téve ezzel az objektív, kritikai szemléletet. Végül szakmai interjúk segítik az olvasót, hogy egy „ívet” adva, pontosan eldönthető legyen; valóban fenntarthatóbbnak mondható ellátotti oldalról az egyházi fenntartású szociális intézmény, mint az állami? A tanulmány javaslatot tesz – az empirikus eredmények által – mérési eszközökre, ami alapján létrejön egy állam-egyház együttműködési mérce a szociális ágazatban és ennek fenntarthatóságával kapcsolatban.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 07. 03. Átdolgozás: 2025. 09. 29.
Elfogadás: 2025. 12. 14.

Módszertan: A szerző politológiai és társadalomtudományi elméletek alapján elemezte a hatalom általános, majd a szociális területre vonatkozó egyedi tulajdonságait. A tanulmányban kvalitatív megkérdezési módszer keretében állami, valamint egyházi vezetőkkel készített interjú keretében feltárássra kerültek a szereplők általános tapasztalatai, érdekei és motivációi.

Megállapítások: A gondoskodáspolitikai egyik legfontosabb – ha nem a legfontosabb – célja egy olyan közeg megteremtése a szociális ellátásban részesülők számára, amely nem csupán fizikai biztonságot, hanem közösségi integrációt és társadalmi kohéziót is biztosít. Az egyház történelmi hagyományai és érték alapú megközelítése az állami szociális intézményrendszer kiegészítő, fenntarthatóbb elemeként működik, alternatívát kínálva a szekuláris ellátási modellekkel szemben. Az empirikus vizsgálat eredményei rámutatnak arra, hogy az egyházi fenntartású szociális intézményekben a közösségi élmény erőteljesebben jelenik meg, amely hozzájárul az ellátottak szubjektív jólétének növekedéséhez.¹

Érték: A kutatás egyik legfőbb tudományos hozzájárulása annak bemutatása, hogy az egyházi fenntartók közösségi szemléletből fakadó társadalmi elfogadottsága olyan szociális és értékbeli többletet jelent, amely az állami fenntartók esetében nem azonos mértékben fedezhető fel. Az elméleti szakirodalmak is megerősítik ezt a közösségi dimenziót: Arendt hatalomfelfogása a közös cselekvésre, Boulding integratív hatalomelmélete a kölcsönösségre épít. Az ágazatban létrejövő partnerségi együttműködések mindezt tovább erősítik, és hozzájárulnak a fenntarthatóság tartalmi megvalósulásához. Mindez alátámasztja, hogy az állam és egyház közötti feladatmegosztás a közösségi és fenntarthatósági értékelméletek mentén értelmezhető.

Kulcsszavak: gondoskodás, állam és egyház együttműködése, közösség, hatalom.

Abstract

Aim: This study examines the strategic relationship between the state and the church in the field of social services and the outcomes of their cooperation. The relevance of the topic is also demonstrated by the fact that in recent years the Hungarian government has placed particular emphasis on cooperation with churches in various policy sectors. At the same time, one of the distinctive features of the topic under investigation is the difficulty of establishing clear, objective indicators by which the effectiveness of such cooperation could be measured (cf.

1 Egyházi vezetők által elmondottak alapján történt a megállapítás, hogy az ellátottak jólétéhez ez hozzájárul. További kutatást javaslok ennek kapcsán, ahol ellátotti oldalról, egy kvantitatív jellegű felmérés keretében kellene feltárni az elégedettséget egyházi és állami szociális intézmények között (kihangsúlyozva ezzel az ellátotti percepciót is).

the chapter *Community as an Instrument of Power*). The main aim of the study is to provide a comprehensive understanding of the operational and conceptual differences between state- and church-run social institutions, thereby enabling an objective and critical perspective. Professional interviews further assist the reader in tracing an overarching “arc” of the analysis, allowing for a precise consideration of whether church-run social institutions can indeed be regarded as more sustainable from the perspective of service users than their state-run counterparts. Finally, the study proposes – on the basis of empirical findings – measurement tools that may serve as benchmarks for assessing state–church cooperation in the social sector and its sustainability.

Methodology: The author analyzed the general and specific characteristics of power, first in a theoretical framework and subsequently in relation to the social sector, drawing on political science and social theory. Within a qualitative research design, semi-structured interviews were conducted with both state and church leaders, through which the actors’ general experiences, interests, and motivations were explored.

Findings: One of the most important – if not the most important – objectives of care policy is the creation of an environment for social service users that provides not only physical security but also community integration and social cohesion. The historical traditions and value-based approach of the church function as a complementary and more sustainable element within the state’s social service system, offering an alternative to secular service models. The empirical results demonstrate that a stronger sense of community is present in church-run institutions, which significantly contributes to the enhancement of beneficiaries’ subjective well-being.

Value: The principal scientific contribution of the study lies in showing that the social legitimacy derived from the community orientation of church providers represents an added social and value dimension that is not equally observable in state-run institutions. Theoretical literature also reinforces this community dimension: Arendt’s concept of power highlights collective action, Boulding’s integrative theory of power emphasizes reciprocity, and the emerging sectoral partnerships further strengthen these aspects, contributing to the substantive realization of sustainability. Altogether, the findings confirm that the division of responsibilities between the state and the church can be interpreted within the framework of community-oriented and sustainability-centered theories of value.

Keywords: Social care, state-church cooperation, community, power

Elméleti keret és irodalmi áttekintés

A politikai hatalom megnyilvánulását számos aspektusból lehet vizsgálni, hiszen társadalmi csoportonként eltérő megvalósulása, hatása lehet. Fontos hangsúlyoznom, hogy a hatalom szót kicsit sem pejoratív megközelítésként kell értelmezni, hanem pont ellenkezőleg. Hannah Arendt – elméleti kutatóm egyik fő gondolkodója – többször hangsúlyozza, hogy egy hatalomnak soha nem az egyéni érdekek mentén szabad működnie, hanem a közösségek szempontjait figyelembe véve kell vezetni, hiszen csak addig tud fennmaradni, amíg a közösség képes összefogni. A kérdés már csak az, hogy Arendt és a tanulmányban említett kutatók modelljei, vajon mennyire igazolhatóak a szociális területen, illetve mennyire jellemzőek az egyházi fenntartásban lévő szociális ellátásokra.

Továbbá felmerülhet a kérdés, hogy a gondoskodáspolitikához, hogy kapcsolódik a hatalom mint vizsgált fogalom. Elisabeth Conradi német kutató szerint a gondoskodás – mint cselekvés – „aszimmetrikus” jellege abból fakad, hogy a gondoskodó és a gondozott strukturálisan eltérő pozícióban vannak: az egyik fél erőforrásokat, döntéseket és támogatást nyújt, míg a másik fél ezekre rá van utalva. Ez a függőségi viszony hatalmi relációt hoz létre, mivel a gondoskodó fél – akár tudatosan, akár implicit módon – befolyásolja a gondozott lehetőségeit és autonómiáját. Így az aszimmetria nem pusztán szerepkülönbség, hanem a hatalomgyakorlás egyik formája is (Sárkány, 2024). Fontos leszögezni, hogy az említett szférában nem egy klasszikus hatalmi interakció jelenik meg. Hiszen itt nem jelenik meg az, hogy A megmondja B-nek, hogy mit és hogyan csináljon, valamint nem rendelkezik azzal a képességgel, hogy B viselkedését befolyásolni tudja. A társadalomtudomány szerint, a társadalomban résztvevők (ide értjük a személyeket, közösségeket és az intézményi formákat is) egymásra ható irányítása már hatalom, amelyet a maga szintjén mindegyik érintett képes alkalmazni (URL1). (Jelen tanulmány esetében a szociális intézmények, amelyek közvetlen hatást gyakorolnak az egyénre, illetve a csoportra.)

Tovább árnyalja a szociális terület és a hatalom kapcsolatát a politika, valamint a történeti háttér jelentősége is. Ez a kettő tényező jelentős mértékben befolyásolja, hogy az adott országban milyen típusú ellátási forma jön létre (például otthonápolás, utógondozás stb.) (Seresné & Hegedűs, 2017), amivel együtt egy értékalapú szemlélet is létrejön.²

2 Jelen tanulmány *Az egyház általi hozzáadott értékek megjelenése, jellemzői és sajátossága* című alfejezet, Kothencz Jánossal készült interjú.

A hatalom, a fenntarthatóság és a gondoskodáspolitikai fogalmi megközelítései

A szociális ágazatban a hatalom sokszínű és összetett. Annak érdekében, hogy ezt a sajátos hatalmat ismertetni tudjam, meghatározó gondolkodók, politológusok elméleti modelljeit vizsgáltam, és kerestem bennük, hogy milyen „képződmények” vannak, amelyek koherensek a szociális területen lévő folyamatokkal. Balázs Zoltán *Modern hatalomelméletek* (1998) című könyve alapján igyekeztem tudományos érveket keresni, hogy egyes hatalomelméletek miképp történnek a gyakorlatban, milyen normatív, intézményi, illetve szociológiai eszközöket használt az egyház és az állam annak érdekében, hogy ezt a kooperációt fenntarthatóan működtethessék a szociális területen, immáron már több évtizede.³

Fontosnak tartom a fenntarthatóság fogalmát is tisztázni, bár manapság ennek használata közhellyé vált, azonban – véleményem szerint – a szociális ágazattal való viszonyáról kevés szó esik. Birher (2024) szerint a fenntarthatóság megannyi aspektusból már erősen kétségbe vonható, éppen az általa említett monetáris, demográfiai, természeti stb. tényezők miatt. A fenntarthatóság úgy kapcsolódik a szociális ágazat ellátórendszeréhez, hogy ennek központi elemei a tervgazdaságra vagy a versenyre épülnek. Mindez a századforduló idején még jól működött, mostanra azonban ez a materiális szemlélet odáig jutott, hogy elérte fejlettségi határát és öndesztuktívává vált.

Ehhez hasonlóan a korábbi ideológiák – amelyeknek szintén a materializmus volt a fundamentuma –, mint például kapitalizmus, mind kudarcra lettek ítélve az önzés kultúrája miatt.

Birher szerint ez az az ok, amiért fókuszba kell helyezni a „közös értékek” feltárását és a „megfelelő szinteken”⁴ megszervezett gondoskodást. (Birher, Bevezetés a Gondoskodáspolitikába, 2024).

Okulva így az említett múltbéli ideológiákból, még jobban indokolttá vált a fenntarthatóság újradefiniálása (URL2).

A gondoskodáspolitikai kifejezés a 2022-es magyar országgyűlési választások után lett ismert és új, amikor is az államigazgatásban addig használatos „szociális” kifejezést váltotta. A kifejezés mögött mélyebb és árnyaltabb összefüggések

3 Mind empirikus (Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkárrel készített interjúmban), mind pedig szekunder adatok alapján az együttműködés történetisége egészen 1997. június 20-ig nyúlik vissza, amikor Angelo Sodano bíboros államtitkár és Horn Gyula miniszterelnök aláírták azt a megállapodást a Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentszék között, ami a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti feladatkörének finanszírozásáról szól (Schanda, 2014) (URL3). Ez a megállapodás validálta az egyház és állam közötti feladatmegosztást a szociális területen.

4 Felelősségi piramis.

vannak. Maga a gondoskodás nem tekinthető önmagában csak a szociális ágazatban való támogatáspolitikának, sokkal inkább átfogó tervezést, a társadalom perifériáján lévő személyekben lévő értékek feltárását és ezeknek az értékeknek a beillesztését jelenti a társadalomba (például megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása), hordozva ezzel azt, hogy „mindenki egyszerre rászoruló és segítő is” egyben (Birher, Bevezetés a Gondoskodáspolitikába, 2024).

Meggyőződésem szerint ezen a ponton nélkülözhetetlen módon keresztezi egymást a fenntarthatóság és a gondoskodás fogalma.

Kisebb közösségek jelentősége a hatalomgyakorlásban

Vizsgálatomat elsőként Bertrand Russel értelmezésével kezdem, aki magát a hatalmat az alábbiak szerint definiálta: „*a hatalmat szándékolt hatások előállításaként határozhatjuk meg.*” Itt elsősorban a szerző értelmezésében „szándékolt hatás előállítása” a személyek között létrejövő kontaktusokra vonatkozik. Russel meghatározása szerint a hatalomnak három fő formája van: fizikai erőszak, jutalmazás-büntetés és végül véleményformálás, valamint különbséget tesz a tradicionális és a frissen megszerzett hatalom között. A tradicionális hatalom alapja a közös álláspont, összhang az érintett szereplők között. Russel úgy látja, hogy mindez gyakorlati megvalósulásában egy nemzet csak akkor prosperálhat, ha a centrális hatalom szerepe minél inkább a háttérben marad és a hangsúlyt a kisebb csoportokra, közösségekre helyezik. Kisebb csoportok alatt konkrétan a civil szervezetek munkásságát is érti, amely csoportosulások által az állampolgárok a politikai folyamatok alakulásában tudnak részt venni (URL4).

Hatalomról alkotott téziseiben hangsúlyozza annak a fontosságát, hogy az egyén törekvései elengedhetetlenek egy társadalom fejlődésében, azonban emellett kiemeli, hogy az „egyéni kreativitást” féken kell tartani annak érdekében (vö. felelősségi piramis), hogy a nemzet egysége ne károsodjon (URL5).

Integritás fontossága

Kenneth E. Boulding szerint a hatalom-típusok közül a leglényegesebb az integratív hatalom. A társadalomban az integráció különböző szinteken lévő csoportok és intézmények közötti összefüggéseken és kölcsönhatásokon alapul. Boulding szerint a hatalom az integrációs folyamatok egyik kulcseleme (idézi Balázs, 1998). Balázs Zoltán ehhez az integritási hatalomhoz kapcsolja a Gemeinschaftot (együttélés) is, amely egy olyan társadalmi rendszert jelöl, amelyben az emberek közvetlen és szoros kapcsolatban élnek egymással (Balázs, 1998).

A már korábban említett Conradi kiegészíti azzal, hogy már a gondoskodás viszonyrendszerében lévő alanyok között gyakori a kölcsönös ismeret, illetve az új kapcsolat létrejötte is jellemző itt⁵ (Sárkány, 2024).

Kontextusba helyezve, az integritás fontossága és időszerűsége tetten érhető a gyermekvédelmi folyamatokban is. A korábban intézményközpontú szemléletet egyre inkább felváltotta az igényekhez igazított, szükségletek által vezérelt gondoskodás a gyermekvédelemben, amelyben kiemelt szerep jut a helyi beavatkozásoknak, a szolgáltatások decentralizációjának, valamint a család mint aktív partner bevonásának a gondozásba (Brummelaar et al., 2016, idézi (Seresné Busi Etelka – Hegedűs Judit, 2017).

Nemzetközi viszonylatban releváns példa erre a portugál szociális rendszer, amelynek lényege, hogy a gyermekvédelemben élő gyermekek számára kifejezetten családközpontú ellátást nyújtanak a bentlakásos intézményekben (Rodrigues & Barbosa-Ducharne, 2016 idézi (Seresné Busi Etelka – Hegedűs Judit, 2017).

Közösségek és a csoport szerepe a hatalomban

Hannah Arendt elméletét a szociális területen lévő hatalom fogalmáról Balázs Zoltán úgy magyarázza (Balázs, 1998), hogy a hatalom önmagában nemcsak azzal ruházza fel az egyént, hogy cselekvőképese legyen, hanem Arendt szerint azzal is, hogy másokkal „összhangban”, kooperálva tudjon cselekedni. A hatalom soha nem az egyén énközpontúságának a része, hanem egy csoporthoz tartozik, és csak addig marad fenn, ameddig a csoport képes összefogni. Elmélete szerint, ha valamelyik személyre azt mondjuk, hogy hatalommal rendelkezik, akkor az arra vonatkozik, hogy adott mennyiségű személy felhatalmazta arra, hogy az ő érdekeit képviselje és a helyükben járjon el (Arendt H., 1970). Arendt szerint az erőszak és a hatalom egymással semmiképp nem összeegyeztethető, és elutasítja azt, hogy az agresszivitás emberi tulajdonság lenne.

Balázs Zoltán hozzá teszi azt is, hogy jelentős egyénszám kifejezetten keresi az alávetett szerepet. Arendt tagadja azt a gondolatot, amely szerint a hatalom a „parancs-engedelmeskedés” formájában nyilvánul meg, szerinte ez a 19. századi imperialista ideológiák foszlánya. Szerinte a hatalom nem is kifejezetten egy politikai csoport jellemzője, hanem minden emberi közösség természete (Balázs, 1998).

Arendt szerint tehát a hatalom akkor tud kiteljesedni egy társadalmon belül, amikor összhangban, együttes erővel cselekednek a közösség tagjai, viszont ez a kiteljesedés azonnal el tud apadni, ha az egyének szétszóródnak (URL6).

5 Vagyis igazolható ezzel, hogy a gondoskodás és az integratív hatalom jellemzői metszik egymást.

Guardini keresztényi téziseinek szerepe a hatalmi struktúrában

Mivel kutatásom szerves részét képezi az egyházi szemlélet a gondoskodáspolitikában, így fontosnak tartok kifejezetten egyházi megközelítésű hatalmelméletet is bemutatni. Kihangsúlyozva itt is a keresztényi és a fenntarthatóság párhuzamát, Romano Guardini katolikus pap, filozófus munkásságán keresztül fogom a keresztényi hatalom struktúráját vizsgálni. Véleményem szerint ő fogalmazta meg a legkézzelfoghatóbban azt, hogy az emberi lét hosszú távú fenntarthatóságának alapfeltétele az egyén felelősségtudatának és erkölcsi mielvoltának a folyamatos fejlesztése (Birher, 2024). (Ezért nem elválasztható egymástól a fenntarthatóság és a keresztényi felfogás.)

Guardini nézetét így mélyen átszövi az egyházi erkölcs, amin keresztül ekvivalensebben megérthetjük, mi lehet az egyház fő célja a hatalom megszerzésével, fenntartásával kapcsolatban. Ferenc Pápa „Laudato SI” enciklikájában Guardini meglátása alapján azt mondja, hogy az állampolgárok nem kapták meg a megfelelő edukációt vagy „használati utasítást” a hatalom helyes használatához. Minden egyes történelmi időszak hatalmára – folytatja Ferenc pápa Guardini soraival idézve – jellemző, hogy nem törekszik arra, hogy felmérje saját tevékenységének határait. Guardini az egyének döntésével kapcsolatban az alábbi állítja: „felette nem a normatív szabadság dönt, hanem a haszon és a biztonság állítólagos szükségserűségei irányítják.” Ferenc pápa ehhez kapcsolódóan hozzáteszi, hogy az ember nem tekinthető teljes egészében szuverénnek. Mozgásteret és „szabadsága” erősen korlátozottá válik azzal, hogy materiális és önösszempontok szerint éli az életét (URL7).

Pasztorális⁶ hatalom: A gondoskodás szerepe Foucault elméletében

Foucault hatalomról alkotott világában nagy szerepet kap a gondoskodás megéléte, valamint szerinte „a policia egyetlen célja, hogy az embereket az ebben az életben élvezhető legnagyobb boldogság felé vezesse” (URL8). A hatalom működése során megvalósul egy olyan rendszer, amelyben a hatalom már nem közvetlenül az állampolgárok érdekeiért van, hanem már maga a hatalom idomítja az alárendeltek életét. Foucault ezt „panoptikum” fázisnak hívja, amikor is az államhatalom két szempont szerint kategorizálja az embereket: eleget tesz-e a felé támasztott követeléseknek vagy sem.

6 Eredeti jelentését tekintve annyit jelent: az egyház Krisztustól kapott fölhatalmázása arra, hogy Isten népében megtartsa/megteremtse azt a rendet és együttműködést, amely hozzásegít a keresztényi üdvösség megszerzéséhez (URL10)

A gondoskodó hatalom egyik Foucault által alkotott típusa a pásztori vagy pasztorális hatalom. „*A politikai vezető, mint nyájának pásztor*” hasonlat már az ókori közösségekre is jellemző volt. Egyes technikákat kifejezetten a görög–római civilizációból eredeztethet, amikor is a vágyak és a mámor fölötti önuralomra való törekvés a cél, valamint az aszketikus viszonyulás is jellemző (URL9). Sajátossága, hogy egyrészt a „pásztor” a hatalmát nem egy adott felségterület fölött műveli, hanem konkrétan a nyája/népe fölött. Másrészt a pásztor orientálja és kormányozza a nyáját, tehát a nyáj fennmaradása az a pásztor működésén múlik. Harmadrészt a pásztornak a felelőssége az is, hogy krízishelyzetben az élete árán is, de meg kell védenie a nyáját. Negyedrészt a pásztor egyértelmű céljának kell lenni a nyája boldogságának a megszerzése. Ehhez a nyájnak alárendelt szerepet kell vállalnia (URL11). A pasztorális hatalomról elmondható, hogy nem globális, hanem individualista szemléletet követ. Tehát a pásztor minden ember „üdvösségéért” is felelős (URL12).

A pasztorális hatalom időszerűségét és aktualitását mi sem mutatja jobban, hogy a társadalom egy része napjainkban is képtelen lenne kézben tartani életét, ha nem számíthatna a közösség gondoskodására (vö. Guardini elmélete). Zygmunt Bauman lengyel származású filozófus Foucault meglátásával kapcsolatban azt állítja, hogy nagyon kevés személyt ér az a szerencse, hogy csupán csak az ő általa megszerzett tapasztalatok, tudás és képzettségek útján tudja a saját érdekeltségeit megvalósítani/képviseletet. Ezért is indokolt és szükséges a társadalomban a bölcs tanácsadók, politikusok, gondolkodók vagy éppen vallási vezetők jelenléte (URL13).

Az állam és egyház közötti hatalmi dinamika

Az egyház és állam együttműködéséről meglehetősen terjedelmes szakirodalmak állnak rendelkezésre, amelyek pontos szakmai és történelmi betekintést adnak.

Jelen tanulmányban egy történelmi „szálat” szeretnék kiemelni, amely a keresztényszocializmus egyik kiemelkedő momentumához tartozik. Ezzel szeretném kontrasztossá tenni, hogy már közel kétszáz éve is fontosnak tartották az egyház szerepvállalást a gondoskodáspolitikai területén, ehhez képest a mai világ (materiális központú, fenntarthatónak álcázott) szemléletében ennek már egyre kevésbé van nyoma.

Wilhelm Emmanuel von Ketteler püspök szerint az állam a szociális területen lévő nehézségekre – kizárólag önmagában – nem tud válaszokat adni. Az állami hatalomnak minden esetben szüksége van az egyházban jelenlévő szeretetre, valamint az egyház intézményi rendszerére. Az egyház – folytatja von Ketteler – az emberekben az isteni képmást látja, amiből következik az emberi méltóság

meghatározása és egyben a szociális szemlélet alapja. Végül az emberi méltóság felismerésére kizárólag az egyént körülvevő közösség képes.⁷ Véleménye szerint kerülni kell azt az állapotot, amikor egy emberi közösség helyett pénzalapú (materiális) közösség jön létre (Birher, 2024).

Ennek ellenére a keresztény-konzervatív értékrendű gondolkodók szerint napjainkban célzott eszmei támadás van jelen a keresztényi erkölcsök és hagyományok ellen, valamint a szekularista állam és egyház közötti egység marginalizálása a cél (URL14).

José Casanova modelljében, a szekularizációnak három eltérő definícióját különbözteti meg:

- 1) Világi szektorok szeparálódnak az egyházi intézményrendszertől, valamint értékrendektől.
- 2) Vallásellenesség: materiális/világi bizonyosságok térhódítása, a vallásos istenhit redukálódása
- 3) A hit személyes megélése csak a „templom falain belüli” vallás (URL15).

Magyarországon 2010 óta folyamatosan egyre nagyobb hangsúlyt kap az egyház és állam között létrejövő együttműködés és a hatalommal járó felelőségek megosztása. Ez a típusú kooperáció még az Alaptörvény hetedik cikkelyében is rögzítésre került az alábbiak szerint: „(4) Az állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek.”

Összefoglalva, az állam és egyház közötti kapcsolat stabil jogszabályi környezetben is rögzítve van.

Mindazonáltal fontosnak tartom azt is hozzátenni, amit Birher Nándor állít, hogy a jogszabályi környezet mindig az események, történések után tud csak szabályozni (a jogszabályok sokszor csak utólagos elszenvedői a helyzeteknek), ezzel is mutatva azt, hogy a mai társadalomban hiányzik a prediktív szemlélet. Az erkölcs az, amelynek küldetése lenne, hogy a jövőbeli fenyegetéseket, kríziseket próbálja előrevetíteni (Birher, 2024).

Kutatási módszertan

Kutatásom primer szakaszában fontosnak tartottam feltárni a szereplők között létrejövő kapcsolat alapjait, motivációit és deklarált eredményeit, így kvalitatív kutatási módszer alkalmazását tartottam indokoltnak. Ehhez félig strukturált

⁷ A fenntarthatóság fogalmi meghatározásánál már előkerült az önzőség, amely maga alá gyűri a fenntarthatóság valódi értelmét. Von Ketteler tanulmányai alapján is megállapítható, hogy a keresztényi tanítás megkerülhetetlen elem, amikor a fenntarthatóság alapértékeiről van szó.

interjúkat készítettem (N = 7). A kutatáshoz alkalmazott interjúkérdéseket a releváns szakirodalom és az aktuális gondoskodáspolitikai diskurzus főbb narratívái kapcsán állítottam össze. Az interjúk eredményeinek feldolgozása során a kvalitatív tartalomelemzés módszerét alkalmaztam: a válaszokat tematikus kategóriákba rendeztem (lásd *Kvalitatív kutatás eredményei* fejezet), amelyhez technikai eszközként táblázatkezelő programot használtam az adatok struktúrázására és áttekinthetőségére.

Interjú állami oldal vezetőjével

Állami oldal vezetői szintjéről Fülöp Attilával, a Belügyminisztérium gondoskodáspolitikáért felelős államtitkárával készítettem félig strukturált interjú. Részt vett az interjúban – szintén az állami oldal képviselőjeként – Dr. Tóth Tibor, a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet főigazgatója is.

Egyházi vezetőkkel készült interjú

Elsőként a három – legnagyobb szociális területen lévő fenntartói szerepkörrel rendelkező – történelmi egyház⁸ főigazgatóival kezdtem az interjúimat egyházi oldalról. Így interjú készült Vajda Norberttel, a Katolikus Szeretetszolgálat főigazgatójával, Dr. Czibere Károllyal, a Református Szeretetszolgálat főigazgatójával, valamint Gregersen-Labossa Györggyel, a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat vezető lelkészével és a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Bizottságának elnökével. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat részéről Győri-Dani Lajossal készült interjú. Végül az Ágota Alapítvány főigazgatójával, Kothencz Jánossal is készült interjú, akinek alapítványa kifejezetten állami gondoskodásban élő és veszélyeztetett gyermekek támogatásáért jött létre.

Eredmények

Hogyan illeszkednek a jelen kutatásban vizsgált elméletek a szociális terület és a gondoskodáspolitikai mai kontextusába? – szekunder kutatás eredményei

A vizsgált hatalomelméletek közül véleményem szerint Hannah Arendt tézise fedi le leginkább a szociális területen a hatalomgyakorlás „mikéntjét”. Hiszen

8 A történelmi egyházak kiválasztási szempontját tekintve az ok az volt, hogy a szociális fenntartói kimutatások alapján ezen felekezeteknek vannak a legnagyobb fenntartói érintettségei a szociális ellátási típusok tekintetében. Valamint Ragadics Tamás a történelmi egyházakra vonatkozóan új „profilról” ír (Ragadics, 2019; URL20), ami szintén alátámasztja a történelmi egyházak kiválasztásának indokát

a szociális szféra intézményeiben alapvetően a cél az alapszolgáltatási, ellátási és támogatási feladat mellett, a közösséghez való kötődés és bizalom kialakítása, mert ennek hiányában a szociális munka önmagában kevés.

A hatalomnak azt kell képviselnie, hogy „a szociális és gyerekvédelmi kérdések megoldásába szervesen integrálni kell a közösségi kötődések kialakítására képes helyi önkormányzatokat, egyházakat és civil szervezeteket.” (URL16). Arendt hozzáteszi – még inkább sulykolva a közösség fontosságát –, hogy maga a politikai hatalom nagyrészt nem materiális, formai szempontoktól függ, például katonai, gazdasági tényezőktől, hanem a közös tisztességes, szabad meggyőződések intenzitása határozza meg a hatalmat (URL17).

Felmerülhet a kérdés, hogy ezen modellek milyen gyakorlati államigazgatási formában jelennek meg. Arendt és Russel elméletei szoros összefüggést mutatnak a 1993. évi III. szociális törvényében lévő preambulum résszel („felelősségi piramis”).

Arendt modellje a csoport, közösségre építi a hatalom hatékony működésének alapjait, míg Russel szerint az egyének kreativitása az, amely nagy szerepet játszik egy társadalom fejlődésében, valamint Arendt-hoz hasonlóan fontos, hogy összhang legyen az érintett szereplők között, és a centrális hatalom fókusza helyett a kisebb közösségek működésére kell helyezni a hangsúlyt. Gyakorlati megvalósulásában mindkét elmélet összeér a 2023 őszén a Magyar Országgyűlés által elfogadott 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvénymódosításában.

1. számú ábra

A szociális gondoskodásra köteles felelősségi körök – „felelősségi piramis”

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény célja az állam által biztosított szociális ellátások körének és mértékének, így az állam felelősségének meghatározása.

A törvény módosításában nagyobb hangsúlyt kapott, hogy:

- az egyén saját szociális biztonságáért elsősorban önmaga a felelős – ami megegyezik Russel elméletével, mely szerint az egyének törekvései elengedhetetlenek egy társadalom életében. Hozzáteszi azonban, hogy ezt az egyéni ambíciót limitálni kell annak érdekében, hogy az egység ne károsodjon.
- az egyén felelősségén túl az egyházi és civil közösség, a helyi önkormányzat és az állam közös feladata a szociális gondoskodás. A törvényi felsorolás egyben gondoskodási sorrendet is jelez, utalva ezzel arra, hogy az államnak a rászoruló egyénekről való gondoskodása alapvetően szubszidiáris jellegű. A Hannah Arendt-i közösségi „háló” ott van ez egyén mögött, védelmet adva, ha a mikrokörnyezet (például család) már nem képes megadni azt a biztonságot és közösséget, amit viszont a helyi csoportok vagy az állam biztosítani tud.

Megerősítve az eddig felsoroltakat, Arisztotelész szerint, minél összetettebb egy közösségi összefogás szintje, annál színvonalasabb társadalmat eredményez. A hétköznapokban pedig, hogy az állam működhessen, az egyén törekvéseit keretek között kell tartani⁹ (Birher, 2024).

Napjaink társadalmában ez a szubszidiaritásra épülő rendszer megléte elengedhetetlen, ugyanis ebből következik minden más társadalmi önállóságra és „önigazgatásra” irányuló modell. Ez a típusú szubszidiaritás hozzájárul a demokratikus szemlélet működéséhez (Farkas, 2024).

Kvalitatív kutatás eredményei

Az interjúk során megkérdezett hét alany válaszait nem felsorolás jelleggel, személyekre bontva elemzem, hanem analitikus problémák szerint strukturálok. Három szempontrendszer szerint értékelem az eredményeket, valamint több helyen is utalást, átkötést fogok tenni, hogy melyik (tanulmányom elején elemzett kutatók közül) elméleti módszertanhoz köthető az alany nézete. Így a gyakorlat együtt értelmezhető a hatalommódszertani elméletekkel.

- a) **Közösség mint hatalmi eszköz:** Morgens Herman Hansen szerint az emberi élet fundamentuma abban jelenik meg, hogy képes az egyén a közösségekben teljessé válni. Tehát a létezés szoros kapcsolatban van a közösséggel,

9 B. Russel elmélete.

és már az értékek megléte is közös eredmény (URL18). Mindezek alapján megfogalmazható, hogy a politikai hatalom érdeke a közösségek megléte. A kérdés, hogy az egyházi szereplők erre miként tekintenek.

- b) Egyház általi hozzáadott értékek megjelenése, jellemzői és sajátosságai: A 21. századi társadalmi tendenciák – mint az individualizáció és az elmagányosodás – még aktuálisabbá teszik annak vizsgálatát, hogy milyen többletértéket nyújthat az egyház a szociális ellátásban. Fábry Kornél, Esztergom–Budapest segédpüspöke szerint nem találhatunk még egy olyan helyet az egyházi közösségeken kívül, ahol minden egyes társadalmi különbözőség szerte tud fozslani (URL19).
- c) Állam és egyház közötti együttműködés stratégiai alapja és jövőképe: Az állam és az egyház közötti kooperáció a szociális ellátás területén az elmúlt évtizedben fokozott hangsúlyt kapott, amelyet a jogszabályi környezet és a politikai döntéshozatal is csak megerősített. Az egyházi fenntartásba kerülő szociális intézmények működésének hatékonysága, finanszírozása és szakmai integrációja kulcskérdés, amely hosszú távú stratégiát igényel.

Közösség mint hatalmi eszköz

A gondoskodáspolitikai ágazatában a közösségépítés legfontosabb része a szükséges körülmények megteremtése, amelyek hozzájárulnak a szociálisan rászoruló személy közösségbe való visszatalálásához. Fülöp Attila elmondta, hogy például az egészségügyben vagy éppen az oktatásban sokkal plasztikusabb a kítűzött cél, hiszen előbbinél – leegyszerűsítve – a beteg meggyógyítása, utóbbinál pedig a tananyag hatékony átadása számít deklarált eredménynek. Azonban például egy demenciában szenvedő időskorú beteg esetében nem beszélhetünk arról, hogy látványos eredményt lehet elérni. Ellenben az egyházi ellátásnak van képessége arra – magyarázta Vajda Norbert, a Katolikus Szeretetszolgálat Főigazgatója –, hogy megtalálja (maradva a demenciával küzdő személy példájánál) a kapcsolódást a személyhez, és el tudja fogadni azt, hogy ő már nem a „mi világunk”, de a szociális ellátás által képes megtanulni belépni a rászoruló világába.

Ez úgy látható át a leginkább, ha visszautalok a hatalmi modellekre, ugyanis Vajda Norbert gondolatai egyeznek B. Russel hatalomról szóló tézisével, mely szerint egy nemzet csak akkor prosperálhat, ha a centrális hatalom szerepe minél inkább a háttérben marad és a hangsúlyt a kisebb csoportokra, közösségekre helyezik (jelen kontextusban: egyházakra).

A vízió és törekvés egyértelmű, azonban a közösségi háló megteremtésénél felmerül, hogy hogyan tudja ezt létrehozni hatékonyan az állam. Az emberek megítélésében magasabb az elfogadottsági szint az egyházak iránt, hiszen

köztudott, hogy sokkal könnyebben tud kapcsolatot, közösségeket létrehozni. Győri-Dani Lajos, a magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnöke azzal magyarázza ezt a képességet, hogy az egyházaknak megvan ehhez az identitása, a missziója és megvan hozzá a kultúrája, küldetésstudata. Szerinte, amikor az egyház közösséget épít, a társadalom egy pillanatig sem vonja kétségbe, hogy ezt milyen megfontolásból teszi. Ellenben, amikor az állam teszi mindezt, akkor a közélet e mögött csak annyit fog látni, hogy kifejezetten politikai ambíciók miatt hoz létre csoportokat. Vagyis az államnak ötször annyi erőbefektetést igényel, mint egy egyháznak, amelynek ez természetes tevékenysége. Összekapcsolva ezt az elméleti modellekkel, jelen esetben itt a Hannah Arendt-i definíció lehet érvényes, amely szerint a hatalom soha nem az egyén énközpontúságának a része, hanem egy csoporthoz tartozik.

Lényeges itt megemlíteni a lokális közösségi beágyazódottság fontosságát, amelyet szinte mindegyik interjúalany megemlített.

Gregersen-Labossa György evangélikus vezető lelkész szerint az evangélikus egyházban alapelv, hogy csak is ott vesznek át állami fenntartású szociális intézményt, ahol a helyi közösség is támogatja azt. Vajda Norbert erről úgy fogalmazott, hogy az egyháznak az ereje abban van, hogy helyi szinten meg tudja teremteni az adott körülményeket. Tehát az eddig leírtak alapján megállapítható, hogy jelen kutatás vizsgált hatalmi modelljei közül egyrészt a Russel-i elmélet a legrelevánsabb, azon belül is a tradicionális hatalom, amely a szereplők közötti összhangra, egyetértésre épül. Másrészt pedig Boulding elmélete az, amely lefedi a Máltai Szeretetszolgálat alelnökének gondolatait, mely szerint az integráció fontossága elengedhetetlen egy társadalomban. Jelen esetben például a helyi szociális intézmény szoros kapcsolatban áll más állami és/vagy egyházi intézménnyel, csoporttal. Ez a Russel-i integrációs folyamat azonban nem csak fizikai jelleggel valósul meg. Kothencz János, az Ágota Gyermekvédelmi Alapítvány főigazgatója szerint az állam indukálta azt a kezdeményezést a szociális területen, hogy például a gyermekvédelmi kérdésekben a szereplők között a felelősség megoszlik.

Egy 2016-ban végzett kutatás az ENSZ által meghatározott, a gyermekek alternatív gondozására vonatkozó iránymutatások gyakorlati alkalmazásának európai nehézségeit vizsgálta. Ennek keretében megállapították, hogy a közösségi alapú szolgáltatások bevezetését alapvetően két tényező akadályozza: az átmeneti pénzbeli ráfordítások és az ágazatirányítási döntés hiánya.¹⁰ Ennek

10 Véleményem szerint jelen tanulmány mind szekunder (egyházi szemlélet jelenléte a szociális területen, melynek esszenciája a közösség megléte), mind primer (megkérdezett alanyok válaszai alapján) kutatási szempontból rávilágít arra, hogy Magyarországon az említett akadályozó tényező nem jelenik meg.

dacára látványosan kirajzolódik a nemzetközi gondoskodáspolitikában az, hogy egyre nagyobb teret kapott a közösségek megléte, a társadalmi integráció és a személyre szabott odafigyelés, ellátás (Davidson, Milligan, Quinn, Canwell, & Elsley, 2016 idézi Seresné & Hegedűs, 2017). Az említett aktuális kutatás is igazolja a Hannah Arendt-i közösség, illetve a Boulding-féle integratív tézis fontosságát és időszerűségét.

Az egyház általi hozzáadott értékek megjelenése, jellemzői és sajátosságai

Az egyház által adott értékek témájának tárgyalása azért is lehet kulcsfontosságú, mert ezen keresztül érthetjük meg a kormányzati hatalom valós motivációját, célját azzal, hogy egy másik féllel együttműködik egy ágazatban. Amiért az állam stratégiai partnerként tekint az egyházra, annak elsőként olyan alapvető okai vannak, mint a társadalmi közbizalom megítélése az egyházakkal kapcsolatban. Fülöp Attila szerint önmagában az, hogy a befogadó fél egyházi szereplő, már több bizalmat ad, mint ha állami szereplőről lenne szó, azaz az elfogadás mértéke kevesebb (vagyis az embereknek már van egy negatív prekoncepciója). Az állam részéről olyan szereplőket kell találni, akik helyi beágyazottsággal rendelkeznek és nagy társadalmi elfogadottságuk van.

Czibere Károly, a Református Szeretetszolgálat főigazgatója szerint alapvetően három elemet lehet megkülönböztetni egyházi hozzáadott értékek szempontjából:

- 1) Lelkiség – Az egyházak rendelkeznek lelkiséggel, amely a keresztényi tanok alapján, még a modern szociális munka kifejezése előtt is létezett. Ez az az ok, amiért az egyházak erős belső motivációval, meggyőződéssel tudják végezni missziós tevékenységeiket.
- 2) Minőség – Az egyházak kényesen figyelnek arra, hogy a fenntartóváltással egy megújult, új ellátási minőséget és szemléletet képviseljenek.
- 3) Piaci működés – Az állami piac működése túlzottan adminisztratív, bürokratikus környezetben mozog. Az egyházak azonban sokkal erőteljesebben tudnak a piaci viszonyokhoz alkalmazkodni. A másik lényeges tényező itt az adományozási „képesség” megléte. Vajda Norbert főigazgató ezt úgy fogalmazta meg, hogy sokkal nagyobb bizalom van például a Katolikus Szeretetszolgálat irányába, mint egy állami szervezet irányában.

Az egyházak a finanszírozáson felül, az addicionális erőforrásokat is hatékonyabb mobilizálják. Ilyen az önkéntesek bevonása is.¹¹

11 Ragadies Tamás kapcsán egy új típusú „tevékenységrendszerrel” ír, amit a történelmi egyházak képviselnek. Ide tartozik az önkéntesség és a mikroszintű, lokális jelenlétén túl az országos beágyazottság, ahogy Győri-Dani Lajos is említi (Ragadies, 2019; URL20).

Kitérve a 3. pontban foglaltakra, fontos az a párhuzam, amelyet Kothencz János főigazgató is kiemelt: a társadalmi felelősség megosztásának szempontja, amelynek egy másik vetülete az, hogy a többszereplős modell közelebb viszi, például a gyermekvédelemben élő gyermekekhez, a nemzeti értékekhez való kapcsolódás fontosságát. Az egyház hozzáadott értékét mutatja az is – teszi hozzá Kothencz János –, hogy mára már 13 megye területén, mintegy 7000 gyermeket gondoznak, nevelnek, olyan pasztorációs megfontolások mentén is, amelyek a gyerekek értékszocializációjából kihagyhatatlan elemként vannak jelen. Ez a nevelésadó, a tradicionális alapokon nyugvó és szakrális értékekhez köthető történelmi egyházak által nyújtott jelleg az, ami pontosan az attitűdben különböztethető meg leginkább mindattól, amit az államszocialisták képviseltek.¹² Ott egy felügyeleti típusú kollektív nevelésmény volt, jelenleg pedig egy törődésen, aggodalmon alapuló, egyénre szabott törődésmény van megvalósulóban. A Kothencz szerint az 1997-es gyermekvédelmi törvénynek egy nagyon nehéz sarokköve az, hogy még mindig azt a neutrális értékfelfogást képviseli, miszerint mindenhez joga van a gyermeknek, ugyanakkor nem orientálja semmire.

Az egyházi értékrendek átadásával, klasszikusan a Foucault-i „panoptikum” megjelenése látható, amikor is a hatalom (jelen esetben az egyházi hatalom) már nem közvetlenül az állampolgárok érdekeiért van, hanem már maga a hatalom idomítja az alárendeltek életét, vagyis a keretrendszert – az evangélium formájában – az egyház alakítja.

Markánsan kivehető továbbá ezen a ponton a Guardini féle hatalommegközelítés, ami szerint az egyén számára önmaga hatalma jelent veszélyt úgy, hogy közben a hatalma folyamatosan gyarapodik, viszont stratégiája nincs, így eszköztelen. Jól megfigyelhető továbbá, hogy a Russel-i integráció ebben a formában jelen van.

Sokan azt hitték a társadalomban, generációkat átívelően, hogy azért kerül állami gondozásba egy gyerek, mert valami rosszat csinált. Viszont egy hatéves gyerek nem tehet arról, hogy a szülei elhanyagolták. Egy újraakasztást, új panoptikumot hoz létre az egyházi értékrend, ami más megközelítésbe teszi a szociális területet. Történetiségét tekintve az egyházak által végzett szociális munka, gondoskodás már az ősidők óta jelen van, mint az egyházak természetes tevékenysége. Gregersen-Labossa György főigazgató elmondta, hogy a diakónia ősi jelentése a „korona átvezetése”, vagyis egy olyan speciális szolgálat,

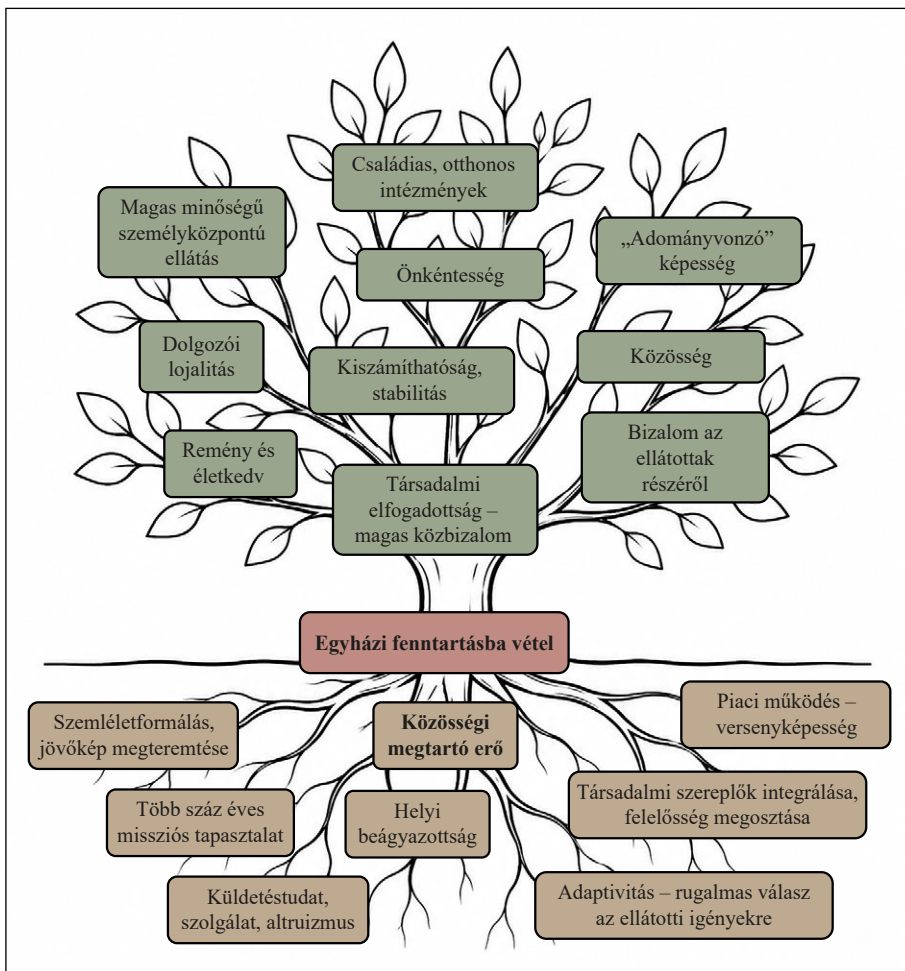
12 Ennek tényszerűségét és aktualitását megerősíti a nemzetközi szakirodalomban is meglévő európai uniós gyermekvédelmi tipológia is, amely szerint Magyarország a „volt szovjet blokk országai” csoportba tartozik (Smith, é. n. idézi Seresné & Hegedűs, 2017).

aminek az volt a feladata, hogy A pontból B pontba át tudja vezetni azt, aki önmagától már képtelen lenne elindulni.

Ez a gondolatsor pontosan egyezik Zygmunt Bauman lengyel filozófus Foucault-i elméletével, miszerint a társadalomnak szüksége van olyan vezetőkre, bölcsekre – jelen kontextus szerint – és olyan diakónusokra, akik képesek a szolgálat jegyében másokat jó irányba terelni.

2. számú ábra

Az egyházak hozzáadott értékei és azok eredményei a szociális területen

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Állam és egyház közötti együttműködés stratégiai alapja és jövőképe

Győri-Dani Lajos elmondta, hogy az ideológiai együttműködési alapnál az állam-egyház között van egy közös fő ideológiai, humanitárius kérdés; mégpedig az, hogy az államnak és az egyháznak egyaránt célja a rászoruló emberek valamilyen típusú támogatása, segítése, akár intézményesen, akár nem intézményesen. Az állami fenntartású intézményvezetők esetében egy nagyon pontos feladatköri leírásuk van. Viszont ebben a listában nem szerepel nekik, hogy például szponzorokat, vállalkozókat kell gyűjteni, szemben a máltai intézményvezetőknel, ahol deklarált feladat, hogy szólítsa meg a közösségeket, mutassa be a Máltai Szeretetszolgálat tevékenységét, és „csatornázza be” a szereplőket a szervezetbe. Győri-Dani Lajos szerint, amikor az állam ellát egy rászorulókat, az egy 1/1-es, direkt kapcsolat. Ellenben az egyházi ellátás – az ismertetett tényezők miatt – szélesebb ellátási bázissal rendelkezik, és komplex megoldást tud nyújtani az ellátottak részére. Továbbá amikor az állam ellátást végez, akkor az a társadalom megítélésben egy „elvárt”, természetes dolog, hiszen ezért kapja az adóforintok egy részét. Fülöp Attila is megerősítette ezt a szempontot, és hozzátette, hogy az ellátottak is sokkal szívesebben fogadják el a segítséget az egyházaktól, mert a beléjük fektetett bizalom sokkal nagyobb.

Fülöp Attila szerint végignézve a szociális jogokat, a szociális törvényeket, a gyerekvédelmi törvényt és a szociális törvényt Magyarországon, annak alapjai megfelelnek a korábban egyházi szereplők által sok-sok évszázadon keresztül végzett tevékenységi körökkel.

Konklúzió

A szociális ellátórendszer jövője nem kizárólag az intézményi struktúrákon vagy finanszírozási modelleken múlik, hanem azon is, hogy milyen mértékben sikerül közösségalapú gondoskodást kialakítani. Az elméleti és empirikus vizsgálatok is alátámasztják, hogy a hatalom gyakorlásának sikeressége – Hannah Arendt közösségalapú hatalomfelfogásától kezdve Michel Foucault pasztorális hatalomelméletéig – azon múlik, hogy a szociális területen lévő társadalmi csoportok milyen aktív szerepet kapnak saját életük formálásában.

Az egyházi fenntartású intézmények nem csupán az ellátás egy alternatív formáját jelentik, hanem a szociális fenntarthatóság egyik modelljét is: olyan rendszert, amely a helyi közösségekre épít, erőforrásait a társadalmi felelősségvállalás elve szerint osztja el, bevonva más szektorokat (helyi vállalatok, önkormányzatok) annak érdekében, hogy hosszú távon is képes legyen reagálni a változó

szociális szükségletekre. Kenneth E. Boulding integratív hatalomelmélete is igazolható ebben a folyamatban, hiszen az állami, egyházi és piaci szereplők eltérő módon, de egymást kiegészítve vesznek részt a szociális ellátásban. A kutatás eredményei rámutattak arra, hogy az állami és egyházi együttműködés nem csupán párhuzamos vagy alternatív ellátási modellként értelmezhető, hanem olyan partnerségként, amely növeli az ellátórendszer alkalmazkodóképességét és ellenálló képességét. Az egyház társadalmi beágyazottsága, közösségi értékei és morális legitimitása mind olyan tényezők, amelyek erősítik a szociális szféra stabilitását és hosszú távú fenntarthatóságát.

A gondoskodáspolitikai hosszú távú fenntarthatósága végső soron két tényezőn múlik: egyrészt azon, hogy az intézmények miként képesek nemcsak szolgáltatásként, hanem együttműködésen alapuló társadalmi ökoszisztémaként működni, amelyben az ellátottak nem passzív befogadók, hanem aktív közösségi szereplők. Másrészt a fenntarthatóság az etika és a morál megtartásán múlik. Birher úgy fogalmaz, hogy az etika tudományának az a sajátossága, hogy krízishelyzetben válik igazán meghatározóvá. Ha valamilyen működési nehézség, rendellenesség merül fel (vizsgált témám keretein belül maradván, például egy demenciával küzdő egyén ellátása), az súrlódást tud okozni az egyén vagy a közösség lelkében (Birher, 2024). Így ebben a környezetben működésbe lendül(het) az etika és a morál, amelyekre a keresztényi értékrend is alapoz.

Tekinthetőek ezek lehetséges fenntarthatósági „mértékegységekként” is, amin keresztül megítélhetjük egy adott szociális intézmény működését. Ilyen további mérce lehet az integritás, helyi kapcsolódások száma és minősége, amelyen keresztül magasabb szintű ellátást kaphatnak a gondoskodásra szoruló egyének.

Továbbá az egyházi szemlélet egyik legjelentősebb többletértéke: a gondoskodás személyes és közösségi dimenziói egyensúlyának megteremtése, amely egyszerre biztosítja az egyén autonómiáját és a közösségi integráció lehetőségét. Ahogyan Baumann fogalmaz, „*az Egyház az Isten és a felebarát iránti szeretet jele és eszköze*” (Baumann, 2024).

A kutatás rávilágított arra, hogy a fenntartható szociális ellátás nem pusztán finanszírozási vagy szakpolitikai kérdés, hanem egy strukturális, etikai, morális és kulturális felelősségmegosztás, amely az állami és egyházi szereplők hosszú távú együttműködésére épül.

Az állami és egyházi együttműködés a szociális ellátásban nem csupán egy alternatív modell, hanem egy olyan fenntartható struktúra, amely hosszú távon is képes növelni a társadalmi kohéziót és új perspektívát adni a gondoskodáspolitikai jövőjének.

Felhasznált irodalom

- Arendt, H. (1970). *On violence*. Brace and Word; Harvest Books.
- Balázs Z. (1998). *Modern hatalomelméletek*. Korona Kiadó.
- Baumann K. (2024). Katolikus szolgáltatások és szervezetek Németország társadalom- és egészségbiztosításában. Isten szeretetének eszközei. In Birher N., Farkas P. & Tóth T. (Szerk.), *Tanulmányok a gondoskodáspolitikai témakörében* (pp. 49–59). L'Harmattan.
- Birher N. (2024). A szociális gondolkodás alapjai Európában. In Birher N. Farkas P. & Tóth T. (Szerk.), *Tanulmányok a gondoskodáspolitikai témakörében* (pp. 19–38). L'Harmattan.
- Birher N. (2024). A szociális gondoskodás alapjai az Európai Unióban. In Tóth T. & Farkas P. (Szerk.), *Bevezetés a gondoskodáspolitikába* (pp. 18–44). BM Gondoskodáspolitikai Tudományos Tanács – L'Harmattan.
- Farkas P. (2024). A kereszténység társadalmi tanítása. In Tóth T. & Farkas P. (Szerk.), *Bevezetés a gondoskodáspolitikába* (pp. 89–109). BM Gondoskodáspolitikai Tudományos Tanács – L'Harmattan.
- Foucault M. (1998). *A fantasztikus könyvtár*. Kossuth Nyomda Rt.; Pallas Stúdió.
- Sárkány P. (2024). A gondoskodásetikai gondolkodás sajátosságai. In Tóth T. & Farkas P. (Szerk.), *Bevezetés a gondoskodáspolitikába* (pp. 45–54). BM Gondoskodáspolitikai Tudományos Tanács – L'Harmattan.
- Seresné B. E. & Hegedűs J. (2017). „Nem csak szív kell, de kell tudás is!”. In Lakner Z. L., Gulyásné Kovács E. & Nagy L. Cs. (Szerk.), *20 éves a gyermekvédelmi törvény* (pp. 306–322). SZOSZAK.EU Nonprofit Kft.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *How does social power impact the use and dominance of metaphors?* <https://medium.com/bending-the-arc/how-does-social-power-impact-the-use-and-dominance-of-metaphors-2af29987048f>
- URL2: *Jelenkori társzozdsgazd folyamatok*. https://www.iskolakultura.hu/index.php/jelenkori_tarszozdsgazd_folyamatok/article/view/33921/32984
- URL3: *A Vatikáni Megállapodás 15 éve*. https://plwp.eu/docs/wp/2014/2014-09_Schanda.pdf
- URL4: *Vasaros*. <https://www.vasaros.com/>
- URL5: *Russell a hatalom és az egyén viszonyáról*. <https://www.c3.hu/~prophil/profi061/nagy.html>
- URL6: *Az emberi állapot*. www.ketezer.hu/2018/04/hannah-arendt-az-emberi-allapot/
- URL7: *Ferenc Pápa Laudato Si'*. https://katolikus.hu/media/laudato_si_enciklika.pdf
- URL8: *A hatalom filozófusa – az államról*. https://www.eszmelet.hu/szigeti_peter-a-hatalom-filozofusa-az-allamrol/
- URL9: *A szexualitás története III. Törődés önmagunkkal*. <https://www.communicatio.hu/doktoriprogramok/kommunikacio/belso/bevhumankomm/20082/lektoralas/juhaszifoucaultmhez.htm>

- URL10: *Pásztori hatalom*. <https://lexikon.katolikus.hu/P/p%C3%A1sztori%20hatalom.html>
- URL11: *Jogelméleti Szemle*. https://jesz.ajk.elte.hu/zetenyi24.html#_ftnref16
- URL12: *Egyházi szolgálatok, hivatások etikája*. https://www.meot.hu/dokumentumok/2020szocet/MEOT_Egyhazi-szolgalatok-hivatasok-etikaja.pdf
- URL13: *Az értelmiség romlásáról I.* <https://ligetmuhely.com/liget/kiss-lajos-andras-az-ertelmiseg-romlasarol-1/>
- URL14: *Posztkeresztény korszak*. <https://777blog.hu/2018/01/18/posztkereszteny-korszak-konstrukcio-vagy-letezo-jelenseg/>
- URL15: *Doktori értekezés*. https://ajk.kre.hu/images/doc2021/doktori/Disszertacio_Czibere_Karoly.pdf
- URL16: *Fontos a közösséghez kötődés és bizalom kialakítása*. <https://kdnf.hu/hirek/fulop-attila-fontos-kozosseghez-kotodes-es-bizalom-kialakitasa>
- URL17: *Hannah Arendt*. <https://plato.stanford.edu/entries/arendt/#VitaActiLaboWorkActi>
- URL18: *Demokrácia és politikai közösség*. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/10831/20636/1/Disszertacio_HorvathSzilvia_EDIT.pdf
- URL19: „Egészen máshogy élünk, ha tudjuk, hogy a legjáva még hátravan” – 7 fontos gondolat Fábry Kornél atyától. <https://777blog.hu/2024/01/30/egesen-mashogy-elunk-ha-tudjuk-hogy-a-legjava-meg-hatravan-7-fontos-gondolat-fabry-kornel-atyatol/>
- URL20: *Egyházi szociális tevékenység Magyarországon*. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/szocialisszemle/article/view/3367>

Alkalmazott jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye VII. cikk.

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvénymódosítás

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Himberger P. (2026). Az állam és az egyház együttműködése és annak fenntarthatósága a szociálpolitikában: politikai dimenziók és társadalmi hatások Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1243–1265. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1243-1265>

Nyilatkozatok

A kézirat elkészítésében a ChatGPT (OpenAI) nyelvi modell kizárólag szövegezési és stilisztikai javításokban segített. Az AI nem érintette az adatelemzést vagy a tudományos következtetéseket, a szerző minden tartalmat ellenőrzött és vállalja a teljes felelősséget

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Étikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Hemberger Péter, aki a peter.hemberger@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

Betekintés a 19. századi Magyarország felelős őrsége működésébe

An insight into the responsible guard of 19th century Hungary

Ernyes Mihály

Dr., c. főiskolai docens, ny. rendőr dandártábornok
ermi_uiroda@freemail.hu

Lippai Zsolt

Dr., PhD, egyetemi adjunktus, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány elkészítésének célja a Magyar Királyság déli és középső területein a 19. század második felében működő felelős őrség sokak által csak kevésbé ismert történetének és működésének vizsgálata.

Módszertan: A tanulmány szerzői gyakorló rendészeti szakemberként elemzik egyes magyarországi települések felelős őrsége működésével kapcsolatban felelhető tanulmányokat, levéltári és a korabeli sajtóban megjelent forrásokat; betekintést adva az egykori Magyarország vagyon- és rendvédelmi szervezeteinek napjainkra már feledésbe merült működésébe.

Megállapítások: Az olvasó rálátást nyer a vagyonvédelmi tevékenységhez kötődő felelős őrség tevékenységére. A cikk pillanatképet ad a biztonság mint közös küldetésünk megteremtése egyik speciális, korabeli szervének mindennapjairól.

Érték: A tanulmány szerzői a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához kívánnak hozzájárulni, felismerve annak tényét, hogy a kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, ugyanis a rendőrség működésében az elmúlt évtizedek számos, addig nem tapasztalt helyzetet eredményeztek. A feladatok és elvárások mennyiségi és minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését is szükségessé teszi. A tanulmány ezen tevékenység tanulmányozásához nyújt segítséget.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 07. 03. Átdolgozás: 2025. 09. 29.
Elfogadás: 2025. 12. 14.

Kulcsszavak: Magyarország, magánbiztonság, közbiztonság, felelős őrség

Abstract

Aim: The aim of this study is to examine the little known history and operation of the responsible guard in the southern and central regions of the Kingdom of Hungary in the second half of the 19th century.

Methodology: The authors of the study, as practising law enforcement experts, analyse studies, archival and contemporary press sources on the operation of the responsible police of some Hungarian settlements, providing insight into the now forgotten operation of the property and law enforcement organisations of former Hungary.

Findings: The reader will gain an insight into the activities of the responsible guard linked to its asset protection activities. It gives a snapshot of the daily life of one of the specialised, contemporary agencies of the day, which is responsible for creating security as our common mission.

Value: The authors of the paper wish to contribute to a comprehensive scientific research on private security, recognizing that the topic under study is a topical issue in the ongoing operation of the police, as the past decades have brought about a number of unprecedented situations in the operation of the police. The quantitative and qualitative transformation of tasks and expectations also calls for a reassessment of the relationship between state and non-state actors in the creation and maintenance of security. This study will help to explore this activity.

Keywords: Hungary, private security, public security, responsible policing

Bevezető

A 895–900 körül lezajlott honfoglalás után, illetve Szent István királyunk 1000-es államalapítását követően a vármegyék létrehozásából és a feudalizmus sajátosságaiából fakadóan egészen az 1867-es kiegyezésig nem beszélhetünk központi közigazgatásról. A gyepűrendszer kiépítése, a határvédelem megszervezése kezdetleges határrendészeti törekvésekre utal, míg a korabeli királyi rendelkezések a fényűző, az idegenrendészet (Hautzinger, 2013), a vallás és a bűnügyi rendészet egyes elemeit is tartalmazták. Továbbá az is tény, hogy Magyarországot tekintve – más európai országoktól eltérően – nem fejlődött ki a feudális abszolutizmus időszakára jellemző „rendőrállam” (Ferenczy, 1905), mivel a honi rendészeti jellegű közigazgatásból alapvetően hiányzott a „jóléti rendészetnek” nevezett tartalom. Ezáltal a honi rendészet kialakulásáról érdemben csak a 19. század

második felében beszélhetünk, gondolva itt például az 1840. évi IX. törvényekre, a mezei rendőrségről szóló, első rendőrségi törvényünkre.

Zsoldos Ignác *Néhány szó a honi közbátorságról* című művében a bűnmegelőzésről, szigorú büntetésekről, közbátorsági kártalanítási alapról és egy „mértékletességi társaság” létrehozásáról is írva elsőként mondja ki, hogy rendőrség nélkül nem lehet rend az országban (Zsoldos, 1838). Az országos hatáskörű magyar rendőrség szervezetét érintően a rendészettudományról szóló írásos anyaggal elsők között Karvasy Ágoston *A politikai tudományok rendszeresen előadva* című, 1845-ben írt művében találkozhatunk, amelyet követően néhány év múlva Szemere Bertalan belügyminiszter Hajnik Pálra bízta az 1848–49-es forradalom és szabadságharc miatt kísérleti fázisában megrekedt országos rendőrség létrehozását. Nem sokkal később, 1873-ban a Pest–Buda–Óbuda egyesítéséről szóló törvénnyel jön létre az állami rendőrség első megjelenési formájaként a Fővárosi Rendőrség, melyet követően még nyolc évet kellett várni 1881. április 11-ig, amikor a parlament elfogadta az első állami rendőrség jogszabályi alapjait lefektető, a Fővárosi Rendőrségről szóló 1881. évi XXI. törvény-cikket. E törvény már pontosan rögzítette a rendőrség szervezetét és személyi állományának összetételét. Ez a főkapitány által vezetett szervezet tisztekből, gyalogos és lovas rendőrökből és szolgákból állt (Lippai, 2022).

A Fővárosi Rendőrség kiemelt szerepe mellett nem szabad megfeledkezni azonban arról sem, hogy ezekben az évtizedekben intézményesültek a korabeli rendvédelem meghatározó testületei. Ekkor jött létre például a Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867), a Magyar Királyi Koronaőrség (1871), illetve a Magyar Királyi Csendőrség (1881) is. A korszak rendvédelmi berendezkedésére jellemző, hogy a rendvédelmi feladatok integrált formában jelentek meg, ez azonban – a manapság jellemző felfogással ellentétben – nem kizárólagosságot, hanem az egyes szervek feladatok mentén történő szoros együttműködését jelentette (Parádi, 2007). A legfontosabb testületek mellett a Magyar Királyság rendvédelmi szerveihez tartoztak az úgynevezett testőrségek, a büntetés-végrehajtás több lépcsőben – végül 1906-ban – intézményesült szerve, illetve a Képviselőházi Őrség. A Képviselőházi Őrséggel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a testület megszüntetésére hivatalosan (de jure) soha nem került sor, eredeti rendeltetésének megfelelő működése a Képviselőház és az őrség feloszlásával (de facto) azonban mégis megszűnt. Vagyis a korszak végére mintegy kilenc rendvédelmi/rendfenntartó feladatot ellátó testület működött hazánkban (Nagy & Lippai, 2021).

A korszak ismert és méltán elismert rendészeti szereplői vizsgálata mellett, a rendészettudomány kutatói közül viszont csak igen kevesen irányították figyelmüket a biztonság megteremtésének nem állami szereplőire, a rendészet

speciális szerveire, „perifériáira”, valamint a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazására. Az állami és nem állami szereplők közös munkavégzése, közös biztonságunk megteremtésének és fenntartásának egymást kiegészítő hatása, tehermentesítő tevékenysége, az egyes szerepek újragondolásának lehetősége pedig szintén kevésbé kutatott terület.

Tanulmányunk elkészítésének célja a korszak sokak által csak kevésbé ismert rendészeti szereplője, a felelős őrség tevékenységének a teljesség igénye nélküli bemutatása, mindazzal együtt, hogy a témakör vizsgálatakor a bőségesnek korántsem tekinthető levéltári és szakirodalmi források és a korabeli sajtó által közre adottak álltak rendelkezésünkre.

Több elnevezés, azonos tevékenység

A felelősőr elnevezéssel találkozhatunk a szerezsán, felelőséjjeliőr (felelős éjjeli őr), felelőséjőr, felelősközségiőr, felelős községi bakter, vagyonilag felelős őr, anyagilag felelős éjjeli őr, felelőscsendőr, felelőscsosz, felelőspásztor és önként vállalkozó határőr-határőrző kifejezésekben. Egy az 1882 tavaszán megjelent újságcikk szerint pedig „*A mohácsi szegény ember fizet mezei, réti, szigeti, szőlőhegyi és éjjeli házpásztorokat, még pedig oly gazdagon, hogy évi adóját felülhaladja ezen kiadása s még sem alhatik nyugodtan*” (F. E., 1882).

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. törvénycikk 75. §-a hivatkozik mezőőri jogokkal fel nem ruházott külön pásztorok tartásának lehetőségére, amely törvény a végrehajtó személyi állomány tagját csőznek és felügyazónak nevezi. A törvény indokolása pedig a mezőőr elnevezést használja az ország különböző vidékein meglévő különböző elnevezések, mint a pásztor, a csősz, a kerülő stb. helyett, azért, hogy a mezőőr közhatósági jellegét is kifejezze. A magyar nyelv szótára a „felelős” címszó jelentéseként „*Valami felől számolni, valaminek okát adni köteles, valamiért kezeskedő v. jótálló*” (Czuczor & Fogarasi, 1864) magyarázatot jelöli. Az őr mint személy jelenti azt, kinek feladata bizonyos helyen, ponton, vidéken körülnézni, vigyázni, valamit szemmel tartani, hogy valahonnan kár, veszély ne történjék (Czuczor & Fogarasi, 1867). Az őrség pedig őri állapot, kötelesség, működés, amely felelősséggel jár (Czuczor & Fogarasi, 1867). Az őrség az őr származéka, amely szavunk a 14. századra elavult, azt csak a nyelvújításkor elevenítették fel (Zaicz, 2006).

A csősz szintén szótári jelentésben „*Mezőőr; mezőkerülő, ki a határban a tilosokra felügyel, s a tilosba menő marhát behajtja. Csőznek hívják, mert csővel (puskával) szokott járni. Balaton mellékén botos, ha bottal jár. Dinnye-, kolompér-, kukoricza-csősz*” (Czuczor & Fogarasi, 1864). Később „*A földeken levő*

termés, gyümölcs őrzésére felfogadott férfi.” Lehet „parkőr” s ritkábban használt, átvitt értelemben „őr, őriző” (Bárczi & Országh, 1959).

A korszak közbiztonságára erőteljesen negatív befolyással bíró betyár kezdetben suhancot, fiatal és dolog nélküli legénykét, az Alföldön fiatal béreslegényt is jelentett (Révai, 1911). A 18. század második felében alakult ki az a rétegük, melynek tagjai bűncselekményeket követtek el. Számuk a társadalmi nehézségek, a kilátástalanság hatására rohamosan nőtt; a Csanád megyei szabályozás 1837-ben meghatározta a betyárok csoportjait, kiemelve a fegyveres elkövetéseket. A dél-alföldi megyék betyárok elleni sikertelen fellépését részben a nép általi betyárpártolásnak, részben a rendőri szervezet kezdetlegességének tudták be (Vígh, 1989). A betyárokat a nép általában rejtegette, némely orgazdaként szerepelt kisbirtokos pártolta, ugyanis „*a nagyuraknak pedig érdekükben állott velük ellenséges lábon nem állani*” (Osváth, 1905).

Kormos Béla (1838–1901) részletesen mutatta be a felelőscsendőri, Bácsme gyében szerezsánságnak nevezett intézményt. Meglátása szerint csak igen kevesen tudják, hogy Magyarország legalsó megyéinek községeiben olyan közbiztonsági közeg született, amely éppen a közbiztonságnak vált akadályává. Általános elterjedése az 1860-as évekre tehető, amikor a nép látta, hogy a károsodásokat a közbiztonsági rendes közegek meggátolni nem bírják, a bűnösöket felderíteni és az általuk okozott károk megtérítésére szorítani csak ritkán tudják. Arra jutottak, hogy azokat az egyéneket, akiktől vagyonukat legjobban kell féltetni, kötelezze a javak őrzésére, ez pedig úgy történjen, hogy az örök a kárért felelősek is legyenek. Felfogadták a környék megrovott embereit, három, négy vagy akár nyolc személyt, nagy fizetést adtak nekik azért, hogy a községi lakosok vagyona vigyázzanak, s kár bekövetkezte esetén azt bérükből térítsék meg. Úgy gondolkodtak, hogy nehezebb ott lopni, ahol a gazda maga is zsvány; így támadt az úgynevezett felelőscsendőri intézmény gondolata. Minél nagyobb és híresebb zsvány volt a település felelősre, annál biztonságosabbnak érezték községüket az ott lakók. A gyakorlat azonban nem gátolta a büntetteket, különösen úgy, hogy a felelősörök szerződésükben kikötötték, nem felelősek az erőszakos rablásért, a bolti árukért és a készpénzért. A felelőscsendőrök ismerték egymást, hallgatólagosan megállapodtak, hogy otthon nem lopnak, de más vidéken igen s onnan sem visznek el olyat, amiért a kolléga felelős. Előfordultak olyan esetek, amikor megbízták a tolvajt a lopással, majd a károsulttal kiegyeztek félárra, a bűnelkövetővel pedig a nyereségen osztoztak. A felelős örök közül sokan az állami börtönökben – Illaván, Vácon, Leopoldváron, Munkácson – több éven át raboskodtak, mely idő alatt ismeretségeket kötöttek, jó hasznát véve azoknak a szabadulásuk után (megjegyezve, hogy az Alföldön bekövetkezett nagy rablások csaknem mindegyikének elkövetői között volt

felelősőr). Nekik több lopásra, rablásra adott alkalmat az engedélyezett fegyvertartásuk és a kárkeresés ürügye alatt távolabbi vidékeken történő megjelenésük. A betyárvilág felszámolásának kezdetekor Szegeden és Péterváron már mintegy 40 büntettes felelősőr volt befogva (Kormos, 1869).

Osváth Pál (1831–1908) szerint az 1850-es években belátták a polgárok, hogy az osztrák zsandárok a tolvajlásokat elkövető betyárok ellenében tehetetlenek, ezért az elharapódzott lopások gátlására, sok helyütt díjazás mellett, felelős őrség név alatt rendőrséget szerveztek, melynek tagjai általában a már magukat börtönökben kellőleg képezett zsványokból kerültek ki (utóbbi pedig azért történt, mert tisztos egyének felelősséget nem mertek vállalni). A közbiztonság nem javult, sőt romlott, mivel a felelősőrök csak azokat jelentették fel, akiktől nem zsebelhettek, s nagyobb hiba volt, hogy a felelősőrök igazolvány mellett kóborolhattak és zsákmány nélkül nem tértek haza. *„Ezeket a jobb csendbiztosok üldözték, de legtöbbet Ráday szüntetett meg”* (Osváth, 1905).

Preszly Lóránd (1883–1952) szerint az úgynevezett „felelős éjjeli örök” intézménye némely vidéken nagy hátrányára volt a közbiztonságnak. *„Azon elvből kiindulva, hogy a tolvajból lesz a legjobb rendőr, a községek felfogadták a leghírhedtebb gazembereket felelős éjjeli öröknek, akik jó fizetés mellett kártérítésre kötelezték magukat”* (Preszly, 1926). Az ellopott jószágot a felelőséjeliőr előkerítette, melyért a sértett busás jutalmat adott, bíróságra nem ment; a jutalompenzt viszont a felelősőr és a tolvaj megosztotta egymás között, így komoly jövedelemre szert téve. Az 1880 körüli években Bánátokmlós, Valkány és Constancialunga (Torontál vármegye) községei látták el felelősőrökkel Torontál, Temes és Arad vármegyéket, s onnan kerültek ki a tolvajok is.

Az 1868-ban Nagyapódon összefogott, majd a Szamosújvári Fegyintézet kazamatáiban őrzött bűnelkövetők között a legaljasabb gonosztevőknek azokat a rablókat nevezték, akiknek rendes cimborájuk volt a községi felelősőr, igen sokszor a pusztázó pandúr és sok esetben a csendbiztos is (Tisza, 1925).

Néhány sváb faluban az ott lakók őrt álltak és a zsákmányával haladó tolvajt lelőtték. Amikor másnap reggel rátaláltak a gonosztevőre, senki sem kereste életének kioltóját; ezekben a községekben egy ilyen eset után hosszú időn át nem történt lopás. Preszly arról is tett említést, hogy 1886-ban több gyilkosságot elkövető rablóbanda tagjai a felelősőrök közbenjárásával Újvidéken vásároltak modern lőfegyvereket (Preszly, 1926).

Személyes példát jelentett Csonka Bálint híres betyár esete, akit a Bács-Bodrog megyei Martonos községben, fegyházbüntetéséből szabadulását követően, megtettek felelősőrnek. Csonka a hivatali teendői mellett azonban nem hagyott fel a betyárkodással, jó kapcsolatot ápolt lókötő bandákkal és olyan felelősőrökkel, akik orgazdák voltak (Politikai Ujdonságok, 1888).

1880. április 7-én az Arad megyei közgyűlés közbiztonságról szóló vitájában a főispán kifejtette, hogy „*a felelős örök intézménye jó lehet, de legtöbb esetben oda fajult, hogy az ma nem más, mint megalkuvás a tolvajokkal, akik évről-évre feljebb csigázzák követeléseiket*” (Krassó-Szörényi Lapok, 1880). Rámutatott arra is, hogy a tolvajokat csak tolvaj ismerheti jobban, nem más, mint az intézményt megrontó hamis felfogás.

Szemelvények a felelős őrség működéséből

Németh József (1866–1932) szerint „*Az Alföldön, különösen Pest, Jász-N.-Kun-Szolnok, Bács-Bodrog, Hajdú és Torontál vármegyékben a külső határ őrzésének igen különös módja fejlődött ki, az [...] úgynevezett felelős örök...*” (Németh, 1896). Ők a birtokosoktól holdanként bizonyos javadalmazást kaptak, és kötelezték magukat az általuk elvállalt határrészben történt minden kár megtérítésére.

A felelős örök néhol közhatalósági elismerést is nyertek. E vonatkozásban érdekes Hajdú-Böszörmény rendezett tanácsú város szabályrendeletének azon intézkedése, amely szerint a mezei csőszök által végzett határőriztetést megszüntették és azt az erkölcsi és anyagi biztosítékot nyújtó, önként vállalkozó határőrökre ruházták. Az elkülönített határrészek őrzésére minden évben árlejtést adtak ki és a legjutányosabban vállalkozó határőrök kapták meg a lehetőséget; a nyerteseket feleskettették. A határok állandó felügyeletével megbízott szegődményesek voltak az önálló erdőfelügyelők és erdőcsőszök, a bagotai birtokcsőszök, kertcsőszök, mező- és szőlőcsőszök, temetőcsőszök és megfelelő létszámú pásztorok (Komoróczy, 1973). Azt, hogy a községi felelős örök nem tekinthetők hatósági közegeknek a Kúria büntető tanácsa az 1884. évi 5207. számú elvi határozatával ki is mondta (Magyar Közigazgatás, 1885).

1862-ben arról is tájékozódhattak az érdeklődők, hogy a Jászságban és Kunságban a homok szőlők szorgalmas művelése nagyon halad, ámbár fájlalni lehet az előző évben kedvező eredménnyel felállított felelős szőlőcsőszök megszűnőfélben létét. Ugyanis a szőlősgazdák nem készségesek a csőszök bérének fizetésében (Sinoros, 1862).

Mezőtúr városban 1872-ig a felelősörök intézménye dívott (Tisza, 1925). 1875. március 15-én a főispán elnöklete alatt tartott rendes megyebizottsági ülésen napirendre került Mezőtúr város képviselőtestületének a felelősörség újra felállításáról és a külterületekre kiterjesztéséről szóló elképzelése. Az előző év december 20-án kelt s jóváhagyás végett bemutatott felelősörsegi szabályok azon szabályrendeletből valók, melyet a belügyminiszter 1873. október 22-én 27.760. szám alatt hozott rendeletével megsemmisített; mondván, hogy „*a személy- és*

vagyonbiztonság fölötti őrködés a hatóságoknak legkiválóbb és fontosabb kötelessége, melyet csak saját közvetlen közegeik által gyakorolhatnak, s mely szerződés tárgyává egyáltalában nem tétethetik” (Eger, 1875). Ezért a felelőrség újra felállításáról szóló megfellebbezett határozatot megsemmisítették. A felelős őrőség gyengeségét 1883 elején is felemlítették, örömmel nyugtázva, hogy a közbiztonság védelmét Mezőtúron január 1-től a Magyar Királyi Csendőrség vette át (Budapesti Hírlap, 1883).

Hódmezővásárhelyen 1882-ben, amikor a település rendőrségét újonnan szervezték, a belterületen éjszaka szolgálatot teljesítőket felelőséjeliőröknek nevezték, mely testület megszűnt annak ellenére, hogy újságírói vélemény szerint „Az utóbbi időben a lakosság nyugodtan hajthatta álmra fejét, mert azok a subás éjjeliőrök felelősök lévén minden kárért, nagyon érdekükben állónak tartották az éber őrködést” (Hód-Mező-Vásárhely, 1882). A régi boldog időkre visszaemlékező írás szerint 1866. november 2-án Hódmező-Vásárhely képviselő bizottságának ülésén a főbíró előterjesztette a helybeliek óhaját a közbátorsági és vagyonbiztonsági őrködés módosítására, nevezetesen, hogy a kürtösök által mit sem érőnek bizonyult éjjeli őrködés helyébe 35 fős felelős éjjeli őröséget állítsanak. Őrök csak vagyonos emberek lehettek, ha saját vagyonuk nem volt, egy évi őrfizetés erejéig biztosítást nyújtó kezet kellett állítaniuk. Az őrszolgálat télen este hatórától reggel hatóráig, nyáron este kilenctől reggel négyig tartott, és a saját öltözkűk mellé kaptak egy golyós szimpla puskát, kettő pisztolyt és egy sípot. Az éjszakázókról nyilvántartást vezettek, a mulatozóktól számonkérhették, hogy miből mulattak. Felelősök voltak a város területén bekövetkezett kárért, a rablás vagy tolvajlás okozta kárt meg kellett téríteniük, hacsak az elvitt tárgyat meg nem találták. A felelős őrőség parancsnoka az őrfelügyelő volt, aki napi jelentést tett a kapitányi hivatalnál. Az őrfelügyelő fizetése évi 400, egy óré évi 150 forintot jelentett (Friss Hirek, 1924).

A Heves és Külső-Szolnok törvényesen egyesült vármegyék 1874. szeptember 16-án rendes évnegyedes közgyűlésén a Déva-Ványán szervezendő felelős őrőség szabályrendeletét jóváhagyták (Eger, 1874).

A Békés megyei Mező-Berény községben a személy- és vagyonbiztonság ügyét több éven át nagyobb részben az úgynevezett felelős őrőség gyakorolta. Ezen intézmény csak magánjellegű vállalkozás volt, ezért a működését a megyei hatóság beszüntette és a községi képviselőtestületet a községi törvény – 1871. évi XVIII. törvénycikk a községek rendezéséről – alapján szervezendő rendőrség felállítására utasította (Békésmegyei Közlöny, 1877).

Békés megye közigazgatási bizottsága 1878. március 4-én, Gyulán tartott ülésén az alispán időszakos jelentésében kitért arra, hogy Mező-Berényben, Gyomán, Endrődön felelős őrőség működik, jóllehet Békés megye közönsége az

1876. novemberi közgyűlésében a 476. számú határozatával a felelősőri intézményt megszüntette. A megye határozatát a belügyminiszter helyben is hagyta. A gyomai járás szolgabírója jelentésében tagadta felelősőség működtetését, de elismerte, hogy Gyomán és Endrődön felelőskerülő nevet viselő magántársulat létezik; az alispán utasította a főszolgabíró az engedély nélküli szervezetek feloszlására (Békésmegyei Közlöny, 1878).

Nagyszalonta 1858. augusztus 1-től 12 állandó őrt fogadott fel, akik a tűzi káron kívül minden kárért felelősek voltak. Havi fizetésük egyenként 15 pengőforintot tett ki, melyet a lakosok birtokarányban teljesítettek. A felelősőrök feladatait rendeletben határozták meg. A megtérített károk egy-egy örré esően alig haladták meg éves szinten az öt forintot. 1859 tavaszán 10 felelős lovascsősz fogadtak fel a vetések, kaszálók és más termények megőrzése céljából. A felelősőrök eredményes működését nagyban segítette, hogy a császári és királyi szolgabíró a kihágók fölött azon a napon ítélkezett, amelyiken a feljelentést megtették. Ettől pedig az elkövetők rettegtek (Halász, 1888). A századforduló táján arról emlékeztek meg, hogy a nagyszalontai felelősőrök és felelőscsőszők 2-3 évtized elteltével már nem működtek hatékonyan, ezért 1891-ben felállították a községi rendőrséget (Endrődy, 1898). Olti Mózes (1868–1916) említést tett a csőszők felelősségéről, jövedelmüknek 1857-ben történt javításáról és a fizetéses éjjeli őrök helyzetéről. „Sokszor megtörtént, hogy egyes éllelmebb gazdák maguk fogyasztották el hizott libáikat és rucáikat, maguk törték fel kamráikat, rejtették el húsféléiket, aztán jelentést tettek az előljáráságnál, hogy meglopták őket. Ilyenkor, – ha nem derült ki a turpisság – a felelős őrség sajátjából fedezte a bejelentett károkat” (Olti, 1906).

Arany János (1817–1882) a Bihar megyei – ma Békés vármegyei – Sarkad községben 1866. december 30-án ismeretlen tettesek által elkövetett betörésről küldött tudósításában jelezte, hogy a városi felelős éji őrön kívül minden éjszakára kettő éji őrököt rendeltek ki (Arany, 1867).

A szintén Bihar megyei Sáp községben a kártételeket (terménylopásokat) megelőzendő rendszerint, így 1866-ban is, megállapították a tengerítörés idejét. A keskeny szalagokban húzódo földeken a termést az érés kezdetétől a betakarításig felelőscsőszők őrizték, akik, ha mégis bekövetkezett a kár, azt elég jól fizetően megtérítették (Molnár, 1968).

Galgóczy Károly (1823–1916) feltárta, hogy a solti alsó- és középjárás sok községében a belső és a külső rendőrségre felelősőrök és csőszők voltak fogadva. Hajóson nyolc felelőséjőr és csősz szolgált; juttatásuk együttesen 1000 forint készpénz és meghatározott mennyiségű gabona volt, ezért ők minden kártételért felelősök voltak. Hasonló felelőséjőrök és csőszők voltak Nádudvaron, Foktán, Császártöltésen, Bátyán is. Péczelen, Czinkotán úgy voltak fogadva a külső

csőszök, hogy az olyan kárt, amelyre nézve a tettést felkutatni nem tudják, ők tartoznak megfizetni (Galgóczy, 1877).

1874 elejétől a Tolna megyei Alsónyéken felelősörök álltak szolgálatba, melyet követően megszűntek a lopások és a kártételek. Sajnos az egyik felelősört meglőtték. E súlyos büntett hatására a bölcs községi bizottmányi tagok döntést hoztak arról, hogy „*Ki-ki őrizze a magáét, mert az örnek fizetni kellene, azt pedig a gazdagabbak nem akarják tenni birtok aránylag, mert ha tőlük lopnak, marad is, a szegénynek pedig mindene oda van, tehát annyival inkább vigyázhat*” (Töttös, 1984).

Kopasz Gábor (1912–2000) általános leírása szerint egyes városokban, mint Mohácson is, a nagyobb biztonság megteremtése céljából úgynevezett felelős őrséget szerveztek, amely állt belőrökből és mezei csőszökből. Tagjaikkal a település szerződést kötött, amely csak valamelyik fél szerződésszegése esetén volt felbontható. A felelősőség fenntartásához szükséges összeget a lakosságra vetették ki és adó alakjában hajtották be. A keletkezett károkért felelősök voltak az örök. Az esetleges károk biztosítására fizetésük egy részét óvadék címén visszatartották. Kellő vagyonnal nem rendelkezőknek kezeset kellett állítaniuk. A keletkezett károkat az úgynevezett városi őrbíróságok ítélete alapján kellett a felelős öröknek megtéríteni (Kopasz, 1965).

Nagyharsány község 1873-ban négy felelősört alkalmazott egyenként évi 250 forint fizetéssel (Magyar Nemzeti Levéltár, 1873).

Egy Hercegszőlősen, 1879. május 15-én kelt levélben arról szólt tudósítás, hogy a megyei közgyűlés jóváhagyta felelősörök felállítását úgy a községben, mint annak határában. Részletesen beszámolt az intézmény létrehívásának okairól, mégpedig a tilosban legeltetésekről, a terménylopásokról, más tolvajlásokról, veszekedésekről, amelyek esetenként szándékos emberölésbe is torkollottak. Az írás szerzője amiatt is kesergett, hogy felelősörnek, sőt csősznek is olyan egyéneket vesznek fel, akik életüket lopásokkal tengették, s ha a kártévőkkel nem értenek egyet, vagy nem lopnak, alacsony bérük mellett éhen is halhatnak (Sz. n., 1879).

Siklóson 1881-ben a mezei kártévők, a magán és tilos legeltetők megfékezése céljából mezei és hegyrendőri szabályzatot adtak ki, melyben rögzítették, hogy felelősörök kellő számban állítandók (Siklós és Siklósvidék, 1991). A következő év januárjában két ház lett a lángok martaléka; az egyik egy felelősöré volt, aki azt gyanította, hogy bosszúból gyújtották fel a házat (Pécsi Figyelő, 1882).

Majs község 1901-ben szabályrendeletet adott ki a községi rendőrség, valamint a mezei rendőrség szervezéséről, melyben kimondta a korábban alkalmazott intézmények alkalmatlanságát. „*I. Szakasz 1.§ A községben és ennek területén határában eddig alkalmazott csozlató, határkerülő, felelős vagy nem*

felelős ör, éjjeli ör stb. intézmény a célnak meg nem felelő” (Magyar Nemzeti Levéltár, 1902).

1876-ban a dunaszekcsői abnormis állapotok között szerepelt az is, hogy felelős csőszeiknek jó hírnevében kételkedni lehet, mivel egyikük pincetörés és pálinkalopás miatt a váci fegyintézetben is megfordult. Egy évvel korábban két tekintélyes polgár akarta vállalni felelősség mellett a határ megőrzését, de elutasították őket, s a mostaniakkal egyezkedtek (Sarlós, 1876).

1881 tavaszán a Mohácshoz tartozó szőlőhegyeken, a mezőn, a réten a birtokosok által fizetett felelőspásztorokat állítottak fel. Feladatukként határozták meg a gondjaikra bízott vagyona való felvigyázást, és a károk megtérítését. A háztulajdonosok által busásan fizetett éjjeli házpásztorok, jussukat minden hónap elején beszédtek, ám kötelességüket kevés eredményességgel teljesítették. Gyakran azért nem vették észre a tolvajokat, mert féltek a bosszújuktól (F. E., 1882).

A felelősörség eltörléséről rendelkező belügyminiszteri körrendeletéről szóló leiratot Baranya Vármegye Törvényhatósági Bizottságának 1884. május 12-én megtartott közgyűlésén felolvasták és végrehajtás végett a járási szolgabíróknak kiadták. A belügyminiszteri rendelkezés a csendőrség támogatására, a cseleltség és pásztorok nyilvántartására, a zárórák pontos megtartására, éjjeli örök rendszeresítésére, a felelősörök intézményének eltörlésére és a toloncszabályok kellő alkalmazására hívta fel a törvényhatóságot (Mohács és Vidéke, 1884). A belügyminiszter tiltó rendeletét Mohácson, Sombereken, Liptódon bizonyosan nem hajtották végre. *„Sürgősen felhívjuk az illetékes köröket, hogy a nálunk is alkalmazásban levő felelőscsősők intézményét rögtön beszüntessék s a községeknek csak rovatlan előéletű örök felfogadását engedjék meg, az eddig ily minőségben alkalmazva levő nem feddhetlen előéletű egyénektől pedig azonnal szedessék be a löfegyvereket”* (Mohács és Vidéke, 1885).

A belügyminiszteri tiltás nyomán 158/1884. szám alatt hozott vármegyei közgyűlési határozat végrehajtása 1888-ig sem ment teljesezésbe, ezért a mohácsi járás főszolgabírója újabb utasításban hívta fel a községi jegyzőket arra, hogy a felelőscsősők felfogadását megtiltó rendeletek betartását ellenőrizzék (Mohács és Vidéke, 1888).

A felelősörség-felelősör intézmény szerepelt az országgyűlés előtt is. Egyszer egy késői definícióval, másszor egy korábbi interpelláció formájában, mely utóbbit hírlapi megjegyzések is kísérték.

A fogalmat Prónay Dezső (1848–1940) 1891. július 23-i felszólalásában adta közre. *„A felelős örök intézménye abban áll, hogy a községben vannak vállalkozók, a kik bizonyos biztosítási díj fejében a község határában ellopott ingóságok értékét megtérítik”* (Prónay, 1891). Azelőtt a községek pályázat hirdetésével közvetítettek, s ha a vállalkozóknak megfelelték a feltételek, akkor

vállalkoztak. „*A vállalkozók azt mondták: ha nekünk a község, mint testület 800 frt. díjat biztosít, akkor vállalkozunk; ha már most a biztosítási összeg 800 frtnál többre rúgott, az a község haszna volt, ha kevesebb volt, a deficitet a község pótható útján fedezte. [...] A községek közvetítése legújabbban megszűnt, de a dolog maga létezik*” (Prónay, 1891).

1876. december 20-án tartott községi képviselőtestületi ülésén a Bács-Bodrog vármegyei Bácsföldvár két évre szóló szerződést kötött a személy- és vagyonbiztonság helyreállítása céljából Ivanics Sándor szenttamási lakos vállalkozóval, aki megyei csendbiztosként tett szert közbiztonsági (rendőri) tapasztalatokra. A szerződésbe foglalt feltételek voltak:

- a) a vállalkozó jól áll a vagyonbátorság fenntartásáért a község határában, és annak biztosítékául leköt 50 lánca földet a községnek;
- b) gondoskodik az utcai csend és rendfenntartásáról nappal és éjjel;
- c) kap azért a községtől évi 4800 forintot.

A megállapodás okát szolgáltatta a község által tartott őrök (rendőrség) magatartása, amely eredménytelen működést jelentett, sőt tolvajok pártolását, esetenként lopások elkövetését is (Munkás-Heti-Krónika, 1876).

A korábban említett interpelláció a Bács-Bodrog megyei éjjeli őrök kegyetlenkedése tárgyában 1887. január 22-én hangzott el a belügyminiszterhez címezve. Orbán Balázs (1829–1890) előadta, hogy Bács-Bodrog megye nyolc községében, nevezetesen Zsablyán, Goszpodiniczán, Nádalyon, Gyurgyevon, Csurogon, Szent-Tamáson, Bács-Földváron, Petrovoszelon a régi felelősörök üdvös és célszerű intézményének megszüntetését követően éjjeliőr biztosnak egy volt csendbiztoszt neveztek ki. Ivanics Sándort, aki mindenféle gyanús egyénekből szervezett magának fülig felfegyverzett őrsképeket, melynek tagjai a képviselő szerint különféle kínzásokat, rémséges kegyetlenségeket követtek el. Több esetben kiderült, hogy a vattatásuk során meggyötört embereket, előállításukat követően, a bíróság azonnal szabadon bocsátotta. A felszólaló felkéri a belügyminisztert, hogy kiküldött bíró által folytasson vizsgálatot és a felsorolt községek „*akarata és tudta nélkül beállított éjjeli őr csapatokat méltóztassék felszlatni s a rendes, szokásos felelős éjjeli őröket beállítani azok helyébe*” (Orbán, 1887). Választ ugyanezen az ülésen Tisza Kálmán (1830–1902) miniszterelnök adott. A felhozott személyek magatartására vonatkozóan a bírósági vizsgálat eredménye alapján fog döntés születni. A felelősörök intézményének visszaállítására vonatkozó kérdésre „*határozott nemmel felelek, mert a felelős éjjeli őrök rendszerét úgy a tudomány, mint a gyakorlat elítélte véglegesen, (Általános helyeslés) mert ezen felelős éjjeli-őrök rendszerint nem egyebek, mint a tolvajlásnak eszközei, (Élénk helyeslés) a miért fizetést húznak. Azt az intézményt*

tehát visszaállítani nem fogom” (Tisza, 1887). Visszahivatkozást jelentett az 1891. évi február 2-án, 1235 szám alatt, egyedi ügyben hozott belügyminiszteri döntés, amely rámutatott arra, hogy „*törvényszerű felelősség alatt álló éjjeli őrök lényegesen különböznek, az ország déli vidékein divatozott úgynevezett felelősóri intézménytől, mely szerint az illetők, mint vállalkozók általában kötelezték magukat a felmerülő károk megtérítésére.*” Kimondta és rögzítette azt is, hogy az elfajult, erkölcstelen következményekre vezetett intézményt „*hivatali elődöm 1884. évi 13.319 szám alatt kibocsátott kör rendeletében el-
törlendőnek jelentette ki*” (Magyar Közigazgatás, 1891).

Orbán Balázs interpellációjára 1887. január 24-i keltezés alatt 22 aláírással érkezett a Pesti Napló szerkesztőségébe olvasói levél, amely szerint Újverbász és még három szomszédos községben a legnagyobb meglepedésnek és nyugalomnak örvendenek azóta, amióta e településeken Ivanics Sándor őrsége őrködik (Pesti Napló, 1887).

Rácz György (1836–1909) is küldött Orbán Balázs interpellációjához kötődően olvasói levelet. Írásában rögzítette, hogy a „*felelős őrség intézménye a lehető legrosszabbnak bizonyult, melynek mindenáron való eltávolítása égető s parancsoló szükségévé vált; de [...] az Ivanovics Sándor-féle privát vállalatú őrség csak kevésbé rossz az előbbinél és egyáltalában nem oly tökéletes, mint amilyennek azt a tisztelt újverbásziak feltüntetni szeretnék*” (Rácz, 1887).

1887. február 17-én 97 aláíró nevével érkezett Orbán Balázs interpellációjához hozzászólás, melyben örömmel írtak arról, hogy megszűnt a felelőséjjeliőrök intézménye és jól működik az Ivanics Sándor vezette községi rendőrség. Tagjainak fizetése alig üti meg a felelőséjjeliőrök fizetésének felét, és nincsenek kitéve a felelősőrök által elkövetett lopásoknak (Nemzet, 1887).

Latinovits Pál (1856–1914) felszólalásában Bács-Bodrog vármegyét példaképpen mutatva, szükségesnek tartotta a vármegyékben a községi rendőrség behozatalát, amely semmivel sem kerül többbe, mint az azelőtti szomorú emlékü felelősőrök (Latinovits, 1900). Bács-Bodrog vármegyében a községek vagyonszüksége hosszabb időn át az úgynevezett felelősőrökre volt bízva. A több okból is tarthatatlanná vált intézmény helyébe 1891-től, Schmausz Endre (1840–1914) alispán áldozatos munkájának eredményeképpen létrejött a vármegye községi rendőrsége (Dudás, 1896). E testület, igazán jó kivitelezéssel, a községi rendőrségek vármegyei szervezését jelentette, mely országosan egyedülként itt valósult meg (Ernyes, 2013).

Baja rendfenntartását 1861-től felelőscsendőrök látták el. A város három egyénnel szerződött, akik kötelezettséget vállaltak arra, hogy 24 gyalog és hat lovasórról gondoskodnak, amelyért a település közösségétől évi 12 500 forintot kaptak. Ha e fizetés nem fedezte a büntettekkel okozott kárt, a hiányzó

összeget a vállalkozók saját vagyonukból tartoztak pótolni. A felelőscsendőrök intézménye a település belterületén 1881. március 1-ig, a város rendőrségének megszervezéséig állt fenn. A felelősőri intézmény a város külterületén 1884-ig működött (Endrődy, 1898; Tisza, 1925). A várost érintően a belügyminiszter az 5467/1885. számú határozatával eltörölte a felelősőri intézményt, s a hozzá való visszatérést akkorra is megtiltotta, ha a működő külőrség célszerűtlennek bizonyulna. A város külterületén a személy és vagyonbiztoság megvédését az állami csendőrségre kívánta bízni (Magyar Közigazgatás, 1887).

1887. október 14-én 56.131. szám alatt a belügyminiszter Baja város közönségéhez küldött rendeletében kifejtette, hogy a vagyonbiztonság érdekében teendő intézkedések kizárólag a közhatóságokat illetik meg, azoknak magánegyénekre történő átruházására a városnak nincs joga. A rendelkezésre okot az adott, hogy némely községek azt a látszatot keltve alkalmaztak felelősőröket, mely szerint őket a birtokosok fogadták fel. Ilyen esetekben a tilalom kijátszását azzal is igyekeztek eltakarni, hogy a felelősőrök fizetését a költségelőirányzatba nem vették fel (Mohács és Vidéke, 1887).

A felelős örök deliktumaiból

1882 év elején a Baranya vármegyei Német-Bóly esperes-plébánosától „*több-féle baromfi ismeretlen tettesek által eltovasoltatott*”, s az azonnal megejtett rendőri kutatások nem vezettek eredményre. A folyamatos nyomozás később felderítette az elkövetőket, akik további 18 egyszerű, illetőleg betöréssel párosult lopásról tettek beismerő vallomást. A négy tettes között volt kettő mohácsi felelőséjjeliőr (Mohács és Vidéke, 1882).

A Tolna vármegyei Báta községben, 1884. augusztus 28-án mulatozás közben az italozást abbahagyó társukat ketten is arcul ütötték. A menekülő embert, utolérését követően, ütlegelték, rugdosták. Kiabálására a kocsmában megjelent két felelősőr, de nem keltek a sértett segítségére, sőt egyikük beállt a támadók közé és ő is bántalmazta a földön fekvő, védekezésre képtelenné vált áldozatot. Azt sem akadályozták meg, hogy a bántalmazók az ájult, magatehetetlen sértettet csónakba tegyék és a Duna közepén a folyóba dobják. A felelősőrök a történeteket igyekeztek elhallgatni, csak három nap elteltével, a cselekmény köztudomásra jutása után beszéltek arról (Budapesti Hírlap, 1884). A felelősőrök később azt állították, hogy a sértettet a községházához akarták kísérni, de ő elfutott s a Dunába vetette magát, biztosan azért, hogy úszva meneküljön előlük. A boncolás azonban azt állapította meg, hogy az áldozat olyan súlyos sérüléseket szenvedett, amelyek miatt úszásra képtelen volt (Pesti Hírlap,

1884). Az eset „érdekessége”, hogy az egyik felelőscsász egy jó útra tért lótolvaj, aki ideig-óráig sikeres bűnüldözővé vált. Mint bátai felelőscsász ő fogta el és adta át a csendőrségnek a Dunaszekcső és Bátaszék között elkövetett postarablás egyik tettesét (Pécsi Figyelő, 1884). 1884. május 4-én délután hat órakor Furkó puszta mellett két fegyveres egyén megtámadta a Dunaszekcsőről Bátaszékre tartó postakocsit és abból 256 forint készpénzt rabolt el. Éjjel 11 órakor Bátán, a szolgálatban lévő két csász gyanúsoknak találta az oda érkező idegeneket. Egyiküket elfogták, ám a másiknak sikerült megszökni. Az elfogott gonosztevőnél megtalálták az elrabolt készpénzt (Mohács és Vidéke, 1884).

A már említett Csonka Bálint 17 éves volt, amikor a betyárságra adta a fejét; 1873-ban, 29 évesen állt a Szegedi Királyi Törvényszék előtt, 42 súlyos bűn terhével. Bandájának 32 tagja között hat nő is volt (Egri Népujság, 1873). 1889-ben, mint öreg betyár, 48 évesen került az igazságszolgáltatás elé csász, illetőleg volt felelősőr foglalkozásuként. Akkorra a híres betyár már 22 évet töltött az Illavai Állami Fegyházban rablógyilkosságért (Pesti Hírlap, 1889); elfogását Klemm Jusztínián (1843–1892) csendőrfőhadnagy, zombori szárnyparancsnok, korábban Bács vármegyei csendbiztos vitte végbe 1888 őszén (Preszly, 1926). Klemm főhadnagy akkor került Bácskába, amikor ott még parázslott a betyárvilág tüze, s a felelős községi bakterek bokros felügyelete alatt loptak, raboltak (Tömörkény, 1898). A most felemlítésre kerülő bűncselekmény kapcsolódik a Szabadkán, 1886. október 30-ra virradóan elkövetett páncélszekrény lopáshoz, amelyhez mérhető csupán kettő történt, mégpedig Budapesten. Az elvitt Wertheim szekrény 400 000 forint értékű tartalma a korabeli legnagyobb zsákmányt jelentette a tolvajoknak (Budapesti Hírlap, 1886). Amikor a páncélszekrénylopás főcinkosa letartóztatásba került, Csonka Bálinték elhatározták, hogy megszerzik a bandafőnök szeretője által elrejtett pénzt, hiszen a főzsványnak úgy sincs rá szüksége a börtönben. A négyfős kompánia egyik tagja lett a 40 éves Korhecz János, 1887 óta Petrovoszelló mezőváros csendbiztosa, aki egyenruhát is adott Csonka Bálintra. 1888. június 29-én éjfél körül jelentek meg Gyulafalván, ahol ketten csendbiztosi egyenruhában voltak, hivatalos fellépésnek látszó magatartásuknak nyomatékot adva. Kisebb erőszakkal megszerezték az elrejtett 22 000 forintot, melyet elosztottak egymás között (Politikai Ujdonságok, 1888). Végül ez a „visszarablás” vezetett a páncélkasszalopás tetteseinek elfogásához. A főcinkos szeretőjének, majd magának a főcinkosnak a 22 000 forintos ügy miatt tett vallomása bontotta meg a tolvajok zártságát, amely az 1888 őszén végrehajtott elfogásokkal vált egyre nyitottabbá.

Befejezés

A felelős őrség intézmény a magyar történelem asztalán morzsányi helyet foglal el az 1850-es évektől számítottan közel fél évszázadon át fennálló létével. Születése az emberek elégedetlenségéhez kötődő, elhalála pedig az 1884-ben megfogalmazott kormányzati tiltáshoz köthető, azzal együtt, hogy visszalopakodása nem egyszer tetten érhető. Megmutatkozása a Magyar Királyság déli és középső területein történt, hatékonyságáról pedig a fellelhető vélemények egyaránt tartalmaznak lesújtó és magasztaló vonásokat is. Működése alatt, a hozzá kötött hiedelmek ellenére, észlelhetően csődöt mondott a „rablóból lesz a legjobb pandúr” gondolat.

A felelős örök tevékenységét, a felelős őrségek jellemzőit taglaló sajtó esetenként a tájékoztatás homlokterébe emelte, míg a csekély terjedelmű szakirodalom, kevés adattal, inkább a felelős őrség intézményének negatív vonásait mutatja be. A helyi, illetőleg megyei hatóságok rendfenntartási útkeresésébe beágyazódott magánvállalkozási próbálkozások pedig – főképpen annak káros hatása okán – a kormány tiltó fellépésével találkoztak.

Dokumentarista szemléletű írásunkban az általunk arra érdemesnek gondolt szemelvényeket villantottunk fel a honi rendészet történetének egyik csekély kiterjedésű, kevésbé erőteljes nyomot hagyó intézményéből. Bepillantást adva a rendészet történetének egy, talán sokak által csak kevésbé ismert szelvébe, azzal a reménnyel, hogy a tanulmányukban közre adottak kellő alapot nyújthatnak a téma megismeréséhez, illetőleg a jövőbeni mélyebb kutatás(ok) végzéséhez.

Felhasznált irodalom

- Arany J. (1867, január 16.). Sarkad (Bihar) Itt is rablások. *Politikai Ujdonságok*, 30.
- Bárczi G. & Országh L. (Szerk.) (1959). *A magyar nyelv értelmező szótára* (1. köt., A–D). Akadémiai Kiadó.
- Békésmegyei Közlöny. (1877, május 3.). *M. Berény*, 2.
- Békésmegyei Közlöny. (1878, március 7.). *Közigazgatási bizottsági ülés*, 2.
- Budapesti Hírlap. (1883, január 25.). *A csendőrség Mezőtúron*, 3.
- Budapesti Hírlap. (1884, szeptember 9.). *Tréfaból megölt ember*, 5.
- Budapesti Hírlap. (1886, november 2.). *Kirabolt milliomos*, 5.
- Czuczor G. & Fogarasi J. (1862/1864/1867). *A magyar nyelv szótára* (I., II. és IV. köt.). Akadémia.
- Dudás Gy. (1896). *Bács-Bodrogh vármegye egyetemes monográfiája* (2. köt.). Vármegye közönsége.

- Eger. (1874, október 8.). *Megyei élet*, 323.
- Eger. (1875, május 13.). *Megyebizottsági ülés*, 145–146.
- Egri Népujság. (1873, február 6.). *Híres betyár a szegedi törvényszék előtt*, 48.
- Endrődy G. (1898). *Magyarország rendőrsége az államosítás előtt*. Dobay.
- Ernyes M. (2013). A községi rendőrségek a vidék rendvédelmében. *Belügyi Szemle*, 61(9), 97.
<https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.9.v61.i2013.pp75-113>
- F. E. (1882, március 19.). Seperhessünk egy kissé a magunk háza előtt. *Mohács és Vidéke*, 1–2.
- Ferenczy Á. (1905). *A politika rendszere*. Politzer.
- Friss Hírek. (1924, február 10.). *Vásárhelyi kürtös bakterek alkonya*, 2.
- Galgóczy K. (1877). *Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye monographiája: Második rész: A megye jelene általában*. Pestmege közönsége.
- Halász J. (1859, november 3.). Nagy-Szalonta város emelkedése. *Politikai Ujdonságok*, 617–618.
- Hautzinger Z. (2013). Az első idegenjogi törvény. In *A modernkori magyar határrendezést száz-tíz éve* (p. 179). MRTT Határrendészeti Tagozat.
- Hód-Mező-Vásárhely. (1882, október 8.). Városi rendőrségünk, 1.
- Karvasy Á. (1845). *A politikai tudományok rendszeresen előadva*. k. n.
- Komoróczy Gy. (1973). A közigazgatás 1850–1944 között. In I. Szendrey (Szerk.), *Hajdúböszörmény története* (p. 144). Városi Tanács.
- Kopasz G. (1965). Pécs és baranyai mezővárosok rendszete a feudális korban. *Különnyomat a Janus Pannonius Múzeum 1964. évi Évkönyvéből*, 279–290.
- Kormos B. (1869, december 17.). Közbiztonsági állapotunk. *Pesti Napló*, 1–2.
- Krassó-Szörényi Lapok. (1880, április 14.). Arad megye közgyűlés, 3.
- Latinovits P. (1900). Felszólalás az 1900. február 15-i országos ülésen. In *Az 1896. évi november hó 23-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója* (XXVI. köt., p. 386). Pesti Könyvnyomda.
- Lippai Zs. (2022). A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelen. *Belügyi Szemle*, 70(4), 723–724. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.5>
- Magyar Közigazgatás. (1885, június 18.). *Elvi jelentőségű határozatok*, 4.
- Magyar Közigazgatás. (1887, február 3.). *A külőrség szervezete Baján*, 7.
- Magyar Közigazgatás. (1891, március 15.). *Éjjeli őrk kártérítési kötelezettsége*, 9.
- Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára. (1873). *IV.410 Baranya vármegye alispánjának iratai. b) Közigazgatási iratok 1872–1950*, 222.
- Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára. (1902). *IV.410 Baranya vármegye alispánjának iratai. b) Közigazgatási iratok 1872–1950*, 192.
- Mohács és Vidéke. (1882, február 26.). *Rendőri hírek*, 4.
- Mohács és Vidéke. (1884, május 11.). *Postarablás*, 3.
- Mohács és Vidéke. (1884, május 18.). *Törvényhatósági élet*, 2–3.
- Mohács és Vidéke. (1885, augusztus 16.). *Vagyonbiztonságunk őrei*, 1.
- Mohács és Vidéke. (1887, október 30.). *A felelősőri intézmény*, 3.

- Mohács és Vidéke. (1888, május 13.). *A felelőscsőszők ellen*, 3.
- Molnár A. (1968). Határhasználat a Bihar megyei Sápon a XIX. században. *Agrártörténeti Szemle*, 10(3–4), 514–551.
- Munkás-Heti-Krónika. (1876, december 31.). Államrendőrség hiányában, 2–3.
- Nagy T. & Lippai Zs. (2021). Politikai és egyéb csatározások a Képviselőházban – a Képviselőházi Őrség megalakulása és szerepe. *Magyar Rendészet*, 21(1), 42. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.3>
- Németh J. (1896). Mezőrendőrség. In A. Bedő et al. (Szerk.), *Magyarország földművelése* (o. 558). Földművelésügyi miniszter.
- Nemzet. (1887, február 17.). A községi rendőrség Bács-Bodrogh megyében, 2.
- Olti M. (1906). Közigazgatás. In Móczár J. (Szerk.), *Nagyszalonta 1606–1906* (o. 96–97). Székely.
- Orbán B. (1887). *Orbán Balázs országgyűlési beszédei az 1884–87-diki országgyűlésen*. Tettei.
- Osváth P. (1905). *Közbiztonságunk múltja és pandúr korom emlékei*. Fritz.
- Pécsi Figyelő. (1882, január 28.). *Tűz*, 3.
- Pécsi Figyelő. (1884, október 18.). *Emberölés*, 3.
- Pesti Hírlap. (1884, szeptember 10.). *Brutális emberek*, 11.
- Pesti Hírlap. (1889, december 8.). *Törvénykezés. A negyedmillió bűnper*, 12.
- Pesti Napló. (1887, január 26.). *A közönség köréből*, 3.
- Politikai Ujdonságok. (1888, szeptember 12.). *Híres betyár*, 522.
- Politikai Ujdonságok. (1888, szeptember 19.). *Egy szennázciós bűnügy*, 533.
- Preszly L. (1926). *A csendőrség úttörői*. Budapesti Hírlap.
- Prónay D. (1891). Felszólalás az 1891. július 23-i országos ülésen. In *Az 1887. évi szeptember hó 26-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója* (XXVI. köt., p. 180). Pesti Könyvnyomda.
- Ráczy Gy. (1887, február 5.). Olvasói levél Orbán Balázs interpellációjára. *Pesti Napló*, 6.
- Révai Nagy Lexikona*. (1911). *Az ismeretek enciklopédiája* (3. köt.). Révai Testvérek.
- Sarlós G. (1876, szeptember 16.). Duna-Szekcső. *Pécsi Figyelő*, 2.
- Siklós és Siklósvidék. (1991, március 29.). Mezei és Hegyrendőri szabályok, 8.
- Sinoros Szabó J. (1862, július 10.). Gazdasági tudósítás. *Falusai Gazda*, 20.
- Sz. n. (1879, május 24.). H. Szőlős. *Pécsi Figyelő*, 7.
- Tisza K. (1887). Válasz az 1887. január 22-i országos ülésen Orbán Balázsnak. In *Az 1884. évi szeptember hó 25-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója* (XIV. köt., o. 185). Pesti Könyvnyomda.
- Tisza M. (1925). *Magyarország rendőrségének története*. Haladás.
- Tömörkény I. (1898). *Betyárlegendák. Az alföldi rablóvilág történetei* (1. könyv). Engel.
- Töttös G. (1984). A régi Sárköz jókedve. Alsónyéki bölcs tanács. *Tolnai Könyvtáros*, 15(2), 38–42.
- Vigh Z. (1989). Adatok Csanádvármegye közbiztonságáról a feudalizmus utolsó évszázadában. In Blazovich L. (szerk.), *Tanulmányok Csongrád megye történetéből* (14. köt., o. 77–102). Csongrád Megyei Levéltár.

Zaicz G. (2006). *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*. Tinta.
Zsoldos I. (1838). *Néhány szó a honi közbátorságról*. Tratter – Károlyi – Zsoldos.

Alkalmazott jogszabályok

1840. évi IX. törvénycikk a mezei rendőrségről
1871. évi XVIII. törvénycikk a községek rendezéséről
1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről
158/1884. számú Baranya Vármegye közgyűlési határozat
1884. évi 5207. számú Kúria büntető tanács elvi határozat
5467/1885. számú belügyminiszteri határozat
1887. október 14-én 56.131. számú, a belügyminiszter Baja város közönségéhez küldött rendelete
1891. évi február 2-án, 1235 számú, egyedi ügyben hozott belügyminiszteri döntés

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Ernyes M., & Lippai Zs. (2026). Betekintés a 19. századi Magyarország felelős őrsége működésébe. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1267–1285. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1267-1285>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Lippai Zsolt, aki a lippai.zsolt@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Az iskolai erőszak és kezelési lehetőségei a pedagógusok tapasztalatai alapján

School violence and ways to deal with it based on teachers' experiences

Priski Zsanett

rendőr tisztjelölt, hallgató
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar
priski.zsanett@stud.uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A kutatás célja a pedagógusokat érintő iskolai erőszak jelenségének feltárása, különös tekintettel a győri oktatási intézményekben dolgozó tanárok tapasztalataira, valamint a megelőzés és beavatkozás lehetséges stratégiáinak azonosítása.

Módszertan: Online kérdőíves felmérés készült 65 pedagógus részvételével, célzott mintavétellel és hólabda módszerrel. A vizsgálat kvalitatív és kvantitatív elemeket egyaránt tartalmazott.

Megállapítások: A válaszadók jelentős része alacsony felkészültségről és eszköztelenségről számolt be az erőszakos helyzetek kezelésében. A leggyakoribb incidensek verbális és pszichés bántalmazás formájában jelentek meg, melyek hosszú távú pszichés terhelést okoznak. A megelőzésben kulcsfontosságú az interdiszciplináris együttműködés, a pedagógusok célzott képzése és a támogató intézményi háttér.

Érték: A kutatás hozzájárul a pedagógusok védelmét és felkészültségét erősítő szakpolitikai és intézményi intézkedések megalapozásához, valamint a biztonságos iskolai környezet kialakításához.

Kulcsszavak: iskolai erőszak, pedagógusvédelem, konfliktuskezelés, prevenció

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 11. Átdolgozás: 2025. 10. 16.
Elfogadás: 2025. 10. 14.

Abstract

Aim: The aim of the research is to explore the phenomenon of school violence affecting teachers, with regard to the experiences of teachers working in educational institutions in Győr, and to identify possible strategies for prevention and intervention.

Methodology: An online questionnaire survey was conducted with the participation of 65 teachers, using targeted sampling and the snowball method. The study included both qualitative and quantitative elements.

Findings: A significant proportion of respondents reported low preparedness and lack of tools for dealing with violent situations. The most common incidents took the form of verbal and psychological abuse, which cause long-term psychological stress. Interdisciplinary cooperation, targeted training for teachers, and supportive institutional background are key to prevention.

Value: The research contributes to the development of policy and institutional measures to strengthen the protection and preparedness of teachers and to the creation of a safe school environment.

Keywords: school violence, teacher protection, conflict management, prevention

Bevezetés

Az iskolai erőszak, különösen a pedagógusokat érintő abúzusok egyre nagyobb figyelmet kapnak mind hazai, mind nemzetközi szinten. A Győri Szakképzési Centrum Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Technikumban 2019 decemberében történt támadás országos visszhangot keltett, de több hasonló eset ([URL3](#); [URL4](#); [URL2](#)) is rámutatott arra, hogy az oktatási intézményekben dolgozók biztonsága nem tekinthető garantáltnak. A médiában is kiemelt incidensek nemcsak a helyi közösséget, hanem a szakmai- és közvéleményt is megrázzák, ezáltal újra napirendre került az iskolai agresszió kérdésköre.

A fiatalok elkövetők arányának növekedését a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) adatai is igazolják. A legutóbbi adatfrissítés időpontjától (2025. 03. 28.) közzétett adatok szerint 2019 és 2024 között az alábbiak szerint alakult a regisztrált elkövetők száma ([URL5](#)):

1. számú táblázat

Fiatalkorú regisztrált elkövetők növekedésének ábrázolása

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bűncselekmények elkövetőinek száma összesen	136 669	138 950	146 688	143 979	153 143	214 144
Korcsoportok szerint						
0–17	9689	9798	9429	10 294	11 359	13 194
18+	126 972	129 140	137 246	133 670	141 784	200 950

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Bár exponenciális növekedés nem mutatható ki a 18 éven aluli elkövetők körében, illetve – valószínűsíthetően a COVID–19-járvány következtében – a 2021-es évben még visszaesés is megfigyelhető, de alaposabban megvizsgálva arányosan követte az összesített tendencia alakulását, és az öt év viszonylatában megközelítőleg 3500 fővel emelkedett a létszámuk.

Külön figyelmet érdemel, hogy a pedagógusokat a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Köznev. tv.) 62. § (1) bekezdése közfeladatot ellátó személyként definiálja, és mint ilyenek, fokozott büntetőjogi védelem illeti meg őket. Ezt a védelmet a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) szabályozza: egyrészt a 311. §-ban külön nevesített tényállást határoz meg a pedagógusokkal szembeni erőszakos cselekmények tekintetében („Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak”), illetve további, más bűncselekményeknél minősítő körülményként jelenik meg, ha valaki közfeladatot ellátó személynek minősülő sérelmére követi el azt. A 16. § e) pontjában (amely a gyermekkorral kapcsolatos szabályozásokat tartalmazza) jogdogmatikai szempontból is külön nevesíti azt, ami a tárgyalt probléma szempontjából különös jelentőséggel bír: a jogalkotó is felismeri a közfeladatot ellátó személy elleni erőszakos fellépés lehetőségét már a 14 év alatti potenciális elkövetőknél.

Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (továbbiakban: ENyÜBS) nyilvántartási rendszere alapján a *Közfeladatot ellátó személyek elleni erőszak* bűncselekmény regisztrált elkövetésének esetszáma az alábbiak szerint alakult 2018. II. félévétől ([URL1](#))

2. számú táblázat

Közfeladatot ellátó személyek elleni erőszak bűncselekmény elkövetésének korcsoport szerinti alakulása

Korcsoport	Elkövetések száma
Gyermekkorú (0–13)	243
Fiatalkorú (14–17)	676
Fiatal felnőtt (18–24)	391
Felnőtt (25–59)	1419
Idős korú (60–)	200
Összesen	2929

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Annak érdekében, hogy lokálisan releváns adatokkal támasszam alá a vizsgálatot, a Győr-Moson-Sopron Vármegyei Rendőr-Főkapitányság Elemző-Értékelő Osztálya – írásos kérelmem alapján – az ENyÜBS rendszerből lekérte és rendelkezésemre bocsátotta a kapcsolódó statisztikai adatokat. Az így rendelkezésre álló számadatokból az alábbi táblázatok kerültek összeállításra specifikusan kulturális, oktatási, nevelési vagy kultikus hely elkövetési helyszíncsoportra Győr-Moson-Sopron Vármegye területén.

3. számú táblázat

Regisztrált bűncselekmények Győr-Moson-Sopron Vármegyében 2019–2022, 2023 I–III. időszakban

Regisztrált bűncselekmények száma	2019	2020	2021	2022	2023 I–III. hónap	Összesen
Emberölés		1				1
Középfokú oktatási intézmény		1				1
Garázdaság	2	6	5	11	1	25
Általános iskola		1	3	5	1	10
Egyéb oktatási hely		1	1			2
Felsőfokú oktatási intézmény				1		1
Középfokú oktatási intézmény		3		4		7
Oktatási hely előtti terület	2	1	1	1		5
Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak		1				1
Általános iskola			1			1
Testi sértés	8	9	7	10		34
Általános iskola	8	5	5	6		24
Egyéb oktatási hely		2	1			3
Középfokú oktatási intézmény		2	1	3		6
Oktatási hely előtti terület				1		1
Összesen	10	16	13	21	1	61

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A regisztrált bűncselekményekkel összefüggésben a 3. számú táblázatból levezethető, hogy ezen helyszíncsoporton elkövetett Btk. tényállások voltak érintettek: emberölés, garázdaság, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, testi sértés. A négy bűncselekménytípusból összesen 61-et regisztráltak a vizsgált időszakban, a testi sértés fordult elő legnagyobb arányban (~55%), ezt követte előfordulási gyakoriságban a garázdaság (~40%). Az emberölés bűncselekmény és közfeladatot ellátó személy elleni erőszak tényállások tekintetében „csupán” egy-egy eset került rögzítésre. Domináns elkövetési helyszín volt az általános iskola, ami az esetek 57%-át tette ki.

4. számú táblázat

Sértetté válások száma foglalkozással összefüggésben Győr-Moson-Sopron Vármegyében 2019–2022 időszakban

	2019	2020	2021	2022
Emberölés		1		
Középfokú oktatási intézmény		1		
Oktatási asszisztens		1		
Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak			4	
Általános iskola			1	
Általános iskolai tanár, tanító			1	

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Kiemelendő, hogy a sértett számára nem kötelező a foglalkozás megadása, így nem teljes körű a kapott adatbázis, illetve az általam összeállított táblázat. A sértetti esetek elemzése során megállapítható, hogy alacsony esetszámban (egy-egy esetben) áll rendelkezésre adat pedagógust vagy egyéb, ilyen intézményben foglalkoztatott személyt érintő bűncselekményről. A kapott adatok alapján kiderül, hogy egy oktatási asszisztens, valamint egy általános iskolai tanár szerepel sértettként az elemzett időszakban.

A bemutatott adatok bár csak erősen közvetve, de ily módon alátámasztják, hogy továbbra is indokolt a témát kutatni és azzal kapcsolatban mélyebbre ható vizsgálatokat végezni.

A kutatásom elsődleges célja a pedagógusokat érintő iskolai abúzusokkal szembeni helyzetük jellemzőinek feltárása volt, valamint feltérképezni a rendelkezésre álló preventív és intervenciós stratégiákat az érintett esetek megelőzésének és kezelésének vonatkozásában.

Általános helyzetkép a pedagógusok iskolai erőszak kezelésében nyújtott szerepéről

A pedagógusok szerepe az iskolai erőszak kezelésében egyre összetettebbé válik. Ők nem csupán az oktatási folyamat irányítói, hanem az iskolai légkörön belül az elsődleges konfliktuskezelők is. A konfliktuskezeléshez szükséges kompetenciák és eszközök hiánya azonban gyakran tehetetlen helyzetbe hozza őket (URL7).

A pedagógusok mindennapi munkájuk során gyakran találkoznak a bullying és a cyberbullying jelenségével, amelyek súlyos pszichoszociális problémákat okoznak az iskolai közösségekben. A Dan Olweus által kidolgozott modell alapvető szerepet játszik a bántalmazás dinamikájának megértésében, amely három fő szereplőt különböztet meg: a bántalmazót, az áldozatot és a passzív vagy aktív szemlélőket. A modell hangsúlyozza, hogy a bántalmazás ismétlődő erőszakos vagy zaklató cselekmény, melyben a hatalmi egyensúly felborul, az áldozat pedig gyakran védtelen. A pedagógusok feladata e helyzetek felismerése, a felek közötti mediáció elősegítése, a felelősségvállalás ösztönzése, valamint egy támogató, biztonságos iskolai környezet megteremtése (Buda et al., 2008).

A pedagógusok sajnos nemcsak a diákok közötti erőszak és bántalmazás szemtanúi lehetnek, hanem ők maguk is gyakran válnak verbális vagy fizikai agresszió, valamint „online térben megjelenő agresszió” áldozataivá. A közösségi médiában terjedő káros mémek, tanárokat lejárató zárt csoportok, valamint titokban készített videók komolyan aláássák a pedagógusok tekintélyét és hivatásuk megbecsültségét. Ezek a jelenségek mély tehetetlenségérzetet keltenek a tanároknak, akik gyakran nincsenek felkészülve vagy támogatva az ilyen helyzetek kezelésére. Az online térben megjelenő zaklatás különösen súlyos, mivel tágabb közönséghez jut el, és a pedagógus munkáját hosszú távon is befolyásolhatja, ezért egyre nagyobb hangsúlyt kap a pedagógusok védelmét szolgáló képzések és szabályzatok kidolgozása, amelyek támogatják őket az ilyen helyzetek kezelésében és megelőzésében (Schvéd, 2022). Amikor egy tanár-diák konfliktus kialakul, a pedagógusok gyakran rendkívül tehetetlennek érzik magukat a helyzet kezelésében. A konfliktusok jellemzően az osztálytermi hierarchia és az erőviszonyok miatt rendkívül bonyolultak; a diák kevésbé szocializált a felelősségvállalásra, míg a pedagógus egyoldalú tekintélypozícióban van, ami megnehezíti az egyenrangú párbeszédet. A tanárok gyakran úgy érzik, hogy nekik kell egyedül megoldaniuk a felmerülő problémákat, miközben nem áll rendelkezésükre megfelelő eszköz vagy támogatás, hogy hatékonyan kezeljék a helyzetet (Gyórfiné Körtvélyesi, 2015). A konfliktushelyzetek jellemzően nem csupán a pedagógus és egy adott diák között zajlanak, hanem a diákok közötti szolidaritás és az osztályközösség

megosztottsága is megjelenik. Gyakran előfordul, hogy a diákok kiállnak egymás mellett, ami tovább nehezíti a pedagógus helyzetét, hiszen kevesebb nyilvánvaló támogatást kapnak. Az ilyen helyzetekben a pedagógusokat gyakran marginalizálják vagy nem veszik komolyan az aggályaikat, így ők egyre inkább tehetetlennek érzik magukat a hatalommal való visszaélés vagy a konfliktus elhallgatása miatt (Sági & Szemerszki, 2012).

A pedagógusok sokszor magukra maradnak a szakmai kihívásokkal, mivel az iskolai erőszak és a konfliktushelyzetek kezelésére nem minden intézményben áll rendelkezésre jól kidolgozott protokoll vagy támogató rendszer. Ez a helyzet fokozza a tanárok pszichés terhelését, amely hosszú távon akár kiégéshez is vezethet. A pedagógusok kiégésének jelensége Magyarországon is egyre nagyobb figyelmet kap, mivel a túlzott adminisztratív terhek, korábban az egyértelműen alacsony bérezés, az érzelmi megterhelés és a társadalmi elvárások jelentős stresszforrást jelentenek számukra. Sok pedagógus érzi magát elszigeteltnek, és gyakran nem kapnak megfelelő érzelmi vagy szakmai támogatást a nehézségek leküzdésére (Szelezsánné Egyed, 2016). A támogatási rendszerek hiánya, valamint az egyéni és intézményi szintű segítségnyújtás nem kielégítő volta tovább súlyosbítja ezt a helyzetet. A pályakezdő tanároknak például nagy szükségük lenne mentorokra és szakértői támogatásra, amelyek segítenék őket, valamint szakmai és érzelmi támogatást is nyújtanának. Az iskolai közösségek és szakmai csoportok támogató szerepe szintén kulcsfontosságú (Stéger, 2010).

A pedagógusok helyzete kettős és rendkívül összetett: miközben napi szinten kell kezelniük a diákok közötti konfliktusokat és az iskolai erőszak különböző formáit, saját maguk is védelmet igényelnek a rájuk irányuló agresszióval szemben. Az intézményi keretek sokszor nem nyújtanak elegendő jogi vagy pszichológiai támogatást, így a pedagógusok gyakran egyedül maradnak a problémák megoldásában. A helyzet sürgős beavatkozást igényel annak érdekében, hogy a tanárok méltósága és biztonsága garantált legyen, és hatékonyan tudjanak fellépni az iskolai erőszak ellen. A jogszabályi háttér biztosít bizonyos védelmet, például a pedagógusok emberi méltóságának és személyiségi jogainak tiszteletben tartását, valamint a fizikai bántalmazás elleni fellépést, ugyanakkor a gyakorlati alkalmazásban még meglévő hiányosságok megoldandó feladatokat jelentenek az iskolák számára (URL6).

Az iskolai erőszak kezelése és a pedagógusok védelme komplex, multidimenzionális kihívás, amely csak átgondolt intézményi támogatással, megfelelő jogi és pszichoszociális eszközökkel oldható meg hatékonyan (Farkas et al., 2018). Ennek hiányában a pedagógusok tehetetlensége tovább erősödik, ami nemcsak szakmai teljesítményüket, hanem a diákok biztonságos tanulási környezetét is veszélyezteti.

Módszertan

A kutatás során online kérdőívet használtam, amely a Google Forms platformon került kidolgozásra, majd kitöltésre. A kutatásom célkitűzése az adatok gyűjtése volt a megcélzott célcsoport (győri pedagógusok) tapasztalatairól és véleményéről. A kérdőív különböző kérdéstípusokat tartalmazott, beleértve zárt, feleletválasztós és nyitott kérdéseket is, amelyek elősegítették a kvalitatív és kvantitatív adatfeldolgozás integrált elemzését. Az online formátum könnyű elérhetőséget és gyors adatgyűjtést biztosított.

A mintavétel nem véletlenszerűen történt, hanem célzottan a kutatás témájához kapcsolódó célcsoport körében. A kérdőívet kétféle módon terjesztettem a célcsoport elé: első körben közvetlenül vettem fel a kapcsolatot privát levelezés útján azokkal a pedagógusokkal, akiknek általános iskolában vagy középiskolában a tanítványa voltam. Az előbb említett személyek néhány esetben továbbították a kérdőívet más pedagógus kollégáik részére is, így a célcsoport bővült. Mindez egyfajta „hólabda” módszerként értelmezhető. Másodkörben felkerestem a *Győr Megyei Jogú Város Honlapja* elnevezésű internetes weboldalt, ahol manuálisan összegyűjtöttem az iskolák neveit, majd ezt követően az intézmények egyedi honlapját felkeresve összegyűjtöttem az intézményvezetők elektronikus elérhetőségét – amennyiben a konkrét célszemély e-mail címe nem volt nyilvánosan feltüntetve az iskola weboldalán, az esetben az intézmény központi levelezési elérhetőségét használtam fel. Mintegy negyven e-mail-címre továbbítottam az űrlapot kétszer: először 2024. augusztus 05-én, illetve a vakációra való tekintettel egy emlékeztető üzenetet augusztus 26-án. A kérdőív kitöltését 2024. szeptember 04-én zártam le.

A kutatásban való részvétel önkéntes alapon történt, és a válaszadók anonimitás biztosítása mellett töltötték ki a kérdőívet. A téma kényelmetlen mivoltából fakadóan számos kérdésnél lehetőség volt a válasz megtagadására vagy kihagyására. Az első kérdés szűrőfunkciót töltött be, amely arra irányult, hogy az illető Győr városában tanít-e, így aki arra nemmel válaszolt, nem folytathatta a kitöltést. A végleges mintában bevont válaszadók (65 fő) megfeleltek a meghatározott kritériumnak.

Eredmények

Demográfiai és szakmai adatok

Az első kérdéskör-blokkban az alábbi demográfiai és szakmai információk kerültek felmérésre: nemek aránya, életkor, tanítási tapasztalat években, iskola típusa, iskola jellege.

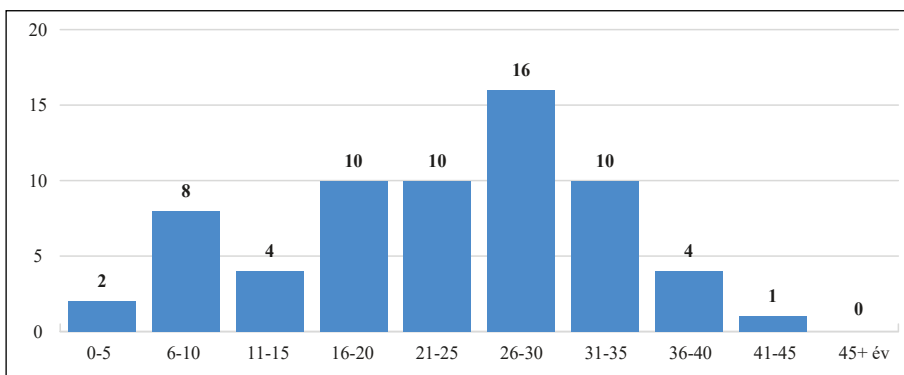
A felmérés során a nemek aránya a következők szerint alakult: 51 nő (78,5%) és 14 férfi (21,5%) töltötte ki a kérdőívet.

Életkori megoszlás tekintetében a válaszadók többsége 50–60 év közötti (30 fő), ezt követi a 40–50 év közötti korcsoport (23 fő). Ezekből a korcsoportokból származik a válaszadók nagy része, ami arra utal(hat), hogy az oktatói testület többsége a középkorú generációhoz tartozik. A 30 év alatti és 30–40 év közötti csoportban jóval kevesebb válaszadó volt (3–3 fő), ami arra utal(hat), hogy a fiatalabb tanárok aránya alacsonyabb, vagy kisebb hajlandóságot mutattak a kitöltés iránt. Néhány válaszadó 60 év fölötti (5 fő), ami azt mutatja, hogy a tanári karban az idősebb generáció is jelen van. Egy fő nem kívánta megosztani az életkorát.

A válaszadók tanítási tapasztalata széles spektrumon helyezkedik el, de a többség jelentős szakmai tapasztalattal rendelkezik, hiszen sokan több mint húsz éve tanítanak. A tanítási tapasztalat átlagértéke 23,3 év, a minimális érték a három év, a maximális érték pedig 43 év.

1. számú ábra

Tanítási tapasztalat években

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Ezen kívül az intézmény típusa, illetve a fenntartó jellege került felmérésre. A leggyakoribb intézménytípus, ahol a válaszadók tanítottak, a gimnázium volt, amely az összes adat 46,2%-át teszi ki. A második leggyakoribb az általános iskola (20%) és a szakgimnázium (20%), ezután következik a szakiskola (10,8%) és végül a készségfejlesztő iskola (3,1%). A legnagyobb arányban az egyházi iskolák (47,7%) reprezentáltak az iskolák között, ezt követi az állami iskolák aránya (46,2%), majd a magán vagy alapítványi iskolák (6,2%) a legkisebb arányban.

5. számú táblázat

Iskola- és fenntartó típusok

Típus		Fenntartó	
Általános iskola	13 fő	Állami	30 fő
Gimnázium	30 fő	Egyházi	31 fő
Szaggimnázium	13 fő	Magán vagy alapítványi	4 fő
Szakiskola	7 fő	Nemzetiségi önkormányzati	0 fő
Alapfokú művészeti iskola	0 fő		
Készségfejlesztő iskola	2 fő		
Felsőoktatási intézmény	0 fő		

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A Jedlik-ügy ismertsége, pedagógusok reakciói

A kérdések ezután célzottan a Győri Szakképzési Centrum Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Technikum és Kollégiumban 2019. december 05-én történt kérésre fókuszáltak. A válaszadók 96,9 %-a (63 fő) értesült és csak 3,1%-nak (2 fő) nem volt tudomása az esetről. Az esetről több információforrásból értesültek: 40-szer a média- és az internetes csatornákon keresztül, a személyes kapcsolaton alapuló tájékoztatást pedig 33-szor jelölték meg forrásként.

A hír hallatán a válaszadók önbevallásos adatai alapján a legdominánsabb érzelmi reakció a döbbenet volt, amit a válaszadók több mint fele tapasztalt (37 fő). A félelem és az aggodalom a pedagógusok közel 1/3-ában (23 fő) jelent meg. Természetesen a szomorúság és sajnálat is megjelent a válaszokban (13 fő). Az indignáció és a düh is gyakrabban megjelent reakció volt (16 fő). Fontos, de alacsonyabb előfordulási gyakorisággal (< 5 fő) azonosított érzelmek: szégyen, elkeseredettség, kiszolgáltatottság, megalázottság, értetlenség, felkészületlenség, eszköztelenség.

A hírről való értesülés után 35 esetben a tanár nem kezdeményezett külön intézkedést, 15 esetben beszélgetést kezdeményezett diákjaival a témáról/esetről, tíz esetben az oktató bővítette az erőforrásait, hogy diákjaira jobban oda tudjon figyelni. Hat esetben pedagógiai és megelőző intézkedéseket hajtottak végre: az intézményben prevenció óra keretei között szakember által tartott előadásra került sor, illetve egy fő részt vett a diákrelax elnevezésű képzésen. Hat esetben jelezték, hogy reflektáltak az események pszichoszociális következményeire, illetve egyénre lehozva, átgondolták pedagógiai módszereik hatékonyságát.

Iskolai erőszakkal kapcsolatos felkészültség és eszköztelenség érzése

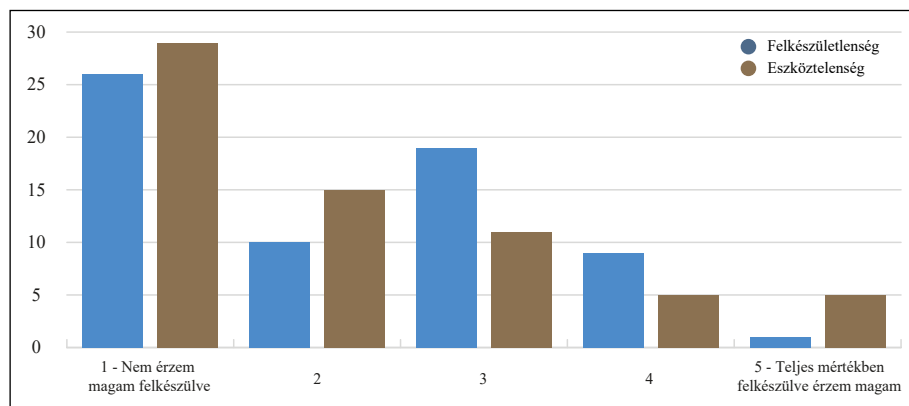
Az alábbi kérdéscsoport célja az iskolai erőszak jelenségének átfogó vizsgálata volt.

A „felkészültség” és az „eszköztelenség érzése” fogalmak saját értelmezésre voltak bocsátva, tehát a pedagógusok nem kaptak egységes, intézményesített definíciót vagy iránymutatást arra vonatkozóan, mit jelent ezekben a helyzetekben „felkészültnek lenni”, illetve milyen konkrét eszközök hiányát kellene érezniük. Így ezek a fogalmak szubjektív módon, az egyéni tapasztalatok, kompetenciák, érzelmi állapot és szakmai önbizalom alapján kerültek értelmezésre.

A válaszadók egy ötfokozatú Likert-skálán értékelték felkészültségüket, majd eszköztelenségüket, ahol az 1-es érték azt jelentette, hogy „nem érzem magam felkészülve”, míg az 5-ös érték azt, hogy „teljes mértékben felkészülve érzem magam”.

2. számú ábra

Felkészületlenség és eszköztelenség

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Az első kérdésre kapott átlagérték $M = 2,22$ ($SD = 1,16$) azt mutatja, hogy a pedagógusok többsége viszonylag alacsony szinten érezte magát felkészültnek. Bár a pedagógusok többsége nem hagyományos értelemben vett tehetetlenséget érzett, a szórás mértéke bizonytalanságot is tükröz.

A második kérdésre kapott átlagérték $M = 2,11$ ($SD = 1,27$) azt mutatja, hogy a pedagógusok többsége viszonylag magas szinten érzett eszköztelenséget. Az eszköztelenség átlagosan magas szintű, a viszonylag nagy szórás arra utal, hogy egyes pedagógusok jelentős biztonságot éreznek e kérdéskörben.

A felmérés során vizsgáltam, hogy a résztvevők milyen jogi és egyéb eszközökkel rendelkeznek az iskolai erőszak kezelésére. A szöveges válaszok kvalitatív elemzése alapján az alábbi megállapítások tehetők:

- A válaszadók jelentős része (29 fő) arról számolt be, hogy nem rendelkezik specifikus eszközökkel vagy megfelelő információkkal az iskolai erőszak hatékony kezelésére.
- Egyes résztvevők (7 fő) a szakemberek bevonását, valamint az iskolai személyzettel való együttműködést tartották a probléma megoldása kulcsának.
- Több válaszadó (20 fő) pedagógiai eszközökre, személyes kapcsolatokra és empatikus megközelítésre támaszkodik a problémák megelőzése és kezelése érdekében.
- A „jogi” eszközök alkalmazását – mint például a rendőrségi feljelentést és ügyvéd bevonását – csupán kevesen (5 fő) említették.
- Néhány válaszadó (3 fő) saját tapasztalataira, az iskolai házirendre és beszélgetésekre alapozza beavatkozásait, azonban eszköztárukat korlátozottan ítélik meg.

A kifejtős válaszok alapján a résztvevők ismertették, mely módszereket tartják a leghatékonyabbnak az iskolai erőszak megelőzésére és kezelésére.

- Diákok mentális egészsége és pszichológiai támogatás: Többen hangsúlyozták a rendszeres pszichológiai szűrések és az iskolai pszichológusok jelenlétének fontosságát. Néhány válaszadó említést tett mentálhigiénés programok szervezéséről is. Clarke et al. (2021) kutatása ezt alá is támasztja, ugyanis a mentálhigiénés fejlesztések – beleértve az iskolapszichológusok munkáját – jelentős pozitív hatással vannak a fiatalok pszichés állapotára. A kutatás szerint a képzett szakemberek jelenléte az iskolákban segíti a prevenciót és a korai intervenciót.
- Kommunikációs eszközök: A leggyakrabban említett eszköz maga a kommunikáció volt. A válaszadók szinte egyöntetűen a harmonikus tanár-diák kapcsolatok kialakítására törekednének, kiemelve az egyéni szükségletek figyelembevételének jelentőségét.
- Biztonsági intézkedések: Viszonylag kevés válaszadó támogatta a veszélyes eszközök intézményi kitiltását, míg a beléptető rendszerek alkalmazását mindössze egyszer említették. A 245/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet célja a fizikai biztonság növelése, ugyanakkor a szakértők szerint az ilyen intézkedések hatékonysága függ a végrehajtás módjától és az intézményi kultúrától. A tiltás önmagában nem garantálja a biztonságot, ha nincs megfelelő prevenció és nevelési háttér (URL8).
- Jogi és formális eszközök: Bár a jogi eszközök megjelennek a válaszok között, nem kaptak központi szerepet. Emellett az iskolai házirend és

- a fegyelmi eljárások hatékonyságát is fontosnak tartották, azonban több résztvevő szerint ezek önmagukban nem elegendők.
- Két további megoldási javaslat is felmerült; három válaszadó az osztálylétszám csökkentését szorgalmazta, míg egy fő a tanárok rendszeres konfliktuskezelési és önvédelmi továbbképzését tartotta hatékonyknak. A NASUWT tanári szakszervezet felmérése szerint a tanárok 75%-a úgy véli, hogy a megnövekedett osztálylétszám negatívan hat a tanulók fejlődésére és viselkedésére (URL9). Az *Éltrevalók* egyik programja pedig kifejezetten önvédelmi képzést kínál tanároknak, amelynek célja az iskolai erőszakos helyzetek megelőzése és kezelése (URL10).

Személyes tapasztalatok az iskolai erőszakkal kapcsolatban

A pedagógusok személyes tapasztalataira vonatkozóan a kitöltők 17%-a (11 fő) egyértelműen igennel, míg 14%-a (9 fő) bizonytalan válasszal („talán”) reagált arra a kérdésre, hogy valaha félt-e diákjától. Ezen túlmenően 2% (1 fő) nem tudott válaszolni a kérdésre. Az erőszak vagy abúzus megtapasztalására vonatkozóan a válaszadók 38%-a (25 fő) adott igent, míg 11%-a (7 fő) bizonytalan volt („talán”).

Azok a pedagógusok, akik az előző kérdésre igennel (25 fő, 38%) vagy bizonytalanul („talán”) (7 fő, 11%) válaszoltak, további személyes tapasztalatokat osztottak meg. E szerint négy pedagógust ért fizikai bántalmazás, 27 főt verbális, hat fő pszichés bántalmazás áldozata volt, 1 fő cyberbullyingot tapasztalt. Egy válaszadó egy specifikus, humoros jellegű abúzusról számolt be. Az incidensek többsége tanórán (19 eset), szünetben (8 eset) vagy az iskola befejeztével (5 eset) történt.

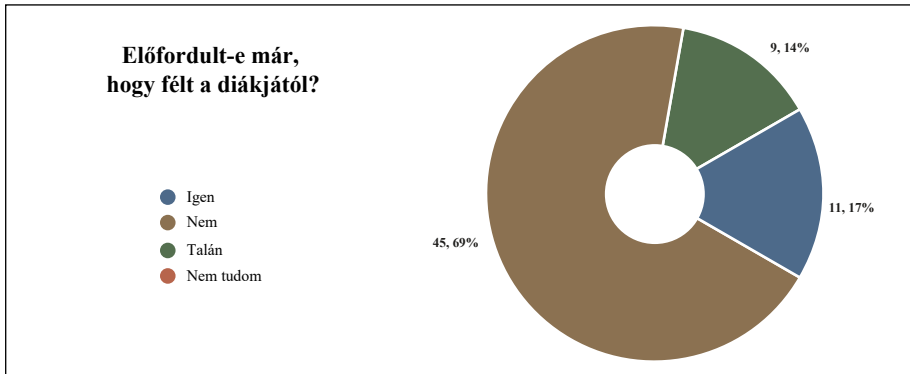
Az abúzust elkövető diákokkal kapcsolatban több tényezőt azonosítottak, amelyek összefüggésbe hozhatók a problémás viselkedéssel: mentális és pszichés zavarok (például frusztrációtűrési nehézségek), családi problémák (elhanyagoltság, szülői agresszió, válás, haláleset), társas nyomás (például trágár beszéd használata a menőség érdekében), nevelési hiányosságok (fegyelmezetlenség), valamint a pedagógusokkal szembeni általános társadalmi hozzáállás. A szakirodalom a zaklató viselkedés hátterében hasonló tényezőket azonosít (Buda et al., 2008).

Ezen tanulók teljesítménye és viselkedése széles spektrumot ölel fel a pedagógusok leírásai alapján. Néhány diák gyenge tanulmányi eredményeket mutat, melyeket gyakran lázadó és provokatív viselkedés kísér, ami jellemzően közepes vagy rossz osztályzatokhoz vezet. Viselkedésük labilis és kiszámíthatatlan lehet: egyesek agresszívak vagy tiszteletteljesek, míg mások passzívan

reagálnak. Más tanulók átlagos, közepes teljesítményt nyújtanak, viselkedésük általában nem kirívó. Vannak olyan diákok is, akik viselkedése inkább tiszteltes és normális, azonban iskolai teljesítményük változó, ingadozó eredmények jellemzik őket.

3. számú ábra

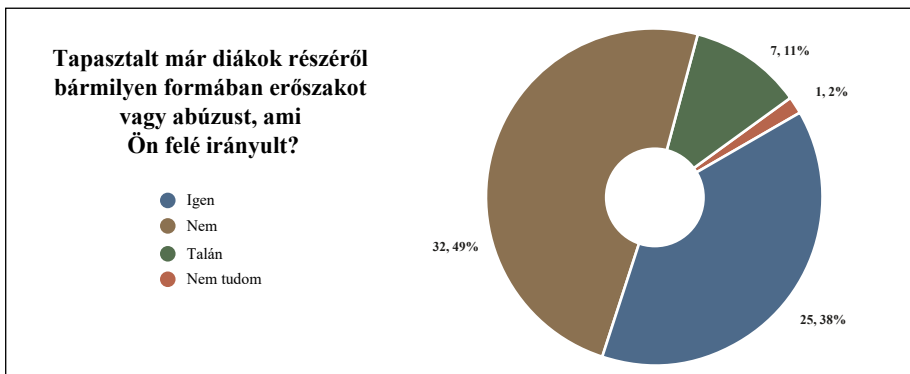
Félelem

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

4. számú ábra

Abúzus

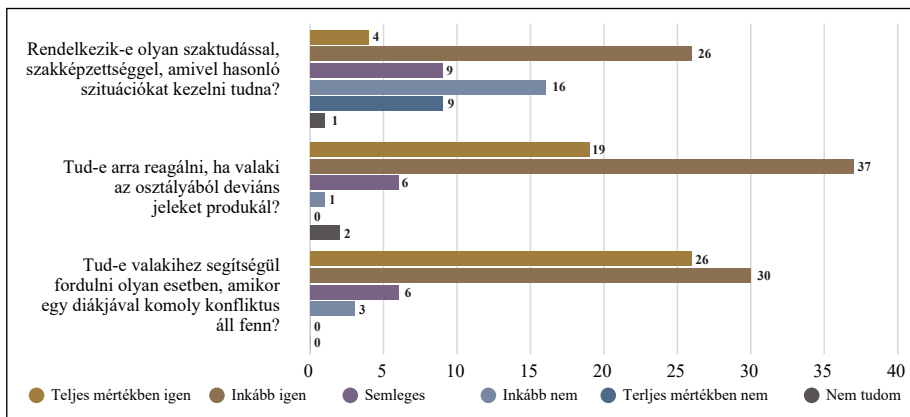
Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Az iskolai erőszakos események során a pedagógusok gyakran szembesülnek a feszültség, a düh és a tehetetlenség érzésével. Bár néhányan igyekeznek túllépni a kialakult helyzetben, az esetek hosszú távú pszichés hatásokkal járhatnak, mint például álmatlanság, vagy a szakmai motiváció csökkenése.

Az ilyen helyzetek kezelésére általában több lépést tesznek: először közvetlen beszélgetést folytatnak a diákkal a helyzet tisztázása érdekében, ezt követően, ha szükséges, értesítik az osztályfőnököt és az iskolavezetőséget, valamint adott esetben a szülőket is bevonják konzultációra. A pedagógusok támogatottságát az iskolai vezetőség részéről egy 1-től 5-ig terjedő skálán mértük: 12 fő maximális (5), 7 fő (4), 8 fő (3), 2 fő (2), 3 fő pedig (1) értékelést adott. Az eset súlyosságától függően írásos jelentéseket készítenek, és szükség esetén szakmai konzultációkat folytatnak például iskolapszichológussal vagy fejlesztőpedagógussal. Jelentős problémák esetén fegyelmi eljárás kezdeményezése is megtörténik.

5. számú ábra

Felkészültség kérdései

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A válaszadók ezt követően részletesebben nyilatkoztak saját felkészültségükről és annak megítéléséről. A megkérdezettek többsége (56 fő) úgy nyilatkozott, hogy képes segítséget kérni diákjával fennálló konfliktus esetén, ebből 26 fő teljes mértékben biztos ebben. Mindössze három fő jelezte, hogy inkább nem, míg senki sem válaszolt teljes mértékben nemmel vagy nem tudommal. A tanárok elmondása szerint az iskolai problémák megoldása során többféle szereplőre támaszkodnak, többek között az iskola vezetésére, az osztályfőnökre, szociális segítőkre, pszichológusokra és kollégáikra.

A válaszadók 56 fővel szintén nagy arányban jelezték, hogy képesek reagálni, amennyiben egy diák deviáns viselkedést tanúsít az osztályban, ebből 19 fő teljes mértékben biztos ebben. Csak egy fő válaszolta, hogy inkább nem, míg két fő nem tudta megítélni a kérdést. A válaszok összessége alapján a pedagógusok különböző módszereket alkalmaznak a deviáns viselkedés kezelésére,

melyek között a személyes elbeszélgetés a leggyakoribb, de előfordul külső személy bevonása is, például szülő, más kolléga, osztályfőnök vagy szakember.

A szakmai felkészültség megítélése tekintetében a válaszadók megosztottak: négy fő érzi magát teljes mértékben felkészültnek, 26 fő inkább igenlő választ adott, míg 25 fő inkább nem vagy egyáltalán nem érzi magát felkészültnek, és kilenc fő semleges állásponton volt.

Bűnmegelőzés az iskolában

A bűnmegelőzés témakörében érkeztek a legmegosztóbb arányok, valamint a leginkább egyedi válaszok. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a megszólított pedagógusok kinek ítélik a bűnmegelőzés feladatát. Hat előre meghatározott válaszlehetőséget kínáltunk fel: a) rendőrség, b) rendőrség keretein belül iskolaőrség, c) pedagógus, d) az iskolában dolgozó egyéb személyzet, e) nem kívánok válaszolni, f) nem tudom. Az összesen 65 válaszból 49 fő választotta az előre megadott opciókat, míg 16 fő sajátos, egyedi választ adott.

A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy a pedagógusok többsége a bűnmegelőzést összetett, interdiszciplináris feladatként értelmezi, amely többféle megközelítést és különböző szereplők bevonását igényli. A válaszok alapján a legjelentősebb vélemények a rendőrség és az iskolaőrség szerepét tették a prevenciós tevékenység középpontjában. Az összesített adatok alapján a válaszadók közül a legtöbben, 18 fő, a rendőrségre bíznák a bűnmegelőzés feladatát, míg 15 fő az iskolaőröket tartja erre alkalmasnak, akik a rendőrség szervezetén belül működnek. Az oktatók szerepét tíz válaszadó emelte ki. Bár kevesen gondolják, hogy kizárólag a pedagógusok feladata lenne a bűnmegelőzés, több válasz utal arra, hogy a tanárok fontos szereplők lehetnek, különösen a rendfenntartó erőkkel való együttműködés keretében. Konkrét példaként említették azt a modellt, ahol az osztályfőnökök rendőrökkel kollaborálva interaktív napokat szerveznek a diákoknak. Három válaszadó említette az iskolai személyzetet, azonban pontos behatárolás (például biztonsági szolgálat, adminisztratív személyzet, portás) nem hangzott el. Mások az iskolai szociális segítők és az állami döntéshozókat is bevonták a felelősségi körbe, kiemelve az utóbbiak szerepét a jogszabályi háttér megteremtésében. Egyes vélemények hangsúlyozták, hogy a tanárok önmagukban nem képesek megoldani a bűnmegelőzést, ezért a rendőrségi jelenlét szükségszerű lehet, különösen a súlyos esetekben. Ugyanakkor többen kritikusak voltak a rendőrségi jelenlét túlzott kiterjesztésével szemben, mondván, hogy a rendőrség beavatkozása abszurdnak tűnhet egy oktatási intézményben, bár bizonyos iskolákban szükséges lehet. Továbbá többen rámutattak arra, hogy fiatal, hiteles külső szakemberek – például

szociális segítők vagy pszichológusok – hatékonyabbak lehetnek a bűnmegelőzésben, mivel a diákok könnyebben elfogadják őket. Összességében megállapítható, hogy az iskolai bűnmegelőzést nem lehet egyetlen szereplőre bízni. A legtöbb válaszadó szerint a rendőrök és az iskolaőrök kulcsszerepet játszanak, de elengedhetetlen a pedagógusok és más szakemberek együttműködése is. Az interdiszciplináris megközelítés, a külső szakemberek bevonása és a társadalmi felelősségvállalás mind nélkülözhetetlen elemei egy hatékony bűnmegelőzési rendszernek.

Az iskolaőröket elsődleges közbelépőként megjelölő válaszadók véleményei az iskolaőrök szerepéről meglehetősen megosztottak.

- **Hasznosság és szükségesség:** A válaszadók 36,9%-a (31 fő) hasznosnak és szükségesnek tartja az iskolaőrök jelenlétét, különösen a problémásabb térségekben vagy iskolákban. Többen kiemelték, hogy az iskolaőrök nemcsak bántalmazási esetekben, hanem más helyzetekben, például pánikbetegség esetén is segítséget nyújthatnak, és általánosságban pozitív hatással vannak az iskolai környezetre.
- **Tapasztalat hiánya:** Számos válaszadó, 35,7%-uk (30 fő), jelezte, hogy nincs tapasztalata az iskolaőrökkel kapcsolatban, mivel iskolájukban nem alkalmaznak ilyen személyt.
- **Kritikus vélemények:** A válaszadók 22,6%-a (19 fő) szerint az iskolaőrök jelenléte felesleges vagy rosszul sikerült kezdeményezés, amely csak megerősíti az iskola problémáit. Véleményük szerint ez elriaszthatja a jó magaviseletű diákokat és szüleiket az iskolai jelentkezéstől. Többen úgy vélik, hogy az iskolaőrök nem képesek megoldani a valódi problémákat, vagy jelenlétük egyszerűen nem szükséges.
- **Személyiség és kapcsolat:** Több kritika utalt arra, hogy az iskolaőrök hatékonysága nagymértékben függ egyéni személyiségüktől és a diákokkal való kapcsolatuktól. Pozitív tapasztalatok akkor születnek, ha az iskolaőr hiteles, intelligens és megfelelően kezeli a helyzeteket. Ugyanakkor néhányan kifogásolták, hogy az iskolaőrök túlzott barátkozása a diákokkal csökkentheti szakmai hatékonyságukat.
- **Intézményenkénti eltérések:** Páran (4,8%, 4 fő) hangsúlyozták, hogy az iskolaőrök szükségessége intézményenként változó. Egyes iskolákban nélkülözhetetlenek lehetnek, míg máshol nincs rájuk szükség. Az iskolaőrök hatékonysága és szerepe tehát nagymértékben függ az adott iskola környezetétől és a diákok összetételétől.

Az előző kérdéskörök és válaszok alapján felmerült, hogy a tanároknak is szerepet kell vállalniuk a bűnmegelőzésben, ugyanakkor többen alulképzettnek érzik

magukat ezen a területen. Ennek kapcsán vizsgáltam, hogy mennyire lennének nyitottak a pedagógusok a bűnmegelőzéssel és az iskolai agresszió kezelésével kapcsolatos képzéseken való részvételre, akár a rendőrséggel való együttműködés keretein belül. Az eredmények szerint 38 pedagógus, azaz a válaszadók 58,5%-a igennel válaszolt, míg 18 fő (27,7%) bizonytalan („talán”) volt a részvételt illetően. Csupán négy fő adott nemleges választ, és két fő tartózkodott a véleménynyilvánítástól. Két válaszadó külön aggodalmát fejezte ki a tanárok túlterheltsége miatt, míg egy fő kifejezetten azt javasolta, hogy a képzési lehetőséget csak azoknak a pedagógusoknak kínálják fel, akik erre külön igényt tartanak, ezáltal mentesítve a teljes pedagógus társadalmat a további terhektől.

Javaslatok a pedagógusok részéről

A kérdőív kitöltői a végén lehetőséget kaptak arra, hogy szabadon fogalmazzák meg javaslataikat és további gondolataikat az iskolai erőszak megelőzésével és kezelésével kapcsolatban.

A beérkezett válaszok alapján a legkiemelkedőbb téma a pedagógusok támogatásának szükségessége volt. A válaszadók hangsúlyozták, hogy a tanároknak hatékonyabb konfliktuskezelési eszközökre van szükségük, továbbá elengedhetetlen a jogi védelem megerősítése ahhoz, hogy eredményesen tudják megelőzni és kezelni az erőszakos helyzeteket.

Emellett számosan rámutattak arra, hogy a diákok viselkedése szoros összefüggésben áll a családi háttérrel és a társadalmi környezettel, ezért a társadalmi nevelés és a szülőkkel való szoros együttműködés elengedhetetlen a problémák hatékony kezelése érdekében.

A válaszadók között többen kiemelték a pszichológusok, szociális segítők és konfliktuskezelési tréningek bevonásának fontosságát, amelyek jelentősen javíthatnák a prevenciós folyamatokat.

Egyes pedagógusok úgy vélték, hogy kisebb létszámú osztályokban hatékonyabb lehetne a tanítás és a konfliktuskezelés, ami elősegíthetné az erőszakos helyzetek megelőzését. Ugyanakkor sokan hangsúlyozták az iskolai szabályok egyértelmű betartásának fontosságát, és azt, hogy az erőszakos tanulókat szigorúbb következményekkel kellene szembesíteni. Ehhez azonban szükség lenne egy aktívabb, tevőlegesebb szankciórendszer bevezetésére.

Végül többen megfogalmazták, hogy a pedagógusképzés során nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a pszichológiai felkészítésre és a folyamatos szakmai fejlődésre, hogy a tanárok hatékonyabban tudják kezelni a különböző konfliktusokat és kihívásokat.

Következtetések és javaslatok

A feldolgozott szakirodalmi források és a pedagógusok által kitöltött kérdőívek elemzése alapján kialakítottam saját értelmezésemet, amelynek mentén az alábbi következtetésekre jutottam.

Az iskolai agresszió megelőzése és kezelése hatékonyabb, ha interdiszciplináris megközelítést alkalmazunk, amelyben a rendőrök, iskolaőrök, pedagógusok és pszichológusok közösen dolgoznak. Ez az együttműködés lehetővé teszi, hogy komplex helyzeteket – például egy veszélyes diák viselkedését – különböző szakmai szemszögekből közelítsenek meg, és olyan átfogó megoldásokat találjanak, amelyek hosszú távon fenntarthatók.

A biztonságos iskolai környezet megteremtésében kiemelkedő szerepe van a megelőzésnek. A megfelelő képzési programok és támogatás elősegíthetik a konfliktusok elkerülését. A pedagógusok számára szervezett konfliktuskezelési képzések segítenek felismerni és kezelni a problémás helyzeteket még azelőtt, hogy azok súlyosabbá válnának. Hasonlóképpen, ha egy diák szorongásos tüneteket mutat, az iskolapszichológus közreműködése megelőzheti, hogy a probléma agresszív vagy önkárosító viselkedésbe torkolljon.

Egy a diákok viselkedésére reagáló szankciórendszer bevezetése hozzájárulhat az iskolai fegyelmezés átláthatóságához és következetességéhez, ami csökkentheti a konfliktusokat és erősítheti a rend fenntartását. Például egy diák rendszeres agresszív viselkedése esetén egy jól meghatározott szankciórendszer – mint a figyelmeztetések, közösségi munka vagy ideiglenes felfüggesztés – egyértelmű következményeket biztosítana, amelyek mind a diák, mind a szülők számára világosak. Ez segít elkerülni az ad hoc döntéseket, amelyek gyakran igazságtalannak tűnhetnek, és növelhetik a diákok közötti feszültséget.

Az osztálylétszám csökkentése szintén hozzájárulhat a jobb tanár-diák kapcsolatok kialakításához, mivel kisebb osztályokban a pedagógusok több figyelmet tudnak fordítani az egyéni szükségletekre és viselkedési problémákra. Emellett a pozitív viselkedés ösztönzésére irányuló programok, mint például a PBIS (Positive Behavioral Interventions and Supports) (URL11), jutalmazták a helyes magatartást, ami hosszú távon csökkenti a problémás viselkedést és egészségesebb iskolai légkört teremt.

Az iskolai biztonság fenntartása nem egyszeri feladat, hanem folyamatos, összehangolt együttműködést igényel. A pedagógusoknak, szülőknek és szakembereknek rendszeresen együtt kell dolgozniuk a protokollok felülvizsgálatában, frissítésében és alkalmazásában. Például egy rendszeres közösségi fórum, ahol az iskolai biztonságról és fejlesztési lehetőségekről tárgyalnak, erősítheti a közös elköteleződést. Ezek a fejlesztések hosszú távú beruházásokat igényelnek

mind technológiai, mind személyi oldalról, amelyhez elengedhetetlen a megfelelő finanszírozás és politikai támogatás. Pénzügyi forrásokra van szükség például kamerarendszerek telepítésére, biztonsági kapuk beszerelésére, valamint a pedagógusok és iskolaőrök képzésére. Amennyiben a politikai döntéshozók nem biztosítanak elegendő támogatást, a biztonsági intézkedések hatékonysága és fenntarthatósága veszélybe kerülhet.

A rendőrség az iskolák körüli járőrözés és rendezvények biztosítása mellett rendszeres preventív oktatást is tarthatna. Az iskolaőrök nemcsak a rend fenntartásáért felelősek, hanem fontos szerepet játszanak a megelőzésben is, például azért, hogy folyamatosan figyelik az iskolai közösségekben kialakuló konfliktusokat. Amennyiben egy diákok közötti konfliktus hevesebbé válik, az iskolaőrök gyorsan közbeléphetnek az eset eldurvulásának megakadályozására, ehhez azonban elengedhetetlen a megfelelő képzés és szakértelem. Emellett célszerű lenne a rendőrség által működtetett programok megerősítése és kiterjesztése, hogy még több iskolában, még nagyobb számban elérhetőek legyenek a diákok és pedagógusok számára.

A tanárok felelőssége, hogy figyeljék a diákok közötti dinamikákat, felismerjék a zaklatás vagy agresszió jeleit, és időben jelezzék ezeket az iskolavezetés és a pszichológus felé. Például, ha egy pedagógus észleli, hogy egy diák rendszeresen zaklatja társait, közösen dolgozhatnak ki megoldást az érintett szakemberekkel.

A pszichológusok aktív közreműködése kulcsfontosságú a mentális problémák és az iskolai agresszió kezelésében. Ha egy diák viselkedése hirtelen megváltozik, a pszichológus segíthet az okok feltárásában és terápiás programot nyújthat, amely kiterjedhet a pedagógusok mentális egészségének támogatására is. Jelentős gondot okoz azonban, hogy az iskolapszichológusok száma országosan alacsony, így sok intézményben egyáltalán nem, vagy csak részmunkaidőben érhető el szakember, ami komoly akadály a hatékony megelőzésnek és beavatkozásnak.

A szülők szerepe abban áll, hogy otthon is támogassák gyermekük helyes viselkedését, figyeljenek a jelekre, és együttműködjenek az iskolával a problémák kezelésében. Amennyiben egy szülő észleli, hogy gyermeke zárkózottabbá válik, érdemes konzultálnia a pedagógusokkal a megfelelő megoldás érdekében.

Az iskolaigazgatók és vezetők felelősek a rend fenntartásáért, a biztonsági rendszerek telepítéséért és a protokollok kidolgozásáért. Például egy iskolaigazgató – a biztonság érdekében – rendszeres találkozókát szervezve szorosabb együttműködést alakíthat ki a helyi rendőrséggel. Mindezek a szereplők közösen, aktív cselekvéssel és folyamatos jelenléttel képesek megakadályozni a problémák elmélyülését, és biztosítani a diákok biztonságát.

A fenti adatok azt mutatják, hogy a pedagógusok reakciói rendkívüli eseményekre – például iskolai erőszakra vagy más traumatikus hírekre – jelentős szórást mutatnak. A legtöbb esetben nem történt külön intézkedés, míg mások aktívan reflektáltak, beszélgetést kezdeményeztek, vagy preventív lépéseket tettek. Ez a heterogenitás arra utal, hogy az intézményi szintű protokollok hiánya komoly kihívást jelent a pedagógusok számára, akik gyakran egyéni megérzéseikre és lehetőségeikre hagyatkozva próbálnak reagálni. Ennek része lehet egy intézményi protokoll kidolgozása, amely iránymutatást ad a pedagógusoknak a krízishelyzetek feldolgozására, a diákokkal való kommunikációra, valamint a saját mentális egészségük védelmére.

Végül soron a szilárd iskolai környezet kialakítása nem csupán technikai eszközök és rendszerek kérdése, hanem a közösség aktív részvételének és folyamatos elkötelezettségének eredménye. A pedagógusok, szülők, rendőrség, iskolaőrök és szakemberek összehangolt munkája nélkülözhetetlen ahhoz, hogy hatékonyan kezeljük a kihívásokat és megelőzzük a konfliktusokat. Csak közös erőfeszítéssel, folyamatos tanulással és adaptációval érhetjük el, hogy az iskolai közösség valóban biztonságos, támogató és fejlődő környezet legyen minden diák, pedagógus és egyéb dolgozó számára.

Felhasznált irodalom

- Buda M., Kőszeghy, A., & Szirmai, E. (2008). Iskolai zaklatás – Az ismeretlen ismerős. *Educatio*, 2008(3), 373–386. <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00045/pdf/915.pdf>
- Clarke, A., Sorgenfrei, M., Mulcahy, J., Davie, P., Friedrich, C., & McBride, T. (2021). *Adolescent mental health A systematic review on the effectiveness of school-based interventions* (pp. 1–125). Early Intervention Foundation. <https://www.eif.org.uk/files/pdf/adolescent-mental-health-review-appendices.pdf>.
- Farkas Á., Rác, A., & Szabolcsi, J. (2018). Gyermekvédelem és az iskola. In *Az iskolai szociális munka alapjai* (pp. 62–76). PTE BTK TKI Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék. <https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/13333/4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Győrfiné Körtvélyesi, F. (2015). A tanári tevékenység, mint a tanár-diák konfliktusok forrása. *Educatio*, (3), 116-120. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/educatio/a-tanari-tevekenyseg-mint-a-tanar-diak-konfliktusok-forrasa#main-content>.
- Sági M., & Szemerszki, M. (2012). Hogyan hatnak a tanárok a diákok konfliktusmegoldási beállítódására? Bevezetés. *Új Pedagógiai Szemle*, (7-8), 1-26. <https://konszenzus.org/wp-content/uploads/AVR/letoltes/sagiszemerszki2.pdf>.
- Schvéd B. (2022). Pedagógus-továbbképzések az iskolai és online bántalmazásról. *Új Köznevelés*, 78(3), 39-41. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/pedagogus-tovabbkepzesek-az-iskolai-es-online-bantalmazasrol>.

- Stéger C. (2010). A pályakezdő tanárok bevezető támogatási rendszerével kapcsolatos uniós törekvésekről. *Pedagógusképzés*, 8(1), 37–56. <https://doi.org/10.37205/tel-hun.2010.1.04>.
- Szelezsánné Egyed D. (2016). A pedagógusok körében megjelenő stressz, pszichoterror és kiégés jelensége; preventív és kezelési lehetőségek a köznevelési intézményben. *Opus et Educatio*, 3(5), 590-603. <https://doi.org/10.3311/ope.134>

Alkalmazott jogszabályok

2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről
2012. évi C törvény a Büntető Törvénykönyvről

Online hivatkozások

- URL1: *Elkövetések száma az elkövetés helye szerint 2018. II. félévtől*. https://bsr.bm.hu/document/open?url=https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=%2fBS-RVIR%2fRegisztr%2c%a1lt+elk%2c%b6vet%2c%a9sek_ver20250603023257.xlsx&id=73
- URL2: *Nem történt túszejtés*. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/nem-tortent-tuszejtes>
- URL3: *Tanárát bántalmazta a tanuló az iskolában*. <https://ugyeszseg.hu/tanarat-bantalmazta-a-tanulo-az-iskolaban-a-gyor-moson-sopron-varmegyei-fougyeszseg-sajtokozlomenye/>
- URL4: *Brutálisan megverte a tanárnőjét egy szolnoki diák*. <https://24.hu/belfold/2024/04/26/kurvara-irritalo-vagy-megollek-brutalisan-megverte-a-tanarnojet-egy-szolnoki-diak/>
- URL5: *Regisztrált elkövetők, elkövetések*. https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0004.html
- URL6: *Közoktatás - A személyi szabadságjogok érvényesülése*. <https://www.oktbiztos.hu/ugyek/jelentes2001/kozoktat.html>
- URL7: *Iskolai veszélyek - Az oktatási jogok biztonságának vizsgálata*. https://www.oktbiztos.hu/ugyek/iskolai_agresszio_jelentes.pdf
- URL8: *Új tilalmak az iskolákban és a kollégiumokban! - Mit és hogyan korlátoz a szeptember 1-el hatályba lépett kormányrendelet?* <https://www.jogiforum.hu/cikk/2024/09/03/uj-tilalmak-az-iskolakban-es-kollegiumokban-mit-es-hogyan-korlatoz-a-szeptember-1-jen-hatalyba-lett-kormanyrendelet/>
- URL9: *A magas osztálylétszám hátráltatja a tanulók fejlődését. A tanárok maximalizálást sürgetnek*. <https://angliaikisokos.com/a-magas-osztalyletszam-hatraltatja-a-tanulok-fejlodeset-a-tanarok-maximalizalast-surgetnek/>
- URL10: *Jelentkezés pedagógus továbbképzésre*. <https://www.eletrevalokprogramja.hu/jelentkezes-pedagogus-tovabbkepzesre/>
- URL11: *Center on PBIS. (2019). PBIS*. <https://www.pbis.org/>

Mellékletek

1. számú melléklet: Kérdőív pedagógusokkal

Kérdések:

- 1) Győrben tanít? – Válaszlehetőségek: Igen, Nem.
- 2) Neme? – Válaszlehetőségek: Férfi, Nő, Nem kívánom megosztani.
- 3) Életkora? – Válaszlehetőségek: 30 év alatti, 30–40 év közötti, 40–50 év közötti, 50–60 év közötti, 60 év fölötti, Nem kívánom megosztani.
- 4) Kérem számmal határozza meg hány éve tanít? – Nyitott kérdés.
- 5) Milyen típusú iskolában tanít? – Válaszlehetőségek: Általános iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Szakiskola, Alapfokú művészeti iskola, Készségfejlesztő iskola, Felsőoktatási intézmény (egyetem, főiskola), Nem kívánok válaszolni.
- 6) Milyen az iskola jellege, ahol tanít? – Válaszlehetőségek: Állami, Egyházi, Magán vagy alapítványi, Nemzetiségi önkormányzati, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 7) Hallott-e a Győri Szakképzési Centrum Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Technikum és Kollégiumban 2019. december 05-én történt késelésről, ahol egy diák volt az elkövető és egy pedagógus volt a sértett? – Válaszlehetőségek: Igen, Nem.
- 8) Írja le röviden, hogy honnan hallott erről az esetről! – Nyitott kérdés.
- 9) Írja le röviden, hogy milyen érzéseket váltott ki Önből mint pedagógusból az eset! – Nyitott kérdés.
- 10) Írja le röviden, hogy tett-e bármit az eset megtudása után, hogy hasonló helyzetet elkerüljön! – Nyitott kérdés.
- 11) Mennyire érzi magát felkészületlennek egy ilyen helyzethez? – Válaszlehetőségek: 1 (Nem érzem magam felkészülve.), 2, 3, 4, 5 (Felkészülve érzem magam.).
- 12) Milyen jogi vagy egyéb eszköz van a kezében, hogy egy ilyen helyzetet megelőzhessen vagy kezeljen? – Nyitott kérdés.
- 13) Mit lát, mi lenne a leghatékonyabb módszer egy ilyen eset megelőzésére, kezelésére? – Nyitott kérdés.
- 14) Mire lenne szüksége, hogy az ilyen jellegű erőszakot megtudja előzni, kezelni? – Nyitott kérdés.
- 15) Hogyan képzelné el az ilyen ügyek megelőzését, kezelését? – Nyitott kérdés.
- 16) Előfordult-e már, hogy félt a diákjától? – Válaszlehetőségek: Igen, Nem, Talán, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 17) Tapasztalt már diákok részéről bármilyen formában erőszakot vagy abúzust, ami Ön felé irányult? – Válaszlehetőségek: Igen, Nem, Talán, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 18) Amennyiben az előző kérdésre igennel vagy talánnal válaszolt, kérem határolja be, milyen típusú erőszakkal, abúzzsal találkozott? – Válaszlehetőségek: Fizikai, Verbális, Pszichológiai, Cyberbullying, Egyéb.

- 19) Milyen körülmények között történt az erőszakos eset, az abúzus? – Válaszlehetőségek: Tanórán, Szünetben, Iskola után, Nem tudom/Nem emlékszem, Nem kívánok válaszolni, Egyéb.
- 20) Milyen okokat látott az erőszakos, abúzív viselkedés hátterében? – Nyitott kérdés.
- 21) Milyen volt az érintett diák(ok) általános viselkedése és tanulmányi teljesítménye? – Nyitott kérdés.
- 22) Milyen hatással voltak ezek az esetek az Ön mentális és érzelmi állapotára? – Nyitott kérdés.
- 23) Milyen lépéseket tett az ilyen esetek után? – Nyitott kérdés.
- 24) Mennyire érzi támogatottnak magát az iskolai vezetőség részéről az ilyen esetek kezelésekor? – Válaszlehetőségek: 1 (Nem érzi magát támogatottnak.), 2, 3, 4, 5 (Teljesen támogatottnak érzi magát.).
- 25) Tud-e valakihez segítségül fordulni olyan esetben, amikor egy diákjával komoly konfliktus áll fenn? – Válaszlehetőségek: Teljes mértékben igen, Inkább igen, Semleges, Inkább nem, Teljes mértékben nem, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 26) Amennyiben az előbbi kérdésre pozitív választ adott, kérem írja le kihez fordul segítségül! – Nyitott kérdés.
- 27) Tud-e arra reagálni, ha valaki az osztályából deviáns jeleket produkál? – Válaszlehetőségek: Teljes mértékben igen, Inkább igen, Semleges, Inkább nem, Teljes mértékben nem, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 28) Amennyiben az előbbi kérdésre pozitív választ adott, kérem írja le hogyan reagál a deviáns magatartásokra. – Nyitott kérdés.
- 29) Rendelkezik-e olyan szaktudással, szakképzettséggel, amivel hasonló szituációkat kezelni tudna? – Válaszlehetőségek: Teljes mértékben igen, Inkább igen, Semleges, Inkább nem, Teljes mértékben nem, Nem tudom, Nem kívánok válaszolni.
- 30) Ön szerint kinek kell végeznie a bűnmegelőzést az iskolákban? – Válaszlehetőségek: Rendőröknek, Rendőrség keretein belül az iskolaörnek, Pedagógusoknak, Iskolában dolgozó egyéb személyzetnek, Nem kívánok válaszolni, Egyéb.
- 31) Mi a véleménye az iskolaőrök jelenlétéről és munkájáról az iskolában? – Nyitott kérdés.
- 32) Lát-e abban rációt, hogy a tanárok a bűnmegelőzéssel és ilyen fajta agresszió kezelésével kapcsolatos képzésen vegyenek részt, akár a rendőrséggel való együttműködés keretein belül? – Válaszlehetőségek: Igen, Nem, Talán, Nem kívánok válaszolni, Egyéb.
- 33) Van-e javaslata arra vonatkozóan, hogyan lehetne jobban kezelni az iskolai erőszakot, különösen a pedagógusokkal szembeni erőszakot? – Nyitott kérdés.
- 34) Van-e valami, amit még szeretne hozzáfűzni a témához, amit fontosnak tart megosztani? – Nyitott kérdés.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Priski Zs. (2026). Az iskolai erőszak és kezelési lehetőségei a pedagógusok tapasztalatai alapján. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1287–1311. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJA.2026.v74.i5.pp1287-1311>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem jelentett pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Priski Zsanett, aki a priski.zsanett@stud.uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Rendőrségi lelki támogatás és erkölcsi reziliencia Egy ökumenikus állományvédelmi pilotmodell jogi, szervezeti és módszertani feltételei

Police Spiritual Support and Moral Resilience: Legal, Organisational and Methodological Conditions of an Ecumenical Personnel-Protection Pilot Model

Szabó Csaba

Dr., PhD, főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens,
rendőr alezredes
Belügyminisztérium;
Belügyi Szemle szerkesztősége
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
csaba.szabo3@bm.gov.hu

Udvardi-Zsoldos Péter

beszerzési referens, joghallgató
Belügyminisztérium,
Közigazgatási Államtitkárság,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Jog- és Államtudományi Kar
peter.udvardi-zsoldos@bm.gov.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a rendőrségi lelki és lelkipásztori támogatás milyen jogi, szervezeti, adatvédelmi, felekezeti és állományvédelmi feltételek mellett illeszthető be a magyar rendőrség humánpolitikai és pszichológiai támogató rendszerébe. A vizsgálat a rendőrségi lelki támogatást nem felekezeti versengésként vagy térítő jellegű működésként értelmezi, hanem annak feltárására törekszik, hogy az önkéntes, ökumenikus és bizalmi kísérés miként nyújthat segítséget azon szolgálati, erkölcsi, lelki és élethelyzeti terhelések feldolgozásában, amelyekkel a belügyi állomány tagjai hivatásuk gyakorlása során szembesülnek. A tanulmány azt is vizsgálja, hogy ez a bizalmi kísérés miként illeszthető a rendőrségi szervezet alapjogi, semlegeségi és szolgálatszervezési követelményeihez, valamint miként értelmezhető az Alaptörvény R) cikk (4) bekezdésében foglalt kötelezettség teljesítésével összefüggésben.

Módszertan: Az elemzés dokumentumelemzésre, célzott nemzetközi összehasonlításra, hazai katolikus és református-protestáns intézményi előzmények

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2026. 03. 15. Átdolgozás: 2026. 04. 03.
Elfogadás: 2026. 04. 10.

vizsgálatára, valamint egy 2013-ban végzett, országos elérésű, nem reprezentatív kérdőíves adatfelvétel másodelemzésére épül (Szabó, 2019).

Megállapítások: A vizsgált források alapján a rendőrségi lelki támogatás nem a pszichológiai ellátás alternatívájaként, hanem önkéntes, bizalmi, ökumenikus, erkölcsi reziliencia és családtámogatási funkcióval rendelkező kiegészítő szolgáltatásként értelmezhető.

Érték: A tanulmány a rendőrségi lelki támogatást humánpolitikai, állományvédelmi és szervezeti reziliencia problémaként tárgyalja, és egy mérhető, három helyszínes, ökumenikus pilotprogram feltételeit azonosítja.

Kulcsszavak: rendőrség, ökumenikus lelki támogatás, erkölcsi reziliencia, állományvédelem

Abstract

Aim: The aim of the study is to examine the legal, organisational, data protection, interdenominational and personnel-welfare conditions under which spiritual and pastoral support within the police may be integrated into the human resources and psychological support system of the Hungarian Police. The study does not interpret police spiritual support as a form of denominational competition or proselytising activity, but rather seeks to explore how voluntary, ecumenical and confidential accompaniment may assist in processing the service-related, moral, spiritual and life-situation burdens encountered by members of the law enforcement and interior-sector personnel in the course of performing their duties. The study also examines how such confidential accompaniment may be aligned with the fundamental-rights, neutrality and service-organisation requirements of the police organisation, and how it may be understood in connection with the fulfilment of the obligation set out in Article R(4) of the Fundamental Law of Hungary.

Methodology: The analysis is based on document analysis, targeted comparison of international institutional models, examination of Catholic and Reformed-Protestant antecedents, and secondary interpretation of a national but non-representative questionnaire survey conducted in 2013 (Szabó, 2019).

Findings: Police spiritual support should not be understood as an alternative to psychological care, but as a voluntary, trust-based and ecumenical complementary service focused on moral resilience, meaning-making, grief support and family-related crisis assistance.

Value: The study frames police spiritual support as a personnel-protection and organisational-resilience issue and identifies the conditions of a measurable three-site ecumenical pilot programme.

Keywords: police, ecumenical spiritual support, moral resilience, personnel protection

Bevezetés

A rendőri hivatás az állami kényszer legitim alkalmazásának, a közrend védelmének és az állampolgári biztonság garantálásának egyik legösszetettebb formája. A szolgálat teljesítése nem csupán jogi, szakmai és fizikai felkészültséget igényel, hanem tartós lelki teherbírást, erkölcsi stabilitást és hivatásbeli önazonosságot is. A rendőr munkája során olyan élethelyzetekkel találkozhat, amelyekben az erőszak, az emberi szenvedés, a haláleset, a családi konfliktus, a korrupciós kísértés, a bajtársi lojalitás és a jogszerű intézkedés határhelyezetei egyszerre vannak jelen.

A magyar rendőrség állományvédelmi rendszerében a pszichológiai ellátás, az alkalmassági vizsgálati rendszer, a humánigazgatási eszköztár és a vezetői felelősség meghatározó jelentőségű. A szakirodalom szerint a rendvédelmi hivatásos állomány munkája fokozott pszichikai és fizikai megterheléssel jár, ezért az alkalmassági, stresszkezelési és egészségfejlesztési rendszereknek folyamatosan igazodniuk kell a szervezeti és személyi változásokhoz (Malét-Szabó & Takács-Fehér, 2021; Tánczos et al., 2021; Tegyei, 2025). A nemzetközi kutatások emellett arra is rámutatnak, hogy a rendőri mentális jóllétet nemcsak az operatív szolgálati terhelések, hanem a szervezeti stresszorok, a bizalmi kultúra, a segítségkéréssel kapcsolatos stigma és a titoktartásba vetett bizalom is érdemben alakítja (Jetelina et al., 2020; Purba & Demou, 2019; Queirós et al., 2020).

Felvethető ugyanakkor, hogy a rendőri hivatás egyes terhelései – különösen a gyász, a veszteség, a lelkiismereti konfliktus, a morális kimerülés, a családi krízis és a hivatástudat megingása – olyan dimenziókat is érintenek, amelyekben egy önkéntes, bizalmi, lelki és lelkipásztori támogatási forma kiegészítő szerepet tölthet be. A rendvédelmi gyász- és veszteségfeldolgozás hazai szakirodalma is jelzi, hogy a bajtársi veszteségek, az erőszakos halálesetek és a közösségi gyász a mentális támogatási spektrum szélesebb értelmezését indokolhatják (Zelena, 2024). A tanulmány nem egy országos rendőrségi lelkipásztori szervezet azonnali felállítását vizsgálja, hanem azt, hogy milyen tudományos, jogi, szervezeti, adatvédelmi, felekezeti és humánpolitikai feltételek mellett lenne kipróbálható egy pilot jellegű, önkéntesen igénybe vehető rendőrségi lelki támogatási modell. A vizsgált megoldás nem egyetlen felekezeti struktúra rendőrségi kiterjesztéseként értelmezendő, hanem olyan ökumenikus állományvédelmi pilotmodellként, amely katolikus, protestáns és más felekezeti

intézményi előzményekből is meríthet. A modell alapfeltétele az önkéntesség, a szervezeti semlegesség, a nem térítő működés, valamint a pszichológiai, humánpolitikai, fegyelmi és parancsnoki funkcióktól való világos elhatárolás. Intézményi szempontból a kérdés kettős természetű: rendőrségi, szolgálatsszervezési és állományvédelmi oldalról a Belügyminisztérium és az ORFK szerepe meghatározó, míg az egyházi, felekezeti és társadalmi kapcsolati koordináció a társadalmi kapcsolatokért és kultúráért felelős tárca bevonását is indokolhatja (Társadalmi Kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztérium, n. d.).

Elméleti kiindulópont és fogalmi elhatárolás

A tanulmányban lelki és lelkipásztori támogatás alatt olyan önkéntes, bizalmi alapú, nem klinikai és nem parancsnoki jellegű kísérő tevékenységet értünk, amely az érintett személy lelki, spirituális, erkölcsi, családi és hivatásértelmi kérdéseinek feldolgozását segítheti. Ez a támogatás nem pszichológiai ellátás, nem alkalmasságvizsgálat, nem terápia, nem humánpolitikai döntéshozatal és nem fegyelmi információs csatorna.

Az erkölcsi reziliencia ebben a szövegben azt a képességet jelöli, amelynek révén a rendőr a szolgálati döntések, veszteségélmények, morális dilemmák és szervezeti terhelések közepette is képes megőrizni hivatásbeli önazonosságát, normakövető magatartását és emberi kapcsolódóképességét. A morális sérülés katonai és veteránkutatásokban kialakult fogalma olyan tapasztalatokra utal, amelyekben az érintett személy saját mélyen vallott erkölcsi meggyőződésével ellentétes cselekményt követ el, elmulaszt valamit, vagy ilyen esemény tanújává válik (Litz et al., 2009). Rendőri környezetben e jelenség a compassion fatigue (együttérzésből eredő kifáradás), a PTSD (poszttraumás stressz-szindróma) és a szakmai elidegenedés összefüggésében is értelmezhető (Papazoglou & Chopko, 2017). A rendőrségi lelkészi és lelki támogató szerepek morális sérüléshez kapcsolódó jelentőségét a nemzetközi szakirodalom a spirituális, pszichoszociális és szervezeti támogatási dimenziók összekapcsolásában azonosítja (Phelps et al., 2023; Phoenix Australia & Atlas Institute for Veterans and Families, 2023).

A rendőri stressz és kiégés nem egyszeri eseményként, hanem tartós munkaszervezeti, személyes és szolgálati terhelések összehatásaként értelmezhető (Ambrusz et al., 2022). A kiégéskutatás klasszikus megközelítése az érzelmi kimerülés, a deperszonalizáció és a teljesítménycsökkenés összefüggésére mutat rá (Maslach et al., 2001). A rendőri munka esetében ehhez társul az erőszakkal, halálesetekkel, közvetlen emberi szenvedéssel és magas társadalmi elvárással való ismételt találkozás (Syed et al., 2020; Violanti, 2014).

A pszichológiai szolgálat a személyiség, a stressztűrés, a figyelmi és kognitív működés, a terhelhetőség, a krízisintervenció és a trauma kockázatának szakmai kezelésében elsődleges. A lelkipásztori és erkölcsi reziliencia támogatás ezzel szemben nem diagnosztizál és nem minősít; lehetséges szerepe a hivatásértelem, az erkölcsi önreflexió, a lelkiismereti tisztázás, a gyászfeldolgozás, a morális támasz, a családtámogatás és a közösségi kohézió területén ragadható meg (Szabó, 2014a).

1. számú táblázat

A pszichológiai és a lelkipásztori reziliencia támogatás funkcionális elhatárolása

Terület	Pszichológiai fókusz	Lelkipásztori/erkölcsi reziliencia kiegészítés
Alkalmasság és terhelhetőség	Személyiség, stressztűrés, figyelem, kockázatértékelés	Nem minősít, hanem a hivatásértelem és a lelki önreflexió erősítését támogatja
Kritikus szolgálati esemény	Krízisintervenció, trauma- és PTSD-kockázat, utánkövetés	Veszteségfeldolgozás, gyász, közösségi jelenlét, emlékező alkalmak
Erkölcsi dilemma	Döntési terhelés, konfliktuskezelés, viselkedési minták	Lelkiismereti tisztázás, morális támasz, normakövető magatartás megerősítése
Családi krízis	Kapcsolati stressz, kiégéskockázat, működési zavarok	Családtámogatás, kísérés, gyász- és élethelyzeti jelenlét

Forrás. A szerzők saját szerkesztése Maslach et al. (2001), Litz et al. (2009), Papazoglou & Chopko (2017), Syed et al. (2020), Zelena (2024), valamint a szerzők korábbi szakmai anyagának szintézise alapján.

Kutatási kérdés, módszertan és korlátok

A kutatási kérdés a következő: milyen feltételek mellett alakítható ki Magyarországon olyan ökumenikus rendőrségi lelki és lelkipásztori, erkölcsi reziliencia támogató rendszer, amely önkéntes, bizalmi alapú, a pszichológiai szolgálatot kiegészítő, szervezetenként kontrollált és mérhető módon működik?

A vizsgálat három elemzési feltevése épül. Elsőként feltételezi, hogy a rendőri hivatás sajátos szolgálati körülményei kiegészítő lelki és erkölcsi támogatási formák vizsgálatát indokolják. Másodikként azt feltételezi, hogy a nemzetközi és hazai intézményi példák több szervezeti logikát mutatnak, amelyekből magyar adaptációs tanulságok vonhatók le. Harmadikként azt vizsgálja, hogy az azonnali országos kiépítésnél arányosabb megoldás lehet-e egy 12 hónapos, három helyszínes, önkéntes és ökumenikus pilotprogram.

A tanulmány feltáró, döntően kvalitatív, vegyes jellegű módszertani megközelítést alkalmaz. A dokumentumelemzés a magyar rendőrségi, rendvédelmi, vallásszabadsági, alkalmassági, pszichológiai, táborigazgatási és börtönlelkészeti normákra,

valamint egyházi intézményi dokumentumokra irányul. A nemzetközi példák kiválasztása célzott, elméleti mintavétellel történt: a katonai ordináriatusi kiterjesztés, a külön rendőrségi megállapodás, a helyi vagy önkéntes lelkipásztori gyakorlat, a közép-európai relevancia és az ellenőrizhető forrás megléte voltak a fő szempontok.

A hazai katolikus és protestáns intézményi előzmények összevetése külön elemzési réteget képez. Ennek célja annak feltárása, hogy a tábori lelkészi, börtönlelkészi és lelkigondozói modellekből milyen szervezeti, felekezeti, képzési és igazgatási tanulságok vonhatók le egy rendőrségi ökumenikus pilotprogram számára. A 2013-ban végzett országos elérésű kérdőíves adatfelvétel másodelemzéseként jelenik meg. A 816 beérkezett kérdőívből 802 volt értékelhető, ami 1,75%-os részvételi arányt jelentett (Szabó, 2019). A minta nem valószínűségi és nem reprezentatív, ezért a tanulmány nem alkalmaz inferenciális statisztikai következtetést; az adatokat feltáró, bázismérési eredményként kezeli. A pilotprogram-tervezési réteg azt vizsgálja, hogy a modell milyen szereplőkkel, kompetenciahatárokkal, adatkezelési és titokvédelmi feltételekkel, képzési elemekkel és indikátorokkal próbálható ki.

Nemzetközi intézményi modellek

A nemzetközi példák alapján nem azonosítható egyetlen, minden országban egységes rendőrségi lelkipásztori modell. Ehelyett több intézményi logika figyelhető meg. Az első a katonai ordináriatus kiterjesztésére épülő forma. Horvátországban a Szentszék és Horvátország 1996-os megállapodása a fegyveres és rendőri erők katolikus híveinek lelkipásztori ellátására vonatkozott, és a katonai ordináriatus 1997-ben jött létre (Berljak, 1999). Szlovákiában a katonai ordináriatus rendőrségi kiterjesztését Író (2019) elemzi.

A második modell a külön állami-egyházi megállapodásos rendszer. Olaszországban a Polizia di Stato katolikus állományának lelkipásztori ellátását a belügyminiszter és az Olasz Katolikus Püspöki Konferencia elnöke között 1999-ben kötött megállapodás rögzíti (*Conferenza Episcopale Italiana & Ministero dell'Interno*, 1999). Ez a példa azért fontos, mert a civil rendőrségi működésre szabott megoldást mutat.

A harmadik modell a helyi, önkéntes vagy missziós jellegű forma. Az Egyesült Államokban a rendőrségi lelkipásztori gyakorlat helyi vagy szervezeti programként jelenik meg, amely krízisintervencióhoz, haláleseti értesítéshez, temetési támogatáshoz, közösségi kapcsolatokhoz és az állomány jóllétéhez kapcsolódhat (Braswell et al., 2016). Dél-Korea esetében az egyházi hírforrások rendőrségi

kápolnákat és munkahelyi missziós állomásokat mutatnak be, ezért e példa elsősorban illusztratív (Agenzia Fides, 2003; UCA News, 2007). A magyar viszonyok szempontjából különösen fontos a lengyel példa, ahol a rendőrségi lelkipásztori szolgálat intézményesült, szervezetileg látható és több felekezeti csatornához kapcsolódó formában működik. A lengyel rendőrség hivatalos tájékoztatása szerint a római katolikus rendőrségi lelkipásztorkodás alapja a rendőrfőkapitány és a püspöki delegált közötti 2007. október 19-i megállapodás (Policja, n. d.). A modell nem mechanikusan átveendő, de jól mutatja a felelőségi rend és intézményi beágyazás jelentőségét.

2. számú táblázat

Nemzetközi rendőrségi lelkipásztori modellek tipológiája

Modelltípus	Példák	Fő sajátosság	Magyar tanulság
Katonai ordináriátus kiterjesztése	Horvátország, Szlovákia	Meglévő egyházi-jogi struktúra rendvédelmi kiterjesztése	Közép- vagy hosszabb távú opció, magasabb személyi és költségvetési igényrel
Külön állami-egyházi megállapodás	Olasz állami rendőrségi modell	Rendőrségi sajátosságokra szabott megállapodásos forma	Önálló rendőrségi modellalkotást indokolhat
Helyi, önkéntes vagy missziós modell	Egyesült Államok, Dél-Korea	Krizisjelenlét, családtámogatás, közösségi jelenlét	Pilot- és szolgáltatáslogika mentén adaptálható
Intézményesített rendőrségi lelkipásztori rendszer	Lengyelország	Országos koordináció, rendőrségi kapellánok, több felekezeti csatorna	A világos felelőségi rend és beágyazás fontos mintát ad

Forrás. A szerzők saját szerkesztése Berljak (1999), Író (2019), Cappellani Polizia di Stato (2019), Conferenza Episcopale Italiana és Ministero dell’Interno (1999), Braswell et al. (2016), Agenzia Fides (2003), UCA News (2007) és Policja (n. d.) alapján.

Hazai jogi és intézményi kiindulópontok

A rendőrségi lelki és lelkipásztori támogatás hazai megítélésében egyszerre kell figyelembe venni a vallásszabadságot, az állami és rendőrségi semlegességet, a szolgálati rendet, a titokvédelmet, az adatkezelést és az állományvédelmi célokat. A lelkiismereti és vallásszabadság védelme nem jelenti azt, hogy a rendőrségen belül bármilyen vallási jelenlét automatikusan intézményesíthető lenne; ugyanakkor azt sem indokolja, hogy az állomány önkéntes lelki vagy vallási igényeit az intézmény teljesen figyelmen kívül hagyja (Szabó, 2014b). Egy rendőrségi pilotprogram jogi alapja elsődlegesen nem új törvényi intézmény létrehozása, hanem egy belügyminisztériumi és ORFK szintű szakmai jóváhagyás, belső végrehajtási rend és egyházi partnerekkel kötött együttműködési

megállapodás lehetne. A megállapodásnak tartalmaznia kellene a pilot célját, időtartamát, helyszíneit, a közreműködők hozzáférési feltételeit, az önkéntesség garanciáit, a pszichológiai szolgálattal való kapcsolódást, az adatkezelési és titoktartási szabályokat, valamint az értékelés módját.

A hazai rendvédelmi környezetben releváns analógia a Börtönlelkészi Szolgálat. Ez elsősorban fogvatartotti lelkipásztori ellátáshoz kapcsolódik, ezért nem azonos a rendőrségi állomány önkéntes támogatásával, mégis mutatja, hogy zárt és biztonsági követelményekkel működő állami intézményben is létrehozható szabályozott lelkipásztori együttműködés. A tábori lelkészi szolgálat szabályozása további intézményi mintát ad az állami-egyházi együttműködés szervezeti kereteihez. Az adatkezelési rend különösen érzékeny pont. A pilot szabályait a GDPR és az Info tv. alapelveivel – célhoz kötöttség, adattakarékosság, átláthatóság, bizalmasság – összhangban kell kialakítani. A beszélgetések tartalma főszabályként nem rögzíthető személyes azonosításra alkalmas módon; monitoring céljára csak aggregált és anonimizált adatok, például a megkeresések száma, típusa, helyszíne és az átirányítás ténye kezelhetők. A pilot monitoringrendszere nem irányulhat egyéni mentális, lelki vagy vallási profilalkotásra, kizárólag a szolgáltatás működőképességét, az igénybevételi mintázatokat és az átirányítási mechanizmusokat mérheti. A pilotprogram működési rendje nem hozhat létre esetszintű információáramlást a lelkipásztori beszélgetések tartalma és a rendőrségi vezetői vagy humánigazgatási döntéshozatal között. Külön kell választani a szentségi gyónást, a nem szentségi jellegű bizalmi lelki beszélgetést és a szolgálati vagy egészségügyi kockázatot jelző helyzeteket. A katolikus gyónási titok abszolút egyházi jogi védelmet élvez, a református és más protestáns lelkigondozói titoktartás pedig eltérő belső egyházi háttérből eredő, de rendőrségi szempontból szintén kezelendő bizalmi garancia. A határhelyzetek – például közvetlen ön- vagy közveszély, súlyos egészségügyi krízis vagy azonnali szolgálatbiztonsági kockázat – kezelésére rövid, gyakorlati átirányítási protokoll szükséges.

Protestáns szervezési lehetőség és ökumenikus intézményi koordináció

A rendőrségi lelki támogatás magyarországi modelljének kialakításakor a katolikus intézményi előzmények mellett indokolt a protestáns szervezési lehetőség vizsgálata is. Ez nem pusztán felekezeti kiegyensúlyozás, hanem alapjogi és szervezeti garancia: a rendőrség világnézetileg semleges állami szervezet, ezért a lelki támogatás intézményesítése csak akkor elfogadható, ha nem kelti

egyetlen felekezet kizárólagos jelenlétének benyomását. A protestáns szervezési lehetőség fontos hazai előzménye a közös protestáns tábori lelkészi szolgálati modell. A Magyarországi Református Egyház és a Magyarországi Evangélikus Egyház a Magyar Honvédség és korábban a Határőrség református és evangélikus tagjai számára közös protestáns katonai lelkészi szolgálatot hozott létre (Magyarországi Református Egyház & Magyarországi Evangélikus Egyház, n. d.). Ez azt mutatja, hogy református és evangélikus egyházi együttműködés állami, hierarchikus és szolgálati rend szerint működő környezetben is intézményesíthető.

A református lelkészi közreműködés egyházi oldali feltételeit a Magyarországi Református Egyház belső szabályozása határozza meg. A rendőrségi pilotban református oldalon olyan lelkész vagy lelkészi jellegű szolgálatot ellátó személy vehetne részt, aki az egyház belső jogrendje szerint megfelelő képesítéssel, nyilvántartással, felhatalmazással és egyházi megbízással rendelkezik (Magyarországi Református Egyház, 2024). Az állam tehát nem választhat ki egyházi szolgálattevőket önállóan; az egyházi legitimitáció és az állami hozzáférési, adatvédelmi és objektumbiztonsági feltételek együttes teljesülése szükséges. A református oldal további analógiája a Börtönlelkészi Szolgálatban való részvétel. Noha ez a modell nem feleltethető meg közvetlenül a rendőrségi állomány önkéntes alapú lelki támogatásának, mégis alátámasztja, hogy a református lelkigondozói jelenlét zárt, fokozott biztonsági elvárások között működő állami intézményrendszerben is szervezetten biztosítható (Református Missziói Szolgálat, n. d.). A rendőrségi modellben ebből a szabályozott hozzáférés, a lelkigondozói felelősség, a titoktartási rend és az állami-egyházi koordináció tapasztalata hasznosítható.

A protestáns ág nem önálló, párhuzamos rendőrségi felekezeti struktúrát jelentene, hanem az ökumenikus rendőrségi lelki támogatási rendszer egyik szervezeti ágát. A pilotprogramban katolikus, református, evangélikus és más bevett egyházi szereplők közös állami-egyházi keretben működhetnének. A közös keret nem a teológiai különbségek felszámolását, hanem a rendőrségi állomány számára hozzáférhető, önkéntes, bizalmi és szervezetenként kontrollált támogatási csatornák kialakítását szolgálná.

Intézményi szempontból a rendőrségi lelki támogatás kettős természetű feladat. A belügyi oldalnak mindenekelőtt a szolgálatszervezési, objektumbiztonsági, adatvédelmi, pszichológiai és ORFK-koordinációs feltételrendszerrel kell rögzítenie. Az egyházi szereplők kijelölése, a felekezeti és ökumenikus együttműködés megszervezése, valamint az állami-egyházi megállapodások rendjének kialakítása ugyanakkor már olyan horizontális szakpolitikai kérdés, amely más, társadalmi kapcsolatokért, kulturális vagy egyházi ügyekért felelős

tárca közreműködését is szükségessé teheti. Az igazgatási-operatív koordinációra belügyi oldalon programiroda, projektfőosztály vagy koordinációs egység kijelölése mérlegelhető; ez módszertani, képzési, adatvédelmi és monitoring-feladatokat látna el, de nem venne részt egyéni lelkipásztori vagy pszichológiai esetkezelésben.

Hazai empirikus előzmények

A rendőrségi lelki és lelkipásztori támogatás hazai vizsgálatának egyik empirikus előzménye a 2013-ban végzett kérdőíves kutatás. A felmérés a rendőrségi dolgozók vallási kötődését, a lelkipásztori szolgálat igénybevételével kapcsolatos nyitottságát, a szervezett vallási alkalmakhoz való viszonyát, az imaszobák vagy kápolnák támogatottságát, valamint a lelki támogatás általános fontosságát vizsgálta (Szabó, 2019).

A 2013-as adatfelvétel nem reprezentatív bázismérésként értelmezhető. A válaszadók 71,0%-a vallotta magát valamely egyházhoz vagy vallási közösséghez tartozónak. A létrehozandó lelkipásztori szolgálat segítségét 40,0% venné igénybe. Rendészeti dolgozók számára szervezett szentmisén vagy ökumenikus alkalmon 44,6% venne részt, imaszoba vagy kápolna létesítését 46,5% támogatná, míg a lelki támogatás meglétét 71,3% tartotta fontosnak hivatásában. Ezek az arányok nem általánosíthatók automatikusan a teljes állományra, de jelzik, hogy a lelki támogatás iránti válaszadói nyitottság nem marginális jelenség.

3. számú táblázat

A 2013-as kérdőíves kutatás fő eredményei

Kérdésköri dimenzió	Igen	Nem	Igen aránya	Értelmezési megjegyzés
Vallási/egyházi hovatartozás	573	229	71,0%	A mintában mért magas arány
Lelkipásztori szolgálat igénybevétele	320	482	40,0%	Önkéntes modell vizsgálatát megalapozó válaszadói arány
Szervezett szentmisén/ökumenikus alkalmon részvétel	358	444	44,6%	A liturgikus elem nem azonos a támogatási funkcióval
Imaszoba/kápolna támogatása	372	430	46,5%	Az infrastruktúra megítélése differenciáltabb
Lelki támogatás fontossága	572	230	71,3%	A vizsgált kérdések közül a legmagasabb igen arány

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a 2013-as, országos elérésű, nem reprezentatív kérdőíves adatfelvétel összesített eredményei alapján (Szabó, 2019).

A pilotalapú magyar modell

A magyarországi bevezetés egyik arányosan alátámasztható formája egy 12 hónapos, három helyszínes, önkéntes alapú, ökumenikus pilotprogram. A pilot célja nem országos szervezet létrehozása, hanem a működőképesség, az állományi fogadtatás, a szervezeti elfogadottság, a valós használhatóság és a kockázati pontok tesztelése. A pilot három eltérő funkciójú helyszínen indulhatna. A fővárosi helyszín az egyéni megkeresések, a krízisjelenlét és a közösségi alkalmak tesztelésére lenne alkalmas. A vármegyei helyszín a regionális hozzáférés, a családtámogatás és az eseti jelenlét vizsgálatát szolgálná. A képzési helyszín a prevenciós, etikai és hivatástámogató foglalkozások kipróbálására adna lehetőséget. A minimális személyi háttér részidős lelkipásztorokból, diakónusokból, református lelkészekből, katechétákból, helyi rendőrségi koordinátorokból, kijelölt pszichológiai kapcsolattartókból és országos szakmai koordinációból állhatna. A pilot elsődleges funkciói az egyéni lelki és erkölcsi beszélgetések, a kritikus esemény utáni jelenlét, a gyász- és veszteségfeldolgozás kísérése, a családi krízisekhez kapcsolódó támogatás, a hivatásértelmi és etikai reflexió, valamint a közösségi emlékezési alkalmak lehetnek. A liturgikus elemek nem tűnnek el, de nem célszerű azokat a rendszer fő funkciójaként kezelni. A hangsúly a hozzáférhető, diszkrét, bizalmi és krízisérzékeny támogatáson van.

Kockázatok és garanciális feltételek

A rendszer alapelve az önkéntesség: az igénybevétel nem eredményezhet sem előnyt, sem hátrányt, és nem kapcsolódhat alkalmassági minősítéshez, vezetői értékeléshez vagy fegyelmi eljáráshoz. A katolikus és protestáns intézményi előzmények nem jelenthetnek felekezeti kizárólagosságot; a működésnek a vallásos, más felekezeti és nem vallásos állománytagok felé egyaránt tiszteletteljesnek és nem térítő jellegűnek kell lennie. A pszichológiai és humán szolgálatokkal való kapcsolódást előzetes átirányítási protokollban kell rögzíteni. A lelkipásztor nem terápiás szereplő, nem vezet mentális állapotot minősítő nyilvántartást és nem továbbít személyes lelki tartalmat. Feladata a bizalmi kísérés, valamint annak felismerése, mikor szükséges pszichológushoz, orvoshoz vagy más hivatalos segítő szolgáltatáshoz irányítani az érintettet. A pilot értékelése kizárólag aggregált igénybevételi mintázatokra, átirányításokra és elégedettségi visszajelzésekre épülhet.

4. számú táblázat

A pilotprogram javasolt indikátorai

Indikátor	Mérési logika	Értékelési jelentőség
Önkéntes egyéni megkeresések száma	Havi összesítés helyszínenként	Tényleges igénybevétel mérése
Kritikus esemény utáni kapcsolat-felvételi idő	Esemény és első kontaktus között eltelt idő	Reakcióképesség vizsgálata
Családi megkeresések aránya	Családi ügyek aránya a piloton belül	Családtámogató funkció mérése
Pszichológiai átirányítások száma	Átirányítások száma	Együttműködési minőség mérése
Vezetői és résztvevői elégedettség	Anonim kérdőív, rövid interjú	Szervezeti elfogadottság vizsgálata
Közösségi alkalmak részvételi aránya	Fő/esemény/helyszín	Közösségi kohéziós funkció mérése

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a pilotprogram tervezési és értékelési logikája alapján.

Vita

A rendőrségi lelki és lelkipásztori támogatás bevezethetőségét nem lehet kizárólag vallási vagy egyházi kérdésként kezelni. A kérdés lényege az, hogy a rendőri hivatás sajátos terheihez milyen többcsatornás állományvédelmi válasz illeszthető. A pszichológiai rendszer továbbra is elsődleges szakmai támogató struktúra marad, de nem szükségszerű, hogy minden lelkiismereti, hivatásértelmi, gyászhoz vagy családi krízishez kapcsolódó kérdés kizárólag pszichológiai nyelven legyen kezelhető. A szervezeti semlegességre irányuló kritika akkor lenne megalapozott, ha a támogatás kötelező, felekezeti kizárólagos vagy parancsnoki elvárásaként jelenne meg. A vizsgált pilotmodell azonban önkéntes igénybevételre, ökumenikus nyitottságra, világos szerephatárra, anonim értékelésre és a szolgálati rend tiszteletben tartására épülne. Önálló kockázat a vezetői instrumentalizálás is: a lelki támogatás nem válhat informális lojalitás- vagy hangulatmérő eszközzé. A pszichológiai szolgálattal való párhuzamosság kockázata valós, ezért a kapcsolódási protokollnak előre rögzítenie kell a kompetenciahatárokat. A lelkipásztori támogatás nem diagnosztizál, nem kezel pszichopatológiát, nem végez alkalmassági minősítést és nem vezet nyilvántartást az állomány mentális állapotáról. Haszna abban állhat, hogy alacsonyabb küszöbű bizalmi csatornát nyit, amely szükség esetén a pszichológiai ellátás felé is átvezetést biztosíthat.

Következtetések

A tanulmány fő következtetése, hogy a rendőrségi lelki és lelkipásztori támogatás nem szűk felekezeti ügy, hanem a rendészeti humánpolitika, az állományvédelem,

a szervezeti reziliencia és a hivatásetikai önreflexió egyik lehetséges kiegészítő területe. A rendőri hivatás sajátos terhelései olyan többszörös állományvédelmi választ igényelnek, amelyben a pszichológiai, vezetői, humánpolitikai és önkéntesen igénybe vehető lelki vagy lelkipásztori támogatás világos szerepfelosztás mellett működik együtt. A vizsgált nemzetközi példákból nem kész modell, hanem intézményi tanulság vezethető le. A rendőrségi lelki támogatás csak önkéntes, alapjogilag védhető, felekezeti nyitott, adatvédelmi szempontból kontrollált és a pszichológiai ellátástól világosan elhatárolt formában illeszthető a rendőrségi működésbe. A katolikus, protestáns és más felekezeti intézményi előzmények ebben az értelmezésben nem egymással versengő modellek, hanem egy ökumenikus rendőrségi lelki támogatási rendszer lehetséges szervezeti forrásai.

A 2013-as kérdőíves kutatás nem végleges bizonyíték, hanem nem reprezentatív bázismérés: azt jelzi, hogy a lelki támogatás iránti válaszadói nyitottság kimutatható volt a mintában. A vizsgált kérdések közül a lelki támogatás általános fontossága kapta a legmagasabb igen arányt, miközben a szervezett liturgikus részvétel és az imaszoba vagy kápolna támogatottsága ennél mérsékeltőbb volt. Ez a lehetséges modell középpontjába nem az intézményi reprezentációt, hanem az elérhető, bizalmi, krízisérzékeny, erkölcsi reziliencia és családtámogatási funkcióval rendelkező segítségnyújtást állítja. A válaszadás a civil személyektől és az egyenruhás állomány tagjaitól sem várható el bárhol, bármikor és bármilyen témában. A 2013-as kérdőíves adatfelvétel ugyanakkor érdemben erősíti a tanulmány egyik alapvető állítását: a hivatásos állomány körében kimutatható az igény arra, hogy a szolgálattal, a hivatásértelemmel, a veszteségekkel és a személyes sérülékenységgel összefüggő kérdésekben hiteles válaszokat keressenek, adjanak és kapjanak. Ez a nyitottság nem felekezeti versengést vagy térítő jellegű működést indokol, hanem olyan önkéntes, bizalmi és ökumenikus kísérést, amely a pszichológiai, vezetői és humánpolitikai eszközök mellett a többszörös állományvédelmi válasz egyik kiegészítő eleme lehet. Ebben az értelemben a rendőrségi lelki támogatás az emberi méltóság megőrzését, a hivatásbeli önazonosság erősítését és a szervezeti reziliencia fejlesztését szolgáló, garanciálisan elhatárolt állományvédelmi funkcióként értelmezhető. A három elemzési feltevés eltérő mértékben támasztható alá; a tanulmány nem országos rendszer azonnali létrehozását, hanem egy ökumenikus, önkéntes, három helyszínes pilotprogram tudományosan értékelhető előkészítését támogatja. A következő lépés friss, vegyes módszertanú állományi igényfelmérés és a pilot részletes protokolljának kidolgozása lehet, beleértve a tárcaközi együttműködési rendet, a felekezeti koordinációt, az adatkezelési és titokvédelmi szabályokat, az átírási protokollt, a képzési minimumokat és az értékelési indikátorokat.

Felhasznált irodalom

- Agenzia Fides (2003, July 9). *ASIA/South Korea - Church focuses on pastoral care for policemen: More than 200 officers receive sacrament of confirmation*. https://www.fides.org/en/news/441-ASIA_SOUTH_KOREA_CHURCH_FOCUSES_ON_PASTORAL_CARE_FOR_POLICEMEN_MORE_THAN_200_OFFICERS_RECEIVE_SACRAMENT_OF_CONFIRMATION
- Ambrusz A., Borbély Zs., & Malét-Szabó E. (2022). A kiégés vizsgálata a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság hivatásos állománya körében. *Belügyi Szemle*, 70(12), 2569-2589. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.2>
- Berljak, M. (1999). Legislation about military ordinariates in Croatia. *Bogoslovska smotra*, 69(4), 519-533.
- Braswell, R., Steinkopf, B., & Beamer, A. (2016, November 9). *Law enforcement chaplains: Defining their roles*. FBI Law Enforcement Bulletin. <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/law-enforcement-chaplains-defining-their-roles>
- Cappellani Polizia di Stato (2019). *Informazioni*. <https://www.cappellanipolizia.it/informazioni-general/>
- Conferenza Episcopale Italiana & Ministero dell'Interno (1999). *Intesa circa l'assistenza spirituale al personale della Polizia di Stato*. https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2017/02/Intesa_Polizia_di_Stato_1999.pdf
- Író, S. (2019). The model and structure of the Slovak Catholic police chaplaincy. *Magyar Rendészet*, 19(2-3), 89-95. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.5>
- Jetelina, K. K., Molsberry, R. J., Gonzalez, J. R., Beauchamp, A. M., & Hall, T. (2020). Prevalence of mental illness and mental health care use among police officers. *JAMA Network Open*, 3(10), e2019658. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2020.19658>
- Litz, B. T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. (2009). Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695-706. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.07.003>
- Malét-Szabó E., & Takács-Fehér M. (2021). A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer - a tudomány válasza a rendvédelmi hivatásos állomány alkalmasságvizsgálatának kihívásaira. *Belügyi Szemle*, 69(8), 1385-1409. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.8.6>
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397-422. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397>
- Papazoglou, K., & Chopko, B. A. (2017). The role of moral suffering (moral distress and moral injury) in police compassion fatigue and PTSD: An unexplored topic. *Frontiers in Psychology*, 8, Article 1999. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01999>
- Phelps, A. J., Madden, K., Carleton, R. N., Johnson, L., Carey, L. B., Mercier, J.-M., Mellor, A., Baills, J., Forbes, D., Devenish-Mearns, P., Hosseiny, F., & Dell, L. (2023). Towards a holistic model of care for moral injury: An Australian and New Zealand investigation into the role of police chaplains in supporting police members following exposure to moral transgression. *Journal of Religion and Health*, 62(6), 3995-4015. <https://doi.org/10.1007/s10943-023-01908-2>

- Phoenix Australia & Atlas Institute for Veterans and Families (2023). *The role of chaplains in supporting police members impacted by moral stressors: A guide for chaplains and other wellbeing service providers*. Phoenix Australia - Centre for Posttraumatic Mental Health and Atlas Institute for Veterans and Families. https://www.phoenixaustralia.org/wp-content/uploads/2023/10/Moral-Injury-Guide-for-Chaplains_WEB.pdf
- Policja (n.d.). *Duszpasterstwo Policji Kościoła Rzymskokatolickiego*. <https://info.policja.pl/inf/organizacja/duszpasterstwo-policji/198733,Duszpasterstwo-Policji-Kosciola-Rzymskokatolickiego.html>
- Purba, A., & Demou, E. (2019). The relationship between organisational stressors and mental wellbeing within police officers: A systematic review. *BMC Public Health*, 19, Article 1286. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7609-0>
- Queirós, C., Passos, F., Bártolo, A., Faria, S., Fonseca, S. M., Marques, A. J., Silva, C. F., & Pereira, A. (2020). Burnout and stress measurement in police officers: Literature review and a study with the Operational Police Stress Questionnaire. *Frontiers in Psychology*, 11, Article 587. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00587>
- Syed, S., Ashwick, R., Schlosser, M., Jones, R., Rowe, S., & Billings, J. (2020). Global prevalence and risk factors for mental health problems in police personnel: A systematic review and meta-analysis. *Occupational and Environmental Medicine*, 77(11), 737-747. <https://doi.org/10.1136/oemed-2020-106498>
- Szabó Cs. (2014a). A katolikus lelkipásztori szolgálat rendészeti aspektusának kutatása I. *Hadtudományi Szemle*, 7(1), 121-134.
- Szabó Cs. (2014b). A katolikus lelkipásztori szolgálat rendészeti aspektusának kutatása II. *Hadtudományi Szemle*, 7(2), 159-164.
- Szabó Cs. (2019). *A magyarországi katolikus rendőrségi lelkipásztori szolgálat modellje*. GlobeEdit.
- Tánczos Z., Sipos E., Szeles E., Witzing Z., Polácska E., & Bognár J. (2021). Munkahelyi egészségfejlesztés a rendőrség személyi állományának körében. *Belügyi Szemle*, 69(3. ksz.), 32-47. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.3.2>
- Tegyey A. C. (2025). Foglalkozási stressz kérdőív: A kérdőív felülvizsgálatának lehetősége. *Belügyi Szemle*, 73(1), 181-191. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i1.pp181-191>
- UCA News (2007, November 5). *Mission stations in Seoul serve working Catholics*. https://www.ucanews.com/story-archive/?post_id=28116&post_name=/2007/11/05/mission-stationsin-seoul-serve-working-catholics
- Violanti, J. M. (2014). *Dying for the job: Police work exposure and health*. Charles C Thomas.
- Zelena A. (2024). Gyász- és veszteségfeldolgozás a rendvédelmi szervek kötelékében. *Belügyi Szemle*, 72(12), 2365-2373. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i12.pp2365-2373>

Alkalmazott jogszabályok

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról
- 45/2020. (XII. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló egyes rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos állomány és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állomány alkalmasságvizsgálatáról
- 2/2021. (I. 14.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos szolgálati jogviszonyban állók és rendvédelmi igazgatási alkalmazottak egészségügyi és pszichológiai ellátással összefüggő kérdéseiről
- 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet a börtönlelkészi szolgálatról és a börtönmissziós tevékenységről
- 231/2019. (X. 4.) Korm. rendelet a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény végrehajtásáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
- Magyarország Alaptörvénye
(2011. április 25.)

Egyházi és intézményi dokumentumok

- Magyarországi Református Egyház & Magyarországi Evangélikus Egyház (n. d.). *Megállapodás a Magyar Honvédségnél és a Határőrségnél végzendő lelkipásztori szolgálat tárgyában.* <https://reformatus egyhaz.hu/egyhazunk/dokumentumkereso/megallapodasok/a-magyar-honv%C3%A9ds%C3%A9gn%C3%A9l-%C3%A9s-hat%C3%A1r%C5%91rs%C3%A9gn%C3%A9l-v%C3%A9gzend%C5%91-lelkip%C3%A1sztori-szol%C3%A1latr%C3%B3l>
- Magyarországi Református Egyház (2024). *2024. évi II. törvény a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról.* https://reformatus egyhaz.hu/documents/3656/a_lelkipasztorok_szolgalatrol_es_jogallasarol_szolo_2024_evi_ii_torveny.pdf
- Magyarországi Református Egyház (n. d.). *A Magyar Református Egyház egységokmánya a lelkipásztori szolgálatról.* <https://reformatus.hu/magyar-reformatus-egyhaz/a-magyar-reformatus-egyhaz-egysegekmanya-a-lelkipasztori-szolgalatrol/>
- Református Missziói Szolgálat (n. d.). *Börtönlelkészi szolgálat.* <https://misszioiszolgalat.reformatus.hu/misszioi-szervezetek/bortonlelkeszi-szolgalat/>
- Társadalmi Kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztérium (n. d.). *Kormányzati tájékoztató oldal.* <https://kormany.hu/kormanyzat/tarsadalmi-kapcsolatokert-es-kulturaert-felelos-miniszterium>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó Cs., & Udvardi-Zsoldos P. (2026). Rendőrségi lelki támogatás és erkölcsi reziliencia. Egy ökumenikus állományvédelmi pilotmodell jogi, szervezeti és módszertani feltételei. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1313–1328. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1313-1328>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szabó Csaba, aki a csaba.szabo3@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

A biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű vizsgálata bűnügyekben II. A DNS-transzfer

Analysis of biological traces given activity level propositions in criminal cases II. – DNA transfer

Füredi Sándor

Dr., PhD, genetikus szakértő
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ
furedis@nszkk.gov.hu

Absztrakt

Cél: A háromrészes tanulmány második részének célja, hogy magyar nyelven, konkrét példákon keresztül bemutassa a bűncselekményekkel kapcsolatba hozható biológiai anyagmaradványok (köztük a DNS) átkerülésének mechanizmusait, valamint a transzferet befolyásoló belső és külső tényezőket.

Módszertan: A tanulmány készítéséhez a nemzetközi szakirodalmat, szakmai ajánlásokat és adatbázisokat vetette össze a szerző.

Megállapítások: A bűnügyekben vizsgált biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű igazságügyi valószínűsítő értékelése során számításba kell azt venni, hogy a forrásfelületről az anyagmaradványok (köztük a DNS) nemcsak közvetlenül, direkt módon, hanem más személyek, élőlények vagy tárgyak mint közvetítő vektorok révén, közvetett (indirekt) módon is átkerülhetnek a szakértői vizsgálat szempontjából kitüntetett célfelületre. A direkt és indirekt transzfer függhet a személyek vagy tárgyak nyomhagyói státusától, a forrás-, közvetítő és célfelületek típusától, a felületek közötti érintkezés módjától, sorrendjétől, időtartamától és gyakoriságától, valamint a biológiai anyag típusától, állapotától, mennyiségétől és minőségétől. A transzferet (T) külső tényezők is befolyásolják, melyek közül a legfontosabbak a biológiai anyagmaradványok megmaradására (persistence, Pe), elterjedtségére (prevalence, Pr)

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 10. 30. Átdolgozás: 2026. 03. 10.
Elfogadás: 2026. 03. 25.

és kimutathatóságára (recovery, R) vonatkozó körülmények. Ezen TPePrR-, a külföldi szakirodalomban használt rövidítéssel TPPR-adatokat célszerű úgy meghatározni és publikálni, hogy azok felhasználhatók legyenek más szakértők számára is. Ebben segítséget nyújtanak a TPPR-re vonatkozó publikációs adatbázisok, illetve a laboratóriumok kollaborációi. A TPPR-eredmények kompatibilitását a módszertani protokollok összehangolása, a kimutatási változékonysági faktorok használata, a korábban mások által elvégzett és publikált kísérletek megisméltése, valamint a kalibrációs vizsgálatokkal meghatározott korrekciós faktorok alkalmazása teremtheti meg Magyarországon is.

Érték: Magyar nyelven a szerző elsőként mutatja be ezt a szakterületet az igazságszolgáltatás szereplőinek, megteremtve a szakmai háttérrel és nyelvezettel a magyarországi alkalmazásban.

Kulcsszavak: igazságügyi genetikai vizsgálatok, cselekvési szintű értékelés, DNS-transzfer, TPPR

Abstract

Aim: The second part of this three-part study aims to present – in Hungarian, through concrete examples – the mechanisms by which biological traces (including DNA) may be transferred in connection with crimes, as well as the internal and external factors influencing such transfer.

Methodology: For the preparation of this study, the author reviewed international literature, professional recommendations, and databases.

Findings: In the probabilistic, activity-level evaluation of biological traces in forensic casework, it must be considered that such traces (including DNA) can be transferred from a source surface not only directly but also indirectly – via intermediary persons, living beings, or objects – to the target surface of forensic interest. Both direct and indirect transfer depend on factors such as the shedder status of individuals or objects; the types of source, intermediary, and target surfaces; the manner, order, duration, and frequency of contact; and the type, condition, quantity, and quality of the biological material. Transfer (T) is further influenced by external factors, most notably those affecting the persistence (Pe), prevalence (Pr), and recovery (R) of biological traces. TPePrR (aka TPPR) data should be defined and published in a way that ensures their usability by other experts. Publication databases on TPPR and inter-laboratory collaborations support this goal. The compatibility of TPPR results in Hungary can be enhanced through harmonization of methodological protocols, usage of recovery variability factors, replication of previously published experiments, and the application of correction factors established by calibration studies.

Value: This is the first study to introduce this field in Hungarian to stakeholders in the justice system, providing both the professional framework and the terminology needed for domestic application.

Keywords: forensic genetic examinations, activity-level evaluation, DNA transfer, TPPR

Bevezetés

„Minden érintkezés nyomot hagy.” A kriminalisztikában így szokták a legtöbbször megfogalmazni Edmond Locardnak, a forenzikus tudományok francia úttörőjének úgynevezett kicserélődési princípiumát. Locard, aki 1910-ben hozta létre a világ első bűnügyi laboratóriumát Lyonban, és akit a francia Sherlock Holmesnak hívtak a kortársai, valójában soha nem nevezte kicserélődési princípiumnak az elméletét. Annak ilyen megnevezése más szerzők által csak később terjedt el (Füszter, 2016). Locard ugyanakkor rendkívül pontosan és korlát megelőzve – hiszen a mai modern kimutatási eszközök nyilvánvalóan még nem álltak rendelkezésére – azt állította, hogy minden cselekvés, annak intenzitásától függően eltérő mértékben, különböző nyomokat hagyhat hátra a bűncselekmény helyszínén, mely nyomok lehetnek lenyomatok (empreintes), anyagmaradványok (traces) vagy foltok (taches) (Locard, 1934). A DNS-vizsgálatok érzékenysége növekedésével Locard kicserélődési alapelveinek megvalósulását a DNS-tartalmú biológiai anyagmaradványok (BAM) esetében pikogramnyi (10^{-12} g) mennyiségi szintig lehet már vizsgálni, amely gyakorlatilag egyetlenegy sejt DNS-tartalma. Ugyanakkor a DNS pikogramnyi kimutathatósága több oknál fogva sem jelenti automatikusan annak személyazonosíthatóságát. Ezen okok közül e tanulmányban leírtak megértéséhez a legfontosabb a testi (nem ivari) kromoszómás DNS-t érintő egyik kimutatási korlát. Több személytől származó keverék minták esetében ugyanis a kisebbségben lévő (minor komponensű) személyi DNS a jelenlegi rutin laboratóriumi vizsgálati és biostatistikai módszerekkel csak abban az esetben azonosítható, ha az arányában a minta teljes DNS-tartalmának legalább 5%-át kiteszi. Férfi és nő biológiai anyagának egymáshoz kerülése/keveredése esetén ugyanakkor a férfi Y-kromoszómás DNS-e – mivel az a nőkben nincs jelen – a női DNS akár több ezerszeres túlsúlya esetén is még azonosítható. Számos anyagvizsgáló szakterület kutatási eredménye alapján nemcsak elméleti síkon, hanem empirikusan is visszaigazolható módon kijelenthető, hogy az érintkező felületek között az anyagok cseréje biztos; valójában annak mértéke, az anyagok megmaradása és

kimutathatósága igazából a kérdéses. A kimutatási érzékenység növekedésével a Locard-féle kicserélődési princípium kiterjeszhető azon felületekre is, amelyek között nincs közvetlen fizikai kontaktus, viszont anyagátvitel mégis történhet köztük, mely transzfertípusról a későbbiekben lesz szó.

Tanulmánysorozatomban első részében (Füredi, 2026) már kifejtésre került, hogy az alforrás- (elsősorban DNS) szinten a biológiai tulajdonságok típusával, intenzitásával, kimutathatóságával, népszerűségben megfigyelhető gyakoriságával, tipizálási műtermékekkel és a nyomhagyó személyek számával kapcsolatban; forrás- (azaz BAM) szinten az anyagmaradvány testvázlat, szöveti vagy sejttípus (személyi) eredetével összefüggésben zajlanak a szakértői laboratóriumi vizsgálatok és értékelések. Cselekvési szinten a biológiai anyagmaradvány (főképpen a DNS) leképződésének, megmaradásának és átkerülésének térbeli és időbeli dinamikáját vesszük górcső alá. Az is bemutatásra került korábban, hogy a térbeli és időbeli dinamika két részre, az átkerülésre (transzfer) és a megmaradásra (perzisztencia) bontható. A biológiai anyagmaradvány átkerülésének és megmaradásának kimutathatóságát/visszanyerhetőségét (recovery) – amit együttesen TPR-nek jelöl a szakma – nagyban befolyásolhatja a nyomhordozó felületen már eleve meglévő háttér¹ (background), saját² (self), nem saját (non-self), idegen³ (foreign) vagy ismeretlen⁴ (unknown), összefoglaló néven az elterjedt (prevalent) DNS, illetve a vizsgált cselekvés után a bűnjeltárgyra, bűnjelmintára későbbiekben esetleg rákerülő anyagmaradvány. Amennyiben ez utóbbi a hivatali eljárás (például helyszíni szemle, szakértői vizsgálat) során történik, azt szűkebb értelemben felülszennyezésnek (kontaminációnak) tekintjük. A tanulmánysorozatomban első részében is említett elterjedt DNS-ek közös jellemzője az, hogy a szakértő elemzés általában nem erre a DNS-csoportra irányul, így hívhatjuk azokat nem cél-DNS-nek is. Erre kivétel lehet persze az az eset, amikor a nyomozó hatóság éppen a bűnjel (például ruházat, elkövetési eszköz) rendszeres használóját szeretné azonosítani, és így ekkor a szakértői vizsgálat célja pont a saját DNS analízise. Tekintettel arra, hogy a kontamináció a másik négy cselekvési szintű értékelési elemmel elentétben szerencsére nem általános jelenség, így a TPR és az elterjedt biológiai anyagmaradvány egy nagyobb, úgynevezett TPR-csoportba, mint a cselekvési szintű szakértői elemzést befolyásoló faktorok halmazába vonható össze.

Attól a pillanattól kezdve, hogy már az érintési nyomok DNS-e is alkalmassá vált a személyazonosításra (van Oorschot & Jones, 1997), a DNS-transzfer is

1 Háttér DNS: ismert személyhez vagy ismert cselekvéshez/transzferhez nem köthető DNS.

2 Saját DNS: a tárgy rendszeres használójának, viselőjének DNS-e.

3 Idegen DNS: ismeretlen eredetű, személyazonosításra alkalmas DNS.

4 Ismeretlen DNS: ismert személyhez nem köthető DNS, ami lehet beazonosítható ismeretlen személyé vagy nem azonosítható háttér DNS.

az igazságügyi szakértői kutatások fókuszába került. A biológiai anyagmaradványok átvitele számos módon jellemezhető és azt nagyon sok dolog befolyásolhatja, melyekről e tanulmányban esik bővebben szó. A transzferre – és ahhoz hasonlóan a megmaradásra, a DNS-háttérre és kimutathatóságra – vonatkozóan ugyan tehetők általános érvényűnek elfogadható kijelentések, viszont fontos azt hangsúlyozni, hogy ezek mind olyan tapasztalati és kísérletes eredményeken alapulnak, amelyek természetesen nem foglalják magukba és nem fedik le az összes vizsgálandó cselekvést befolyásoló, a nyomhagyó személyekre és az elemzett jelenség belső és külső körülményeire vonatkozó összes paramétert. Ennek megfelelően e tanulmányban tett megállapítások egy ügyben felmerülő adott cselekvés esetében nem feltétlenül érvényesek, így azokat ennek megfelelően kell kezelni a konkrét ügyben. A tanulmányban többször előfordulnak a biológiai anyag, biológiai anyagmaradvány, biológiai minta, DNS-nyom, valamint anyagtranszfer és DNS-transzfer kifejezések. Habár ezek szigorúan véve nem egy és ugyanazon dolgot jelentik, de mivel a leírtak megértése szempontjából ezek a különbségek nem lényegesek, ezért a szóismétlések elkerülése végett egymás szinonimájaként értendők. Szűkebb értelemben a szakma a DNS-nyom (trace DNA) kifejezést csak olyan kis mennyiségű biológiai anyagmaradványra használja, amelynek szöveti, testváladék vagy sejttípus eredete nincs beazonosítva.

A bűnügyekben felmerülő TPPR-problémák

A cselekvési szintű igazságügyi genetikai szakértői vizsgálatok szükségességére számos, a média által is kiemelt, szakmai és esetleg laikus körökben nemzetközi visszhangot keltő bűnügy is felhívta a figyelmet. Ezekből szemléltetésképpen az adott TPPR-problémára vonatkozóan egy-egy külföldi és egy hazai esetet röviden ismertetek.

Indirekt transzfer [biológiai anyag közvetítő vektor (tárgy, élőlény, közeg) általi átkerülése]

Az Egyesült Királyság kontra David Butler ügyben a meggyilkolt sértett kezéről vett mintában kimutatható volt Butler DNS-profilja. Butler taxisofőrként dolgozott és orvosilag igazoltan intenzív bőrhámlásban szenvedett. A sértett olyan körömlakkot használt, ami vonzotta a port. A bíróság elfogadta a vádlott azon védekezését, hogy DNS-e egy utasának adott pénz közvetítésével került az áldozat kezére. Nyolc hónapnyi előzetes letartóztatás után Butlert a bíróság felmentette ([URL 1](#)).

Kontamináció (a bűncselekmény után, a büntügyi eljárás során történő felülszennyeződés)

Nagy-Britanniában Adam Scottot szexuális erőszakkal gyanúsították meg, mivel a sértett hüvelymintájában ondó, és Scott DNS-profilját is tartalmazó kevert genetikai profil került kimutatásra. Később kiderült, hogy az ondó a sértett barátjától származott, míg Scott nem ondó eredetű DNS-e pedig arról az újrafelhasznált műanyagáruról, amellyel korábban Scott referencia-mintáját vizsgálta ugyanazon laboratórium. Scottot több hónapos fogva tartás után szabadon engedték (Gill, 2014).

Ismert személy DNS-ének elterjedtsége

Olaszországban Amanda Knoxot korábbi lakótársnőjének, Meredith Kerchernek a meggyilkolásával vádolták meg és ítélték el. Az áldozatot az általa lakott lakásban egy késsel ölték meg. A feltételezett elkövetési eszköz nyelén kimutatható volt Knox DNS-profilja. Knoxot elítélték, ugyanakkor később bebizonyosodott, hogy azt a kést korábban legálisan használta, mikor korábban együtt lakott a későbbi áldozattal (Gill, 2016). 2019-ben végül az olaszországi Legfelsőbb Semmítőszék felmentette Knoxot.

Ismeretlen személy DNS-ének elterjedtsége és a háttér (személyhez és cselekvéshez nem köthető) DNS

Egy ausztrál bevásárlóközpontban történt gyűjtogatás során a későbbi gyanúsítottat, Quistet látták beszaladni egy WC-fülkébe. A fülkéből több, égésyorsítót tartalmazó palack került elő, amelyeket a rendőrség mintavételre átvitt a bevásárlóközpontnak egy olyan helyére, ahol Quist 90 perccel korábban járt. A palackokon Quist és ismeretlen személyek DNS-profilja volt kimutatható. A büntetőeljárásban vita tárgya volt egyrészt az, hogy az ismeretlen DNS egy alternatív elkövetőtől származott-e, vagy csak egyszerűen háttér DNS volt. Másrészről kérdésként az is felmerült, hogy Quist tehette-e a palackokat a WC-fülkébe, vagy DNS-ének jelenléte a palackokon csak helyszíni kontamináció következménye volt. Quistet elítélték, azonban az ítéletet később megsemmisítették (Taylor et al., 2021).

Megmaradás (az időbeliség kérdésköre)

A hollandiai Puttenben 1994-ben megerőszakoltak és megöltek egy fiatal nőt (Wagenaar, 2002). Testüregében és testének felszínén ondot találtak, amelynek

DNS-profilja 2008-ban találatot adott a holland nyilvántartásban egy férfival. A gyanúsított azt állította, hogy titkos szerelmi viszonyt folytatott az áldozattal, röviddel a bűncselekmény előtt kölcsönös beleegyezéssel szeretkeztek, de ő nem erőszakolta és nem ölte meg a nőt. A bíróság végül nem fogadta el ezt a védekezést és elítélte a vádlottat.

Egy Vas megyei településen az idős női sértettet a házában bántalmazták és megfojtották. A sértett egyik körme alatti kevert biológiai anyagmaradványban major (domináns) komponensként a sértett, minor komponensként a férfi gyanúsított DNS-profilja volt kimutatható. A gyanúsított tagadta, hogy felnőtt korában valaha is járt volna a sértett házában, ugyanakkor azt állította, hogy a bűncselekményt megelőző valamelyik napon az utcán elesett sértettet felsegítette, és ekkor kerülhetett a sértett körme alá a DNS-e. Bizonyítottság hiányában a Győri Ítéltábla az elsőfokú bíróság felmentő ítéletét helybenhagyta. Ennek a magyarországi emberölésnek egy cselekvési szintű Bayes-hálózatanalízise a későbbiekben, tanulmányosorozatomban harmadik részében bemutatásra kerül.

Terhelő DNS kimutatásának hiánya

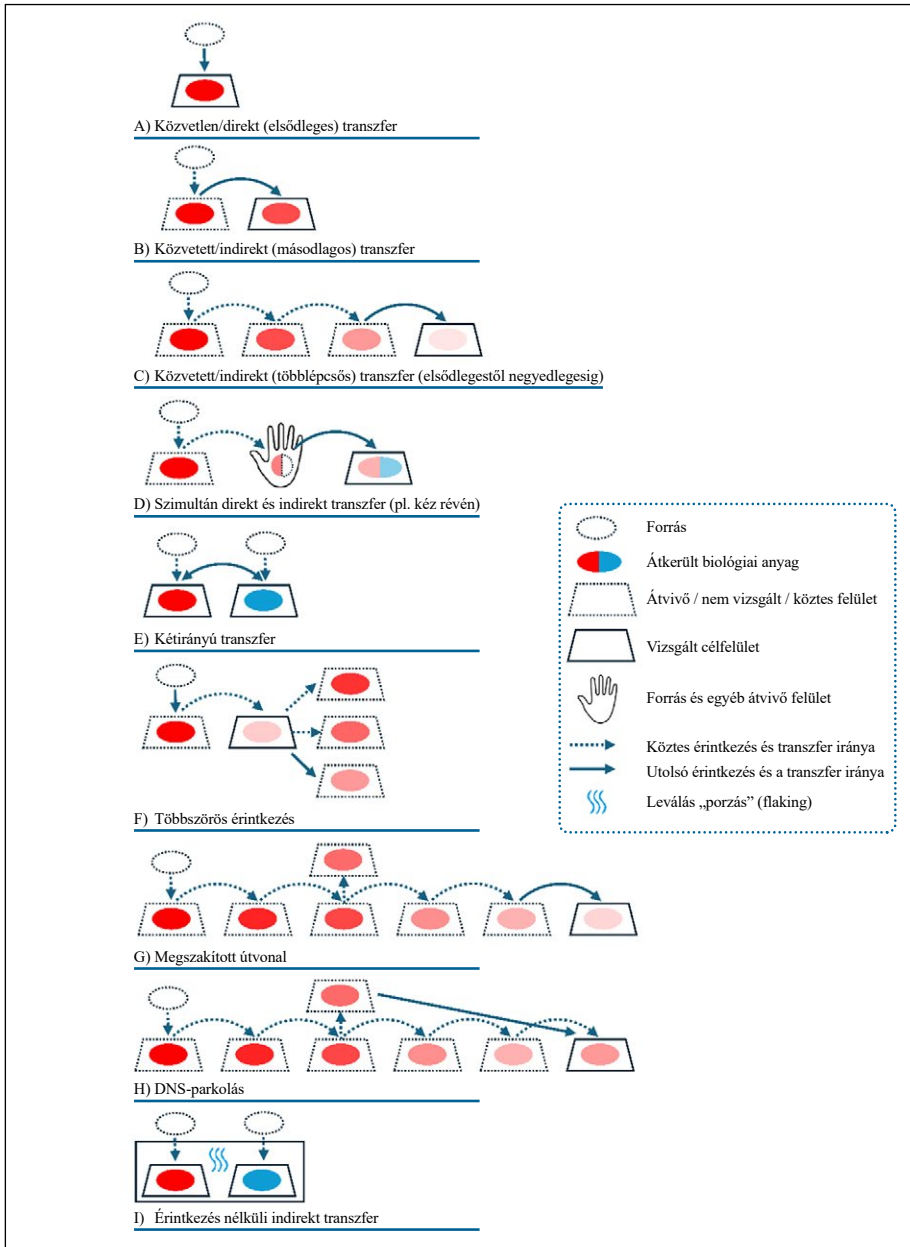
Elmondása szerint egy diáklányt az utcán megpróbált egy férfi egy furgonba lökve elrabolni Ausztráliában. Dulakodás közben mindketten hozzáértek egymás pólójához. A sértett által megjegyzett rendszám alapján azonosították egy gyanúsítottat, Drummondot, aki elismerte, hogy a furgonjával a bűncselekmény időpontjában arra járt, de tagadta a bűncselekményt. A DNS-vizsgálat nem mutatta ki egyik személy genetikai profilját sem a másik pólóján. A DNS-transzfer kimutathatatlanságára vonatkozó szakértői magyarázatot az esküdtszék elfogadta, és Drummondot elítélték. Később azonban kiderült, hogy a terhelő DNS-bizonyíték hiányára tett szakértői magyarázatot a bíróság félreértelmezte, amelynek alapján a vádlottat később felmentették (Taylor, 2016). Ennek az emberrablási kísérletnek a cselekvési szintű Bayes-hálózatelemzésével a tanulmányosorozatomban harmadik része részletesen foglalkozni.

A DNS-transzfer típusai

A DNS-transzfer típusai az átvitel módjával jellemezhetők (van Oorschot et al., 2019).

1. számú ábra

DNS-transzfer típusok

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Hangsúlyozni kell, hogy ezek a módok a valóság egy-egy leegyszerűsített vagy kísérleti modelljének felelnek meg. Egyrészt az átvívón és a célfelületen eleve lehet már a transzfer előtt is biológiai anyagmaradvány háttér, saját vagy idegen DNS formájában, másrészt a Locard-féle kicserélődési principium alapján a forrás, az átvívó és a célfelületek között a biológiai anyag átkerülése két irányban, azaz oda-vissza is történhet. Az 1. számú ábrán szereplő transzfer nyilak tehát csak a vizsgálni kívánt BAM átkerülésének irányát jelölik, a többi anyagátvitelt az egyes módozatokban érdektelennek vagy elhanyagolható mértékűnek tekintjük. Emellett azt is figyelembe kell venni, hogy a cselekvések során nemcsak egyféle típusú transzfer, hanem azok hibridjei vagy egymást követő kombinációi is előfordulhatnak. A biológiai anyag átkerülése alapvetően közvetlen (direkt) vagy közvetett (indirekt) lehet. A közvetlen transzfer során a személy (vagy egyed) saját biológiai anyaga egy lépésben, fizikai érintkezéssel vagy a testből való kiáramlással (például vérzés, ejakuláció, beszéd, köhögés, tüsszentés) kerül át egy másik felületre. A direkt transzfer mindig megköveteli a személy és a célfelület fizikai közelségét (1. számú ábra, A). Az indirekt transzfer a biológiai anyag közvetítő vektorok [ember, más élőlény, tárgy, közeg (folyadék, levegő, aeroszol)] útján történő átkerülését jelenti (1. számú ábra, B–I). Ebben az esetben az eredeti forrás és a vizsgált célfelület között sokkal nagyobb lehet a fizikai távolság. A közvetítő vektorok nem a szóban forgó biológiai anyag forrásai, ugyanakkor a vektorok is lehetnek BAM-források, ha rendelkeznek saját, idegen vagy háttér DNS-sel. Tipikusan ilyen közvetítő az emberi kéz. Egyetlen közvetítő vektor esetén másodlagos transferről beszélünk (1. számú ábra, B), a vektorok lineáris láncolata esetén pedig harmadlagos, negyedleges stb., azaz többlépcsős átvitelről (1. számú ábra, C). A forrás BAM mennyisége ilyenkor az átvívó és célfelületen általában fokozatosan csökken.

Az emberi kéz nagyon sokszor szimultán direkt és indirekt transzferben is részt vesz, mivel egy forrásfelületről más biológiai anyagát felvéve, azt átadhatja a saját DNS-ével együtt (1. számú ábra, D). A kétirányú transzfer tipikus példája a kézfogás, vagy két nyomhordozó tárgy érintkezése (1. számú ábra, E). Ilyenkor az egyik kézen vagy tárgyon lévő biológiai anyagmaradvány össz mennyisége csökkenhet, állandó maradhat vagy növekedhet az eredeti BAM mennyiségétől és az érintkezés jellegétől függően. Hosszú idejű, két percig tartó kézfogás után rögtön megvalósuló másodlagos transzfer kimutathatósága egy kísérletben kb. 80–90%-osnak bizonyult, a nyomhagyó (donor) személy DNS-e általában major komponensű volt, kb. ugyanilyen arányban (Cale et al., 2016). A forrás BAM mennyisége a forrástárgyon általában csökken. A többszörös érintkezés redukálja az indirekt módon átkerülő eredeti BAM mennyiségét a célfelületen (1. számú ábra, F), gondoljunk csak a törölgetésre, súrolásra, mint hétköznapi példára.

A többszörös érintkezés két érdekes típusa a megszakított útvonal és a DNS-parkolás (1. számú ábra, G és H). Ilyenkor a DNS-transzferben elágazás van egy számkra érdektelen, nem vizsgált vagy elérhetetlen irányba. Ilyen elágazás lehet egy másik személlyel vagy tárggyal való érintkezés, vagy közbeiktatott tisztítás, mosás (1. számú ábra, G). Ez nyilvánvalóan még tovább csökkenti a vizsgálni kívánt eredeti biológiai anyag mennyiségét a célfelületen. A DNS-parkolás (1. számú ábra, H) révén ugyanakkor ez az anyagmennyiség növekedhet is. Erre egy példa lehet az, ha A személy érintkezik B személlyel, és utána B személy biológiai anyagát hátrahagyja saját tárgyain. Egy idő után A személy újra megfog egy olyan tárgyat, amely megőrizte B személy DNS-ét, és utána megérinti a később vizsgálatra kerülő nyomhordozót, így megnövelve a célfelületen lévő, B személytől származó DNS mennyiségét.

A DNS-vizsgálatok érzékenységének növekedése lehetővé tette az érintkezés nélkül végbemenő indirekt transzfer kimutatását is. Ez különösen zárt térben (például bűnjelcsomagoláson belül) történő olyan anyagátvitelnél bír igazságügyi jelentőséggel, amikor a kiszáradt testváladékfoltokat, érintési nyomokat tartalmazó nyomhordozóról a mozgatás, rázkódás, gyűrődés hatására apró anyagszemcsék válnak le és jutnak át a bűnjeltárgy másik részére, vagy egybecsomagolt bűnjelre (1. számú ábra, I). Becsomagolt, egybecsomagolt bűnjeltárgyakból vett alacsony DNS-tartalmú minták esetében az ilyen típusú közvetett átvitel lehetőségével is számolni kell.

A DNS-transzfert befolyásoló belső tényezők

A biológiai anyag átvitelére számos dolog bír hatással. A transzfert önmagában is nagyon sok belső tényező befolyásolja, és ezek mellett az időbeliség, a megmaradás (megőrződés), a háttéranyag, valamint a helyszíni vagy laboratóriumi kimutathatóság is meghatározó jelentőséggel bír. Az időbeliség szempontjából a cselekvési szintű szakértői értékelésnél figyelembe veendő idővonalat a következő négy részre oszthatjuk (Taylor & Kokshoorn, 2023):

- a (bűn)cselekményt (benne a vizsgált cselekvést) megelőző időszak,
- a (bűn)cselekmény (benne a vizsgált cselekvés) időtartama,
- a (bűn)cselekményt (benne a vizsgált cselekvést) követő időszak a hivatalos eljárás (általában a helyszíni szemle) kezdetéig,
- a helyszínt és a bűnjelreket érintő hivatalos eljárás, benne az igazságügyi vizsgálatok időtartama.

Könnyen belátható, hogy az elkövető által a bűncselekmény helyszínén és időpontjában, direkt transzfer útján hátrahagyott biológiai anyagmaradvány vizsgálata elősegítheti az elkövető személyazonosítását és jogerős elítélését. Ugyanakkor a bűnjelre vagy az érintett személyre történő közvetett átvitel – különösen a bűncselekményt megelőző vagy azt követő időszakban magvalósuló transzfer –, ártatlan személy gyanúba kerülésének kockázatát hordozhatja magában. Mindegyik esetben az egyik kulcskérdés, hogy a cselekvési szintű szakértői értékelésben döntő szerepet játszó, direkt vagy indirekt módon átkerült BAM vajon kimutatható marad-e bűnjelen vagy az érintett személyen/személyben a szakértői elemzésig.

Az átvitelt befolyásoló belső tényezők a következő öt nagy csoportba oszthatók: a nyomhagyó személy (élőlény) vagy tárgy nyomhagyási képessége (úgynevezett shedder status), a biológiai anyagmaradvány jellemzői, az átkerülés módja, a transzfer területe és felülete, valamint egyéb tényezők (például kézmosás, ruhamosás, cselekvések közötti cselekvések) (Taylor & Kokshoorn, 2023).

Az egyes személyek nyomhagyási képességében a személyen belül vagy személyek között jelentős különbségek lehetnek. A nyomhagyói státus azt jelenti, hogy a személy a többiekhez képest mennyi biológiai anyagmaradványt (például bőrhámsejtet, hám eredetű DNS-t, szőrképletet, korpát) hagy el, illetve beszéddel, köhögéssel vagy tüsszentéssel mennyi nyálaeroszol kerül a környezetébe. A nyomhagyási képesség lehet magas (erős), közepes vagy alacsony (gyenge). A magas szintű nyomhagyás a vizsgált személyek kevesebb mint harmadában volt csak kimutatható (Otten et al., 2019). A nyomhagyó képesség kísérletes, standard körülmények között mérhető, például steril tárgy (üveglap vagy imitált elkövetési eszköz) megérintése, megszorítása utáni mintavételezéssel és DNS-vizsgálattal (Otten et al., 2019). Az erős nyomhagyók az érintési nyomban átlagosan egy nagyságrenddel több DNS-t hagyhatnak hátra a gyenge nyomhagyókhöz képest (Otten et al., 2019). A nyomhagyói státus – személyen belül is – függhet az aktuális fiziológiás állapottól, a személyes higiénától, bőrbetegségtől, habitustól, nemtől, életkortól, korábbi cselekvéstől (például kézmosás, kesztyűviselés), háttér DNS-től (van Oorschot et al., 2019; Taylor & Kokshoorn, 2023). Kézfogás esetén az erősebb nyomhagyók nyomhagyása csökkentheti vagy megszüntetheti a közepes vagy alacsony mértékű nyomhagyók DNS-ének kimutathatóságát (Szkuta et al., 2017). Kísérletekkel igazolták, hogy az ujjakról, elsősorban az ujjvégekről több DNS kerülhet át a kéz tenyérfelületéhez viszonyítva (Oleiwi et al., 2015). A fiatalok és a férfiak nagyobb mértékű nyomhagyók lehetnek az idősebbekhez és a nőkhöz képest (Manoli et al., 2016). Sok esetben egy tárgyat utoljára használó vagy ruházatot utoljára viselő személy DNS-ének kimutathatósága azon múlik, hogy az előző

használó(k)hoz képest kisebb vagy nagyobb nyomhagyó képességgel rendelkezik-e. A nyomhagyás erőssége ugyanakkor (személyen belül is) a valóságban inkább folyamatos valószínűségi eloszlással modellezhető, mintsem egyetlen konkrét becsült (például átlag-) értékkel, mivel a személyen belül és a személyek között a legkülönbözőbb mértéket mutathatja. Fontos még megjegyezni, hogy egyes tárgyaknak is lehet magas vagy alacsony szintű anyagátviteli tulajdonsága (Fonneløp et al., 2015).

A DNS-átvitel mértéke természetesen az átkerülő biológiai anyag típusától, állapotától és a benne lévő DNS-mennyiségétől és minőségétől is függ. A biológiai minták DNS-tartalma még adott sejt- és szövettípuson belül is változhat, de közöttük azért kimutathatók szignifikáns különbségek (Taylor & Kokshorn, 2023; Gill et al., 2025a).

1. számú táblázat

Az emberi eredetű biológiai minták DNS-tartalma

Biológiai anyag típusa	DNS-tartalom (ng*)
Folyékony ondó (ml)	150 000–300 000
Ondó közöslés után vett hüvelytörleten	10–3000
Folyékony vér (ml)	20 000–40 000
Vérfolt (cm ²)	250–500
Folyékony nyál (ml)	1000–10 000
Szájnyálkahártya-törlet	100–1500
Folyékony vizelet (ml)	1–20
Érintési nyom (egyszer használt csavarhúzó nyele)	0,2–5

*ng: nanogramm (10⁻⁹ gramm)

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A legmagasabb „DNS-sűrűségű” emberi testváladék az ondó, ami nem meglepő, ha belegondolunk abba, hogy milyen utat kell bejárnia a spermiumoknak ahhoz, hogy megtermékenyíthessék a petesejtet. Ennek megfelelően az ondófolt a leghosszabb ideig (akár évszázadokig) vizsgálható testváladékminta. A vér, a nyál, a vizelet és az érintési nyomok esetében – ebben a sorrendben – egy-két nagyságrenddel folyamatosan csökken a humán biológiai anyagok DNS-tartalma, és ennek megfelelően azok kimutathatósága is. A cselekvési szintű BAM-vizsgálatok kitüntetett biológiai anyagai a testváladékok mellett a bőrhám eredetű minták (beleértve a korpát) és a szőrképletek. A testváladékok közé lehet sorolni a verejtéket, a könnyet és a faggyút is, amelyek mind tartalmazhatnak DNS-t kimutatható mennyiségben.

Az érintési nyomok DNS-ének eredete változatos lehet. A kézről leválhatnak endogén (belső) és exogén (külső) eredetű sejttes elemek, sejt-komponensek, valamint sejtmentes (szabad) DNS is. Az endogén sejttes elemek egy kisebb csoportját a bőrhám sejt-maggal még rendelkező külső sejtjei, a keratinociták alkotják. Azonban az érintési nyomok endogén sejttes elemeit leginkább a sejt-maggal nem rendelkező korneociták, sejt-törmelékek és szabad sejt-magvak képezik. Az emberi bőr egy négyzetcentiméteréről óránként átlagosan kb. ezer sejt válik le, ami naponta a teljes testfelületre vetítve kb. egymilliárd sejtet jelent (Burrill et al., 2019). Ezen sejtek döntő többsége bomlott állapotú DNS-t tartalmazó korneocita, mivel a bőrhámsejtek DNS-e a bőrfelszín felé haladva már a testen belül degradálódik. A kéz exogén sejttes elemei emberi eredetű testváladékokból (például vér, nyál, ondó) származhatnak – beleértve a fagygyümöregysejteket is –, valamint a bőrön található nem emberi eredetű mikroorganizmusokból (mikrobiom). A bőr és a testüregek mikrobiomja egyén- és testtájék-specifikus is lehet, így a mikroorganizmusok elemzése mind a személyazonosításban, mind a cselekvési szintű értékelésben hasznos információt szolgáltathat az eljáró hatóság számára (Dimitriu et al., 2019). Az érintési nyomok DNS-ének nagyobb hányadát az endogén és exogén eredetű sejtmentes DNS képezi. A sejtmentes DNS fragmentálódási mintázata sejt- és szövetspecifikus lehet, ami alkalmassá teheti a DNS-forrás sejt-típusának valószínűsítését, és így kiemelkedő jelentőséggel bír a cselekvési szintű interpretáció során (Burrill et al., 2019). Az előbbieken leírtak alapján az érintési nyomok biológiai anyaga (DNS-e) tehát nem mindig csak bőrhám eredetű lehet, ennél fogva egyéb sejt- és szövetforrásokat is számításba kell venni az eredmények értékelése során, különösen akkor, ha az érintési nyom magas DNS-tartalmú. Egy vizsgálat megállapította, hogy a kézről vett minták 15%-ában nemcsak bőrhám eredetű emberi DNS volt kimutatható (Lacerenza et al., 2016). Ugyanakkor a tapasztalati adatok alapján kijelenthető, hogy a bűnügyekben vizsgálatra kerülő, érintési nyomként rögzített minták többsége nem tartalmaz klasszikus testváladékot (vér, nyál, ondó) jelentős mennyiségben.

A biológiai anyagmaradványnak nemcsak a típusa, hanem annak állapota is befolyásolhatja a DNS-transzfert. Folyékony/nedves testváladék a felületek érintkezése során sokkal nagyobb mennyiségben kerülhet át a szárazhoz képest. A folyékony vér szobahőmérsékleten kemény, sima felületen kb. 30–60 percen belül beszárad, és a testből való kikerülése után öt perc múlva már exponenciálisan csökken az indirekt átvitele a vizsgált felületre (van Oorschot et al., 2014a).

A DNS-transzfert befolyásoló belső tényezők harmadik csoportját az átkerülés módjai alkotják. A DNS-transzfer típusai az előző fejezetben már kifejtésre kerültek, részletezve az érintkezéssel, illetve a légi úton (vérzés, ejakuláció,

beszéd, „porzás”) történő átkerülés fajtáit. A transzfer függ az érintkező felületek között a kontaktus időtartamától, erősségétől és ismétlődésétől. A második érintkezés idejének növekedésével csökken az első használó DNS-ének detektálhatósága, emellett a közvetett átvitel kimutathatósága az eltelt idővel általában csökken. Többszörös érintkezés esetén általában az első kontaktussal kerül át a legtöbb biológiai anyag. Szimpla érintkezéssel a legkevesebb, összehasonlítással több, dörzsöléssel, súrlódással pedig a legtöbb biológiai anyag kerülhet át (van Oorschot et al., 2019).

A DNS-transzfert az érintkező felületek – a forrás- (primer, shedder) és a fogadó (szekunder) felület – típusa és területe is meghatározza. Porózus, szövetanyagú forrásfelületről kevesebb biológiai anyag kerülhet át a keményebb, sima (például műanyag) felülethez képest, de a porózus fogadó felület elősegíti a transzfert. Porózus felület az abszorpció miatt jobban megtart és jobban magához vonz folyékony testváladékot a sima felszínű anyagokhoz képest (Goray et al., 2010a; Goray et al., 2010b). Nagyobb felületről/re általában több biológiai anyag kerülhet át, de lehetnek kivételek, például az emberi kéz ujjai a tenyérhez képest (Oleiwi et al., 2015; McColl et al., 2017). Nagyobb tárgy különböző felületei különböző cselekvésben vagy cselekvő által lehetnek érintettek, ezért az ügyekben nagyon fontos azt tisztázni, hogy a cselekvési szintű szakértői értékelésbe a bűnjeltárgy mely részét (például egy balta nyelét vagy fejét) vonjuk be. Súrlódó felületek esetén a száraz biológiai anyagból relatíve nagyobb rész kerülhet át a nedveshez képest (Goray et al., 2010b). Érintési nyom az idő előrehaladtával kisebb mértékben kerülhet át egyik felületről a másikra. A felület típusa az érintési nyomok esetén is meghatározó, mivel több érintési DNS kerülhet át fára és textilre, mint üvegre, fémre vagy műanyagra (van Oorschot et al., 2019). A testváladékok mozgás, rázkódás, gyűrődés miatt történő leválásának („porzásának”) mértéke nemcsak a testváladék típusától, annak nedves vagy száraz állapotától, hanem a nyomhordozótól is függ (Verdon et al., 2013).

A biológiai anyag átvitelét a fent leírtakon kívül egyéb belső tényezők is befolyásolhatják. Egyes szerzők vizsgálatai alapján a kézmosás csökkentheti a kézmosás után a kézről direkt vagy indirekt módon átvitt sejtes és sejtmentes DNS mennyiségét, amely DNS-mennyiség a kézmosás után eltelt idővel növekszik. Ugyanakkor más kísérletek eredményei az előbbieket nem támasztották alá egyértelműen (van Oorschot et al., 2019). Mosógépes ruhamosás során a testváladékból vagy a hordásból származó DNS átkerülhet az együtt mosott másik, tiszta ruhára. A transzferben itt inkább a nedves ruhák közötti közvetlen érintkezés, mintsem a mosógép belső felszíne játszik kulcsszerepet (Voskoboinik et al., 2018). DNS-transzfer történhet még a szennyesartóban vagy a mosás utáni szárítás, vasalás során is (Ruan et al., 2018). A vizsgált cselekvést megelőzheti

és/vagy követheti olyan tevékenység, amely befolyással bírhat a szakértői elemzésben kitüntetett transzfer folyamatra. Ezeknek az úgynevezett cselekvések közötti cselekvéseknek egyik tipikus DNS-forrása és közvetítő vektora az emberi kéz, mivel a kézzel rövid időn belül nagyon sok érintés történhet saját és/vagy idegen testfelületre/tárgyra. Emiatt a forrásfelszín és a bűnyűgyben vizsgált nyomhordozó között a transzfer több lépcsős, és nemcsak szigorúan lineáris lehet (van Oorschot et al., 2015; Stella et al., 2017).

Az átkerült biológiai anyagmaradvány megmaradását befolyásoló tényezők

Az átkerült biológiai anyagmaradvány (közte a DNS) kimutathatóságát annak megmaradása (megőrződése), más (háttér, saját, idegen, ismeretlen) biológiai anyag jelenléte és elterjedtsége, valamint a mintavétel és a laboratóriumi vizsgálatok hatékonysága befolyásolja. Az élettelen biológiai anyag és benne a DNS mélyfagyasztás hiányában káros környezeti behatások nélkül is önmagában bomlást szenved, melyet a negatív környezeti körülmények (UV- vagy radioaktív sugárzás, hő, nedvesség, kemikáliák, mikrobák, állatok) felgyorsítanak. Az olyan fizikai behatások, mint az utólagos (akár sorozatos) érintés, érintkezés ugyanazon vagy másik személlyel vagy tárggyal, a törölgetés, tisztítás, ázás, mosás mind csökkenteni az eredeti biológiai anyagmaradvány mennyiségét. Az időbeliség nemcsak a transzferben, hanem a megmaradásban is fontos tényező, de nem pusztán önmagában, hanem az anyagmaradványt ért belső és külső károsító hatások száma és időtartama miatt. A hivatali eljárás során is behatások érhetik a biológiai anyagot a helyszínen történő tevékenységek, a mintavétel, a csomagolás, a tárolás, valamint a genetikai elemzést megelőző más szakértői vizsgálatok következtében.

A szakemberek között nincs abban egyértelmű konszenzus, hogy másodlagos átvitel után a BAM mennyi ideig marad meg és marad kimutatható különböző tárgyakon és felületeken. A biológiai anyagmaradványok és az örökítő anyag (DNS, RNS) megmaradását számos kontextusból, konkrét ügyekből nyert tapasztalati adatok és kísérletes eredmények felhasználásával lehet vizsgálni. A tárgyakon, ruházaton, testfelszínen vagy testüregben való megmaradás elemezhető káros környezeti behatás mellett vagy anélkül, ideiglenes vagy utólagos kontaktus/használat mellett vagy annak hiányában. Annak ellenére, hogy még az előbbieken említett kontextusokon belül is gyakorlatilag nem lehet általános érvényű állításokat megfogalmazni a biológiai anyag megmaradására vonatkozóan, az alábbiakban megemlítek néhány olyan konkrét tapasztalati

vagy kísérletes eredményt, melyek igazságügyi szempontból fontosnak és iránymutatóknak tekinthetők.

Megmaradás tárgyon, káros környezeti behatás nélkül:

- Beszáradt vér vagy nyál évek, évtizedek múlva is alkalmas maradhat DNS-vizsgálatok sikeres elvégzésére, habár az idő múlásával a DNS magas fokú bomlást szenvedhet (szerző szakmai tapasztalata).
- Laboratóriumban védett felületre kikent szájtörlet szobahőn hat hét után is vizsgálható maradt (Raymond et al., 2008).
- Ondófolttól száz év után is, archivált ujjlenyomat évekig alkalmas lehet rutinmódszer alapú DNS-profil kimutatásra (Mameli et al., 2019; Romano et al., 2019).
- Vér- és ondófolttól mRNS-e⁵ és miRNS-e⁶ ideális esetben akár hat hónapig is vizsgálható marad, a miRNS-nek jobb a megőrződése (Mayes et al., 2019).

Megmaradás tárgyon, káros környezeti behatás mellett:

- Ablak külsejére kent szájtörletből két hét után már nem lehetett DNS-profil kimutatni (Raymond et al., 2008). Ez az eredmény azt is jelenti, hogy a bűncselekményt röviddel követő helyszínelés során érdemes külső behatolási pontokról is mintát rögzíteni, mert ott az érdektelen DNS-háttér (például véletlen DNS) megmaradása kisebb valószínűségű a beltéri nyomokhoz képest.
- Vízben ázott vérfolt és érintési nyom napokig alkalmas lehet DNS-vizsgálatra (Meixner et al., 2020).
- Mosógéppel történő mosás után még van esély a vér- és ondófolttól kimutatására (van Oorschot et al., 2021).
- Háztartási takarítás és klórmentes tisztítószer használata után maradhat kimutatható DNS (a DNS-profil keverék összetételi arányának megváltozása mellett), viszont a klórtartalmú tisztítószer hatékonyak a DNS eltávolításában (van den Berge et al., 2019).

Megmaradás testfelszínen, testüregben utólagos behatás nélkül:

- Fojtogató DNS-profilja 48 óra után is detektálható volt a holttest nyakáról (Wiegand & Kleiber, 1997). Ez az eredmény azt is jelenti, hogy a bűncselekményt röviddel követő helyszínelés során érdemes testfelszín mintát rögzíteni a holttest azon területéről, ahol feltételezhető a direkt kontaktus az elkövetővel.
- Holttest szájüregében 48–96 óráig még van esély a spermium kimutatására (Nittis et al., 2016).

5 mRNS: messenger (hírvivő) RNS. Egyszálú ribonukleinsav, amely az örökletes genetikai információt közvetíti a sejtek genetikai információit tároló DNS molekulából a fehérjeszintézis helyszínére, a riboszómákhoz.

6 miRNS: mikro-RNS, rövid egyszálú nemkódoló RNS, amely a fehérjeszintézis szabályozásában vesz részt.

Megmaradás testfelszínen, testüregben utólagos behatás mellett:

- Kültéren hagyott hajon lévő vér szöveti eredete három hónap múltán, ondó szöveti eredete egy hét után még igazolható volt (Caccia et al., 2021).
- Kézfogás után nyolc órával a másik személy DNS-ének átvitele már nem volt megfigyelhető, a másik személy DNS-e egyébként csak minor komponensként volt kimutatható (Szkuta et al., 2018).
- Egy másik kézfogásos kísérletben egyperces kézfogás után két órával az egyik személy által két percig használt tiszta csavarhúzó az esetek 54%-ában már nem lehetett kimutatni a másik személy DNS-ét, és azt is csak többnyire nem major kevert komponensként (Gill et al., 2025a).
- Élő személyek direkt kontaktusa után a bőrről hamar eltűnik a másik személy DNS-e, de a bőrön és a kontaktált bőrfelületet fedő ruházaton ritka esetekben még 24 óra után is kimutatható volt (Bowman et., 2018).
- Megnyalt nyakon lévő idegen nyál az esetek 60%-ában kimutatható maradt egy nap után (Graham & Rutty, 2008).
- Nők által megkarmolt férfiak testi kromoszómás DNS-e 24 óra múltán már nem volt kimutatható a nők körme alatt (URL2).
- A spermiumsejtek kimutathatósága a testüregekben két nap után már jelentősen csökken, de a méhnyaknál még 12 nap után is jelen lehet (Morrison, 1972).
- Közösülés után 48 órán belül a hüvelyből vett minták 14%-ban kimutatható volt spermium akkor is, amikor a nők ejakulációt nem tapasztaltak (Astrup et al., 2012).
- Ejakuláció nélkül hüvelybe történő pénisz vagy ujj penetráció után három nappal férfi Y-kromoszómás DNS-profil még kimutatható volt (Gregory, 2024).
- Közösülés után 5–12 órás intervallumban a partner DNS-ének kimutathatósága a péniszen 90%-os volt (Farmen et al., 2012).
- Férfi/nő pár intenzív csókolózása után egy órával a nő szájában még gyengén kimutatható volt a férfi Y-kromoszómás DNS-e (Kamodyová et al., 2013).

Megmaradás tárgyon utólagos használat nélkül:

- Kézfogás után közvetlenül használt saját késen egy hét elteltével is kimutatható volt a másik személy profilja (Meakin et al., 2017).

Megmaradás tárgyon utólagos használat mellett:

- Sorozatos érintés/érintkezés során a forrásfelületen az eredeti biológiai anyagmaradvány mennyisége folyamatosan csökken, de a vizsgált felületre újabb maradvány rákerülhet (van Oorschot et al., 2019).

- Másik személy által órákig, napokig vagy hetekig használt vagy magánál tartott legkülönbözőbb tárgyakon (például hordpánt, kesztyű, kulcs, pendrive, pénztárca, rüzs) tárgytól függően még kimutatható volt az eredeti tulajdonos teljes DNS-profilja (nagy általánosságban 79%-ban porózus, 39%-ban sima felszínű tárgyakról) (van Oorschot et al., 2014b).
- Pénztárca egy hétig tartó utólagos használata után az esetek többségében (80–100%) mindkét személy DNS-profilja kevertként kimutatható volt (Raymond et al., 2009).
- Betöréshez is használható szerszámokon (csavarhúzó, pajszer) a betörési cselekvést imitáló második használó DNS-profilja gyakrabban volt kimutatható ahhoz képest, mint amikor a második személy csak rendeltetésszerűen (kevésbé intenzíven) használta a szerszámokat (Pfeifer & Wiegand, 2017).
- Két órányi használat után a vizsgált tárgyakon (karkötő, karóra, kesztyű, kulcs, nyaklánc, sapka, PC-egér, toll) a második használó major komponensként volt kimutatható (55%), de az első használó az esetek döntő többségében (99%) még detektálható volt (Oldoni et al., 2016).
- Imitált elkövető által hosszabb ideig magánál tartott, korábban más személy által használt kesztyűben történő elkövetés során a vétkes személy DNS-e csak alacsony gyakorisággal (1%) és csak minor komponensként volt detektálható a kesztyűvel megérintett vizsgálati felszínen (Tanzhaus et al., 2021).
- Egy másik kísérletben az imitált elkövető csak rövid ideig (öt perc) használta a vétkes személy kesztyűjét. Ebben az esetben a vétkes DNS másodlagos transzferének kimutathatósága nagyobb arányú volt (32%), habár ezek a vétkes személyek mind magas nyomhagyói státusúak voltak (Otten et al., 2019). Egy másik kesztyűs kísérlet szintén hasonló eredményre (22%) vezetett (Carrara et al., 2023).
- Ha az imitált elkövető egy kísérletben új, tiszta kesztyűt viselt, akkor megnövekedett az elkövetési eszköz (csavarhúzó, pajszer) korábbi, vétkes használójának azonosíthatósága ahhoz képest, mintha az elkövető pusztán kézzel fogta volna meg a tárgyat. Ugyanakkor intenzív használat során az új kesztyűről átkerülhet az imitált elkövető DNS-e is a betörési eszközre. A gumi nyélen jobban kimutatható maradt az első használó DNS-e a műanyaghoz, a fémhez és a fához képest (Pfeifer & Wiegand, 2017).
- Egy betörést imitáló másik kísérletben megállapításra került, hogy egy tiszta csavarhúzó két személy általi rövid idejű (öt és két perc) használata után a második használó fizikailag eltávolítja az első használó DNS-ének nagy részét (kb. 75%-át). Az első használó DNS-e az esetek 14%-ában nem volt kimutatható, és egyszemélyi vagy major komponensként is szintén ritkán (9%) (Gill et al., 2025a).

Ideiglenes használó biológiai anyagának megmaradása:

- A terhelt részéről egy tipikus védekezés lehet az, hogy ő csak a bűncselekmény előtt érintette meg/viselte azt a tárgyat (ti. annak csak ideiglenes használója volt), amit aztán a tényleges elkövető használt, például balesetet okozó, a gyanúsított által ideiglenesen bérelt vagy kölcsönkért gépjármű; a gyanúsított által korábban ideiglenesen használt/viselt elkövetési eszköz, ruházat (van Oorschot et al., 2019). Ezek az esetek egyelőre még kevésbé vizsgáltak a cselekvési szintű szakértői értékelés szempontjából.

Az átkerült biológiai anyagmaradvány elterjedtségét befolyásoló tényezők

A tanulmány bevezetésében említésre került a többszemélyi eredetű, kevert biológiai minták személyazonosításának a minor DNS-komponens korlátozott detektálhatóságából fakadó korlátja. Ebből következően a helyszínen, a vizsgált bűnjeltárgyon már eleve ott lévő, a cselekvés közben vagy utólag rákerülő háttér, saját, idegen vagy ismeretlen [összefoglaló néven elterjedt (prevalent)] BAM negatívan befolyásolhatja az elemezni kívánt cselekvéshez tartozó DNS-transzfer kimutathatóságát. Használati tárgyakon, viselt ruházaton nagyon sokszor már a bűncselekményt megelőzően is található biológiai anyag. Ennek az elterjedt DNS-nek – melyet DNS-háttérnek is hívhatunk – a mennyiségi elemzése viszonylag egyszerűen kivitelezhető a helyszínen, vagy az ügy bűnjelének ilyen célból történő DNS-vizsgálatával. Ezzel az elemzéssel a bűncselekmény-, cselekvés- vagy bűnjeltípusokra DNS-elterjedtségi adatbázis lenne felállítható. Ennek ellenére e tanulmány írásakor ilyen típusú publikus központi adatbázis még nem létezik. Egy konkrét (például gyanúsított vagy vétlen) személy DNS-ének elterjedtségére vonatkozó analízis már bonyolultabb, mivel egyrészt természetesen ismernünk kell az érintett személy DNS-profilját, másrészt a szakértői vizsgálat során vagy azt megelőzően már gondolnunk kell az alábbi négy mintavételi és -vizsgálati lehetőség valamelyikére (Taylor & Kokshoorn, 2023):

- mintavétel ugyanazon bűnjelről, a cselekvésben nem érintett területről vagy a vizsgált szennyeződés környékéről, például szexuális bűncselekményben a sértett ruházatának nem inkrimináló felületéről;
- mintavétel a kérdéses bűnjellel érintkező másik tárgyról, például ruhák közé rejtett fegyver esetében a ruhákról;
- mintavétel hasonló tárgyról, például a helyszínen feltalált nem elkövetési késről;
- mintavétel a helyszínről, például ha a terhelt azt állítja, hogy korábban legálisan járt már a helyszínen.

Az anyagmaradvány-háttér nemcsak a vizsgált cselekvés előtt, hanem a cselekvés során is rákerülhet nem saját BAM formájában a szakértői elemzés tárgyára. Legtipikusabb ilyen átvivő vektor az emberi kéz, de bármilyen, elterjedt DNS-t hordozó, kontaktáló felület szerepet játszhat ebben, például elkövetési eszköz, elkövetés idején viselt ruházat. Sok esetben a szakértői vizsgálat célfelületére még az elemzett cselekvés után is odakerülhet elterjedt DNS, mivel a cselekvésben érintett vagy más személyek, tárgyak utólag érintkezhetnek a célfelülettel. Például a lakásbetörést felfedező vétkes személy megérintheti a betörő által a helyszínen megfogott tárgyakat; a sértett vagy az elkövető tovább használhatja, hordhatja az elkövetéskor használt eszközt, vagy az akkor viselt ruhát. A vizsgált cselekvés utáni DNS-háttér átkerülésének a speciális esete a DNS-parkolás, amikor is a cselekvés során átkerülő BAM megőrződik egy ideig azon a tárgyon, amelyről később átkerül a célfelületre. A helyszínen történő tevékenységek során a felülszennyeződés (kontamináció) néha elkerülhetetlen, hiszen például életmentéskor, tűzoltáskor az eljáró szerveknek nem fő prioritása a felülszennyeződés megakadályozása. Ettől eltekintve ugyanakkor a szakma szabályainak megfelelően végzett helyszínelői és szakértői munka esetén a POI-személyek⁷ biológiai anyagával vagy DNS-ével történő kontamináció, illetve annak téves nem kimutatása nagyon valószínűtlen. Az eljáró szakemberek ugyanis megfelelő védőruházatban dolgoznak, a bűnjelek csomagolása, szállítása, tárolása, mintavételezése és laboratóriumi vizsgálata kontrollált körülmények között zajlik, valamint úgynevezett kizárási (eliminációs) DNS-profil adatbázis áll a szakértők rendelkezésére az esetleges kontamináció kiszűrésére. Ebből természetszerűleg az is következik, hogyha az elemzett cselekvésben érintett vagy a helyszínnel/bűnjellel kapcsolatba kerülő személyek DNS-profilja nem áll rendelkezésre, akkor e személyek esetleges kontaminációja nem lesz felismerhető, és DNS-ük elterjedt DNS-ként kerülhet detektálásra.

Ahogy a biológiai anyag megmaradására, úgy annak elterjedtségére sem lehet minden körülmény között érvényes általános kijelentéseket tenni azon kívül, hogy a Földön vagy a világűrben az emberi tevékenységek közelében humán eredetű anyagmaradvány bárhol és bármikor előfordulhat. Ennek ellenére a megőrződéshez hasonlóan szakmai tapasztalati adatok és kísérletes eredmények konkrét esetekben itt is már elérhetők, amelyek közül néhányat az alábbiakban felsorolok:

- A háttér DNS jelenlétével mindig számolni kell a helyszínen, a boncteremben, a hivatali helyiségekben, a laboratóriumokban, a műszereken/eszközökön, a védőruházatokon is (Burill et al., 2019).

7 POI-személy: Person Of Interest, itt a vizsgált cselekvésben, nyomhagyásban vagy felülszennyezésben direkt vagy indirekt módon potenciálisan érintett, ismert DNS-profilú személy.

- Kézről vett minták 79–88%-ában kimutatható volt idegen DNS (főleg minor komponensként), és az érintési nyomok többsége (79–100%) tartalmazott idegen DNS-t (itt is főleg minor alkotóelemként) (van Oorschot et al., 2019).
- Öt évnél fiatalabb kisgyermekeken testén idegen DNS ritkán volt detektálható (Graham et al., 2014).
- Párkapcsolatban élők nyakán kimutatható volt idegen DNS (58%-ban, főleg minor komponensként) (Graham & Rutty, 2008).
- Több vizsgálat és bűnügyek eredményei alapján a körömminták 5–41%-ában volt idegen DNS detektálható (legtöbbször minor komponensként) (van Oorschot et al., 2019).
- A személyes tárgyakon lévő idegen DNS leggyakrabban a használójuk kezéről kerül oda, de annak forrása sokszor nehezen határozható meg (másik személy, másik személy használati tárgya, másik környezet?) (van Oorschot et al., 2019).
- Gyermekek alsóruházatán a családtagok (főként az anya) DNS-e volt detektálható (52%-ban) még a háztartási mosás és szárítás után is (Noël et al., 2016).
- Tiszta ruha (póló, harisnya) egy napi hordása után már kimutatható volt a viselő DNS-e (főként major komponensként). Minor komponens általában a családtag vagy a partner DNS-e volt (Stouder et al., 2001).
- Gépjármű vezető oldalán az állandó sofőr DNS-profilja mindig kimutatható volt (leggyakrabban egyszemélyi vagy major komponensként), ugyanakkor a közelmúltban szállított utas DNS-e néha a vezető oldalon is detektálható volt (van Oorschot et al., 2021).
- Irodarész rendszeres és ideiglenes használójára a fentihez hasonló eredményeket kaptak, illetve idegen személyek (kollégák, családtagok, ismeretlenek) DNS-profiljai is megjelentek (Goray et al., 2020).
- Nem használt tisztasági betétén, tamponon összehasonlításra alkalmas férfi DNS nem volt kimutatható (Albani et al., 2018).
- Felső ruházat belső és külső részén is kimutatható volt a viselő DNS-e (legnagyobb mennyiségben a belső gallér és mandzsetta részen). Külső részen a saját DNS minor komponensű is lehet az idegen (például kolléga, családtag) mellett (van Oorschot et al., 2021).
- Női alsónadrág belső részén férfi DNS a szexuális partnertől vagy a férfi lakótárustól származhat inkább, mintsem más szociális kontaktusból (Murphy et al., 2020).
- Férfiak alsónadrágjának 44%-án kimutatható volt a nyálban nagy mennyiségben megtalálható amiláz enzim (Breathnach & Moore, 2013).
- Gyerekek arcán több idegen DNS lehet testük más részéhez képest (Graham et al., 2014).

- A kézen nyál, haj, elemi szál gyakran, vér, ondó, hüvelyváladék ritkábban volt detektálható (Douglas et al., 2023).
- Férfiak kezéről vett mintákban több DNS volt kimutatható a nőkéhez képest, és a saját DNS aránya is magasabb volt (Lacerenza et al., 2016).
- Köröm alatt 6–17% arányban idegen DNS-t tartalmazó keverék volt azonosítható (Woollacott et al., 2025).
- Szexuális életet nem élő nők és férfiak nemi szervéről vett mintákban idegen DNS csak ritkán volt kimutatható (0–2%), de nők esetében nyál, férfiak esetében nyál és ondó megtalálható volt (16–33%-ban) (Woollacott et al., 2025).
- Hüvelyminták 21%-ában férfi DNS detektálható volt, mely szinte kizárólag a szexuális partnertől származott (Dawney & Sheppard, 2023).
- Egy vizsgálat szerint a haj ruházaton való elterjedtségét nem befolyásolja a hajszál típusa (például festett vagy festetlen, hagymás vagy hagyma nélküli), viszont az érdekesebb szövetanyagon több hajszál volt megtalálható, mint a simán (Taylor & Kokshoorn, 2023).

Az átkerült biológiai anyagmaradvány kimutathatóságát befolyásoló tényezők

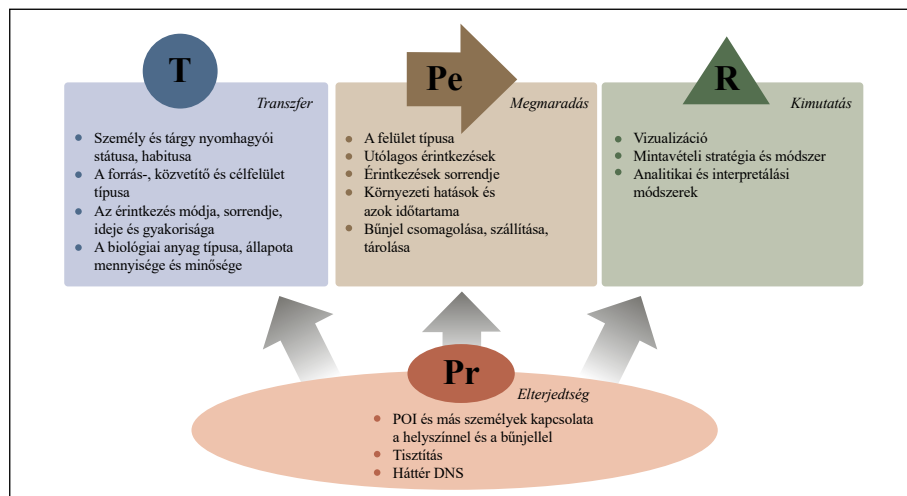
Az igazságügyi szakértői vizsgálatok és a tárgyi bizonyítás szempontjából csak azok a bűnjelek számítanak, amelyek elemzése hasznos információval szolgálhat az eljáró hatóság számára. Ha a vád vagy a védelem az érintett személyek és tárgyak vonatkozásában olyan cselekvési állítást tesz, amely ugyan direkt vagy indirekt biológiai anyagátvitellel járna együtt, de ez a transzfer nem mutatható ki, akkor a szakértői vizsgálat nem tudja kellő mértékben alátámasztani a vád vagy a védelem erre irányuló állítását. Ugyanakkor a bizonyíték hiánya nem feltétlenül a hiány bizonyítéka. Ugyanis amennyiben a transzfer kimutathatatlansága valószerű tényezőkkel magyarázható, akkor az nem zárja ki az anyagátvitelt okozó cselekvés megtörténtét. A transzfer kimutathatatlansága azonban általában annak a cselekvési állításnak kedvez, ami nem feltételez detektálható transzfert, vagy az alternatív cselekvéshez képest csak kisebb mértékben. Többek között ez vezetett végül a korábban említett Drummond-ügyben a felmentő ítélethez.

Az eddigiekben leírt, TPP-re vonatkozó jelenségek, ügyp tapasztalati adatok és kísérletes eredmények a biológiai anyagmaradványok és a DNS/RNS kimutathatóságának azon keretei között érvényesek, melyeket az alkalmazott módszertan határoz meg. Az alkalmazott módszerek egyes elemei, mint a látens biológiai anyag vizualizációja, a mintavételi stratégia, a mintavétel, a laboratóriumi vizsgálat, az eredményértékelés és interpretáció módozatai, külön-külön és együttesen

is megszabják a BAM átkerülésének, megmaradásának és elterjedtségének kimutathatóságát. A detektálási érzékenység növekedésével egyre több transzferesemény igazolható genetikai vizsgálattal, azonban az (al)forrás- és cselekvési szintű szakértői értékelést a háttér DNS gyakoribb kimutatása komplexebbé teheti. A TPPR-valószínűségek meghatározásakor az alkalmazott módszertant – amely a publikációkban sajnos néha nincs teljeskörűen dokumentálva – figyelembe kell venni, és más laboratóriumoknak esetlegesen kalibrációs vagy korrekciós faktorokat kell alkalmazniuk, amikor a publikációkból vett TPPR-gyakoriságokat a saját ügyeikhez szeretnék felhasználni (Taylor & Kokshoorn, 2023; Taylor et al., 2025). A Nemzetközi Igazságügyi Genetikai Társaság (ISFG) szakmai grémiuma a DNS mennyiségi meghatározásához használandó korrekciós faktor megállapításához az elkövetkezőkben az USA Nemzeti Szabványügyi és Technológiai Intézete (NIST) által készített humán DNS kvantifikálási standard (NIST SRM 2372a) alkalmazását javasolja univerzálisan (Gill et al., 2026). A NIST referencia DNS-standard koncentrációjának meghatározásával a laboratóriumok meg tudják állapítani, hogy a saját DNS-mennyiségi meghatározásuk mennyivel tér el a standard elvárt értékétől, amely eltérés kifejezhető a korrekciós faktorial (Gill et al., 2026). A kollaborációban végzett kísérletek ebből a szempontból is rendkívül hasznosak lehetnek (Steensma et al., 2017; Kokshoorn et al., 2018; Szkuta et al., 2019; Gill et al., 2025a). E témakör lezárásaként a TPPR-faktorokat befolyásoló tényezőket a 2. számú ábrán foglaltam össze.

2. számú ábra

A TPPR-faktorokat befolyásoló tényezők

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

TPPR-re irányuló kísérletek megtervezése, az eredmények megosztása, és a TPPR-adatbázisok

A biológiai anyagmaradványok átvitelére, megmaradására, elterjedtségére és kimutatására vonatkozó információk egyik fő forrása az ügyekből nyert tapasztalati adatok. A szakértői vizsgálatok során azonban az ügyekben elemzett cselekvések és annak körülményei legtöbbször feltételezések és nem alapigazságok, így a TPPR-re tett megállapítások – különösen a transzferre vonatkozóan – bizonytalansági vagy szubjektív elemeket is hordozhatnak magukban. A bizonytalan vagy szubjektív elemek kiküszöbölésének legjobb módja a körütekintően megtervezett kísérletek elvégzése. Ezeknek a kísérleteknek fő célja a transzfermechanizmusok fizikai, kémiai vagy biológiai alapjainak megismerése, vagy a TPPR-valószínűségek megállapítása (Taylor & Kokshoorn, 2023). A mechanizmusok feltárása általában szigorúan kontrollált körülmények között, egy-egy konkrét szituáció ismétlésével történik. Tekintettel arra, hogy itt a legtöbb paraméter (például a személyek, a biológiai anyagmaradvány és a nyomhordozó típusa, az érintkezés módja, ideje, sorrendje) állandó, ezért ezek a kísérletek a valós cselekvési helyzeteket és körülményeket nem mindig tudják teljeskörűen imitálni. A TPPR-valószínűségek meghatározásakor a szimulációs vagy rekonstrukciós kísérletek során általában a teljes cselekvést több önkéntes résztvevő segítségével, kevésbé kontrollált körülmények között sokszor ismétlik, amely viszont azzal a hátránnyal jár, hogy a TPPR-t befolyásoló tényezőket nem mindig lehet pontosan jellemezni. A transzfer mechanizmusok alapos feltárásához néha nem életszerű cselekvések és körülmények szükségesek, melyeket azonban a szimulációs vagy rekonstrukciós kísérletek esetében célszerű elkerülni. Ugyanakkor a kétféle kísérlettípus egymást kiegészítve teljes képet adhat a TPPR-mechanizmusokról és azok valószínűségeiről.

A kísérleti körülmények, az alkalmazott analitikai és statisztikai módszerek és eredmények rögzítését, valamint az adatok megosztását teljeskörűen, minden részletre kiterjedően kell elvégezni annak érdekében, hogy el lehessen dönteni, hogy abból mennyi adat és milyen ügyhöz használható fel úgy, hogy minden szakember egyformán értelmezze a kísérlet eredményét. A transzferre vonatkozó kísérletek megtervezésénél, dokumentálásánál és publikálásánál legalább a 2. számú táblázatban szereplő paramétereket és kritériumokat kell figyelembe venni (Gosch & Courts, 2019).

2. számú táblázat

A TPPR-faktorok vizsgálatát célzó kísérletekben elemzett paraméterek és azok kritériumai

Paraméter	Kritérium
Kísérletbe bevont személyek	Száma Részvétel feltételei Jellemzők – Kor – Nem – Bőr állapota Megelőző tevékenységek – Kézmosás, kesztyűhordás, testmozgás, érintkezés más személyekkel stb.
Vizsgált anyagmaradvány	Típusa, állapota, mennyisége, minősége Helye, megjelenése Összetétele
Kísérletbe bevont tárgyak	Jellemzők – Felület típusa – Anyaga Háttér anyagmaradvány – Ha volt tisztítás, akkor annak módja és kontrollja – Korábbi érintkezési scenáriók
Transzfer lépései	Érintkezés ideje, száma, területe Érintkezés módja, intenzitása
Időtartam	Hol volt jelentős időtartamú (transzfer előtt, közben, után)? Környezeti körülmények: – Fény, sugárzás – Hőmérséklet – Páratartalom – Mikrobiális behatások – Potenciális kontamináció Tárolás, csomagolás, szállítás körülményei
Kimutatás	Mintavétel stratégiája, módja, eszköze, területe Anyagmaradványtípus-meghatározás módszere (elővizsgálatok, RNS-analízis) Kivonás, tisztítás módszere Sokszorozás és detektálás módszere
DNS és DNS-profil	Minőség (hiányok, műtermékek, degradáció, gátlás) Mennyiség, intenzitás Összehasonlításra alkalmasság Összetétel – Hozzájáruló személyek száma – Major és minor komponens – Keveredési arány (M_x) Referencia személyekkel való összehasonlítás – Relatív hozzájárulás (teljes vagy részleges, arány) – Statisztikai alapú azonosítás módszere (például kvalitatív vagy kvantitatív LR ⁸ -statisztika)

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Az arra alkalmas eredményeket – beleértve a nyers adatokat és az interpretációkat – lehetőleg szakmailag ellenőrzött tudományos munkák (például szakdolgozat, doktori disszertáció, szakcikk) formájában, vagy azok mellékletében célszerű megosztani. Fontos még az olyan információkat is közölni, amelyek egyébként részünkről nem kerültek felhasználásra, de esetleg a későbbiekben

8 LR: valószínűségi hányados (likelihood ratio), a vád és a védelem állításának elfogadása esetén a bizonyíték megfigyelési/kimutatási valószínűségeinek a hányadosa.

számunkra vagy mások számára hasznosak lehetnek. Az adatok és eredmények korrekt értelmezéséhez azok megnevezésének és jelentésének egyértelműnek kell lenniük. A kísérletsorozatban az egységes változók használata megkönnyíti az átláthatóságot és a későbbi számítógépes vagy esetlegesen mesterséges intelligencia alapú feldolgozást. Ezt szolgálhatja az eredmények olyan standardizált táblázatokban történő rögzítése is, ahol az egyes megfigyelések soraiban a megfigyelésekhez tartozó változók különálló oszlopokban kerülnek feltüntetésre (Taylor & Kokshoorn, 2023), lásd 3. számú táblázat.

3. számú táblázat

A TPPR-faktorok vizsgálatát célzó kísérletek eredménytáblázat sablonja

	Változó 1 (pl. átkerült_össz_DND_ng)	Változó 2 (pl. nyomhordozó)
Megfigyelés 1	20	üveg
Megfigyelés 2	30	műanyag

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Adatvédelmi okok miatt az érintettek beleegyezése nélkül a DNS-profil eredmények tételes publikálására nincs lehetőség. Ugyanakkor a nem személyspecifikus DNS-eredmények [mennyiség, intenzitás, keveredési arány, relatív személyi hozzájárulás (M_x)] megosztása már elegendő lehet a megfelelő cselekvési szintű következtetés levonásához, vagy valószínűség meghatározásához a többi szakértő részére. A Nemzetközi Igazságügyi Genetikai Társaság (ISFG) korábban említett szakmai grémiuma a közelmúltban kiadott egy szerkesztőségi útmutatót arra nézve, hogy milyen követelményeknek kell megfelelniük azoknak a kéziratoknak, amelyeket a DNS-transzfer és kimutatás (TR) témakörében a *Forensic Science International: Genetics* folyóiratban szeretnének publikálni a szakemberek (Gill et al., 2026). Ezek a minimális követelmények a következők:

- Egyedi mintaazonosító használata.
- Ismert minta/DNS-donor azonosító használata.
- Minta/DNS-donor DNS-ének részaránya (M_x) a kevert mintában.
- A minták DNS-mennyiségi értékei.
- Minta/DNS-donor DNS-ének abszolút mennyisége a kevert mintában.
- A kitisztított DNS-minta térfogata (E_v).
- Alforrásszintű valószínűségi hányados (LR-) értékek a minta/DNS-donor személyekre vonatkozóan.
- Táblázatos formában az alábbi adatok:
 - ha) A DNS mennyiségi meghatározás és a DNS-profil megállapítás módszertanára és az alkalmazott statisztikai genetikai szoftverre vonatkozó információk.

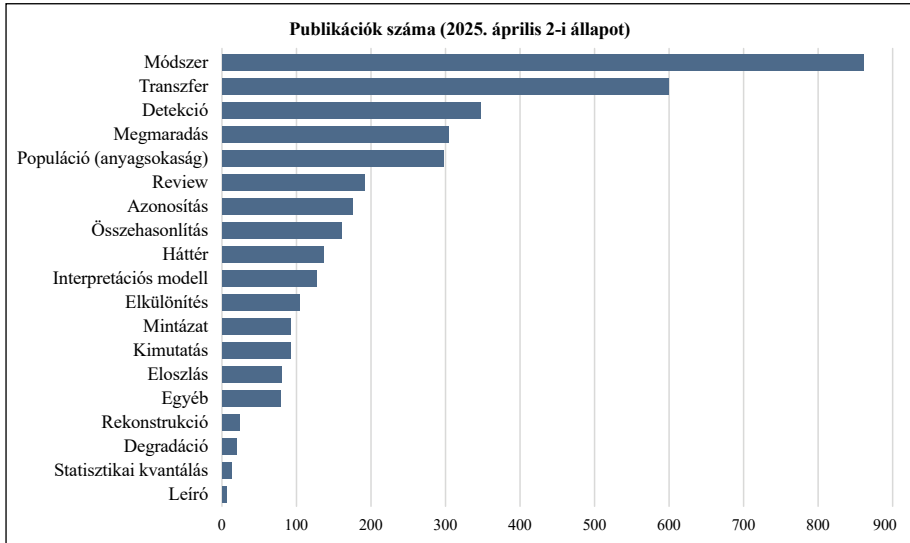
- hb) Az LR-számításhoz meghatározott állítások (propozíciók).
- hc) A DNS mennyiségi meghatározásához használt kalibrációs DNS-standard leírása. A NIST DNS-mennyiségi standardhoz képest meghatározott, az adott laboratóriumra érvényes DNS-kvantálási korrekciós faktor és annak 95%-os megbízhatósági tartományai.
- hd) A laboratórium által a publikálni kívánt kísérlethez specifikusan használt NIST DNS-mennyiségi standard és komponenseinek (NIST SRM 2372a) leírása.

Mindezekon túl a kéziratnak tartalmaznia kell a publikálni kívánt kísérletek érdemi értékeléséhez és reprodukálásához szükséges, a mintavétel módjára, eszközére és területére, valamint a minták tárolására és DNS-kinyerésére vonatkozó információkat is.

E tanulmány írásának időpontjában három nagyszabású, TPPR-re vonatkozó publikus adatbázis érhető el a szakemberek és az érdeklődő laikusok számára. A kanadai Quebeci Egyetemi Hálózat Trois-Rivières székhelyű egyetemének (UCTR) munkatársai a 2010-es évek végén létrehoztak és azóta folyamatosan bővítenek egy, gyakorlatilag az összes érintett igazságügyi szakterületet lefedő tematikus publikációs TPPR-adatbázist (Cadola et al., 2021; URL3). Ez az úgynevezett TTADB (Transfer Traces Activity DataBase) a 2025. augusztus 11-i állapota szerint 3614 db publikáció listájából áll, melyek a címükben szereplő szavakra, a vizsgált anyag fajtájára és a tanulmány típusára szűrhetők. A referenciák a szokásos adatokon túl a publikációhoz tartozó kulcsszavakat, az absztraktot és a publikáció linkjét is tartalmazzák. 24 (+ egyéb) fajta vizsgálati anyagra vannak indexálva a publikációk, a legtöbb tanulmány a DNS-, a lőpor-, a testvázadék-, a textilszál- és a festékanyagokat elemezte (Füredi, 2026). A publikációk 18 (+ egyéb) tanulmánytípusba lettek besorolva, melyek közül a legtöbb munka a módszertannal, a transzferrel, a detekcióval, a megmaradással és a populációval (anyagsokasággal, elterjedtséggel) foglalkozott (lásd 4. számú ábra).

4. számú ábra

A TTADB publikációs adatbázisban összegyűjtött tanulmányok típusai

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A németországi Kielben működő Schleswig-Holstein Egyetemi Kórház Igazságügyi Orvostani Intézetének munkatársai a kanadai szakemberekhez hasonlóan a 2010-es évek végén ugyancsak egy publikációs adatbázist hoztak létre, két jelentős különbséggel. Egyrészt az adatbázis kizárólagosan a biológiai anyagmaradványok (elsősorban a DNS) TPPR-jére vonatkozó tanulmányok adatait tartalmazza (Gosch & Courts, 2019), másrészt a publikációknak kb. a fele – a 2025. május 3-i állapot szerint –, 311 db cikk tartalom szerint is teljeskörűen fel lett dolgozva, és az adatok összetett keresésre, szűrésre alkalmas módon MS Excel és Access adatbázis fájlokba vannak rendezve (URL4). Az ingyenes, de regisztrációköteles Dropbox tárhelyen elérhető DNA-TrAC adatbázistáblázat egy-egy sora egy-egy publikációt foglal magába. A táblázat első négy oszlopa a tanulmányok alapadatait, az 5–12. oszlopok a vizsgálat célját és beállítását, a 13–29. oszlopok a transzfer szcenárióit, a 30–38. oszlopok a vizsgálati módszertant, a 39–44. oszlopok pedig az eredményekre vonatkozó adatokat tartalmazzák (lásd 4. számú táblázat).

4. számú táblázat

A DNA-TrAC publikációs adatbázisban lévő adatok típusai

1	2	3	4	5
Szerző(k)	Év	Cím	Folyóirat	Publikáció tárgya
6	7	8	9	10
Cselekvés kontextusa	Kategória	Specifikációk	Vizsgált változók	Ellenőrzés szigorúsága
11	12	13	14	15
Személyek száma	Replikációk száma / személy / feltétel	Nukleinsav	Testi eredet	Nyomhagyó jellemzői
16	17	18	19	20
Nyomhagyói státus kritériumai	Korábbi tevékenységek	Érintkezés leírása	Elsődleges / forrás nyomhordozó típusa	Elsődleges / forrás nyomhordozó anyaga
21	22	23	24	25
Nyomhagyás / lera-kódás	Időtartam (kondíciók)	Másodlagos nyomhordozó típusa	Másodlagos nyomhordozó anyaga	Másodlagos érintkezés típusa
26	27	28	29	30
További transzfer	Háttér DNS a célfeületen	Mintavétel ideje	Megmaradás (kondíciók)	Mintavétel módszere
31	32	33	34	35
Mintavétel területe	Tisztítás	DNS-kvantálás	DNS-tipizálás nyers adatai	DNS-tipizálás
36	37	38	39	40
Referencia minták	Profil interpretáció és keverék analízis	RNS-adat interpretáció	DNS-mennyiség	Profilminőség
41	42	43	44	
Összehasonlítás paraméterei	Eredmények összefoglalása	Szerző(k) részéről felmerülő kérdések	Figyelemfelhívások	

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A DNA-TrAC adatbázishoz összegyűjtött publikációk fele a kézirat írásának időpontjában még feldolgozásra vár, melyhez akár már mesterséges intelligencia segítsége is igénybe vehető lenne. A teljesen feldolgozott adatbázis egy nagyszerű adatforrás lehetne egy cselekvési szinten értékeléseket és elemzéseket végrehajtó mesterséges intelligencia betanításához is.

Az előbbieken említett két adatbázis gyakorlatilag felöleli az igazságügyi TP-PR-témakörben megjelent összes publikációt, ugyanakkor ezek az adatbázisok nyers eredményadatokat nem tartalmaznak. Az Európai Forenzikus Intézetek Hálózata (ENFSI) a 2020-as években 23 laboratórium bevonásával elindított egy nagyszabású, laboratóriumok közötti kísérletes projektet (REcovery AC-Tivity; ReAct) (Gill et al., 2025a). E ReAct projekt I. fázisában három, betörést szimuláló kísérletsorozatban gyűjtötték össze a TPPER-re vonatkozó adatokat. A laborok az alapkísérletben egy tiszta csavarhúzó rövid idejű használata során vizsgálták a közvetlen DNS-átvitelt és annak kimutathatóságát. A másik két kísérletsorozatban kézfogás utáni vagy másik személy (mint imitált elkövető) általi

utólagos használat után elemezték a direkt és indirekt transzfert. Az összesen több mint 2700 DNS-mennyiségi és -profil eredmény minden adata (természetesen a konkrét DNS-profilok nélkül) az anonimizált laboratóriumok szerinti bontásban is elérhető a ReAct-project honlapján (URL5). A vizsgált indirekt transzferes cselekvések statisztikai interpretálásához a kutatásban részt vevők a kísérletben részt vevő személyekre és a háttér DNS-re vonatkozóan meghatározták a TPPR-valószínűségeket, felállították a megfelelő LR-képleteket és megalkották a Bayes-hálókat. Ezek felhasználásával a szerzők létrehoztak egy online számolóprogramot is (URL6). Ha a felhasználó ezen a felületen betölti a ReAct-projekt valamelyik laborvizsgálati adatsorát, akkor saját – esetleg konkrét kísérletre vagy ügyre vonatkozó – eredményadatok (POI-személy és ismeretlen nyomhagyó DNS-mennyisége, detektálási intenzitási küszöbérték) megadásával a betörést szimuláló, indirekt transzfert is feltételező cselekvési szituációkra az LR-statisztikai analízis elvégezhető. A ReAct-projekt egyik vezető kutatója, Peter Gill személyes közlése alapján a projekt lehetőséget biztosít arra is, hogy újabb laboratóriumok saját kísérleti eredményeikkel kiegészítsék a már meglévő adatbázist. Ennek révén ezek a laborok képesek lehetnek saját adataik felhasználásával elvégezni a statisztikai számításokat a rendelkezésre álló számolóprogrammal. A ReAct-projekt II. fázisa a laborfüggetlen transzfer és megmaradás (TP), illetve a laborfüggő kimutatás (R) valószínűségeinek finomhangolására, és azoknak különböző változókra (például nyomhordozó anyaga, használat időtartama, nyomhagyói státus) történő skálázására fog irányulni (Gill et al., 2025b).

Összefoglalás

A bűnügyekben a biológiai anyagmaradványok biokémiai, genetikai, vagy egyéb vizsgálatokkal történő alforrás- és forrásszintű azonosítása és a személyazonosság megállapítása csak akkor bír jelentőséggel az eljáró hatóság számára, ha az bizonyító vagy cáfoló erővel bír a feltételezett illegális cselekvésre vonatkozóan. Az igazságügyi genetikai szakértői vizsgálati eredmények cselekvési szintű valószínűsítő interpretációját alapvetően az elemzett biológiai anyagmaradványok (főképpen a DNS) közvetlen vagy közvetett átkerülésére, megmaradására, elterjedtségére és visszanyerhetőségére (TPPR) vonatkozó ismeretek folyamatos bővülése tette és teszi lehetővé. Amennyiben a vádnak és a védelemnek a bűnügyben vitatott cselekvési állításához tartozó megfigyelt TPPR-gyakoriságok egymástól eltérnek, akkor a genetikai bizonyítéokra számolt kimutatási valószínűségi hányados (LR) érték alátámaszthatja a vád vagy

a védelem feltevését, így segítve az eljáró hatóság munkáját a bűncselekmény eseményeinek rekonstruálásában.

A bűnügyekben vizsgált biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű igazságügyi valószínűsítő értékelése során számításba kell azt venni, hogy a forrás-felületről az anyagmaradványok (köztük a DNS) nemcsak közvetlenül, direkt módon, hanem más személyek, élőlények vagy tárgyak mint közvetítő vektorok révén, közvetett (indirekt) módon is átkerülhetnek a szakértői vizsgálat szempontjából kitüntetett célfelületre. A direkt és indirekt transzfer függhet a személyek vagy tárgyak nyomhagyói státusától, a forrás-, közvetítő és célfelületek típusától, a felületek közötti érintkezés módjától, sorrendjétől, időtartamától és gyakoriságától, valamint a biológiai anyag típusától, állapotától, mennyiségétől és minőségétől. A transzfer külső tényezők is befolyásolják, melyek közül a legfontosabbak a biológiai anyagmaradványok megmaradására, elterjedtségére és kimutathatóságára vonatkozó körülmények. A biológiai anyagmaradványok TPPR-jére nem tehetők általános, minden körülmény között érvényes állítások, azonban a TPPR-faktorok a körülmények ismeretében vagy azok feltételezésekor jól jellemezhetők a kísérletekből vagy bűncselekmények szakértői vizsgálatából nyert adatok felhasználásával. A magas vagy alacsony biológiai anyagmaradvány tartalom nem feltétlenül egyértelmű bizonyítéka a BAM közvetlen vagy közvetett átkerülésének, ugyanakkor elsősorban érintési nyomoknál a célszemély DNS-ének nagyobb mennyiségű és arányú jelenléte a célszemély DNS-ének direkt és/vagy ismétlődő átkerülését támaszthatja alá nagyobb mértékben (Gill et al., 2025a). A TPPR-adatokat célszerű úgy meghatározni és publikálni, hogy azok felhasználhatók legyenek más szakértők számára is. Ebben segítséget nyújtanak a TPPR-re vonatkozó publikációs adatbázisok, illetve a laboratóriumok kollaborációban elvégzett kísérletei. A TPPR-eredmények kompatibilitását a módszertani protokollok összehangolása, a kimutatási változékonysági faktorok használata, a korábban mások által elvégzett és publikált kísérletek megismétlése, valamint a kalibrációs vizsgálatokkal meghatározott korrekciós faktorok alkalmazása teremtheti meg Magyarországon is.

Felhasznált irodalom

- Albani, P. P., Patel, J., Fleming, R. I. (2018). DNA on feminine sanitary products. *Forensic Science International*, 293, 24–26. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2018.10.010>
- Astrup, B. S., Thomsen, J. L., Lauritsen, J., Ravn, P. (2012). Detection of spermatozoa following consensual sexual intercourse, *Forensic Science International*, 221(1–3), 137–141. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2012.04.024>

- Bowman, Z. E., Mosse, K. S. A., Sungaila, A. M., van Oorschot, R. A. H., Hartman, D. (2018). Detection of offender DNA following skin-to-skin contact with a victim. *Forensic Science International: Genetics*, 37, 252–259. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.09.005>
- Breathnach, M., Moore, E. (2013). Oral intercourse or secondary transfer? A Bayesian approach of salivary amylase and foreign DNA findings. *Forensic Science International*, 229(1–3), 52–59. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2013.03.029>
- Burrill, J., Daniel, B., Frascione, N. (2019). A review of trace “Touch DNA” deposits: Variability factors and an exploration of cellular composition. *Forensic Science International: Genetics*, 39, 8–18. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.11.019>
- Caccia, G., Cappella, A., Castoldi, E., Marino, A., Colloca, D., Amadasi, A., Caccianiga, M., Lago, G., Cattaneo, C. (2021). Blood and sperm traces on human hair. A study on preservation and detection after 3-month outdoor exposure, *Science & Justice*, 61(6), 657–666. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2021.08.001>
- Cadola, L., Charest, M., Lavallée, C., & Crispino, F. (2021). The occurrence and genesis of transfer traces in forensic science: a structured knowledge database. *Canadian Society of Forensic Science Journal*, 54(2), 86–100. <https://doi.org/10.1080/00085030.2021.1890941>
- Cale, C. M., Earll, M. E., Latham, K. E., Bush, G. L. (2016). Could Secondary DNA Transfer Falsely Place Someone at the Scene of a Crime? *Journal of Forensic Sciences*, 61(1), 196–203. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.12894>
- Carrara, L., Hicks, T., Samie, L., Taroni, F., Castella, V. (2023). DNA transfer when using gloves in burglary simulations. *Forensic Science International: Genetics*, 63, 102823. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2022.102823>
- Dawnay, N., Sheppard, K. (2023). From crime scene to courtroom: A review of the current bioanalytical evidence workflows used in rape and sexual assault investigations in the United Kingdom. *Science & Justice*, 63(2), 206–228. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2022.12.006>
- Dimitriu, P. A., Iker, B., Malik, K., Leung, H., Mohn, W. W., Hillebrand, G. G. (2019). New Insights into the Intrinsic and Extrinsic Factors That Shape the Human Skin Microbiome. *mBio*, 10(4), e00839–19. <https://doi.org/10.1128/mbio.00839-19>
- Douglas, H., Fraser, I., Davidson, G., Murphy, C., Gorman, M. L., Boyce, M., Doole, S. (2023). Assessing the background levels of body fluids on hands. *Science & Justice*, 63(4), 493–499. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2023.04.015>
- Farmen, R. K. B., Haukeli, I., Ruoff, P., Frøyland, E. S. (2012). Assessing the presence of female DNA on post-coital penile swabs: Relevance to the investigation of sexual assault. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 19(7), 386–389. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2012.02.029>
- Fonneløp, A., E., Egeland, T., Gill, P. (2015). Secondary and subsequent DNA transfer during criminal investigation. *Forensic Science International: Genetics*, 17, 155–162. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2015.05.009>
- Füredi, S. (2026). A biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű vizsgálata bűnügyekben I. - A DNS-azonosítás szintet lép. *Belügyi Szemle*, 74(4), 909-949.

- Füszter, B. E. (2016). Edmond Locard — “Father of the Crime Lab”. *Magyar Rendészet*, 16(2), 21–26. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2574/1842>
- Gill, P. (2014). *Misleading DNA Evidence: Reasons for Miscarriages of Justice*. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-01382-5>
- Gill, P. (2016). Analysis and implications of the miscarriages of justice of Amanda Knox and Raffaele Sollecito. *Forensic Science International: Genetics* 23, 9–18. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2016.02.015>
- Gill, P., Fonneløp, A., E., Hicks, T., Xenophontos, S., Cariolou, M., van Oorschot, R., Buckel, I., Sukser, V., Papić, S., Merkaš, S., Kostic, A., Pereira, A. M., Teutsch, C., Forsberg, C., Haas, C., Petkovski, E., Hass, F., Masek, J., Stosic, J., Lee, J. S., Syn C. K-C, Groombridge, L., Trimborn, M., Hadjivassiliou, M., Breathnach, M., Novackova, J., Parson, W., Hatzler-Grubwieser, P., Pietikäinen, S., Joas, S., Willuweit, S., Grethe, S., Milićević, T., Hasselqvist, T., Kallupurackal, V., Stenzl, V., Jansson, S., Glocker, I., Brunck, S., Nyhagen, K., Linglem, A. B. D., Autere, H., Thornbury, D., Pedersen, N., Fox, S., Moore, D., Escott, G., Petersen, C. B., Larsen, H. J., Giles, R., Allen, P. S., Prieto, L., Ramirez, E., de Yuso, I. M., Bastisch, I. (2025a). The ReAct project: Analysis of data from 23 different laboratories to characterise DNA recovery given two sets of activity level propositions. *Forensic Science International: Genetics*, 76, 103222. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2025.103222>
- Gill, P., Hicks, T., Carracedo, A. (2025b). The ReAct project: Bayesian networks for assessing the value of the results given activity level propositions. *Forensic Science International: Genetics*, 76, 103223. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2025.103223>
- Gill, P., Hicks, T., Kokshoorn, B., van Oorschot, R. A. H., Taylor D., Parson, W. (2026). Minimum FSI: Genetics requirements for publishing data on DNA transfer and recovery, given activities. *Forensic Science International: Genetics*, 80, 103330. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2025.103330>
- Goaray, M., Eken, E., Mitchell, R. J., van Oorschot, R. A. H. (2010a). Secondary DNA transfer of biological substances under varying test conditions. *Forensic Science International: Genetics*, 4(2), 62–67. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2009.05.001>
- Goaray, M., Eken, E., Mitchell, R. J., van Oorschot, R. A. H. (2010b). Investigation of secondary DNA transfer of skin cells under controlled test conditions. *Legal Medicine*, 12(3), 117–120. <https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2010.01.003>
- Goaray, M., Kokshoorn, B., Steensma, K., Szkuta, B., van Oorschot, R. A. H. (2020). DNA detection of a temporary and original user of an office space. *Forensic Science International: Genetics*, 4, 102203. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2019.102203>
- Gosch, A., Courts, C. (2019). On DNA transfer: The lack and difficulty of systematic research and how to do it better. *Forensic Science International: Genetics*, 40, 24–36. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2019.01.012>
- Graham, E. A. M., Ruttly, G. N. (2008). Investigation into “Normal” Background DNA on Adult Necks: Implications for DNA Profiling of Manual Strangulation Victims. *Journal of Forensic Sciences*, 53, 1074–1082. <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2008.00800.x>

- Graham, E. A. M., Watkins, W. J., Dunstan, F. Maguire, S., Nuttall, D., Swinfield, C. E. Ratty, G. N., Kemp, A. M. (2014). Defining background DNA levels found on the skin of children aged 0–5 years. *Int J Legal Med* 128, 251–258. <https://doi.org/10.1007/s00414-013-0906-8>
- Gregory, B. M. (2024). Investigation and Detection Methods for Digital and Penile Penetration Without Ejaculation. Master's Thesis, Ceder Crest College, Allentown, PA, USA
- Kamodyová, N., Durdiaková, J., Celec, P., Sedláčková, T., Repiská, G., Sviežená, B., Minárik, G. (2013). Prevalence and persistence of male DNA identified in mixed saliva samples after intense kissing. *Forensic Science International: Genetics*, 7(1), 124–128. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2012.07.007>
- Kokshoorn, B., Aarts, L. H. J., Ansell, R., Connolly, E., Drotz, W., Kloosterman, A. D., McKenna, L. G., Szkuta, B., van Oorschot, R. A. H. (2018). Sharing data on DNA transfer, persistence, prevalence and recovery: Arguments for harmonization and standardization, *Forensic Science International: Genetics*, 37, 260–269. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.09.006>
- Lacerenza, D., Aneli, S., Omedei, M., Gino, S., Pasino, S., Berchialla, P., Robino, C. (2016). A molecular exploration of human DNA/RNA co-extracted from the palmar surface of the hands and fingers. *Forensic Science International: Genetics*, 22, 44–53. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2016.01.012>
- Locard, E. (1930). The analysis of dust traces. Part I. *Am. J. Police Sci.* 1(3), 276. <https://doi.org/10.2307/1147154>
- Mameli, A., Scudiero, C. M., Delogu, G., Ghiani, M. E. (2019). Successful analysis of a 100 years old semen stain generating a complete DNA STR profile. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 61, 78–81. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2018.11.008>
- Manoli, P., Antoniou, A., Bashiardes, E., Xenophontos, S., Photiades, M., Stribley, V., Mylona, M., Demetriou, C., Cariolou, M. A. (2016). Sex-specific age association with primary DNA transfer. *Int J Legal Med* 130, 103–112. <https://doi.org/10.1007/s00414-015-1291-2>
- Mayes, C., Houston, R., Seashols-Williams, S., LaRue, B., Hughes-Stamm, S. (2019). The stability and persistence of blood and semen mRNA and miRNA targets for body fluid identification in environmentally challenged and laundered samples. *Legal Medicine*, 38, 45–50. <https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2019.03.007>
- McColl, D. L., Harvey, M. L., van Oorschot, R. A. H. (2017). DNA transfer by different parts of a hand. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 6, e29–e31. <https://doi.org/10.1016/j.fsigs.2017.09.014>
- Meakin, G. E., Butcher, E. V., van Oorschot, R. A. H., Morgan, R. M. (2017). Trace DNA evidence dynamics: An investigation into the deposition and persistence of directly- and indirectly-transferred DNA on regularly-used knives. *Forensic Science International: Genetics*, 29, 38–47. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.03.016>
- Meixner, E., Kallapurackal, V., Kratzer, A., Voegeli, P., Thali M. J., Bolliger S. A. (2020). Persistence and detection of touch DNA and blood stain DNA on pig skin exposed to water. *Forensic Sci Med Pathol* 16, 243–251. <https://doi.org/10.1007/s12024-020-00234-3>

- Morrison, A. I. (1972). Persistence of spermatozoa in the vagina and cervix. *Br. J. Vener. Dis.*, 48, 141–143. <https://doi.org/10.1136/sti.48.2.141>
- Murphy, C., Kenna, J., Flanagan, L., Lee Gorman, M., Boland, C. and Ryan, J. (2020). A Study of the Background Levels of Male DNA on Underpants Worn by Females. *J Forensic Sci*, 65, 399–405. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14198>
- Nittis, M., Franco, M., Cochrane, C. (2016). New oral cut-off time limits in NSW. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 44, 92–97. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.09.006>
- Noël, S., Lagacé, K., Rogic, A., Granger, D., Bourgoïn, S., Jolicoeur, C., Séguin, D. (2016). DNA transfer during laundering may yield complete genetic profiles. *Forensic Science International: Genetics*, 23, 240–247. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2016.05.004>
- Olewi, A. A., Morris, M. R., Schmerer, W. M., Sutton, R. (2015). The relative DNA-shedding propensity of the palm and finger surfaces. *Science & Justice*, 55(5), 329–334. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2015.04.003>
- Oldoni, F., Castella, V., Hall, D. (2016). Shedding light on the relative DNA contribution of two persons handling the same object. *Forensic Science International: Genetics*, 24, 148–157. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2016.07.002>
- Otten, L., Banken, S., Schürenkamp, M., Schulze-Johann, K., Sibbing, U., Pfeiffer, H., Venne-
mann, M. (2019). Secondary DNA transfer by working gloves. *Forensic Science International: Genetics*, 43, 102126. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2019.07.005>
- Pfeifer, C. M., Wiegand, P. (2017). Persistence of touch DNA on burglary-related tools. *Int J Legal Med* 131, 941–953. <https://doi.org/10.1007/s00414-017-1551-4>
- Raymond, J. J., Walsh, S. J., van Oorschot, R. A. H., Gunn, P. R., Evans, L., Roux, C. (2008). Assessing trace DNA evidence from a residential burglary: Abundance, transfer and persistence. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 1(1), 442–443. <https://doi.org/10.1016/j.fsigs.2007.10.040>
- Raymond, J. J., van Oorschot, R. A. H., Walsh, S. J., Roux, C., Gunn, P. R. (2009). Trace DNA and street robbery: A criminalistic approach to DNA evidence. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 2(1), 544–546. <https://doi.org/10.1016/j.fsigs.2009.08.073>
- Romano, C. G., Mangiaracina, R., Donato, L., D’Angelo, R., Scimone, C., Sidoti, A. (2019). Aged fingerprints for DNA profile: First report of successful typing. *Forensic Science International*, 302, 109905. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2019.109905>
- Ruan, T., Barash, M., Gunn, P., Bruce, D. (2018). Investigation of DNA transfer onto clothing during regular daily activities. *Int J Legal Med* 132, 1035–1042. <https://doi.org/10.1007/s00414-017-1736-x>
- Steensma, K., Ansell, R., Clarisse, L., Connolly, E., Kloosterman, A. D., McKenna, L. G., van Oorschot, R. A. H., Szkuta, B., Kokshoorn, B. (2017). An inter-laboratory comparison study on transfer, persistence and recovery of DNA from cable ties. *Forensic Science International: Genetics*, 31, 95–104. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.08.015>

- Stella, C. J., Mitchell, R. J., van Oorschot, R. A. H. (2017). Hand activities during robberies—Relevance to consideration of DNA transfer and detection. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 6, e3–e5. <https://doi.org/10.1016/j.fsigs.2017.09.002>
- Stouder, S. L., Reubush, K. J., Hobson, D. L., Smith, J. L. (2001) Trace evidence scrapings: a valuable source of DNA? *Forensic Science Communications* 4(4). <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/trace-evidence-scrapings-valuable-source-dna>
- Szkuta, B., Ballantyne, K. N., van Oorschot, R. A. H. (2017) Transfer and persistence of DNA on the hands and the influence of activities performed. *Forensic Science International: Genetics*, 28, 10–20. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.01.006>
- Szkuta, B., Ballantyne, K. N., Kokshoorn, B., van Oorschot, R. A. H. (2018). Transfer and persistence of non-self DNA on hands over time: Using empirical data to evaluate DNA evidence given activity level propositions, *Forensic Science International: Genetics*, 33, 84–97. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.11.017>
- Szkuta, B., Ansell, R., Boiso, L., Connolly, E., Kloosterman, A. D., Kokshoorn, B., McKenna, L. G., Steensma, K., van Oorschot, R. A. H. (2019). Assessment of the transfer, persistence, prevalence and recovery of DNA traces from clothing: An inter-laboratory study on worn upper garments. *Forensic Science International: Genetics*, 42, 56–68. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2019.06.011>
- Tanzhaus, K., Reiß, M. T., Zaspel, T. (2021). “I’ve never been at the crime scene!” — gloves as carriers for secondary DNA transfer. *Int J Legal Med* 135, 1385–1393. <https://doi.org/10.1007/s00414-021-02597-w>
- Taylor, D. (2016). The evaluation of exclusionary DNA results: a discussion of issues in R v. Drummond. *Law, Probability and Risk*, 15(3), 175–197. <https://doi.org/10.1093/lpr/mgw004>
- Taylor, D., Volgin, L., Kokshoorn, B., Champod, C. (2021). The importance of considering common sources of unknown DNA when evaluating findings given activity level propositions. *Forensic Science International: Genetics*, 53, 102518. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2021.102518>
- Taylor, D. & Kokshoorn, B. (2023). *Forensic DNA Trace Evidence Interpretation: Activity Level Propositions and Likelihood Ratios* (1st ed.). CRC Press. <https://doi.org/10.4324/9781003273189>
- Taylor, D., Volgin, L., Gill, P., Kokshoorn, B. (2025). Accounting for inter-laboratory DNA recovery data variability when performing evaluations given activities. *Forensic Science International: Genetics*, 78, 103283. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2025.103283>
- van den Berge, M., Wagner, S., Meijers, E., Kokshoorn, B., Kloosterman, A., van der Scheer, M., Sijen, T. (2019). Minimizing hand-to-glove DNA contamination. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 7(1), 19–20. <https://doi.org/10.1016/j.fsigs.2019.09.009>
- van Oorschot, R. & Jones, M. (1997). DNA fingerprints from fingerprints. *Nature*, 387, 767. <https://doi.org/10.1038/42838>
- van Oorschot, R. A. H., McArdle, R., Goodwin, W. H., Ballantyne, K. N. (2014a). DNA transfer: The role of temperature and drying time. *Legal Medicine*, 16(3), 161–163. <https://doi.org/10.1016/j.legalmed.2014.01.005>

- van Oorschot, R. A. H., Glavich, G., Mitchell, R. J. (2014b). Persistence of DNA deposited by the original user on objects after subsequent use by a second person. *Forensic Science International: Genetics*, 8(1), 219–225. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2013.10.005>
- van Oorschot, R. A. H., McColl, D. L., Alderton, J. E., Harvey, M. L., Mitchell, R. J., Szkuta, B. (2015). Activities between activities of focus—Relevant when assessing DNA transfer probabilities. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 5, e75–e77. <https://doi.org/10.1016/j.fsigss.2015.09.031>
- van Oorschot, R. A. H., Szkuta, B., Meakin, G. E., Kokshoorn, B., & Goray, M. (2019). DNA transfer in forensic science: A review. *Forensic Science International: Genetics*, 38, 140–166. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.10.014>
- van Oorschot, R. A. H., Meakin, G. E., Kokshoorn, B., Goray, M., & Szkuta, B. (2021). DNA Transfer in Forensic Science: Recent Progress towards Meeting Challenges. *Genes*, 12(11), 1766. <https://doi.org/10.3390/genes12111766>
- Verdon, T. J., Mitchell, R. J., van Oorschot, R. A. H. (2013). The influence of substrate on DNA transfer and extraction efficiency. *Forensic Science International: Genetics*, 7(1), 167–175. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2012.09.004>
- Voskoboinik, L., Amiel, M., Reshef, A., Gafny, Barash, M. (2018). Laundry in a washing machine as a mediator of secondary and tertiary DNA transfer. *Int J Legal Med* 132, 373–378. <https://doi.org/10.1007/s00414-017-1617-3>
- Wagenaar, W. (2002). False confessions after repeated interrogation: The Putten murder case. *European Review* 10(4), 519–537. <https://doi.org/10.1017/S106279870200042X>
- Wiegand, P., Kleiber, M. (1997) DNA typing of epithelial cells after strangulation, *Int. J. Legal Med.* 110(4) 181–183. <https://doi.org/10.1007/s004140050063>
- Woollacott, C., Goray, M., van Oorschot, R. A. H., Taylor, D. (2025). The Transfer, Prevalence, Persistence, and Recovery of DNA from Body Areas in Forensic Science: A Review. *Forensic Sciences*, 5(1), 9. <https://doi.org/10.3390/forensicsci5010009>

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Making Sense of Forensic Genetics*.

<https://senseaboutscience.org/wp-content/uploads/2017/01/making-sense-of-forensic-genetics.pdf>

URL2: *Forensic analysis of fingernail debris after a scratch experiment and its applications in violence against women investigation. PhD thesis.* https://amsdottorato.unibo.it/id/eprint/9419/1/Tesi_Alessandra_Iuvaro.pdf

URL3: *Transfer Traces Activity DataBase (TTADB)*. https://cieqwebdirect.uqtr.ca/fmi/webd/OD_CIEQ_CRIMINALISTIQUE

URL4: *DNA-TrAC*. <https://www.dropbox.com/scl/fo/mm79o3fo3u5orqlyo07b5/ABzqmqMS-t2a6GYzHrvMudQ?+dl=0&rlkey=4gr99upxh0ekn93mpgfdcu5xf&e=2>

URL5: *ENFSI REcovery ACTivity program*. <https://sites.google.com/view/altrap/enfsi-react-project>

URL6: *Shiny React test version 2.0*. https://activitylevel.shinyapps.io/Shiny_React_v2/

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Füredi S. (2026). A biológiai anyagmaradványok cselekvési szintű vizsgálata bűnügyekben II. A DNS-transzfer. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1319–1368. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1331-1368>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Füredi Sándor, aki a furedis@nszkk.gov.hu e-mail címen érhető el.

A mauritiusi közlekedésbiztonsági helyzet elemző bemutatása

Rendészeti tapasztalatok a szituációs bűnmegelőzés tükrében

An analytical presentation of the road safety situation in Mauritius – Policing experiences in the light of situational crime prevention

Krenner József

kiemelt főelőadó, doktorandusz, rendőr őrnagy
Vas Vármegyei Rendőr-főkapitányság,
Széchenyi István Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
jozsef.krenner@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a mauritiusi közlekedésbiztonsági helyzet és a helyi rendészeti válaszok bemutatása a szituációs bűnmegelőzés elméleti keretein keresztül. A kutatás alapját a szerző – PhD-hallgatóként és rendőrtisztként – mauritiusi tartózkodása során végzett adatgyűjtése, valamint a Mauritiusi Rendőrséggel (Mauritius Police Force) folytatott szakmai konzultációi képezik.

Módszertan: Az elemzés a 2024–2025-ös baleseti statisztikai adatokra, a 2026-ban bevezetett új büntetőpontrendszerre, valamint a közlekedési környezet kriminológiai szempontból releváns tényezőire fókuszál. A tanulmány összeveti a szigetország gyakorlatát a nemzetközi közlekedésbiztonsági trendekkel.

Megállapítások: Noha az összesített halálos balesetek száma 7,2%-os csökkenést mutat, a gyalogosok és különösen a 60 év feletti korosztály áldozattá válna jelentős növekedést jelez. A 2026 januárjában életbe léptetett szankciórendszer és a technológiai alapú ellenőrzés (Safe City) a szituációs bűnmegelőzés eszköztárával igyekszik kezelni a környezeti és emberi kockázatokat.

Érték: A tanulmány egy sajátos közlekedési környezet biztonsági kihívásainak értelmezéséhez járul hozzá, és a nemzetközi rendészeti tapasztalatcsere szempontjából is releváns megállapításokat kínál.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2026. 01. 10. Átdolgozás: 2026. 02. 20.
Elfogadás: 2026. 03. 25.

Kulcsszavak: közlekedésbiztonság, Mauritius, szituációs bűnmegelőzés, gyalogosvédelem

Abstract

Aim: The study aims to present the road safety situation and local policing responses in Mauritius through the theoretical framework of situational crime prevention. The research is based on the author's data collection during a stay in Mauritius as a PhD student and police officer, as well as professional consultations with the Mauritius Police Force.

Methodology: The analysis focuses on accident statistics from 2024–2025, the new penalty points system introduced in 2026, and criminologically relevant factors of the traffic environment. The study compares the island nation's practices with international road safety trends.

Findings: Although the total number of fatal accidents shows a 7.2% decrease, the victimization of pedestrians and especially the age group over 60 indicates a significant increase. The sanction system implemented in January 2026 and technology-based enforcement (Safe City) seek to manage environmental and human risks using the toolkit of situational crime prevention.

Value: The study contributes to the interpretation of safety challenges in a specific traffic environment and offers findings relevant to international law enforcement knowledge exchange.

Keywords: road safety, Mauritius, situational crime prevention, pedestrian protection, policing experiences

Bevezetés

A közúti közlekedésbiztonság globális helyzete – bár kismértékű javulást mutat – továbbra is kritikus: a WHO 2023 decemberében közzétett legfrissebb jelentése szerint évente 1,19 millió ember veszíti életét az utakon ([World Health Organization \[WHO\], 2023](#)). Noha ez a szám csökkenést mutat a korábbi 1,35 millióhoz képest, a közúti balesetek továbbra is az 5–29 éves korosztály első számú halálóka számítanak világszerte. Az áldozatok több mint fele a sérülékeny úthasználók közül kerül ki, és a tragédiák 90%-a az alacsony vagy közepes jövedelmű országokban történik.

Jelen tanulmány megírását a szerző – a Széchenyi István Egyetem PhD-hallgatójaként – mauritiusi tartózkodása inspirálta, amelynek során magánútja kere­tében, de rendőri minőségében felvette a kapcsolatot a Mauritiusi Rendőrséggel

(Mauritius Police Force). Az ott tapasztalt szakmai nyitottság és a helyi rendészeti vezetőkkel folytatott nem hivatalos konzultációk lehetővé tették egy olyan adatvezérelt elemzés elkészítését, amely a korábbi, észak-európai modellt vizsgáló kutatások tapasztalatait (Krenner & Szabó, 2023) egy gyökeresen eltérő földrajzi és társadalmi környezetben teszteli. A tanulmány dokumentumelemzésre épülő komparatív elemzés, amely a nyilvánosan elérhető statisztikai és jogszabályi forrásokat a szerző mauritiusi tartózkodása során szerzett tereptapasztalataival és a Mauritius Police Force szakembereivel folytatott szakmai konzultációkkal egészíti ki.

Mauritius földrajzi és közlekedési sajátosságai

Mauritius egy 2040 km² területű szigetország az Indiai-óceánban, ahol a mintegy 1,3 millió fős lakosság egy hozzávetőlegesen 2800 kilométer hosszú úthálózaton osztozik (Mauritius Police Force [MPF], 2026a). A bal oldali közlekedési rend a jelentős nemzetközi turizmus mellett (2024-ben több mint 1,38 millió látogató) a külföldi járművezetők számára sajátos alkalmazkodási helyzetet teremt, különösen a csomópontok és körforgalmak használata során (Ministry of Tourism, 2024). A szigetország gépjárműállománya 2025 végére elérte a 746 961 darabot, ami a terület nagyságához képest rendkívül dinamikus forgalmi környezetet teremt (MPF, 2026a). A közlekedésbiztonság további növelése érdekében a rendőrség proaktívan azonosítja a technikai fejlesztést igénylő területeket, például a vidéki útszakaszok éjszakai láthatóságának folyamatos javítását, amit a nemzetközi elemzések is kulcsfontosságú biztonsági szempontként emelnek ki (ASIRT, 2024). Ezzel összhangban a hatóságok jelenleg is dolgoznak a modern járműtechnológiák, például a LED-fényszórók okozta elvakítás szigorúbb technikai szabályozásán (MPF, 2026a). Az MPF által megadott hivatalos célmutató szerint a közúti baleseti halálozási arány jelenleg 8,7/100 000 lakos, amelyet 5 alá kívánnak csökkenteni; e törekvést a veszélyes útszakaszok monitorozása és célzott közlekedésbiztonsági intézkedések támogatják (MPF, 2026a).

Közlekedésbiztonsági tendenciák és áldozati kategóriák

A mauritiusi közlekedésbiztonsági adatok 2024 és 2025 közötti alakulása komplex rendészeti és kriminológiai dinamikát tükröz. A szigetország járműállományának növekedése meghatározó tényező: a regisztrált gépjárművek száma egyetlen év alatt 710 605-ről 746 961-re emelkedett, ami több mint 36 000

darabos bővülést jelent (MPF, 2026a). Ebben a fokozódó forgalmi terhelésben a halálos kimenetelű közúti balesetek számának 7,2%-os (125-ről 116-ra), valamint az áldozatok számának 7,5%-os (134-ről 124-re) csökkenése kedvező irányú elmozdulást jelez a közlekedésbiztonsági helyzet alakulásában (MPF, 2026a). Az összesített adatok mögött azonban lényeges strukturális átrendeződés figyelhető meg: míg a motorkerékpárosok és az utasok körében számottevő javulás következett be, a gyalogosok érintettsége 25%-kal nőtt, 24-ről 30 főre (MPF, 2026a). A legjelentősebb elmozdulás a 60 év feletti korosztály áldozattá válásában figyelhető meg, ahol a halálesetek száma 25-ről 46-ra emelkedett, ami 84%-os növekedést jelent egyetlen év alatt (MPF, 2026a).

Ezen tendenciák kriminológiai értelmezéséhez a rutintevékenység elmélete nyújt keretet, amely szerint a negatív események bekövetkezéséhez a motivált elkövető, az alkalmas célpont és az alkalmas őrző hiányának egyidejű jelenléte szükséges (Cohen & Felson, 1979). Marcus Felson és Mary A. Eckert (2018) modernizált megközelítése alapján a társadalmi rutintevékenységek változása és a sérülékeny csoportok közlekedési kitettsége együttesen új típusú sebezhetőséget hozhat létre. Mauritius esetében a hatóságok által azonosított környezeti tényezők, mint az észlelési deficit, hozzájárulhatnak az alkalmas őrző funkciójának gyengüléséhez, növelve a sérülékeny csoportok kockázati kitettségét. Ez a jelenség összhangban áll a mikromobilitás kapcsán korábban vizsgált szituációs kockázatokkal, ahol a szabályozási vákuum és a technikai kontroll hiánya együttesen generál kriminogén környezeti feltételeket (Krenner, 2025).

A mauritiusi jogszabályi környezet és a szankciórendszer reformja

A mauritiusi közlekedésbiztonsági stratégia egyik központi eleme a jogszabályi környezet és a szankciórendszer következetes modernizálása, amely a közlekedők felelősségvállalásának fokozását célozza (MPF, 2026b). A pénzbírságok mértéke a szabályszegés súlyosságától függően 500 és 100 000 mauritiusi rúpia között mozog – ez jelenlegi árfolyamon számolva hozzávetőlegesen 3600 és 725 000 forint közötti összeget jelent (Road Traffic Act, 1962/2022). Emellett a súlyos jogsértések, mint az ittas vagy bódult állapotban történő vezetés, kötelező eltiltást vonnak maguk után (Road Traffic (Amendment) Act 2025).

A rendészeti válaszok hatékonyságának növelése érdekében 2026. január 31-én ismételten teljeskörűen életbe léptették a büntetőpontrendszert (MPF, 2026b). A jogszabály éles különbséget tesz az ideiglenes engedéllyel közlekedő tanulók (Provisional Driving Licence – PDL) és a már sikeres vizsgával rendelkező,

teljes értékű vezetői engedéllyel rendelkező vezetők (Competent Driving Licence – CDL) között (Road Traffic (Amendment) Act 2025). A rendszer lényege egy 36 hónapos „gördülő” időszak: minden egyes kiosztott büntetőpont a kiszabásától számított pontosan három évig marad érvényben a vezetői engedély mellett (MPF, 2026b). Amennyiben egy járművezető ezen a 36 hónapos időablakon belül eléri a kritikus ponthatárt – ami a CDL kategóriában 15 pont, a PDL kategóriában 10 pont, nemzetközi vezetői engedély esetén pedig szintén 15 pont –, a bíróság legalább 6 hónapos időtartamra eltiltja a vezetéstől (Road Traffic (Amendment) Act 2025; MPF, 2026b).

A mauritiusi szabályozásban is megjelenik a magyar jogból ismert objektív felelősség elve, amelyet a helyi jogrend üzemeltetői felelősségként nevesít (Road Traffic Act, 1962/2022; MPF, 2026b). A Photographic Enforcement Device Notice eljárás keretében, ha egy fix telepítésű kamera sebességtúllépést rögzít, a bírságot és a hozzá tartozó büntetőpontokat elsődlegesen a gépjármű bejegyzett tulajdonosára szabják ki (Road Traffic (Amendment) Act 2025; MPF, 2026b). A tulajdonos csak akkor mentesülhet a felelősség alól, ha hitelt érdemlően megnevezi a tényleges járművezetőt (MPF, 2026b). Kriminológiai szempontból ez az intézkedés szorosan kapcsolódik a racionális döntés elméletéhez, mivel a szabályszegés várható költségének emelésével igyekeznek befolyásolni a közlekedők magatartását (Krenner, 2025).

Technológiai innovációk és a rendészeti kontroll modernizálása

A mauritiusi közlekedésrendészet fejlesztési stratégiája a szituációs bűnmegelőzés technikai pilléreire építve a technológiai innovációkat a „lebukási kockázat növelésének” és a „fizikai korlátok alkalmazásának” szolgálatába állítja (Clarke, 1997; MPF, 2026c). A modernizációs folyamat központi eleme a Safe City projekt, amelynek technikai paramétereit a kormányzati jelentések transzparens módon rögzítik: a rendszer országszerte 4000 intelligens videómegfigyelő (IVS) kamerát foglal magában, amelyeket 2000 stratégiai helyszínen telepítettek (Government Information Service [GIS], 2021). Ezt egészíti ki 300 dedikált intelligens forgalomfigyelő (ITS) kamera, amelyek 75 kiemelt csomópontban látnak el automatizált rendszámfelismerő (ANPR) és forgalomelemző funkciókat (GIS, 2021; MPF, 2026a). Kriminológiai szempontból ez a digitális infrastruktúra a „képes őrző” funkciójának kiterjesztéseként értelmezhető, amely az úthasználók anonimitásának felszámolásával és a felelősségre vonás elkerülhetlenségének tudatosításával közvetlenül befolyásolja a közlekedők racionális döntéshozatali folyamatait (Hollis et al., 2013; Reynald, 2010).

A projekt operatív irányítása egy többszintű parancsnoki struktúrára épül, amelynek központja az Ebène-ben található Fő Parancsnoki és Irányító Központ (Main Command and Control Centre), amelyet hét alközpont és a 71 rendőrőrsön kialakított megfigyelő egységek támogatnak (GIS, 2021). A rendszer integráltságát jelzi, hogy a kameraképek mellett korszerű digitális rádiókommunikációs hálózat is támogatja a rendőri munkát. A projekt dokumentációja szerint a fő elemek között 4500 multimédiás rádiókészülék és 500 járműbe telepíthető kommunikációs terminál szerepelt, a hivatalos parlamenti beszámoló szerint pedig 2020 augusztusáig ténylegesen 350 járműbe szerelt rádiót helyeztek üzembe a rendőrségi járművekben (GIS, 2021; [Parliamentary Debates, 2020](#)). A technológiai felügyelet operatív jelentőségét mutatja, hogy a Fő Parancsnoki és Irányító Központ 2019. augusztusi üzembe állítását követően a hivatalos parlamenti beszámoló 2020. augusztus 10-ig 101 olyan esetet rögzített, amely rendőrségi vizsgálatot igényelt, és amelynek észlelésében a Safe City kamerák szerepet játszottak ([Parliamentary Debates, 2020](#)).

Az MPF 2021 óta a légi felügyelet terén is modernizált: a Drone Unit felállítása lehetővé tette a pilóta nélküli légi járművek alkalmazását a forgalmi torlódások elemzésében és a baleseti helyszínek centiméter pontos dokumentálásában (MPF, 2026c). Ez a technológia a „lebukási kockázat növelésének” egy új szintjét képviseli, mivel olyan térbeli pozíciókból képes az alkalmas őrző funkcióját betölteni, amelyek a hagyományos járőrszolgálat számára nehezen ellenőrizhetők (MPF, 2026a). A prevenciók arzenált egészíti ki a MauHazard interaktív tréning eszköz (Jeewajee & Sungkur, 2019), amely szimulációs elven fejleszti a fiatal vezetők veszélyfelismerő készségeit. Ez a megközelítés módszertanilag rokonítható a finn modellben hangsúlyozott tudatos készségfejlesztéssel és a humán tényező proaktív kezelésével (Krenner & Szabó, 2023). Ezen innovációk együttesen egy olyan rendészeti ökoszisztémát alkotnak, amelyben a technológia nem csupán eszköz, hanem a situációs bűnmegelőzés aktív komponense.

Sérülékeny úthasználók védelme és a gyalogosbiztonság kriminológiai aspektusai

A mauritiusi közlekedésbiztonsági adatok mélyebb elemzése arra mutat rá, hogy miközben az összesített halálozási mutatók javuló tendenciát mutatnak, a sérülékeny úthasználók, különösen a gyalogosok és az időskorúak érintettsége ezzel párhuzamosan jelentősen növekszik. A gyalogos áldozatok számának 25%-os növekedése, valamint a 60 év feletti korosztály halálozási arányának 84%-os megugrása egyetlen év alatt olyan strukturális kihívást jelent, amely túlmutat a pusztán rendészeti

kérdéseken (MPF, 2026a). E jelenség kriminológiai értelmezéséhez a rutintevékenység elmélete (Routine Activity Theory) nyújt szilárd keretet, amely szerint a baleset mint negatív esemény bekövetkezéséhez a motivált elkövető (itt szabályszegő járművezető), az alkalmas célpont (itt sérülékeny gyalogos) és az alkalmas őrző hiányának egyidejű jelenléte szükséges (Cohen & Felson, 1979).

Az időskorú gyalogosok mauritiusi áldozattá válása rutintevékenység-elméleti szempontból úgy értelmezhető, hogy a sérülékenyebb fiziológiai állapot és a forgalmi kitettség együttesen növeli az „alkalmas célpontok” kockázatát. A rendelkezésre álló adatok nem teszik lehetővé az okok teljes körű feltárását, ugyanakkor az életkorral összefüggő sérülékenység és a közlekedési környezet sajátosságai együttesen releváns magyarázó tényezőként jelennek meg. Modern klinikai kutatások igazolják, hogy a 65 év feletti gyalogosok esetében az elütések kimenetele szignifikánsan súlyosabb: a többszörös trauma esélye 41%, szemben a fiatalabbak 11,8%-os mutatójával, a mortalitási kockázat pedig minden egyes betöltött évvel 3,7%-kal emelkedik (Pavol et al., 2025). Mauritius esetében a hatóságok által azonosított környezeti kockázat, a LED-fényszórók okozta elvakítás kedvezőtlenül befolyásolhatja a járművezetők észlelési képességét, és ezáltal gyengítheti az „őrző” szerepét betöltő optimális látási viszonyokat (MPF, 2026a). Marcus Felson és Mary A. Eckert (2018) hangsúlyozzák, hogy a környezeti feltételek kriminogén jellegét gyakran a technológiai fejlődés és a társadalmi szokások aszinkronitása teremti meg: a járműállomány modernizációja hamarabb következett be, mint a gyalogos infrastruktúra ehhez igazodó fejlesztése.

A gyalogosbiztonság kérdése elválaszthatatlan a racionális döntés elméletétől is. A Road Safety Observatory reprezentatív felmérése szerint a mauritiusi úthasználók döntési mechanizmusait az időmegtakarítás és a kényelem dominálja: a gyalogosok 60%-a akkor is a kijelölt átkelőhelyen kívül halad át, ha az 50 méteren belül elérhető lenne (Ministry of Land Transport and Light Rail [MLTLR], 2021). Ebben a kontextusban a szabályszegés egy haszonelvű mérlegelés eredménye, ahol a gyalogos a megtakarított időt nagyobbra értékeli a baleset kockázatánál. A kutatás rávilágított, hogy a megkérdezettek 25%-a tudatosan hagyja figyelmen kívül a jelzőlámpás gyalogátkelők tilos jelzését, ha nem lát közeledő járművet (MLTLR, 2021). Kriminológiai szempontból ez a magatartás a szituációs kontroll hiányára utal: ha a fizikai környezet (például korlátok hiánya) nem teszi kényelmetlenné vagy lehetetlenné a szabályszegést, az egyén a legkisebb ellenállás irányába mozdul.

A rendészeti válasz e komplex problémára a közösségi rendészet (Community Policing) modelljének megerősítése. Az MPF „Vision 2029” stratégiai terve a reaktív intézkedések helyett a proaktív prevenciót és a társadalmi beágyazottságot tekinti elsődlegesnek (MPF, 2026c). Ez a megközelítés a szituációs

bűnmegelőzés negyedik pilléréhez, a „kifogások megszüntetéséhez” kapcsolódik azáltal, hogy közvetlen oktatási csatornákat nyit a legveszélyeztetettebb csoportok felé. A Neighbourhood Watch (szomszédság-figyelő) hálózatok és a helyi közbiztonsági fórumok lehetővé teszik, hogy a rendőrség partnerként jelenjen meg a „fekete pontként” azonosított baleseti gócpontokban élők mindennapjaiban (MPF, 2026c). Danielle M. Reynald (2010) elmélete alapján a közösségi kontroll aktiválása a leghatékonyabb módja az alkalmas őrző funkciójának visszaállítására ott, ahol a technikai felügyelet önmagában nem elegendő. Az időskorúakat célzó közlekedésbiztonsági kampányok, valamint az időszügyi egyesületek és tanácsok bevonásával megvalósuló érzékenyítő tevékenységek célja a kockázateszlelés javítása és a felelősségteljesebb úthasználói magatartás erősítése közösségi kontroll útján.

Nemzetközi komparatív elemzés: eltérő utak a közös célhoz

A közlekedésbiztonság modern szemlélete, a „Vision Zero” koncepciója globálisan egységes célkitűzéseket fogalmaz meg, azonban az ehhez vezető rendészeti és bűnmegelőzési utak az egyes országok társadalmi-gazdasági berendezkedésétől és infrastrukturális adottságaitól függően jelentősen eltérnek. A szituációs bűnmegelőzés adaptív képességét bizonyítja, hogy míg az észak-európai modellek a fizikai környezet determinisztikus erejére, addig Mauritius és Magyarország a technológiai felügyelet és a szigorú jogi szankciók szimbiózisára épít.

A finn modell: a passzív prevenció és a „megbocsátó” infrastruktúra

A finn közlekedésbiztonsági rendszer kriminológiai alapköve a rendszerszemléletű felelősségvállalás, amely az emberi hiba elkerülhetetlenségéből indul ki. Finnországban a szituációs bűnmegelőzés elsődlegesen a „kifogások megszüntetésére” és a „kockázatok csökkentésére” fókuszál az épített környezet szintjén (Krenner & Szabó, 2023). Az északi modellben az alkalmas őrző nem csupán a rendőri jelenlétet jelenti, hanem a „megbocsátó utat”. A finn rendőrségbe vetett rendkívül magas társadalmi bizalom legitimálja az ellenőrzési formákat, ahol az önkéntes jogkövetés a társadalmi norma részévé vált (Christián, 2013).

A magyar kontextus: technológiai kontroll és jogi szankciórendszer

Magyarország közlekedésbiztonsági stratégiájában a 2010-es évektől egyre nagyobb hangsúlyt kapott a technológiai alapú ellenőrzés. Ennek legfontosabb

eszköze a VÉDA Közúti Intelligens Kamerahálózat, amely automatizált módon képes a közlekedési szabályszegések rögzítésére és dokumentálására, ezzel jelentősen növelve az ellenőrzés intenzitását és a lebukás észlelt kockázatát (Jankó, 2019). A rendszer több száz fix és mobil ellenőrző eszközt integrál, amelyek a sebességtúllépés, a tilos jelzésen áthaladás vagy a biztonsági öv használatának elmulasztása mellett más közlekedési szabályszegések felismerésére is alkalmasak. A VÉDA projekt a rendőrség közlekedésbiztonsági tevékenységének technológiai fejlesztéseként jött létre, és a közlekedési szabályok következetesebb betartatásával a balesetek számának csökkentését célozza (Jankó, 2019). Kriminológiai szempontból a magyar modell a formális felügyelet technológiai kiterjesztéseként értelmezhető, amely a szabályszegések észlelési valószínűségének növelésével a közlekedők racionális döntéshozatali mechanizmusait igyekszik befolyásolni. Ebben a megközelítésben a technológiai ellenőrzési infrastruktúra az alkalmas őrző funkcióját tölti be, amely a szituációs bűnmegelőzés „a lebukási kockázat növelése” típusú eszközei közé sorolható.

A mauritiusi modell: az adaptív hibrid megoldás

Mauritius sajátos választ ad a szigetországi adottságokból fakadó kihívásokra. Míg Finnországban a terület és az alacsony népsűrűség lehetővé teszi a tágas úttervezést, Mauritius a rendkívül sűrű beépítettség és a szűk úthálózat miatt kénytelen a „technológiai sűrítést” alkalmazni. A Safe City projekt 4000 kamerája egy viszonylag kis területen (2040 km²) olyan intenzív felügyeleti hálózatot alkot, amely a szigetország méretéhez viszonyítva kiemelkedően sűrű technológiai ellenőrzési infrastruktúrát jelent. Mauritius egyik sajátossága a közösségi rendészet (Community Policing) és a technológiai alapú kontroll összekapcsolása: ott, ahol a technológiai felügyelet önmagában nem minden esetben elegendő – például a sérülékeny gyalogosokat érintő kockázatok kezelésében –, a rendőrség közösségi jelenléttel és partneri együttműködésekkel egészíti ki az ellenőrzési funkciót (MPF, 2026c).

Rendészeti és kriminológiai tanulságok

A komparatív elemzés rámutat arra, hogy a közlekedésbiztonság javítására irányuló rendészeti stratégiák bár azonos célra – a balesetek számának csökkentésére és a sérülékeny úthasználók védelmére – irányulnak, az egyes országok társadalmi, infrastrukturális és intézményi adottságai eltérő megvalósítási modelleket eredményeznek. A szituációs bűnmegelőzés elméleti kerete jól

értelmezhető közös nevezőt kínál e különböző megközelítések összehasonlításához, mivel eszköztára rugalmasan alkalmazható a közlekedési környezetben megjelenő kockázatok kezelésére.

A finn modell elsősorban az épített környezet biztonsági szerepére épít. A „megbocsátó utak” koncepciója abból az alapfeltevésekből indul ki, hogy az emberi hiba a közlekedés természetes velejárója, ezért a rendszer feladata az, hogy az infrastruktúra kialakításával csökkentse a hibák súlyos következményeit. Magyarország ezzel szemben a technológiai alapú ellenőrzési rendszerek és a jogi szankciómechanizmusok integrációjára helyezi a hangsúlyt. A VÉDA Közúti Intelligens Kamerahálózat és az objektív felelősség intézménye a lebukás észlelt kockázatának növelésén keresztül igyekszik befolyásolni a közlekedők magatartását, így a situációs bűnmegelőzés „a kockázatok növelése” típusú eszközei kerülnek előtérbe.

Mauritius közlekedésbiztonsági rendszere e két megközelítés sajátos kombinációjaként értelmezhető. A Safe City projekt által létrehozott technológiai felületei infrastruktúra, a büntetőpontrendszer szigorítása, valamint a közösségi rendészet erősítése együtt olyan hibrid modellt alkot, amelyben a technológiai kontroll és a társadalmi jelenlét egyaránt szerepet kap. Ez a konfiguráció jól szemlélteti, hogy a situációs bűnmegelőzés eszközei nem egységes formában jelennek meg, hanem az adott társadalmi és földrajzi környezethez igazodva különböző kombinációkban működnek.

A három modell összevetése így arra a következtetésre vezet, hogy a közlekedésbiztonsági rendszerek hatékonysága nem egyetlen univerzális megoldás alkalmazásán múlik, hanem azon, hogy az adott ország milyen módon képes integrálni a technológiai, infrastrukturális és társadalmi eszközöket a közlekedési kockázatok kezelésében. A nemzetközi tapasztalatcsere ezért nem a modellek egyszerű átvételét, hanem azok adaptív értelmezését teszi lehetővé, amely a rendészeti gyakorlat és a kriminológiai kutatás számára egyaránt fontos tanulságokkal szolgál.

Következtetések

A tanulmány célja a mauritiusi közlekedésbiztonsági helyzet elemző bemutatása volt a situációs bűnmegelőzés elméleti keretének alkalmazásával, különös tekintettel a rendészeti válaszok és a technológiai kontroll szerepére. A bemutatott statisztikai adatok, jogi megoldások és intézményi gyakorlatok alapján megállapítható, hogy a közlekedésbiztonság kérdése Mauritius esetében sem szűkíthető le pusztán közlekedéstechnikai vagy normatív problémára: a baleseti

kockázatok alakulását a környezeti feltételek, a szabályozási mechanizmusok és az ellenőrzési gyakorlat együttesen formálják.

Az elemzés rámutatott arra, hogy a mauritiusi rendészeti válaszokban a technológiai fejlesztések, különösen a videómegfigyelési és automatizált ellenőrzési rendszerek, meghatározó szerepet töltenek be, ugyanakkor a sérülékeny úthasználók védelme továbbra is olyan terület, ahol a formális kontroll mellett a közösségi jelenlétnek és a kockázatérzékelés javításának is jelentősége van. A nemzetközi összevetés alapján az is látható, hogy az egyes országok eltérő intézményi és infrastrukturális adottságai ellenére a közlekedésbiztonság javításának központi kérdése minden esetben az, miként kapcsolható össze a prevenció, az ellenőrzés és a társadalmi alkalmazkodás.

Mauritius példája ebben az értelemben nem csupán egy sajátos szigetországi közlekedési környezetet jelenít meg, hanem azt is megmutatja, hogy a rendészeti gondolkodás a közlekedésbiztonság területén akkor lehet eredményes, ha a szabályozási, technológiai és társadalmi tényezőket egymással összefüggésben értelmezi. A tanulmány záró tanulsága ezért az, hogy a közlekedésbiztonság fenntartása és fejlesztése mindenütt komplex, többtényezős rendészeti feladat, amely érzékeny az adott környezet sajátosságaira.

Felhasznált irodalom

- ASIRT (2024). *Road Safety Review: Mauritius*. <https://asirt-member-rsrs.s3.amazonaws.com/ASIRT-Mauritius-RSR.pdf>
- Christián L. (2013). Miért bíznak a finnek a rendőrségben? Új rendészeti megoldások Finnországból. *Belügyi Szemle*, 61(7-8), 101–114. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajja.2013.v61.i7-8.pp130-142>
- Clarke, R. V. (1997). *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies* (2nd ed.). Harrow and Heston.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Felson, M., & Eckert, M. A. (2018). *Crime and Everyday Life: A Brief Introduction*. SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781506394817>
- Government Information Service (GIS). (2021, March 30). *Safe City system: Data can be stored for at least 30 days on a 24-hour basis, indicates PM*. <https://govmu.org/EN/newsgov/SitePages/2021/Safe-City-system--Data-can-be-stored-for-at-least-30-days-on-a-24-hour-basis,-indicates-PM.aspx>
- Hollis, M. E., Felson, M., & Welsh, B. C. (2013). The capable guardian in routine activities theory: A theoretical and conceptual reappraisal. *Crime Prevention and Community Safety*, 15(1), 65–79. <https://doi.org/10.1057/cpcs.2012.14>

- Jankó D. (2019). Megjegyzések a VÉDA rendszerről (két évvel az üzembe helyezés után). *Közlekedéstudományi Szemle*, 69(1), 63–74. <https://doi.org/10.24228/KTSZ.2019.1.7>
- Jeewajee, M. R., & Sungkur, R. K. (2019). Hazard Perception Training and Assessment of Young Drivers in Mauritius: Investigating the Acceptance of the MauHazard Tool. *2019 International Conference on Intelligent Computing and Control Systems (ICICCS)*, 687–694. <https://doi.org/10.1109/NEXTCOMP.2019.8883629>
- Krenner J. (2025). A mikromobilitás mint kriminogén környezeti tényező. Az elektromos rollerek integrációja a szituációs bűnmegelőzés perspektívájából. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2513–2527. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2513-2527>
- Krenner J., & Szabó Cs. (2023). A közlekedésbiztonság finn modelljének elemző bemutatása. *Belügyi Szemle*, 71(12), 1775–1793. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.12.8>
- Mauritius Police Force (MPF). (2026a). *Current Road Safety challenges and priorities* [Kézirat/Belső dokumentum].
- Mauritius Police Force (MPF). (2026b). *Driving Licence Counterpart – Penalty Points System*. <https://police.govmu.org/police/?mdocs-file=5328>
- Mauritius Police Force (MPF). (2026c). *Strategic Plan 2026-2028: Mauritius Police Force*. <https://police.govmu.org/police/wp-content/uploads/2026/01/Strategic-Plan-2026-2028-06.01.2026.pdf>
- Ministry of Land Transport and Light Rail (MLTLR). (2021). *K532 Report – Understanding Pedestrian Use of Crossing facilities in Mauritius*. Road Safety Observatory. <https://landtransport.govmu.org/Lists/DocumentsLinks/Attachments/54/K532%20Report%20-%20Understanding%20Pedestrian%20Use%20of%20Crossing%20facilities%20in%20Mauritius.pdf>
- Ministry of Tourism (2024). *Handbook of Statistical Data on Tourism 2024*. <https://tourism.govmu.org/Documents/Statistics/Handbook%20of%20Statistical%20Data%20on%20Tourism,%20Year%202024.pdf>
- Parliamentary Debates (2020, August 11). *Debate No. 29 of 2020 (UNREVISED) – Sitting of Tuesday 11 August 2020* [Hansard]. National Assembly of Mauritius. <https://assembly-rra.govmu.org/Documents/Hansard/2020/hansard292020.pdf>
- Pavol, P., Topalis, V., Zagalioti, S.-C., Kuzyo, O., Müller, M., Exadaktylos, A. K., Ziaka, M., & Klukowska-Rötzler, J. (2025). When Pedestrian Crossings Become Danger Zones: Trauma and Mortality Risks in Elderly Pedestrians. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(10), 1556. <https://doi.org/10.3390/ijerph22101556>
- Reynald, D. M. (2010). Guardians on guardianship: Factors affecting the willingness to supervise, the ability to detect potential offenders, and the willingness to intervene. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(3), 358–390. <https://doi.org/10.1177/0022427810365904>
- World Health Organization (2023). *Global status report on road safety 2023*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240086517>

Alkalmazott jogszabályok

Road Traffic Act (1962). <https://landtransport.govmu.org/Documents/Legislations/Road%20Traffic%20Act-I9.pdf>

The Road Traffic (Amendment) Act 2025 (Act No. 29 of 2025). <https://mauritiusassembly.govmu.org/mauritiusassembly/wp-content/uploads/2025/12/act2926.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Krenner J. (2026). A mauritiusi közlekedésbiztonsági helyzet elemző bemutatása. Rendészeti tapasztalatok a situációs bűnmegelőzés tükrében. *Belügyi Szemle*, 75(5), 1369–1381. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1369-1381>

Nyilatkozatok

A szerző köszönetét fejezi ki Chief Inspector of Police Rammának, a Mauritius Police Force Traffic Branch Road Safety Unit közlekedésbiztonsági felügyelőjének, aki szakmai együttműködésével, valamint a tanulmány elkészítéséhez rendelkezésre bocsátott adatokkal értékes segítséget nyújtott.

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Krenner József, aki a jozsef.krenner@gmail.com e-mail címen érhető el.

Bűnelemzés Európa közepén: módszerek és technikák a gyakorlatban

Crime analysis in the middle of Europe: methods and techniques in practice

Bánáti Tibor

Dr., doktorandusz, kiemelt főreferens, rendőr alezredes
Országos Rendőr-főkapitányság,
Bűnügyi Főigazgatóság
banati.tibor@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A hazai bűnügyi elemzés alapjait az 1990-es években fektették le nemzetközi szttenderdek és ajánlások alapján. A nemzetközi bűnözés szükségessé tette a nemzetközileg egységes bűnelemzés alkalmazását, melynek bemutatásával a szerző a hasonlóságokat és különbözőségeket ismerteti.

Módszertan: A tanulmány a hazai bűnelemzés alkalmazott módszereit és technikáját mutatja be, egyben ismerteti a nemzetközi rendőri együttműködés keretében beszerzett adatok bűnügyi elemzésre vonatkozó információit.

Megállapítások: A hazai és a regionális partnerországokban alkalmazott bűnügyi elemzői módszerek jelentős mértékben követik az 1990-es évek ajánlásait, azzal együtt, hogy napjaink „Big Data” időszakában jelentkező jelentős adatmennyiség feldolgozására minden vizsgált rendőri szerv olyan megjelenítő programokat használ, amelyek nagyban megkönnyítik az elemzés eredményének bemutatását.

Érték: A hazai és a nemzetközi bűnelemzői módszerek és eszközök ismertetése hozzájárulhat a nemzeti bűnügyi elemzői gyakorlat esetleges újragondolásához. A régiókba tartozó országok bűnelemzéssel foglalkozó rendvédelmi szakemberei által alkalmazott módszerek és technikák hazai alkalmazhatósága az összehasonlítás eszközével válik vizsgálhatóvá.

Kulcsszavak: bűnügyi elemzés, elemzési módszerek, elemzési technikák, big data

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 07. 03. Átdolgozás: 2025. 09. 29.
Elfogadás: 2025. 12. 14.

Abstract

Aim: The foundations of criminal analysis in Hungary were laid in the 1990s, based on international standards and recommendations. The emergence of transnational crime has made it necessary to implement a unified approach to criminal analysis globally. This article presents these methods to highlight both the similarities and differences between national and international practices.

Methodology: The study presents the methods and techniques currently applied in domestic criminal analysis and provides an overview of the information obtained through international police cooperation relevant to criminal analysis.

Findings: The analytical methods used in Hungary and regional counterpart countries largely adhere to the recommendations issued in the 1990s. However, in the era of “Big Data,” all examined police agencies utilize advanced visualization tools to process the increasing volume of data, significantly facilitating the presentation of analytical results.

Value: Presenting domestic and international criminal analysis methods and tools may contribute to the potential re-evaluation of national analytical practices. The comparative approach allows for the assessment of the applicability of techniques used by criminal analysts in countries from our region to the Hungarian context.

Keywords: criminal analysis, analytical methods, analytical techniques, big data

Bevezetés

A bűnelemzés nyomozásban betöltött jelentős szerepe mára már evidenciának számít a bűnügyek felderítésével és feldolgozásával foglalkozó rendőri állomány számára. A korábbi gyakorlattal ellentétben, amikor a nyomozók a térképen gombostűkkel jelölték a releváns helyszíneket, napjainkban egyre több és sokrétűbb szoftveres lehetőség áll rendelkezésre a feladatok hatékonyabb végrehajtásához. Tapasztalataim alapján a bűnügyi elemzéssel foglalkozó magyar szakembereknek meg kell küzdeniük a Big Data jelenséggel kapcsolatban felmerülő kihívásokkal is. Komoly fejtörést jelent számukra mind az információdömping, mind az információ hiánya egyaránt. A nemzetközivé váló bűnözés korában elemi igény mutatkozott arra, hogy a rendőrségen alkalmazott bűnelemző módszerek és technikák egy egységes, szabályozott keretek között működő rendszerben kerüljenek elhelyezésre és szabályozásra.

Függetlenül attól, hogy a szabályzó nemzeti vagy nemzetközi szinten érvényesül, az egységesség, a célhoz kötöttség és a tényadatokon alapuló elemzői tevékenység minden rendvédelmi szervnél alapkövetelmény. Tanulmányomban arra kerestem

a választ, hogy hazánkban és az Európa közepén elhelyezkedő más országokban – esetünkben Ausztriában, Csehországban és Szlovákiában – milyen módszerekkel és eszközökkel dolgoznak a rendőrség bűnelemzéssel foglalkozó szakemberei.

Aktualitás, történelmi háttér

Mi sem mutatja jobban a bűnelemzés kérdésének aktualitását, mint az a tény, hogy az elmúlt években több hazai cikk is foglalkozott mind a bűnelemzés jelenével, mind a jövő kihívásaival egyaránt. A témában folyamatosan publikáló kutatók közül meg kell említenem Németh Ágota, Mátyás Szabolcs, Lohner Klaudia és Nyitrai Endre munkásságát, elemzőként pedig én is publikáltam (Bánáti, Nagy & Németh, 2022) a témában. Istvanovszki László nyugalmazott rendőr ezredes *Bűnelemzés a modern bűnüldözésben* (2012) című tankönyve összefoglaló műnek számít a hazai rendészeti oktatásban, de számos további írás is született a témában, így szerzőik felsorolása ezért sem lehet teljes. A közeljövőben pedig további szakcikkek születése várható, hiszen nem kerülhető meg a mesterséges intelligencia alkalmazása a rendészeti területen, amely a bűnügyi elemzésben is jelentős segítséget nyújthat a gyakorló szakemberek számára.

Magyarországon a klasszikus értelemben vett bűnügyi elemzés az 1990-es évtized első felében jelent meg, egyrészt az Interpol (Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezet) első Bűnelemzési Konferencia okán, másrészt hazánk rendszerváltást követő európai orientációs törekvéseinek eredményeként. A Hollandiában tartott nemzetközi bűnelemzési konferencián részt vevő tizenkét Interpol tagország elfogadta a holland rendőrségen dolgozó Paul Minnebo előadásában előterjesztett meghatározásokat és felosztásokat. Az 1995. szeptember 12–13. között megrendezett konferencián részt vevő tagországok is ezt az ajánlást fogadták el. Így a 2. Bűnelemzési Konferencián (1997. szeptember 16–17.) már természetes volt, hogy a részt vevő 48 ország 128 főből álló küldöttsége előadásaikban már egyértelműen ezt az egységes terminológiát használták (Kunos, 1997).

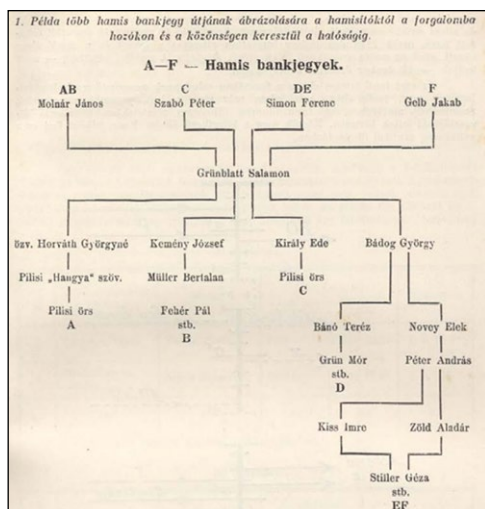
A hazai bűnelemzés kialakításában, a létrehozás folyamatában jelentős szerepet játszott Kunos Imre rendőr ezredes hollandiai és belgiumi tanulmányútja, valamint az első, a magyar rendőrség szervezetében létrehozott szervezett bűnözés elleni egység létrejötte. Ezen körülmények eredményeként – az Interpol ajánlásának megfelelően – került sor a hazai bűnügyi elemző hálózat kialakítására. Ezt követte a humán és technikai feltételrendszer, valamint a szervezeti és jogi keretek megteremtése. A magyar rendőri szerveken belül létrehozott bűnelemző szervezet kialakulásának vizsgálatakor egy kettős fejlődés figyelhető meg. A rendőrség keretein belül a szervezett bűnözés elleni harc jegyében

országos, megyei és helyi szinten (osztály és alosztály formában) új szervezeti egységeket hoztak létre. A külföldi tapasztalatok alapján már az 1990-es évek első felében létrejöttek az információfeldolgozó és -elemző szervezeti egységek.

Ezzel párhuzamosan az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Bűnügyi Főigazgatóságán 1991-ben létrehozták a Bűnügyi Információs Osztályt, melynek kettős feladata volt. Egyrészt a modern bűnügyi tevékenységet támogató adatfeldolgozó háttér kialakítását hajtotta végre, másrészt a kiemelt jelentőségű bűnügyek elemzői támogatását is ellátta. A kettőséget összegezve kijelenthetjük, hogy Magyarországon – mint a legtöbb európai országban – ezt követően váltotta fel vagy egészítette ki a korábbi bűnügyi adatfeldolgozó tevékenységet a bűnügyi elemzés módszere és rendszere (Boda, 2019). Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a hazai bünelemzés kialakulása ugyanakkor nem kizárólag külföldi hatásokon és alapokon nyugszik, ugyanis a hazai bűnügyi munka elméleti és gyakorlati képzésében már évtizedekkel korábban tetten érhető volt az elemzői tevékenység alkalmazására történő utalás. A magyar királyi belügyminiszter 50.609/el.n.VI-C.1936. számú rendeletével rendszeresített, a csendőrség számára kibocsátott tansegédlet egy korabeli pénzhamisítási bűncselekmény-sorozatot már kapcsolati (áramlási) ábrán mutatott be. A szerzők magyarázata szerint a segédlet „a nyomozás közben való tájékozódás céljait szolgálja, de becsatolható a feljelentéshez is, mert az ügyész és a bíró munkáját is megkönnyíti” (Ridegh & Olchváry-Milvius, 1936).

1. számú ábra

Kapcsolati (áramlási) ábra a hivatkozott segédletből

Forrás. Ridegh & Olchváry-Milvius, 1936.

Ahogy a fentiekből látható, a rendszerváltást követő évtized végére kialakult a hazai bünelemzés szervezetrendszeré úgy a rendőrségnél, mint más rendvédelmi és nemzetbiztonsági szerveknél egyaránt. A megyei bűnügyi szerveknél értékelő-elemző osztályokat, míg más speciális feladattal ellátott szerveknél (például felderítő osztályok) alosztály jogállású elemző egységeket állítottak fel. Az ezredfordulón az ORFK Kriminálisztikai Azonosító Szolgálat (KASZ) szervezeti átalakítása során létrehozták az Elemző és Koordinációs Igazgatóságot (EKI), ezen belül pedig az adatfeldolgozó, valamint az elemző és koordinációs főosztályokat. A bűnügyi elemzéssel foglalkozó rendőri egységek jelenlegi felosztása a hatályos bünelemzési szabályzatban foglaltaknak megfelelően, a kezdetekben kialakítottakhoz hasonlóan alakul. A bűnügyi elemzés országos szakirányító szerve az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztálya, tevékenységét országos hatáskörrel látja el.

Fogalmak, szabályozás

A bünelemzés általánosan elfogadott definíciójának keresésekor az Interpol által használt tömör megfogalmazással ellentétben az USA bünelemzéssel foglalkozó szakemberei számára készült tankönyvben jóval szerteágazóbb megfogalmazással találkozhatunk. Eszerint a bünelemzés a *„bűnözés és rendbontás problémák, valamint a rendőrséggel kapcsolatos egyéb kérdések – beleértve a szocio-demográfiai, térbeli és időbeli tényezőket – szisztematikus tanulmányozása, amely segíti a rendőrséget a bűnöző elfogásában, a bűnözés és a rendbontás csökkentésében, a bűnmegelőzésben és az értékelésben”* (Santos, 2017). Függetlenül attól, hogy melyik földrészen használatos fogalom meghatározást vesszük alapul, a közös cél azonos: a különböző forrásokból származó adathalmazokból a lehető legtöbb, rendezett és bűnügyi szempontból releváns információ kinyerése, majd ezek alapján a kapcsolatok feltérképezése és a döntések megalapozása.

Hazánkban a bűnügyi elemzés jogi szabályozása országos szintű. A korábbi, részletes tematikával ellátott szabályzó a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bünelemzési Szabályzatáról szóló 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás volt. A már hatályon kívül helyezett norma említése azért is elengedhetetlen, mert az Interpol által 1992-ben, Hágában kiadott *Bűnelemzési Kézikönyv*ben rögzített metodikai elveken túl a hazai bűnügyi adatkezelő és adatfeldolgozó tevékenységet, valamint az azt meghatározó jogi és szervezeti kereteket mellékletként tartalmazta. A jelenlegi hatályos norma a fent hivatkozott 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Szabályzat), melynek legutóbbi módosítására 2025 júniusában került sor. A Hivatalos Értesítő 2025. évi 13. számában megjelenő 6/2025.

(III. 7.) ORFK utasítás néhány részletszabályozás mellett új fogalmakkal egészítette ki a Szabályzatot. Ez a módosító utasítás a bűnügyi elemzők képzésével kapcsolatos részletszabályokat is módosította. Lényeges megemlítenem, hogy a hatályos Szabályzat az IACA (International Association of Crime Analysts – Bűnügyi Elemzők Nemzetközi Társasága) által 2014-ben kiadott úgynevezett Fehér Könyvének *A bűnügyi elemzés definíciója és típusai* (IACA: Definition and types of criminal analysis) című kiadványában szereplő, a bűnügyi elemzés folyamatát és típusait, az adatfajtákat, az adatbázisokat adoptálja (Németh, 2023). A Szabályzat első pontja szerint annak hatálya kiterjed a rendőrség teljes személyi állományára. A norma I. fejezete a fontosabb definíciókat tartalmazza, míg a II. fejezetben a bűnügyi elemzés alapelvei kerültek meghatározásra. A jogalkotó a további fejezetekben részletesen meghatározta a bűnügyi elemző tevékenység kereteit, a konkrét elemzői feladatok mellett pedig az elemző egység vezetőjének feladatait is felsorolta. Az alapelvek felsorolásán túl az egyéni és a csoportban végzett bűnügyi elemzés vonatkozásában is megfogalmazott bizonyos részletszabályokat. A normaszöveg részletesen tárgyalja a tevékenység általános kereteit és a bűnelemzéssel kapcsolatos oktatási tevékenységet is. A Szabályzat további, részletesebb ismertetésre kerülő részei a módszerek és a technikák, valamint a bűnügyi elemzés alapelvei, ezeket veszem górcső alá. Ahogy korábban már említettem, a II. fejezet tartalmazza a bűnügyi elemzés alapelveit. Ezek az alapelvek a nemzetközi elméletre alapított hazai szabályozásnak és az európai tagállamok elemzési gyakorlatának is megfelelnek. Az európai bűnelemzési gyakorlat részletes szabályait az általam megkeresett külföldi rendőri szervek nem ismertették. A pontos ismeret hiányában csak vélelmezem a hazai és nemzetközi gyakorlatban fennálló egyezőséget, amelyet a bűnelemző konferenciákon is elhangzott alapvetéseken túl az európai uniós jogharmonizációs kötelezettségünkre is alapozok.

A Szabályzat a bűnügyi elemzés alapelveiként az alábbiakat sorolja fel:

- a) célirányosság, amely szerint a bűnügyi elemzési tevékenységet csak egyértelműen megfogalmazott, az elemzés pontos céljának elérését meghatározó kérdések alapján lehet folytatni, illetve igényelni;
- b) folyamatosság, ami alapján a bűnügyi elemzés olyan folyamatosan végzett tevékenység, amely az egymásra épülő, logikusan felépített munkafázisok során különböző bűnügyi elemzési technikákat alkalmaz, a megrendelésben meghatározott cél elérése érdekében;
- c) ciklikusság, amelynek megfelelően a bűnügyi elemzés a feladat meghatározásától az adott cél eléréséig terjedő, ismétlődő cselekvéssor, melynek részei a feladatmeghatározás, az adatgyűjtés, az adatok értékelése, az adatok rendezése, az elemzés és eredményeinek rögzítése;

- d) tárgyilagosság, ugyanis a bűnügyi elemzési feladatok csak tárgyilagosan, a külső tényezők befolyásától mentesen, a rendelkezésre álló információk maradéktalan feldolgozásával hajthatók végre, továbbá az
- e) adat-, illetve információkötöttség, hiszen az elemzés során tett következtetéseknek minden esetben alátámaszthatóknak kell lenniük a feldolgozott adatokkal, illetve információkkal, végül pedig a
- f) rugalmasság és innováció, ugyanis a bűnügyi elemző a bűnügyi elemzési technikákat és az ezekre épülő bűnügyi elemzési módszereket – a rendelkezésre álló adatoknak megfelelően – kötöttségek nélkül, szabadon választhatja meg, és egyesével vagy egymással kombinálva használhatja azokat az elemzésben.¹

Módszerek és technikák

A hazai és a külföldi rendőri szervek bünelemzői egyetértenek abban, hogy a bünelemzés a bűnügyi és más, potenciálisan érdemleges adatok közti kapcsolatok felismerése, azonosítása és azok értékelése az eredményes bűnüldözés érdekében (Kunos, 1997b). Ahogy az a Szabályzatban is szerepel, a bűnügyi elemzés során az alkalmazott módszerek és technikák szabadon megválasztva és egymással kombinálva alkalmazhatók. A téma vizsgálata érdekében mindenképp meg kell határoznunk a bűnügyi elemzés, továbbá a módszer és a technika fogalmát. Ebben is a Szabályzat lesz a segítségünkre. Megjegyzendő, hogy a *Rendészettudományi szaklexikonban* a bünelemzési/bűnügyi elemzési módszer és a bünelemzési/bűnügyi elemzési technika kifejezésekre keresve nincs elérhető találat a szövegben.

Első lépésként meg kell határoznunk azt a fogalmat, amit a jelenlegi magyar rendőrségi bűnügyi elemzés során vezérfonalként követnek. A Szabályzat megfogalmazása szerint a bűnügyi elemzés a bűnügyi és bűnüldözési adatok és információk mennyiségi és minőségi vizsgálata, a közöttük levő kapcsolat meghatározása és értékelése a bűnözés egészének, valamint egyes bűncselekmények terjedelmének, dinamikájának és struktúrájának, hosszabb távon érvényesülő mintázatának, tendenciáinak meghatározása, a nyomozások támogatása, a bűncselekmények elkövetőinek felderítése és elfogása, a bűncselekmények megelőzése, valamint a hozzájuk kapcsolódó vezetői döntések megalapozása érdekében.² A bűnügyi elemzés fajtái vonatkozásában a korábbi, úgynevezett négyes tagolás van érvényben, ami – az Interpol Bünelemzői Kézikönyvében, valamint

1 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás II. Fejezet.

2 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás I. Fejezet, 2. bekezdés b) pontja.

a 13/2001. ORFK utasításban is szerepel – gyakorlatilag a mai napig megállja a helyét. A négyes felosztás szerint a bűnügyi elemzés fajtája szerint lehet: a) adminisztratív, b) stratégiai, c) taktikai, vagy d) nyomozást támogató bünelemzés.

A Szabályzat szövegezése alapján a bűnügyi elemzés fajtái az

„a) *adminisztratív bűnügyi elemzés: a Rendőrség adminisztratív igényeinek kielégítésére irányuló elemzés, amely támogatja az erők, eszközök és módszerek, továbbá a költségvetés megfelelő tervezésére, csoportosítására irányuló vezetői döntéseket; [...]*

k) *nyomozást támogató bűnügyi elemzés: az egyes büntetőeljárások és a titkos információgyűjtések, valamint leplezett eszközök alkalmazása során beszerzett adatok vizsgálatával foglalkozó tevékenység, mely segítséget nyújthat az ismeretlen elkövető felderítéséhez, a nyomozási cselekmények tervezéséhez, az eljárásokban részt vevő személyek és a hozzájuk kapcsolható objektumok közti kapcsolatok felismeréséhez, a szervezett bűnelkövetői csoportok és tevékenységük felderítéséhez, a csoportok ellen folytatott bűnüldöző munka feladatainak meghatározásához; [...]*

n) *stratégiai bűnügyi elemzés: bünelemzési tevékenység, amely meghatározott bűnügyi elemzési módszerekkel a bűnözés terjedelmének, dinamikájának és struktúrájának, valamint egyes bűncselekmények jellemzőinek, elterjedtségének hosszabb távon érvényesülő mintázatát, tendenciáit vizsgálja; [...]*

o) *taktikai bűnügyi elemzés: a rendőrségi adatokra alapozott, a bűnözés rövidtávú fejlődésének vizsgálatára irányuló, a közterületi és a bűnügyi tevékenység hatékonyságát célzó, az erők és források optimális elosztását – többnyire lokális szinten – megalapozó vezetői döntések támogatásához alkalmazott elemzési formák összessége.”³*

A bűncselekmények felderítését és bizonyítását segítő bűnügyi elemzésfajta a nyomozást támogató bűnügyi elemzés. Jelen dolgozatomban arra kerestem a választ, hogy a hazai gyakorlat mennyiben mutat hasonlóságot vagy különbséget a környező országok rendőri egységei által alkalmazott gyakorlattal, így a továbbiakban erre a elemzési fajtára koncentráltam.

Na de mi a módszer és mi a technika? A pontos definíciót a Szabályzat a fent hivatkozott rész e) és f) pontjaiban tárgyalja. A bűnügyi elemzési technika olyan ábrázolási forma, amely személyek, események és más információs objektumok között fennálló kapcsolatokat és összefüggéseket jeleníti meg. (Megjegyzendő, hogy a bűnügyi elemzési technikáknak nemzetközileg egysége szimbólumrendszerre került kidolgozásra.) A bűnügyi elemzési módszer pedig az elérni kívánt eredmény érdekében, a bűnügyi elemzés alapelveivel összhangban következetesen és

3 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás I. Fejezet, 2. bekezdés.

megfelelő sorrendben alkalmazott bűnügyi elemzési technikák és azok felhasználási módjának összességét jelenti. A nyomozást támogató bűnügyi elemzési technikák a hazai felosztás alapján lehetnek a) statisztikai alapú ábrázolási technikák, vagy b) műveleti ábrázolási technikák. A statisztikai alapú ábrázolási technikák például a statisztikai táblázatok, diagramok, pont- és folttérképek, hőtérképek, szervezeti ábrák. A műveleti ábrázolási technikák pedig lehetnek kriminalisztikai táblázatok, kapcsolati mátrixok, kapcsolati ábrák, folyamatábrák, esemény ábrák, áramlási ábrák, eseménytérképek, időgrafikonok, képek és videofelvételek. (A felsorolás a technika rohamos ütemű fejlődése miatt nem teljes.) A hazai gyakorlatban a nyomozást támogató elemzési formák a bűnügyi hírszerzésből származó információknak, valamint az egyes bűncselekmények adatainak vizsgálatával foglalkoznak, segítve a történeti tényállás rekonstruálását, az ismeretlen elkövetők felderítését, a nyomozási cselekmények tervezését, a bűnösség bizonyítását, a bűnöző személyekkel, csoportokkal szembeni fellépést (Németh, 2023b).

Statisztikai és műveleti bűnelemzés

A bevezetőben említett Paul Minnebo javaslatára elkészült bűnelemzési rendszer felosztás, illetve az ENSZ-felosztás továbbfinomított változatát mutatja be az 1. számú táblázat (Kunos, 1997; UNODC, 2011). Ugyanitt meg kell említenünk azt is, hogy az elemzési területek feloszlása nem egy lezárult folyamat és a kontinentális Európában és az Egyesült Királyságban nem teljesen azonos felosztási rendszer terjedt el. Az ezzel kapcsolatos vita napjainkban is tart, illetve új elemzési kategóriák megjelenése is várható.

1. számú táblázat

A bűnügyi elemzés fajtái

Statisztikai alapú (stratégiai/taktikai)	Műveleti/ügyhöz kötött (nyomozást támogató)
Bűncselekményi mintaelemzés	Ügyelemzés
Trendelemzés	Összehasonlító ügyelemzés
Általános profilelemzés	Elkövetői csoportelemzés
Felderítési módszerek elemzése	Nyomozáselemzés
Bűnügyi helyzetértékelés	Specifikus profilalkotás (SNYV tevékenység) ⁴
Fenyegetettség-értékelés	Kommunikációs elemzés
Kockázatelemzés	Szociális hálózat elemzés
	Pénzügyi tranzakció elemzés

Forrás. A szerző sajtószerveztése a 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás alapján.

4 Az SNYV jelentése: speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység.

Statisztikai bűnelemzés

Attól függetlenül, hogy a nyomozást támogató (műveleti) bűnügyi elemzés áll a dolgozat homlokterében, az ismeretek egyértelműsítéséhez elengedhetetlen legalább alapjaiban ismertetni a statisztikai alapú bűnügyi elemzés lényegi elemeit. A statisztikai elemzés fogalmi elemeit a Szabályzat az adminisztratív, a stratégiai és a taktikai bűnelemzés címszavak alatt tárgyalja. A tevékenység eredményeit a hazai bűnüldözésben és az igazságszolgáltatásban jellemzően a minisztériumok és igazságszolgáltatási szervek használják fel anyagi és humán erőforrás szükségleteik tervezésére, a nyomozó hatóságok számára a bűnözés mennyiségében és minőségében bekövetkezett és prognosztizálható változások mérésére, előjelzésére szolgálhat.

A statisztikai elemzés főbb területei:

- az ismertté vált bűncselekményekről gyűjtött adatok elemzése,
- a sértettekről és bűnelkövetőkről gyűjtött adatok elemzése,
- a bűnüldöző munka adatainak elemzése
- a rendőrségi erőforrások és felhasználásuk hatékonyságának elemzése,
- önértékelő és ellenőrző jelentések értékelése.

A statisztikai elemzés főbb címzettjei:

- belügyi, igazságügyi szervek, bírósági, ügyészségi igazgatási szervek,
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Központi Statisztikai Hivatal,
- rendőri felső- és középszintű vezetők,
- Országos Kriminológiai Intézet, Nemzeti Szakértői és Kutató Központ,
- igazságügyi és rendvédelmi oktatási intézetek.

Nyomozást támogató (műveleti) bűnelemzés

A nyomozást támogató bűnügyi elemzés olyan tevékenység, amely az egyes büntetőeljárások és a titkos információgyűjtések, valamint leplezett eszközök alkalmazása során beszerzett adatok vizsgálatával foglalkozik. Ezzel segítséget nyújthat az ismeretlen elkövető felderítéséhez, a nyomozási cselekmények tervezéséhez, az eljárásokban részt vevő személyek és a hozzájuk kapcsolható objektumok közti kapcsolatok felismeréséhez, továbbá a szervezett bűnelkövetői csoportok és tevékenységük felderítéséhez, valamint a csoportok ellen folytatott bűnüldöző munka feladatainak meghatározásához.

A nyomozást támogató (műveleti) elemzési formák közé soroljuk – többek között – az ügyelemzést, az összehasonlító ügyelemzést, az elkövetői

csoportelemzést, a speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenységet (SNYV), a kommunikációs kapcsolatok elemzését, a szociális hálóelemzést, a pénzügyi tranzakciók elemzését, valamint az arcképelemzést.

Az ügyelemzés az egyes bűncselekmény elkövetési folyamatának rekonstruálása, az abban részt vevő személyek tevékenységének megismerése, a további nyomozás javasolt irányának meghatározása, valamint a bizonyításra irányuló tevékenység. Az összehasonlító ügyelemzés során arra keressük a választ, hogy az elemzés tárgyává tett bűncselekmények azonos tettes vagy tettesek által elkövetett sorozatba illeszthetők-e. Az elkövetői csoportelemzés az elkövetőkből álló csoporttal kapcsolatos információk rendezése annak érdekében, hogy megfelelő képet alkothassunk a vizsgált csoport felépítéséről, tevékenységéről, valamint tagjainak csoporton belüli szerepéről.

A bűnügyi elemzés egyik új aspektusaként kell megemlítenünk a speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenységet, ami egy komplex bűnügyi viselkedéselemzési módszerekkel végrehajtott nyomozástámogató bűnügyi elemző-értékelő tevékenység. Ez a speciális feladat magában foglalja olyan különleges tudományterületek integrált alkalmazását, mint a nyelvészet, a pszichológia, a pszichiátria, a kriminológia, a szociológia, a statisztika, a geográfia és a testbeszédelemzés. Az SNYV az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály 2021-ben megalakított speciális egysége. Az egység nyomozástámogató bűnügyi elemzésen túlmutató tevékenysége – mint például a speciális profilalkotás, a kihallgatástaktikai tanácsadás, a viktimológiai jellemzés – egyedülálló.⁵ A pénzügyi adatok, a kommunikációs kapcsolatok analízisével, valamint a szociális háló összeállításával lehetőség nyílik arra, hogy az egyes bűncselekményeket elkövető, és a velük kapcsolatban álló személyek kapcsolatrendszerét felállítsuk. Ebből fejlődött ki a hálóelemzés. A bűnügyi munkában a hálóelemzés a bűnügyileg releváns információk (entitások) és egyének között fennálló kapcsolatok elemzését jelenti. Elemzi ezek távolságát, a számasságát, csomópontokat keres, valamint igyekszik kiszűrni az esetleges oda nem illő, zavaró tételeket. A bűnügyi elemzés másik új aspektusaként meg kell említenünk az arcfelismerés rendszerét mint a biometrikus azonosítás egyik elemét. Az arcfelismerésnek különös előnye, hogy az arcképeket távolról is lehet rögzíteni anélkül, hogy megismernénk az azonosítandó személyt. Előnyt jelent még az is, hogy az azonosításhoz nincs szükség az emberrel való interakcióra, elég hozzá egy róla készült fotó vagy videofelvétel, melyen értékelhető az arc. A rendőri szervek munkájában szinte minden szakterületen fontos szerepet játszik az arcfelismerés. A büntetőeljárás,

5 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás I. Fejezet, 2. bekezdés p) pontja.

titkos információgyűjtés során a hatóság látókörébe került személy kilétének megállapítása, mozgásának figyelemmel kísérése szintén számos további cselekmény kiinduló pontját képezheti (Németh, 2022).

A bűnelemzés eszközei

A magyar rendvédelmi szervek bűnügyi elemzéssel foglalkozó dolgozói a releváns helyszínek térképi megjelenítéséhez már nem gombostűket használnak, hanem számítógépes programokat. Sem az elemzés során felfedezett entitásokat, sem az azok közti kapcsolatokat nem szükséges már a filmek világából jól ismert piros fonállal összekötni. A nosztalgia iránt érdeklődőknek rossz hírrel szolgállok: a Big Data korában ez már nem is lenne célravezető. A bűnügyi elemzés során felhasznált hatalmas – jellemzően digitális – adatmennyiség különböző forrásból származik, szerkezetében is nagyon változatos lehet. Ezek a digitális adatok elképesztő gyorsasággal keletkeznek, ugyanígy áramlanak, rosszabb esetben pillanatok alatt válhatnak elérhetetlenné. Lehetőségeinkhez mérten tehát minél előbb fel kell őket dolgoznunk. Az elemzéshez minden esetben csak ellenőrzött, bűnügyileg releváns információt használunk fel, amelyet további vizsgálatnak kell alávetnünk. Meg kell vizsgálnunk az információ forrását, tartalmát, időszerűségét, felhasználhatóságát, valamint kapcsolódását a már meglévő korábbi ismereteinkhez. Ehhez olyan hardverek és szoftverek használata szükséges, amelyek egyben az elért eredmények vizuális megjelenítését is szolgálják. A jelenben már nem képzelhető el egy bonyolultabb, többszereplős bűnügy tárgyalása a nyomozásban lefolytatott bűnügyi elemzés eredményeinek vizuális prezentálása nélkül. A bűnügyi elemző munka során felhasznált programoknak egyszerre több jogi és technológiai kritériumnak kell megfelelni. Miután az ezzel kapcsolatos teszteken sikeresen szerepeltek, az eddigi elvárásokon túl még gazdaságosan beszerezhetőnek és üzemeltethetőnek, valamint a felhasználók számára elérhetőnek és könnyen kezelhetőnek is kell lenniük. A sorolt kritériumoknak megfelelni nem egyszerű feladat, ugyanakkor az ilyen pedigrével rendelkező programok többsége jelenleg is a hazai bűnügyi elemzők által használt szoftverek között szerepel. A fejlődés ütemének és irányának részletes bemutatása a dolgozat terjedelmi kereteit meghaladja. Példaként elég, ha csak a mesterséges intelligencia által a rendvédelmi szervek számára kínálgató lehetőségeket vesszük alapul. A programok rövid ismertetése a hálózatelemzés és a térképészeti megjelenítés tárgyára korlátozódik. A vizsgált területekről az i2 Analyst's Notebook, a Gangikonspi, a Maltego és a QGIS nevű programokat kell megemlítenem, hiszen ezek az alkalmazások – csakúgy, mint a Microsoft Office Excel – napjainkban megkerülhetetlenné váltak.

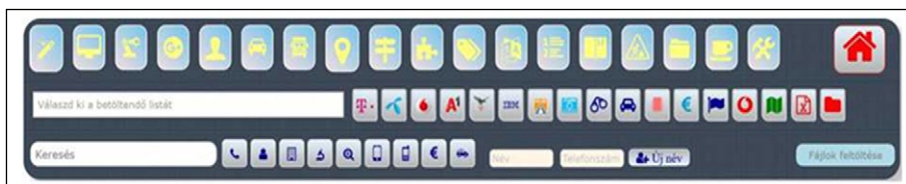
adatok is. Az alkalmazás további jellemzői bármely nagyobb videómegosztó portálon megtalálhatók.

A Gangikonspi

A Gangikonspi egy hazai fejlesztésű, rendvédelmi elektronikus adatok feldolgozását segítő elemző program, amely egy gyakorló nyomozó sok éves, innovatív fejlesztési munkája. A mindennapi bűnügyi elemzői munka során elengedhetetlen a nyomozásokban bekért híváslisták, átjátszótorony-információk, autókra vonatkozó mozgási listák, egyéb digitális adatok minél gyorsabb, egyszerűen végrehajtható kiértékelése. A rendelkezésre álló adatokból azok átalakításával ez a munka jelentősen meggyorsítható. Az elemzések vizuális támogatására több modulnál is lehetőség van az adatok térképen való megjelenítésére. Ehhez a Google Maps API szolgáltatás került beépítésre (Gaál, 2011–2018).

3. számú ábra

A Gangikonspi felülete

Forrás. Gaál Szabolcs bűnelemző alaptanfolyamon elhangzott előadása, Nagykovácsi, 2025. 04. 10.

A bűnügyi elemzés során a leggyakrabban híváslista elemzésekhez használt programban nincsenek úgynevezett Excel-korlátok, ami esetünkben a bevihető és kezelhető adatmennyiség korlátozásának hiányát jelenti. Számptalan vizuális megjelenítéssel kapcsolatos előnye mellett talán a legfontosabb képessége, hogy a bűnügyi elemzés során használt olyan adatbázisok, adatszolgáltatások kombinált használatára is képessé teszi a felhasználót, mint például az autópálya-használati adatok, hazai rendőrségi nyilvántartások (Minerva, Netsaru) és mondjuk a Facebook (Gaál, 2025).

A program igen széles körű adatfeldolgozást tesz lehetővé a bűnügyi elemzés során, a lehetőségek – taxatív felsorolás helyett, mintegy példálózva – az alábbiak:

- egyedi mobil és vezetékes híváslisták,
- helyszínt lefedő bázisállomás listák, toronyadatok,
- speciális, operatív egyedi és toronylisták,

- UFED olvasóval⁶ kinyert adatok,
- útdíjfizető ellenőrző kapuk és sebességmérők adatai,
- járművek GPS-berendezéséből kinyerhető adatok,
- a rendőrségi ügyviteli rendszeréből származó adatok.

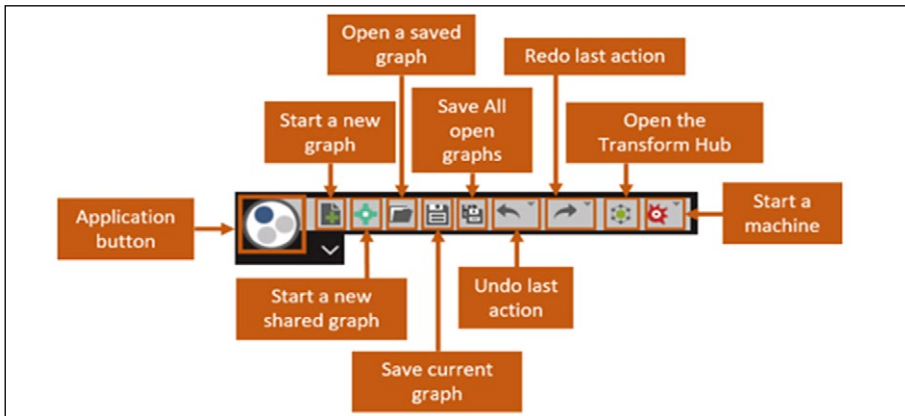
A program legnagyobb előnye, hogy a nyomozások során beszerzett digitális adatok azonnal, további formázás nélkül beemelhetők a szoftverbe, amelyben egységes formátumot kapnak, így azok elemzése, összevetése soron kívül megkezdhető.

A Maltego

A Maltego egy olyan interaktív adatbányászati eszköz, amely a bűnügyi elemzők számára lehetővé teszi, hogy grafikusán ábrázolják és feltárják a különböző digitális entitások (például egyének, közösségimédia-profilok, szervezetek, domain nevek) között fennálló kapcsolatokat és hálózatokat. A szoftver fejlett linkelemzési és adat-vizualizációs képességeiről ismert, amelyek lehetővé teszik a felhasználóknak, hogy a nyilvános és privát adatforrásokból származó entitások közötti komplex kapcsolatokat feltérképezzék és elemezzék (URL2).

4. számú ábra

Maltego program kezelőfelülete

Forrás. Maltego

6 Az UFED (Universal Forensic Extraction Device) a Cellebrite nevű izraeli cég terméke, amely mobiltelefonokból, PC-kből, tabletekből és más digitális eszközökből származó adatok kinyerésére és elemzésére szolgál. A termék lehetővé teszi az adatkinyerést, beleértve a jelszavak feltörését és a törölt adatok helyreállítását.

A Maltego kapcsolatelemző szoftver számos lehetőséget nyújt a nyomozások támogatására. A nyílt forrású információgyűjtés (OSINT) mellett képes feldolgozni egyéni adatbázisokat is (például ügyekben szereplő személyek, postai, email és IP-címek, telefonszámok). Különböző adatforrásokból származó információkat integrál és egységes, gráfalapú formában jelenít meg. A kapott hálózat módosítható, formálható, különböző formátumokban exportálható további elemzésre. Adatpartnerek lévén folyamatosan bővülnek a lekérdezési források, melyek között megtalálhatók például személyekkel, közösségi médiával, kriptovalutákkal és tranzakciókkal, DNS-rekordokkal, keresőmotorokkal kapcsolatos adatok.⁷ A program segítségével lehetővé válik a nyílt forrású és bűnügyi adatok egy rendszerben történő kezelése, jelentősen megkönnyítve az elemzési folyamatokat. A szoftver előfizetéses alapon működik, a Maltego összeállításában elérhető alapvető OSINT-csomag a leggyakrabban alkalmazott adatpartnereket és kapcsolódó transzformációkat tartalmazza (például személy, közösségi média, email cím, telefonszám lekérdezések). A program a saját adatbázisban tárolt adatokat nem teszi más által elérhetővé, így adatvédelmi aggályok a használat során nem merülnek fel.

Az információk egységes rendszerbe történő integrációja és gráfalapú megjelenítése olyan eredményeket hozott, ami alapján könnyen áttekinthetők az ügyben szereplő ismert és nyílt forrásból szerzett információk közötti kapcsolatok. Egy releváns célszemélynek több, különböző Facebook-profilja is azonosítható, ami mentén kirajzolódik érdeklődési és ismeretségi köre.

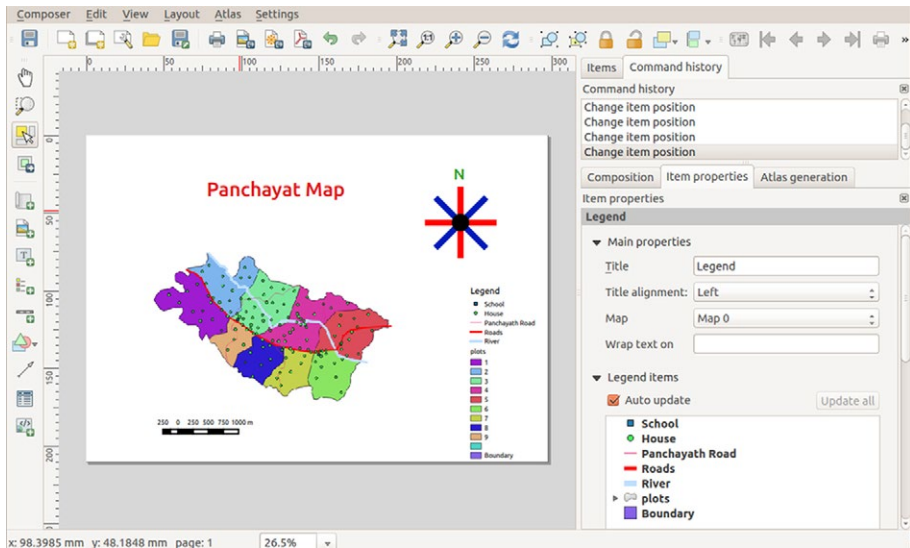
A QGIS

A GIS a geographic information system angol nyelvű rövidítése, jelentése földrajzi információs, más néven térinformatikai rendszer. Ezeknek több típusa létezik, a nyomozások során is felhasználható verziója a QGIS, mely bárki számára térítésmentesen hozzáférhető az interneten. Ez az ingyenes és nyílt forráskódú földrajzi információs alkalmazás egyaránt támogatja a térinformatikai adatok megtekintését, szerkesztését és elemzését. A legnagyobb videómegosztó oldalon több tucat felvétel és útmutató található a használattal kapcsolatban. A bűnügyi elemzők a QGIS alkalmazásával több, különböző forrást vagy forrásábrázolást tartalmazó réteget is megjeleníthetnek. A nyílt forráskód mellett az alkalmazás nagy előnye a szerkeszthetőség.

⁷ Az összes, folyamatosan frissülő adatforrás, valamint azok pontos leírása megtalálható a Maltego hivatalos honlapján ([URL3](#)).

5. számú ábra

Nyomatási formátum a QGIS-ben

Forrás. URL4.

A program segítségével elkészített térképeknél az úgynevezett nyomtatási elrendezést használhatjuk, az ábrázolásoknál több nézet, ikon, címke vagy jelmagyarázat hozzáadására is lehetőség nyílik.

A kriminálgeográfia bűnelemzés terén betöltött jelentős szerepe ténykérdés, a tudományterületnek a prediktív rendészeti módszerek során történő alkalmazása is megkérdőjelezhetetlen. A bűnözés elleni küzdelemben a mesterséges intelligencia és a Big Data együttes alkalmazásával lehetőség van arra, hogy a fentiekben ismertetett rendszereket összekapcsoljuk, mely alapján lehetővé válhat akár a bűnözési gócpontok észlelése a városban, arcfelismerő szoftverrel párosítva a bűncselekményről készült kamerafelvételek összevetése képadatbázissal, vagy akár megjósolható a bűncselekmény valószínűsége (ideértve az időpontot és a helyszínt is), még mielőtt az bekövetkezne (Grana & Windell, 2021).

Nemzetközi kitekintés

Ahogy arra a címben már utaltam, érdeklődésem középpontjában az állt, hogy a szomszédos országok bűnelemzői gyakorlata mennyiben hasonlít a hazai gyakorlathoz, illetve mennyiben tér el attól. A magyar rendőrség hivatalos

kapcsolattartói fóruma, a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NE-BEK) Europol Magyar Nemzeti Iroda közreműködésével hivatalos megkeresést küldtem az EU tagállami rendőri szervezeteknek. A jelölt iroda útján megkerestem az osztrák, a cseh és a szlovák nemzeti irodákat, akiknek az alábbi, bűnelemzéssel kapcsolatos kérdéseket tettem fel.

- 1) Rendelkezik-e a szóban forgó tagország rendőri ereje bűnelemző egységgel/osztállyal, és ha igen, az helyi (tartományi) vagy országos szinten működik?
- 2) Szabályozott-e a bűnelemzési tevékenység, és ha igen, rendelkeznek-e külön elemzési szabályzattal, milyen szintű a szabályozás (tartományi, szövetségi)? Kaphatunk-e másolatot, vagy hozzáférhetünk a szabályzathoz?
- 3) Van-e erre szakosodott bűnügyi elemző (bűnelemző), vagy általában minden nyomozó/vizsgáló végez elemző tevékenységet?
- 4) Milyen az egységek szervezeti felépítése (például a személyzet létszáma, erőforrások, iránymutatások, gyakorlati ajánlások, előírások stb.)?
- 5) Milyen elemzési módszereket alkalmaznak a bűnelemző egységek?
- 6) Milyen elemzési eszközöket (programokat, szoftvereket stb.) használnak a bűnelemző egységek?

A válaszok beérkezését követően, országok szerinti bontásban az alábbiakra kaptunk választ. (Mivel nem minden szerv válaszolt az összes feltett kérdésre, illetve egyes válaszaikat általánosságban vagy összevontan adták meg, a beérkező információkat a tagállamok szerint összegeztem.)

Ausztria

Az osztrák rendőri szervek tájékoztatása szerint országukban az államforma miatt (szövetségi állam) a bűnügyi elemzési szervezet kétszintű. Az állami (szövetségi) rendőrségi esetelemzők (Polizeiliche Fallanalytiker/innen) az Osztrák Szövetségi Bűnügyi Rendőrség (Bundeskriminalamt/BK) állományába tartoznak, a 4. számú Bűnelemző Osztályon (Abt. 4. Kriminalanalyse) dolgoznak. Az osztályon hat részleg van, részlegenként oszlanak el a bűnügyi elemzés különböző területei, mint például a nyomozástámogatás, az OSINT, a kriminálpszichológia, a térbeli bűnelemzés és az operatív esetelemző egység (OFA), amely pszichológiai nyomozástámogatást végez (URL5). Ritka esetekben látogatnak csak el a rendőrségre elemzés és vizsgálat céljából, valamint ellátják a helyi egységek technikai felügyeletét. A tartományi bűnügyi elemzők a tartományi bűnügyi nyomozó osztályokon teljesítenek szolgálatot és a tartományi rendőrség hatáskörébe tartozó bűnügyek esetében végeznek elemzéseket. Ők is

felkérés alapján készítik el az esetelemzéseket a bűnügyi és bűnüldözési tisztviselők számára, akikkel szorosan együttműködnek. Tevékenységüket a szövetségi elemzőkhöz hasonlóan a rendőrségtől elkülönülve végzik.

A bűnügyi elemzés szabályozásával kapcsolatban tájékoztattak, hogy létezik egy szövetségi szintű rendelet, amely szabályozza a tartományi és szövetségi bűnelemző egységek létezését és az ottani együttműködést, ugyanakkor a magyar szabályzathoz hasonló utasításról vagy rendeletről nincs tudomásunk.

Az elemzési módszerek vonatkozásában az osztrák kollégák válasza arról tanúskodik, hogy a bűnügyi elemzői tevékenység a hazaival szinte mindenben megegyezik. Ennek az az oka, hogy tudomásunk szerint Ausztria is az Interpol bűnelemzési kézikönyvét, az abban foglalt elemzési módszereket alkalmazza. Megjegyzendő, hogy a Magyarországon alig több mint két éve működő SNYV tevékenység megfelelője az osztrák bűnügyi elemzőknél is létezik, ez a fent nevezett OFA. Az alkalmazott technikák kapcsán megállapíthatjuk, hogy az osztrák kollégák hasonló programokat használnak, mint a hazai elemzők. Ilyenek az i2 Analyst's Notebook, az MS Excel, valamint a Gangikonspihoz hasonlóan működő, saját készítésű szoftver és egy dedikált, saját készítésű adatbázis.

Csehország

A cseh rendőri összekötő válaszában tájékoztattott, hogy az országos főkapitányságon (Kancelář Policejního Prezidenta) belül létrehozott Elemző Jogalkotási Osztály működik, amely az adminisztratív és a statisztikai elemzéseket végzi az országos szintű szervezeti egységek számára. Ebben a minőségében javaslatokat dolgoz ki a rendőri tevékenység különböző területein felmerülő problémák megoldására, véleményezi a rendészeti és biztonsági kérdéseket. Javaslatot tesz a jogszabályok rendőrségi tevékenységre gyakorolt hatásával kapcsolatos intézkedésekre, koordinálja a jogalkotási-technikai módosításokra vonatkozó javaslatokat. A taktikai és a nyomozást támogató bűnügyi elemzéseket a cseh rendőrségen a Bűnügyi Rendőrségi és Nyomozó Szolgálat Irodájában belül a Központi Analitikai Osztály (Centrální Analytické Ooddělení) végzi.

Feladatai között szerepel többek között:

- információkat gyűjteni és elemezni, beleértve a további intézkedésekre vonatkozó ajánlásokat olyan konkrét esetekben, amikor bűnügyi, ügy- vagy taktikai elemzésre van szükség,
- gondoskodni a nemzeti információs rendszerekből a Cseh Köztársaság felhatalmazott rendőri szervei és egyéb állami hatóságai részére történő információ átadásáról,

- speciális kriminalista tevékenységet biztosítani és végezni a bűncselekmények elkövetőinek profilalkotása terén, beleértve az elemző információs rendszer használatát,
- meghatározni a magatartáselemzés alkalmazásának és a nemzetközi együttműködés biztosításának módszertanát ezen a területen.

Az egyes területi rendészeti igazgatóságokon belül elemző osztályok működnek, amelyek a Bűnügyi Rendőrségi és Nyomozó Szolgálat (Služba Kriminální Policie a Vyšetřovací) feladatainak ellátásához rendelték, ők elemzik és felhasználják az információkat. Mivel válaszukból a további szervezeti tagozódásról szóló releváns információt kinyerni nem lehetett, annyit állapíthatunk meg, hogy elemző tevékenységet országos és területi szinten döntően a büntetőeljárást lebonyolító végrehajtó szervezeti egységekhez rendelt „detektív” beosztású rendőrök látják el. A nyomozást támogató bűnelemző tevékenységet a „detektív” mellett a bűnügyi osztályokon szolgálatot teljesítő elemzőtisztok végzik. Az elemzői munkahelyek tevékenységét a Cseh Köztársaság rendőrségének belső szabályzata szabályozza, amely azonban nem hozzáférhető.

A cseh kollégák által alkalmazott módszerek vonatkozásában konkrét felsorolás hiányában csak azt a megállapítást tehetjük, hogy a hazaival egyező gyakorlatot folytatnak. Az alkalmazott technikák kérdésére adott válaszuk több tucat programról számol be, a fő vonalat ugyanakkor esetükben is az i2 Analyst’s Notebook, egy cseh adatelemző program, a Tovek Tools, a Certicon és a Briefcam nevű videóelemző programok, a Phonexia nevű hangelemző program, a QGIS-hez hasonló GeoTime eszközei, valamint az Europol Tools Repository eszközei alkotják (URL6).

Szlovákia

A szlovák kollégák szervezeti felépítéssel kapcsolatos válasza szerint a Szlovák Köztársaság rendőrségének központi bűnügyi elemző részlege a Rendőrség Elnökségének Bűnügyi Elemző Osztálya (Odbor Kriministiky Policajného Riaditeľstva). A területi egység a Bűnügyi Elemzés Menedzsment Osztálya (Katedra Manažmentu Kriministiky), amely regionális egységként működik pozsonyi székhellyel, kilenc fővel. Ennek az osztálynak pedig regionális bűnelemző egységei találhatók Nyitrán, Besztercebányán és Kassán, összesen 11 fővel. A bűnelemzés jogi szabályozásával kapcsolatban tájékoztattak, hogy azt a Szlovák Belügyminisztérium 2023. évi 32. számú, a bűnügyi elemzésekről szóló rendelete szabályozza, amely azonban nem megismerhető. Válaszukban

kifejtették, hogy bűnügyi elemzést kizárólag a Rendőrség Elnökségének Bűnügyi Elemző Osztálya (Odbor Kriminalistiky Policajného Riaditeľstva) csoportjai végeznek, a nyomozókkal közvetlen kapcsolatuk nincs. A felkérést a bűnügyi elemzők egy rendőrségi kommunikációs csatornán: az *Elemzői Jegyzetfüzet* alkalmazásban kapják a megrendelőtől, a bűnügyi elemzés eredményét is ezen a csatornán továbbítják részükre. A bűnügyi elemző sokszor csak részfeladatokat lát el, mint például bankszámlakivonatok, telekommunikációs adatok, adószámlák feldolgozása.

A feldolgozott adatokat az *Elemzői Jegyzetfüzet* alkalmazásban jelenítik meg. Kiemelt ügyek esetében nyomozó csoportokat alakítanak ki, melyben a bűnügyi elemző is részt vevő tagként jár el. A Bűnügyi Elemzés Menedzsment Osztály (Katedra Manažmentu Kriminalistiky) tagjai elemzői támogatást nyújtanak a regionális egységek felderítésében és a büntetőeljárás területén, a Big Data feldolgozásban és a bizonyítékok feltárásában egyaránt.

A szlovák kollégák által alkalmazott bünelemzési módszerek vonatkozásában megállapíthatjuk, hogy úgy a magyar, mint az osztrák és cseh módszerekkel szinte mindenben megegyeznek. Az alkalmazott technikák kérdésére adott válaszukban az első helyen az i2 Analyst's Notebook programot említették, ezen túl felsorolták a Python elemzőszoftvert, az MS Office Excelt, a PowerBI-t, az Elemzői Jegyzetfüzetet, a QGIS-hez hasonló GeoTime eszközeit, a GoogleMaps térképeket, továbbá – a csehekkel egyezően – az Europol Tools Repository eszközeit.

Konklúziók

A hazai információk és a külföldi bünelemzők válasza alapján egyértelműen megállapítható, hogy regionális szinten jelentős hasonlóságok figyelhetők meg. Az Európai Unió tagállami rendőrségeinél bűnügyi elemzői munkát folytató egységek gyakorlatának alapjait a mai napig áthatják és meghatározzák az 1990-es években Nyugat-Európában lefektetett alapok. Természetesen a technikai környezet, az informatikai lehetőségek és a bűnözés dinamikájának megváltozása egyaránt befolyásolja a rendőri egységek modernizáció irányába történő szükségszerű elmozdulását. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a válaszokban fellelhető saját fejlesztésű programok, alkalmazások létrejötte és alkalmazása. A Big Data elemzésekhez, vagy például a banki csalások metaadatainak vizsgálatához már egy jelentős informatikai tudással rendelkező elemző szakemberekből álló csapatra van szükség. A nemzetközi kitekintés ugyanakkor megerősít abban, hogy az európai rendőri egységek közti együttműködés jó irányba halad.

Ennek megkönnyítésére az Europol közös céljainak elérése érdekében a tagállami elemzők számára ingyenesen és könnyen elérhetővé tette az Europol Tools Repository eszközöket, melyek több tagállami rendőrségen jelenleg is használatban vannak. Ez különösen üdvözlendő, hiszen a hazai elemző szakma is azt a szemléletet képviseli, mely szerint az elemzés elkészítésekor elsődlegesen a célnak megfelelő módszereket és a technikákat választjuk ki, és csak ezek és a felhasznált információk függvényében határozzuk meg az elemzés fajtáját (Szabó, 2023). A tapasztalatok azt mutatják, hogy a magyar gyakorlattal megegyezően a szlovák, a cseh és az osztrák nemzeti rendőri egységeknél sem csak a bűnügyi elemző szakterületen dolgozók végeznek bünelemzői feladatokat, szükség esetén a nyomozói és vizsgálói munkakörben tevékenykedők is ellátanak elemzői részfeladatokat. A válaszokat elemezve megállapítható, hogy mind a hazai, mind a többi tagállami rendőrség kiemelten foglalkozik a jelentősebb bűncselekmények miatti nyomozások folyamatos bünelemzői támogatásával.

Ezekben az esetekben a főszabály szerint elkülönülten dolgozó bünelemzők is a nyomozó egységek részévé válnak, kizárva ezzel az esetleges lassú adattáramlást, és szükség esetén lehetővé téve a valós idejű elemzés lehetőségét. A bűnügyi elemzés alapját képező hatalmas adatmennyiség különböző forrásból származhat, szerkezetükben is nagyon változatosak lehetnek. Az eredményes fellépéshez olyan számítógépes erőforrások használata szükséges, amelyek az elért eredmények vizuális megjelenítésére is alkalmasak, gyorsítva ezzel a reagálást, lerövidítve a nyomozásokra fordítandó időt. A konkrét elemzési célnak megfelelően kiválasztott, az egymással szükség esetén kombinált elemzési módszerek és technikák alkalmazása remek lehetőségeket biztosít a vázolt cél eléréséhez vezető úton. A bűnügyi hírszerzés, a nyomozások egyre több speciális ismeretet igényelnek. A minél több és speciális információk rendszerezése, feldolgozása egyre inkább igényli az új elemzési módszerek, elemzési technikák alkalmazását, ezzel együtt a bünelemzési terület szakmai és technikai fejlesztését, további specializációját (Németh & Vári, 2024). Dolgozatomat egy ide vonatkozó alapvetéssel zárom: a bűnözést felszámolni nem lehet, nem is ez a célunk. A bűnözés elleni küzdelem eredményességének fokozása azonban közös érdekünk. A közös képzések, közös eszközök, közös gondolkodás eredménye az a fegyver, amivel együtt, egyesült erővel léphetünk fel a jogkövető állampolgárok védelmében.

Felhasznált irodalom

- Bánáti T., Nagy I., & Németh Á. (2022). Adat az adatról, azaz a metaadatok elemzésének lehetőségei, különös tekintettel a szervezett bűnözésre. *Belügyi Szemle*, 70(7), 1415–1428. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.7.4>
- Boda J. (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus.
- Gaál Sz. (2011–2018). *Gangikonspi használati kézikönyv*. Szerzői kiadás.
- Gaál Sz. (2025, április 10.). ORFK Bűnelemző Alaptanfolyamon elhangzott előadása.
- Grana, G., & Windell, J. O. (2021). Crime analysis and the future. In *Crime and intelligence analysis: An integrated real-time approach* (2nd ed., pp. 323–341). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003005346>
- Istvanovszki L. (2012). *Bűnelemzés a modern bűnüldözésben*. Patrocínium.
- Németh Á. (2023). A bűnügyi elemzés új aspektusai. In K. Németh, B. Jakab, & E. Péter (Szerk.), *VII. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Tanulmánykötet* (pp. 45–51). Pannon Egyetem.
- Németh Á. (2023). A bűnügyi elemző-értékelő munka. In F. Szendrei (Szerk.), *Bűnügyi szolgálati ismeretek. Különös rész* (pp. 222–227). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Németh Á., & Vári V. (2024). The dilemmas of criminal intelligence analysis. *Bezbednost*, 66(3), 97–112. <https://doi.org/10.5937/bezbednost2403097N>
- Ridegh R., & Olchvály-Milvius, A. (1936). *Bűnügyi nyomozástan* (I. kötet). Hornyánszky Nyomda.
- Santos, R. B. (2017). *Crime analysis with crime mapping* (4th ed.). SAGE.
- Szabó J. (2023). A bűnügyi elemzés nemzetközi keretei. *Belügyi Szemle*, 71(2), 269–286. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.2.5>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Hogyan használható fejlettebb keresés az Analyst's Notebook-ban?* <https://precognox.com/hu/blog/hogyan-hasznalható-fejlettebb-kereses-az-analysts-notebook-ban/>
- URL2: *From data to intelligence - in minutes*. <https://www.maltego.com/>
- URL3: *Data Sources in the Data Hub*. <https://www.maltego.com/transform-hub/#transform-hub>
- URL4: *QGIS*. https://en.wikipedia.org/wiki/QGIS#/media/File:Print_composer_in_QGIS.png
- URL5: *Abteilungen im BK*. <https://www.bundeskriminalamt.at/101/abteilungen.aspx#a4>
- URL6: *3053/2023/WEB Europol Tool Repository: operational impact of innovation*. <https://www.cepol.europa.eu/training-education/3053-2023-web-europol-tool-repository-operational-impact-innovation>

Alkalmazott jogszabályok

13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatáról
23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás a Bűnügyi Elemzési Szabályzatról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Bánáti T. (2026). Bűnelemzés Európa közepén: módszerek és technikák a gyakorlatban. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1383–1406. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1383-1406>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Bánáti Tibor, aki a banati.tibor@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

An analytical presentation of the road safety situation in Mauritius – Policing experiences in the light of situational crime prevention

József Krenner

Senior Principal Officer, PhD Student, Police Major
Vas County Police Headquarters,
University of Győr,
Doctoral School of Law and Political Sciences
jozsef.krenner@gmail.com

Abstract

Aim: The study aims to present the road safety situation and local policing responses in Mauritius through the theoretical framework of situational crime prevention. The research is based on the author's data collection during a stay in Mauritius as a PhD student and police officer, as well as professional consultations with the Mauritius Police Force.

Methodology: The analysis focuses on accident statistics from 2024–2025, the new penalty points system introduced in 2026, and criminologically relevant factors of the traffic environment. The study compares the island nation's practices with international road safety trends.

Findings: Although the total number of fatal accidents shows a 7.2% decrease, the victimization rate of pedestrians and especially the age group over 60 indicates a significant increase. The sanction system implemented in January 2026 and technology-based enforcement (Safe City) seek to manage environmental and human risks using the toolkit of situational crime prevention.

Value: The study contributes to the interpretation of safety challenges in a specific traffic environment and offers findings relevant to international law enforcement knowledge exchange.

Keywords: road safety, Mauritius, situational crime prevention, pedestrian protection, policing experiences

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2026, issue 5. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v75.i5.pp1367-1379>

Introduction

Although the global road safety situation has shown slight improvement, it remains critical: according to the latest report published by the World Health Organization (WHO) in December 2023, 1.19 million people lose their lives on the roads each year (World Health Organization [WHO], 2023). Although this figure represents a decrease compared to the previous 1.35 million, road traffic crashes remain the leading cause of death worldwide among those aged 5–29. More than half of the victims are vulnerable road users, and 90% of these tragedies occur in low- and middle-income countries. The present study was inspired by the author's stay in Mauritius during his PhD studies at Széchenyi István University, during which he established professional contact with the Mauritius Police Force while traveling in a private capacity but acting in his professional capacity as a police officer. The professional openness experienced there, together with informal consultations with local policing leaders, made it possible to prepare a data-driven analysis that tests the findings of earlier research examining the Northern European model (Krenner & Szabó, 2023) in a radically different geographical and social environment. The study is a comparative analysis based on document analysis, complementing publicly available statistical and legal sources with the author's field experiences gained during his stay in Mauritius and with professional consultations conducted with experts of the Mauritius Police Force.

Geographical and Traffic Characteristics of Mauritius

Mauritius is an island nation in the Indian Ocean with an area of 2,040 km², where a population of approximately 1.3 million shares a road network of roughly 2,800 kilometres (Mauritius Police Force [MPF], 2026a). The left-hand traffic system, combined with substantial international tourism (more than 1.38 million visitors in 2024), creates a particular adjustment challenge for foreign drivers, especially when navigating intersections and roundabouts (Ministry of Tourism, 2024). By the end of 2025, the island's motor vehicle fleet had reached 746,961, which, relative to the size of the territory, creates an exceptionally dynamic traffic environment (MPF, 2026a). In order to further improve road safety, the police proactively identify areas requiring technical development, such as the continuous improvement of nighttime visibility on rural road sections, which international analyses also highlight as a key safety consideration (ASIRT, 2024). In line with this, the authorities are also working

on stricter technical regulation of the glare caused by modern vehicle technologies, such as LED headlights (MPF, 2026a). According to the official target indicator provided by the MPF, the current road traffic fatality rate stands at 8.7 per 100,000 population, and the aim is to reduce this below 5; this objective is supported by the monitoring of hazardous road sections and by targeted road safety measures (MPF, 2026a).

Road Safety Trends and Victim Categories

The development of road safety data in Mauritius between 2024 and 2025 reflects complex policing and criminological dynamics. The growth of the island nation's vehicle fleet is a determining factor: within a single year, the number of registered motor vehicles increased from 710,605 to 746,961, representing an expansion of more than 36,000 vehicles (MPF, 2026a). Against this backdrop of increasing traffic pressure, the 7.2% decrease in the number of fatal road crashes (from 125 to 116), together with the 7.5% decrease in the number of fatalities (from 134 to 124), indicates a favorable shift in the development of the road safety situation (MPF, 2026a). Behind the aggregate figures, however, a significant structural realignment can be observed: while substantial improvement occurred among motorcyclists and passengers, pedestrian involvement increased by 25%, from 24 to 30 persons (MPF, 2026a). The most notable shift can be observed in the victimization of the population aged over 60, where the number of fatalities rose from 25 to 46, representing an 84% increase within a single year (MPF, 2026a).

Routine activity theory provides a useful framework for the criminological interpretation of these trends, according to which the occurrence of negative events requires the simultaneous presence of a motivated offender, a suitable target, and the absence of a capable guardian (Cohen & Felson, 1979). Based on the modernized approach of Marcus Felson and Mary A. Eckert (2018), changes in social routine activities combined with the traffic exposure of vulnerable groups may create new forms of vulnerability. In the case of Mauritius, environmental factors identified by the authorities, such as perceptual deficits, may contribute to the weakening of the capable guardian function, thereby increasing the risk exposure of vulnerable groups. This phenomenon is consistent with situational risks previously identified in the context of micromobility, where the combined effects of a regulatory vacuum and the lack of technical control generate criminogenic environmental conditions (Krenner, 2025).

The Mauritian Legal Environment and the Reform of the Sanctions System

One of the central elements of Mauritius's road safety strategy is the consistent modernization of the legal framework and the sanctions system, aimed at strengthening the sense of responsibility among road users (MPF, 2026b). Depending on the seriousness of the offense, fines range from 500 to 100,000 Mauritian rupees, which at the current exchange rate corresponds to approximately HUF 3,600 to HUF 725,000 (Road Traffic Act, 1962/2022). In addition, serious offenses, such as driving under the influence of alcohol or drugs, entail mandatory disqualification from driving (Road Traffic (Amendment) Act 2025).

In order to increase the effectiveness of policing responses, the penalty points system was reintroduced in full on 31 January 2026 (MPF, 2026b). The legislation draws a clear distinction between learners driving with a Provisional Driving Licence (PDL) and drivers holding a full driving licence following the successful completion of the driving test, namely a Competent Driving Licence (CDL) (Road Traffic (Amendment) Act 2025). The system is based on a 36-month 'rolling' period: each penalty point imposed remains valid on the driving licence for exactly three years from the date of imposition (MPF, 2026b). If a driver reaches the critical threshold within this 36-month period – 15 points in the case of a CDL, 10 points in the case of a PDL, and likewise 15 points in the case of an international driving permit – the court disqualifies the driver from driving for a period of at least six months (Road Traffic (Amendment) Act 2025; MPF, 2026b).

The Mauritian regulatory system also incorporates the principle of strict liability familiar from Hungarian law, which the local legal order frames as owner liability (Road Traffic Act, 1962/2022; MPF, 2026b). Under the Photographic Enforcement Device Notice procedure, if a fixed camera records a speeding offense, the fine and the corresponding penalty points are imposed primarily on the registered owner of the vehicle (Road Traffic (Amendment) Act 2025; MPF, 2026b). The owner may be exempted from liability only if he or she credibly identifies the actual driver of the vehicle (MPF, 2026b). From a criminological perspective, this measure is closely related to rational choice theory, as it seeks to influence road users' behaviour by increasing the expected cost of non-compliance (Krenner, 2025).

Technological Innovations and the Modernisation of Policing Control

Building on the technical pillars of situational crime prevention, the development strategy of Mauritian traffic policing places technological innovation at the service of ‘increasing the risk of detection’ and the ‘application of physical barriers’ (Clarke, 1997; MPF, 2026c). A central element of this modernization process is the Safe City project, the technical parameters of which are transparently documented in government reports: nationwide, the system includes 4,000 Intelligent Video Surveillance (IVS) cameras installed at 2,000 strategic locations (Government Information Service [GIS], 2021). These are complemented by 300 dedicated Intelligent Traffic Surveillance (ITS) cameras performing automated number plate recognition (ANPR) and traffic analysis functions at 75 key junctions (GIS, 2021; MPF, 2026a). From a criminological perspective, this digital infrastructure may be interpreted as an extension of the ‘capable guardian’ function, directly influencing road users’ rational decision-making processes by reducing anonymity and reinforcing the perceived inevitability of accountability (Hollis et al., 2013; Reynald, 2010).

The operational management of the project is based on a multi-level command structure centered on the Main Command and Control Centre located in Ebène, supported by seven sub-centres and monitoring units established at 71 police stations (GIS, 2021). The integrated nature of the system is also reflected in the fact that, in addition to camera-based monitoring, policing work is supported by a modern digital radio communication network. According to the project documentation, the main components included 4,500 multimedia radio devices and 500 vehicle-mounted communication terminals, while the official parliamentary report states that by August 2020, 350 in-vehicle radios had actually been installed in police vehicles (GIS, 2021; Parliamentary Debates, 2020). The operational significance of technological surveillance is demonstrated by the fact that, following the commissioning of the Main Command and Control Centre in August 2019, the official parliamentary report recorded 101 cases by 10 August 2020 that required police investigation and in which Safe City cameras played a role in detection (Parliamentary Debates, 2020).

Since 2021, the MPF has also modernized its aerial surveillance capabilities: the establishment of the Drone Unit has made it possible to deploy unmanned aerial vehicles for the analysis of traffic congestion and the centimetre-accurate documentation of accident scenes (MPF, 2026c). This technology represents a new level of ‘increasing the risk of detection,’ as it is capable of fulfilling the capable guardian function from spatial positions that are difficult to monitor

through conventional patrol policing (MPF, 2026a). The preventive arsenal is further complemented by the MauHazard interactive training tool (Jeevajee & Sungkur, 2019), which develops young drivers' hazard perception skills through simulation-based methods. Methodologically, this approach is comparable to the emphasis placed in the Finnish model on conscious skills development and the proactive management of human factors (Krenner & Szabó, 2023). Taken together, these innovations form a policing ecosystem in which technology is not merely an instrument, but an active component of situational crime prevention.

Protection of Vulnerable Road Users and the Criminological Aspects of Pedestrian Safety

A deeper analysis of Mauritian road safety data shows that while overall fatality indicators display an improving trend, the involvement of vulnerable road users, particularly pedestrians and older persons, is increasing significantly in parallel. The 25% increase in the number of pedestrian victims, together with the 84% rise in the fatality rate of the population aged over 60 within a single year, represents a structural challenge that goes beyond purely policing-related issues (MPF, 2026a). Routine Activity Theory provides a robust framework for the criminological interpretation of this phenomenon, according to which the occurrence of an accident as a negative event requires the simultaneous presence of a motivated offender (here: a rule-violating driver), a suitable target (here: a vulnerable pedestrian), and the absence of a capable guardian (Cohen & Felson, 1979).

From the perspective of Routine Activity Theory, the victimisation of older pedestrians in Mauritius may be interpreted as a situation in which greater physiological vulnerability combined with traffic exposure increases the risk associated with 'suitable targets.' The available data do not allow for a full exploration of the underlying causes; nevertheless, age-related vulnerability and the specific characteristics of the traffic environment emerge together as relevant explanatory factors. Contemporary clinical research confirms that, among pedestrians aged over 65, the outcomes of collisions are significantly more severe: the probability of multiple trauma is 41%, compared to 11.8% among younger pedestrians, while the risk of mortality increases by 3.7% with each additional year of age (Pavol et al., 2025). In the Mauritian context, an environmental risk identified by the authorities, namely glare caused by LED headlights, may adversely affect drivers' perceptual capacity and thereby weaken the optimal visibility conditions that perform the role of a 'guardian' (MPF, 2026a). Marcus Felson and Mary A. Eckert (2018) emphasise that the criminogenic character of environmental

conditions is often produced by an asynchrony between technological development and social habits: the modernisation of the vehicle fleet has progressed more rapidly than the corresponding development of pedestrian infrastructure.

The issue of pedestrian safety is also inseparable from rational choice theory. According to a representative survey conducted by the Road Safety Observatory, the decision-making mechanisms of Mauritian road users are dominated by time-saving and convenience: 60% of pedestrians cross outside designated crossing facilities even when such a crossing is available within 50 metres (Ministry of Land Transport and Light Rail [MLTLR], 2021). In this context, rule-breaking is the outcome of a utilitarian calculation in which the pedestrian values the time saved more highly than the risk of an accident. The research also revealed that 25% of respondents consciously disregard the red signal at signalised pedestrian crossings when they do not see an approaching vehicle (MLTLR, 2021). From a criminological perspective, this behaviour points to the absence of situational control: if the physical environment (for example, the absence of barriers) does not make rule-breaking inconvenient or impossible, the individual tends to move in the direction of least resistance.

The policing response to this complex problem lies in the strengthening of the Community Policing model. The MPF's 'Vision 2029' strategic plan treats proactive prevention and social embeddedness as priorities in place of purely reactive interventions (MPF, 2026c). This approach is linked to the fourth pillar of situational crime prevention, namely 'removing excuses,' by opening direct educational channels to the most vulnerable groups. Neighbourhood Watch networks and local public safety forums enable the police to appear as partners in the everyday lives of those living in accident black spots (MPF, 2026c). According to the theory of Danielle M. Reynald (2010), the activation of community control is the most effective way of restoring the capable guardian function where technological surveillance alone is insufficient. Road safety campaigns targeting older persons, together with awareness-raising activities carried out with the involvement of senior citizens' associations and councils, are aimed at improving risk perception and strengthening more responsible road-user behaviour through community control.

International Comparative Analysis: Different Paths Towards a Common Goal

The modern approach to road safety, embodied in the Vision Zero concept, formulates globally shared objectives; however, the policing and crime prevention

pathways leading to these objectives differ significantly depending on the socio-economic structures and infrastructural conditions of individual countries. The adaptive capacity of situational crime prevention is demonstrated by the fact that, while Northern European models are built primarily on the deterministic force of the physical environment, Mauritius and Hungary rely on the symbiosis of technological surveillance and strict legal sanctions.

The Finnish Model: Passive Prevention and 'Forgiving' Infrastructure

The criminological foundation of the Finnish road safety system is systemic responsibility, which is based on the premise that human error is inevitable. In Finland, situational crime prevention focuses primarily on 'removing excuses' and 'reducing risks' at the level of the built environment (Krenner & Szabó, 2023). In the Nordic model, the capable guardian does not merely mean police presence; it also means the 'forgiving road.' The exceptionally high level of public trust in the Finnish police legitimises forms of control in which voluntary compliance with the law has become part of the social norm (Christián, 2013).

The Hungarian Context: Technological Control and the Legal Sanctions System

Since the 2010s, Hungary's road safety strategy has placed increasing emphasis on technology-based enforcement. Its most important instrument is the VÉDA Intelligent Road Camera Network, which is capable of recording and documenting traffic violations in an automated manner, thereby significantly increasing the intensity of enforcement and the perceived risk of detection (Jankó, 2019). The system integrates several hundred fixed and mobile enforcement devices capable of identifying not only speeding, running red lights, and failure to wear seat belts, but also other traffic violations. The VÉDA project was created as a technological development of the police's road safety activities and aims to reduce the number of accidents through the more consistent enforcement of traffic rules (Jankó, 2019). From a criminological perspective, the Hungarian model may be interpreted as a technological extension of formal surveillance, seeking to influence road users' rational decision-making mechanisms by increasing the probability of detecting rule-breaking. Within this framework, the technological enforcement infrastructure performs the capable guardian function and may be classified among the situational crime prevention tools aimed at 'increasing the risk of detection.'

The Mauritian Model: An Adaptive Hybrid Solution

Mauritius provides a distinctive response to the challenges arising from its insular characteristics. While in Finland the size of the territory and the low population density allow for spacious road design, Mauritius, due to its extremely dense built environment and narrow road network, is compelled to apply a form of ‘technological intensification.’ The 4,000 cameras of the Safe City project form, within a relatively small area (2,040 km²), an intensive surveillance network that represents an exceptionally dense technological enforcement infrastructure in relation to the size of the island state. One of the distinctive features of Mauritius is the combination of community policing and technology-based control: where technological surveillance alone is not sufficient in every instance – particularly in addressing risks affecting vulnerable pedestrians – the police complement their enforcement function with community presence and partnership-based cooperation (MPF, 2026c).

Policing and Criminological Lessons

The comparative analysis demonstrates that, although policing strategies aimed at improving road safety pursue the same objectives – namely reducing the number of accidents and protecting vulnerable road users – the social, infrastructural, and institutional characteristics of individual countries result in different models of implementation. The theoretical framework of situational crime prevention offers a well-interpretable common denominator for comparing these different approaches, as its toolkit can be applied flexibly to the management of risks arising in the traffic environment.

The Finnish model is based primarily on the safety function of the built environment. The concept of ‘forgiving roads’ is grounded in the assumption that human error is a natural feature of traffic, and that the role of the system is therefore to reduce the severe consequences of such errors through infrastructure design. By contrast, Hungary places emphasis on the integration of technology-based enforcement systems and legal sanction mechanisms. The VÉDA Intelligent Road Camera Network and the institution of strict liability seek to influence road users’ behaviour by increasing the perceived risk of detection, thereby bringing to the fore those situational crime prevention instruments that operate through ‘increasing risks’.

Mauritius’s road safety system may be interpreted as a distinctive combination of these two approaches. The technological surveillance infrastructure created

by the Safe City project, the tightening of the penalty points system, and the strengthening of community policing together form a hybrid model in which both technological control and social presence play a role. This configuration illustrates well that the instruments of situational crime prevention do not appear in a uniform form; rather, they operate in different combinations, adapted to the given social and geographical environment.

The comparison of the three models thus leads to the conclusion that the effectiveness of road safety systems depends not on the application of a single universal solution, but on the extent to which a given country is able to integrate technological, infrastructural, and social instruments in managing traffic-related risks. International exchange of experience therefore does not enable the simple transfer of models, but rather their adaptive interpretation, offering important lessons for both policing practice and criminological research.

Conclusions

The aim of this study was to provide an analytical presentation of the road safety situation in Mauritius through the application of the theoretical framework of situational crime prevention, with particular attention to the role of policing responses and technological control. Based on the statistical data, legal solutions, and institutional practices presented, it may be concluded that, in the Mauritian context as well, road safety cannot be reduced to a purely traffic-engineering or normative issue: the development of accident risks is shaped jointly by environmental conditions, regulatory mechanisms, and enforcement practices.

The analysis has shown that technological developments, particularly video surveillance and automated enforcement systems, play a decisive role in Mauritian policing responses; at the same time, the protection of vulnerable road users remains an area in which, alongside formal control, community presence and the improvement of risk perception also retain considerable importance. The international comparison further demonstrates that, despite differing institutional and infrastructural conditions across countries, the central question in improving road safety is, in every case, how prevention, enforcement, and social adaptation can be effectively connected.

In this sense, the Mauritian example represents not merely a specific island-state traffic environment but also illustrates that policing thinking in the field of road safety can be effective only when regulatory, technological, and social factors are interpreted in relation to one another. The concluding lesson of the study is therefore that the maintenance and improvement of road safety constitute

a complex, multi-factor policing task everywhere, one that remains sensitive to the specific characteristics of the given environment

References

- ASIRT. (2024). *Road safety review: Mauritius*. <https://asirt-member-rsrs.s3.amazonaws.com/ASIRT-Mauritius-RSR.pdf>
- brief introduction*. SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781506394817>
- Christián, L. (2013). *Miért bíznak a finnek a rendőrségben? Új rendészeti megoldások Finnországból*. [Why Do Finns Trust the Police? New Policing Solutions from Finland] *Belügyi Szemle*, 61(7-8), 101–114. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2013.v61.i7-8.pp130-142>
- Clarke, R. V. (1997). *Situational crime prevention: Successful case studies* (2nd ed.). Harrow and Heston.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: *A routine activity approach*. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Felson, M., & Eckert, M. A. (2018). *Crime and everyday life: A B*
- Government Information Service (GIS). (2021, March 30). *Safe City system: Data can be stored for at least 30 days on a 24-hour basis, indicates PM*. <https://govmu.org/EN/newsgov/SitePages/2021/Safe-City-system--Data-can-be-stored-for-at-least-30-days-on-a-24-hour-basis,-indicates-PM.aspx>
- Hollis, M. E., Felson, M., & Welsh, B. C. (2013). The capable guardian in routine activities theory: A theoretical and conceptual reappraisal. *Crime Prevention and Community Safety*, 15(1), 65–79. <https://doi.org/10.1057/cpcs.2012.14>
- Jankó, D. (2019). *Megjegyzések a VÉDA rendszerről (két évvel az üzembe helyezés után)*. [Remarks on the VÉDA System (Two Years After Its Commissioning)]. *Közlekedéstudományi Szemle*, 69(1), 63–74. <https://doi.org/10.24228/KTSZ.2019.1.7>
- Jeewajee, M. R., & Sungkur, R. K. (2019). Hazard perception training and assessment of young drivers in Mauritius: *Investigating the acceptance of the MauHazard tool*. 2019 *International Conference on Intelligent Computing and Control Systems (ICICCS)*, 687–694. <https://doi.org/10.1109/NEXTCOMP.2019.8883629>
- Krenner, J. (2025). *A mikromobilitás mint kriminogén környezeti tényező. Az elektromos rollerek integrációja a szituációs bűnmegelőzés perspektívájából*. [Micromobility as a Criminogenic Environmental Factor: The Integration of E-scooters from a Situational Crime Prevention Perspective]. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2513–2527. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2513-2527>
- Krenner, J., & Szabó, Cs. (2023). *A közlekedésbiztonság finn modelljének elemző bemutatása*. [Analytical presentation of the Finnish model of road safety]. *Belügyi Szemle*, 71(12), 1775–1793. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.12.8>

- Mauritius Police Force (MPF) (2026a). *Current Road Safety challenges and priorities* [Kézirat/ Belső dokumentum].
- Mauritius Police Force (MPF) (2026b). *Driving Licence Counterpart – Penalty Points System*. <https://police.govmu.org/police/?mdocs-file=5328>
- Mauritius Police Force (MPF). (2026c). *Strategic plan 2026-2028: Mauritius Police Force*. <https://police.govmu.org/police/wp-content/uploads/2026/01/Strategic-Plan-2026-2028-06.01.2026.pdf>
- Ministry of Land Transport and Light Rail (MLTLR) (2021). *K532 Report – Understanding Pedestrian Use of Crossing facilities in Mauritius*. Road Safety Observatory. <https://landtransport.govmu.org/Lists/DocumentsLinks/Attachments/54/K532%20Report%20-%20Understanding%20Pedestrian%20Use%20of%20Crossing%20facilities%20in%20Mauritius.pdf>
- Ministry of Tourism (2024). *Handbook of Statistical Data on Tourism 2024*. <https://tourism.govmu.org/Documents/Statistics/Handbook%20of%20Statistical%20Data%20on%20Tourism,%20Year%202024.pdf>
- Parliamentary Debates (2020, August 11). *Debate No. 29 of 2020 (UNREVISED) – Sitting of Tuesday 11 August 2020* [Hansard]. National Assembly of Mauritius. <https://assembly-rra.govmu.org/Documents/Hansard/2020/hansard292020.pdf>
- Pavol, P., Topalis, V., Zagalioti, S.-C., Kuzyo, O., Müller, M., Exadaktylos, A. K., Ziaka, M., & Klukowska-Rötzler, J. (2025). *When pedestrian crossings become danger zones: Trauma and mortality risks in elderly pedestrians*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(10), 1556. <https://doi.org/10.3390/ijerph22101556>
- Reynald, D. M. (2010). *Guardians on guardianship: Factors affecting the willingness to supervise, the ability to detect potential offenders, and the willingness to intervene*. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(3), 358–390. <https://doi.org/10.1177/0022427810365904>
- World Health Organization. (2023). *Global status report on road safety 2023*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240086517>

Laws and regulations

- Road Traffic Act. (1962). <https://landtransport.govmu.org/Documents/Legislations/Road%20Traffic%20Act-I9.pdf>
- The Road Traffic (Amendment) Act 2025 (Act No. 29 of 2025). <https://mauritiusassembly.govmu.org/mauritiusassembly/wp-content/uploads/2025/12/act2926.pdf>

Reference of the article according to APA regulation

- Krenner, J. (2026). An analytical presentation of the road safety situation in Mauritius. Policing experiences in the light of situational crime prevention. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1407–1419. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1407-1419>

Statements

The author expresses his sincere gratitude to Chief Inspector of Police Ramma, Road Safety Officer of the Road Safety Unit, Traffic Branch, Mauritius Police Force, for his valuable professional cooperation and for providing the data that made the preparation of this study possible.

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author did not receive any financial support for researching, writing, and/or publishing this article.

Ethics

The data will be made available upon request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is József Krenner, who can be contacted at jozsef.krenner@gmail.com.

Crime analysis in the middle of Europe: methods and techniques in practice

Tibor Bánáti

Dr., PhD student, Senior Chief Investigator, Police Lieutenant Colonel
Hungarian National Police Headquarters,
General Directorate of Criminal Investigation
banati.tibor@uni-nke.hu

Abstract

Aim: The foundations of criminal analysis in Hungary were laid in the 1990s, based on international standards and recommendations. The emergence of transnational crime has necessitated the implementation of a unified approach to criminal analysis globally. This article presents these methods to highlight both the similarities and differences between national and international practices.

Methodology: The study presents the methods and techniques currently applied in domestic criminal analysis and provides an overview of the information obtained through international police cooperation relevant to the field.

Findings: The analytical methods used in Hungary and neighboring countries largely adhere to the recommendations issued in the 1990s. However, in the era of „Big Data,” all examined police agencies utilize advanced visualization tools to process the increasing volume of data, significantly facilitating the presentation of analytical results.

Value: Presenting domestic and international criminal analysis methods and tools may contribute to the potential re-evaluation of national analytical practices. The comparative approach allows for assessing the applicability of techniques used by criminal analysts in neighboring countries to the Hungarian context.

Keywords: criminal analysis, analytical methods, analytical techniques, big data

Introduction

The pivotal role of crime analysis in investigations has now become evident to police personnel dealing with the detection and processing of criminal cases. Unlike past practices, when investigators marked relevant locations on maps with pushpins, today, an increasing variety of software solutions are available to carry out these tasks more efficiently. Based on practical experience, Hungarian professionals working in criminal analysis face further challenges related to the phenomenon of Big Data. Both information overload and the lack of information pose serious difficulties. In the era of transnational crime, there is an essential need to incorporate the crime analysis methods and techniques used by the police into a unified, regulated framework.

Regardless of whether regulations are implemented on a national or international level, uniformity, purpose-orientation, and evidence-based analytical activities are essential requirements for all law enforcement agencies. In this study, I aimed to explore the methods and tools used by criminal analysis professionals in Hungary and in neighboring Central European countries – specifically Austria, the Czech Republic, and Slovakia.

Relevance and Historical Background

Nothing highlights the relevance of crime analysis better than the fact that, in recent years, numerous domestic articles have addressed both its current state and future challenges. Among the researchers who regularly publish on this topic are Ágota Németh, Szabolcs Mátyás, Klaudia Lohner, and Endre Nyitrai. Me too, have contributed to the field as an analyst (Bánáti-Nagy-Németh, 2022). The textbook „Crime Analysis in Modern Law Enforcement” by retired pol. Col. László Istvanovszki (Istvanovszki, 2012) is considered a comprehensive work in Hungarian law enforcement education. Given the growing importance of AI in policing, more scholarly articles are expected to be published in the near future, especially considering the significant support AI can offer to practitioners in criminal analysis.

In Hungary, crime analysis in its classical sense appeared in the early 1990s, partly due to the first Interpol (International Criminal Police Organization) Crime Analysis Conference and partly as a result of Hungary’s post-regime change European orientation efforts. At an international conference held in the Netherlands, twelve Interpol member countries adopted the definitions and classifications presented by Paul Minnebo of the Dutch police. Member countries

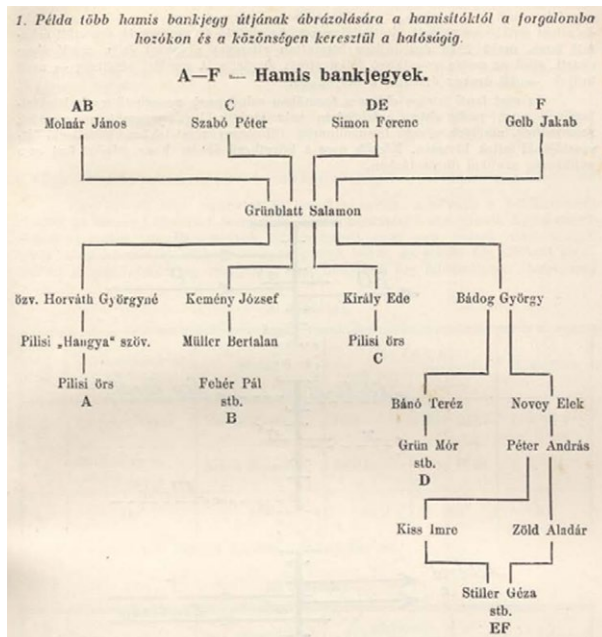
attending the conference on September 12-13, 1995, also accepted these recommendations. Thus, at the 2nd Crime Analysis Conference (September 16-17, 1997), it became standard for all 128 delegates from 48 countries to use this unified terminology in their presentations (Kunos, 1997).

Hungarian police Colonel Imre Kunos's study trips to the Netherlands and Belgium, along with the establishment of the first organized crime-fighting unit within the Hungarian police, played a significant role in developing national crime analysis. Consequently, following Interpol's recommendation, the national criminal analysis network was established, along with the human and technical infrastructure and organizational and legal frameworks. Within the Hungarian police forces, a dual development trajectory emerged. New organizational units were created on national, county, and local levels (in the form of departments and sub-departments) in the fight against organized crime. Based on foreign experience, information-processing and analytical units were established as early as the early 1990s.

Parallel to this, the Criminal Information Department was created in 1991 under the Criminal Directorate of the National Police Headquarters (ORFK), with a dual function: to develop a data processing background for modern criminal activities and to provide analytical support for high-profile criminal cases. In summary, Hungary, like most European countries, gradually replaced or supplemented earlier criminal data processing activities with structured crime analysis methods and systems (Boda, 2019). It is worth noting that Hungarian crime analysis was not solely based on foreign influence. Even decades earlier, references to analytical activities were evident in both theoretical and practical training in criminal work. For example, the instructional manual issued for the gendarmerie by the Royal Hungarian Minister of the Interior (Decree No. 50.609/eln.VI-C.1936) used flow charts to depict a series of counterfeiting cases. The authors noted that the manual „serves the purpose of orientation during investigations but can also be attached to reports to assist prosecutors and judges' (Ridegh-Olchváry, 1936).

Figure 1

Flow diagram from the referenced manual

Note. Ridegh, & Olchváry-Milvius, 1936).

As shown above, by the end of the decade following the political transition, Hungary had established crime analysis organizational systems not only within the police but also in other law enforcement and national security bodies. At the county level, evaluation-analytical departments were established, while other specialized bodies (e.g., intelligence departments) formed analytical sub-units. Around the turn of the millennium, the reorganization of the Criminal Identification Service (KASZ) of the ORFK led to the creation of the Directorate for Analysis and Coordination (EKI), which included data processing and analytical-coordination divisions. The current structure of police units involved in crime analysis follows the principles set out in the effective Crime Analysis Regulation. The national supervisory body for crime analysis is the Crime Analysis and Evaluation Division of the ORFK Criminal Directorate, operating with nationwide jurisdiction.

Definitions and Regulation

In searching for a universally accepted definition of crime analysis, one finds a significant contrast between the concise wording used by Interpol and the more elaborate descriptions found in textbooks written for crime analysis professionals in the United States. According to one such definition, crime analysis is „the systematic study of crime and disorder problems, as well as other police-related issues – including sociodemographic, spatial, and temporal factors – that assist the police in apprehending criminals, reducing crime and disorder, preventing crime, and evaluating organizational procedures’ (Santos, 2017). Regardless of which specific definition is adopted, the common objective remains the extraction of the highest possible amount of structured, crime-relevant information from datasets collected from various sources, mapping out relationships, and preparing decision-making support.

In Hungary, the legal regulation of crime analysis is applied nationwide. The earlier regulation was Decree 13/2001 (X.2.) of the National Police Headquarters (ORFK), which detailed the Crime Analysis Regulations of the Hungarian Republic Police. Even though this regulation is no longer in effect, its mention remains essential, as it not only incorporated the methodological principles recorded in Interpol’s 1992 Hague-issued *Crime Analysis Manual* but also included domestic provisions for criminal data handling and processing and their governing legal and organizational frameworks. The currently effective regulation is the ORFK Instruction 23/2018 (VI.21.), hereinafter referred to as the „Regulation,’ last amended in June 2025. The latest amendment, Decree 6/2025 (III.7.), published in Issue 13 of the 2025 Official Bulletin, supplemented the Regulation with several new definitions and modified training-related provisions for crime analysts. It is essential to note that the current Regulation adopts the definitions, analytical process types, data categories, and database classifications included in the 2014 „White Paper’ issued by the International Association of Crime Analysts (IACA) titled „Definition and Types of Criminal Analysis’ (Németh, 2023). According to the first section of the Regulation, its scope covers the entire personnel of the Police. Chapter I provides key definitions, while Chapter II outlines the fundamental principles of crime analysis. In the subsequent chapters, the legislator defined in detail the framework of analytical activities, listed specific analyst tasks, and enumerated the duties of the unit heads. In addition to laying down fundamental principles, the Regulation also formulates detailed rules concerning individual and team-based criminal analysis. The text further elaborates on the general framework of crime analysis activities, including associated educational practices. The following sections of the Regulation, which will be examined in detail,

concern the methods and techniques of crime analysis as well as its underlying principles. As previously mentioned, Chapter II presents the foundational principles of crime analysis. These principles align with both internationally established theoretical frameworks and the analytical practices of European member states. Although the foreign police bodies I contacted did not disclose the detailed regulations of their crime analysis practices, I assume substantial similarities exist between national and international procedures. This assumption is supported by the foundational principles articulated at crime analysis conferences and by the harmonization obligations imposed by European Union law.

The Regulation outlines the following principles of crime analysis:

- a) *Purpose-orientation*: Crime analysis must be conducted and requested based on clearly defined questions aimed at achieving the specific objectives of the analysis.
- b) *Continuity*: Crime analysis is a continuously performed activity involving sequential, logically structured phases that apply various crime analysis techniques to achieve the stated objectives.
- c) *Cyclicity*: Crime analysis is a recurring sequence of actions ranging from task definition to goal achievement. These actions include defining tasks, data collection, data evaluation, data organization, analysis, and documenting the results.
- d) *Objectivity*: Crime analysis tasks must be executed objectively, free from external influences, by thoroughly processing all available information.
- e) *Data and information dependency*: The conclusions drawn during analysis must always be supported by the processed data and information.
- f) *Flexibility and innovation*: Analysts are free to choose and combine crime analysis techniques and methods based on available data, using them individually or in combination as appropriate to the analysis.¹

Methods and Techniques

Both domestic and international police crime analysts agree that crime analysis is the identification, recognition, and evaluation of relationships between criminal and other potentially relevant data to support effective law enforcement (Kunos, 1997b). As stipulated in the Regulation, the methods and techniques used in crime analysis can be freely selected and combined. To properly examine this topic, we must first define the terms „method’ and „technique’ as they

1 ORFK Decree 23/2018 (VI.21.), Chapter II.

relate to crime analysis. The Regulation serves as our reference for these definitions. It is worth noting that the *Law Enforcement Science Encyclopedia* contains no entries for the terms „crime analysis method’ or „crime analysis technique.’

The guiding definition used in current Hungarian police crime analysis, according to the Regulation, describes *crime analysis as the quantitative and qualitative examination of criminal and law enforcement data and information, the determination and evaluation of relationships between them, to identify the extent, dynamics, and structure of crime overall or specific crimes, their long-term patterns and trends, to support investigations, to identify and apprehend perpetrators, prevent crimes, and inform related leadership decisions.*² Regarding types of crime analysis, the previously applied four-part classification remains valid – as seen in both the *Interpol Crime Analyst Handbook* and the 13/2001 ORFK Decree – and continues to be applicable today. According to this classification, crime analysis may be: a) *administrative*, b) *strategic*, c) *tactical*, or d) *investigative support* crime analysis.

Based on the Regulation, these types are defined as follows:

- a) *Administrative crime analysis*: Conducted to meet the administrative needs of the police, this form supports managerial decisions related to the planning and allocation of resources, tools, methods, and budget.
- n) *Strategic crime analysis*: Involves applying specific analytical methods to identify the extent, dynamics, and structure of crime, and the long-term patterns and trends of certain crime types.
- o) *Tactical crime analysis*: Focuses on short-term crime developments based on police data, supports effective deployment of public safety and investigative resources, and informs decision-making, mainly at the local level.
- k) *Investigative support crime analysis*: Examines data obtained during criminal procedures and covert intelligence gathering, aiding in identifying unknown perpetrators, planning investigative actions, recognizing relationships between individuals and related entities, uncovering organized criminal groups and their activities, and supporting enforcement strategies against these groups.³

The type of crime analysis that supports crime detection and evidence collection is the investigative support crime analysis. In this paper, I sought to answer the question of how much Hungarian practice is similar or different from the practice used by police units in neighboring countries, so I focused on this type of analysis in the following.

2 ORFK Decree 23/2018 (VI.21.), Chapter I, paragraph 2, point p).

3 ORFK Decree 23/2018 (VI.21.), Chapter I, paragraph 2.

But what exactly are „methods’ and „techniques’? The Regulation provides clear definitions in sections e) and f). A *crime analysis technique* is a graphical representation method used to illustrate relationships and connections between individuals, events, and other informational entities. (Note: internationally standardized symbol systems have been developed for such techniques.) Meanwhile, a *crime analysis method* encompasses the consistent and sequential application of these techniques, in alignment with the principles of crime analysis, to achieve a desired outcome. According to the Hungarian classification, investigative support crime analysis techniques fall into two categories: a) *statistical representation techniques*, b) *operational representation techniques*. Statistical representation techniques include statistical tables, charts, point and density maps, heat maps, and organizational charts. Operational techniques include criminalistic tables, relationship matrices, link charts, flowcharts, event diagrams, process maps, event maps, timelines, images, and video recordings. (Given the rapid pace of technological advancement, this list is not exhaustive.) In domestic practice, investigative support analysis focuses on information from criminal intelligence and data from specific crimes, helping to reconstruct historical facts, identify unknown perpetrators, plan investigative actions, prove guilt, and combat criminal individuals or groups (Németh, 2023b).

Statistical and Operational Crime Analysis

Statistical Crime Analysis

The table presents the classification of the crime analysis system developed based on the proposal of Paul Minnebo, mentioned in the introduction, as well as a refined version of the UN classification. (Kunos, 1997; UNODC, 2011.) It should also be noted here that the division of analytical areas is not a finalized process, and the classification systems used in continental Europe and the United Kingdom are not entirely identical. The debate on this matter is still ongoing, and the emergence of new analytical categories can also be expected.

Table 1

Types of criminal analysis

Statistically based (strategic/tactical)	Operational / case-related (investigation support)
Crime pattern analysis	<i>Case analysis</i>
Trendanalysis	<i>Comparative case analysis</i>
General profile analysis	<i>Offender group analysis</i>
Reconnaissance method's analysis	<i>Investigation analysis</i>
Criminal situation assessment	<i>Special Investig. Supp. and Behavioral Analysis</i>
Threat assessment	<i>Communication analysis</i>
Risk analysis	<i>Social network analysis</i>
	<i>Financial transaction analysis</i>

Note. Author's own editing based on ORFK Decree 23/2018 (VI.21.).

Although this paper focuses primarily on investigative (operational) crime analysis, it is essential to clarify the core elements of statistical crime analysis to ensure a comprehensive understanding. The Regulation discusses the conceptual components of statistical analysis under the headings of administrative, strategic, and tactical crime analysis. In domestic law enforcement and justice sectors, the outcomes of statistical analysis are typically used by ministries and judicial bodies to plan resource needs, while investigative authorities rely on them to measure and forecast changes in the quantity and quality of crime.

Main areas of statistical crime analysis include:

- Analyzing data on known criminal offenses,
- Analyzing data on victims and perpetrators,
- Analyzing data on law enforcement performance,
- Evaluating police resource use and its effectiveness,
- Assessing self-evaluation and control reports.

Primary recipients of statistical crime analysis:

- Ministry of Interior, Ministry of Justice, Courts, Prosecution Administration,
- National Tax and Customs Administration, Central Statistical Office,
- Senior and mid-level police leadership,
- National Institute of Criminology, National Expert and Research Centre,
- Educational institutions for law enforcement and justice.

Investigative Support (Operational) Crime Analysis

Investigative support crime analysis is a form of activity that focuses on examining data obtained during criminal proceedings, covert intelligence gathering,

and the use of undercover methods. It supports the identification of unknown perpetrators, the planning of investigative actions, the recognition of relationships among individuals and connected entities, the detection of organized criminal groups and their activities, and the formulation of enforcement strategies against such groups.

Forms of investigative support (operational) analysis include (but are not limited to):

- Case analysis,
- Comparative case analysis,
- Offender group analysis,
- Special investigative support and behavioral analysis (SNYV),
- Communication analysis,
- Social network analysis,
- Financial transaction analysis,
- Facial image analysis.

Case analysis involves reconstructing the commission process of a specific crime, understanding the roles of those involved, identifying proposed directions for further investigation, and supporting evidence collection. *Comparative case analysis* seeks to determine whether crimes under review may be linked to the same perpetrator(s) as part of a series. *Offender group analysis* organizes information about criminal groups to clarify their structure, activity, and internal roles. A new dimension of crime analysis is the *Special Investigative Support and Behavioral Analysis* (SNYV), a complex analytical-interpretive activity based on behavioral science methods. It integrates disciplines such as linguistics, psychology, psychiatry, criminology, sociology, statistics, geography, and body language analysis. SNYV is conducted by a special unit of the Crime Analysis and Evaluation Division of the ORFK Criminal Directorate, established in 2021. Beyond investigative support, its functions include specialized profiling, interrogation strategy consulting, and victimology assessments.⁴ By analyzing financial data, communication links, and constructing social networks, crime analysts can map relationships among suspects and associates. This has led to the development of network analysis in criminal work, which involves analyzing relationships between crime-relevant entities and individuals, identifying distances, frequencies, and nodes, while filtering irrelevant or misleading elements.

Another modern aspect of crime analysis is *facial recognition*, a component of biometric identification. One major advantage is that facial images can be

4 ORFK Decree 23/2018 (VI.21.), Chapter I, paragraph 2, point p).

captured remotely, without knowing the identity of the person in question. Additionally, identification does not require direct interaction – an evaluable photo or video image is sufficient. Facial recognition plays a crucial role across police departments, particularly for identifying individuals involved in proceedings or tracking their movements. Such identification often forms the starting point for further law enforcement actions (Németh, 2022).

Crime Analysis Tools

Hungarian law enforcement crime analysts no longer use pushpins on physical maps to indicate relevant locations. Instead, software solutions have replaced these traditional tools. Neither entities discovered during analysis nor their relationships need to be represented with red string, as seen in movies. For those nostalgic about these visualizations, there is unfortunate news: in the age of Big Data, such practices are no longer effective. The vast quantities of data used in crime analysis are primarily digital, stemming from a wide array of sources and structures. These digital data are generated rapidly, transmitted just as quickly, and may even become inaccessible in moments. It is therefore essential to process them as soon as possible. Analysts only use verified, crime-relevant information, which must then be subjected to further scrutiny. This involves evaluating the source, content, timeliness, usability, and correlation with pre-existing knowledge.

Such evaluations require the use of both hardware and software tools capable of visually presenting analytical results. Complex, multi-actor criminal cases can no longer be properly adjudicated without the visual presentation of crime analysis results produced during investigations. Crime analysis software must comply with both legal and technological criteria. Once these systems pass the necessary tests, they must also be cost-effective, easy to operate, and accessible to users. Meeting these criteria is not easy, yet most programs currently in use by Hungarian crime analysts do so.

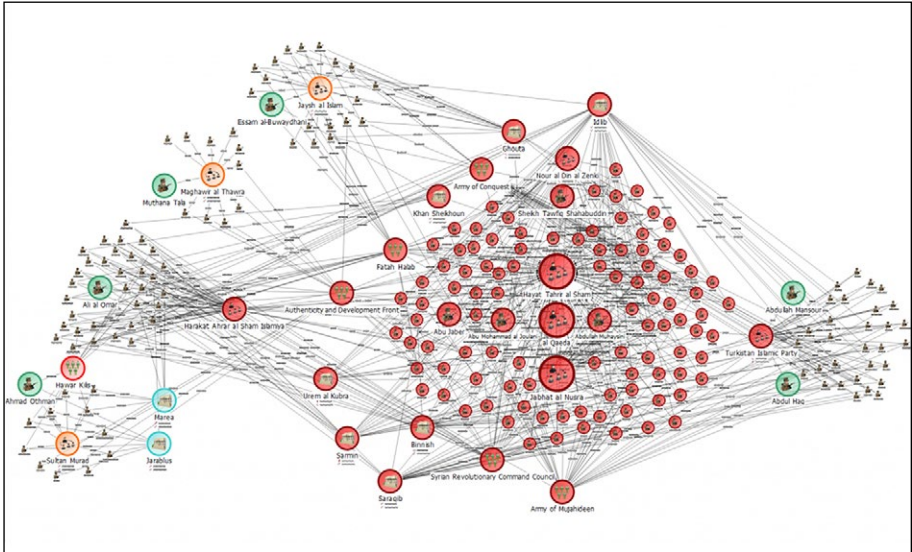
Although this study cannot detail the full scope and direction of technical advancement due to space constraints, it is sufficient to highlight the opportunities offered by artificial intelligence to law enforcement. The following brief descriptions are limited to tools used in network analysis and geographic visualization. Among the key applications are i2 Analyst's Notebook, Gangikonspi, Maltego, and QGIS – all of which, alongside Microsoft Excel –, have become indispensable tools.

i2 Analyst's Notebook

i2 Analyst's Notebook (i2ANB), a software product by IBM, is used for data analysis and investigation. It is considered a NATO-standard criminal analysis tool, widely used in Hungary and by law enforcement agencies worldwide.

Figure 2

Network of connections in the i2ANB program

Note. Using i2 Analyst's Notebook to Map al-Qaeda's Influence in Syria ([Praescient Analytics](#)).

The software supports link analysis, financial transaction analysis, and risk assessment. Its features include data processing, visualization, and intelligent graphics that assist analysts and, indirectly, law enforcement officers involved in criminal procedures ([URL1](#)).

The i2ANB allows analysts flexible access to data. Depending on the purpose of the analysis, users can retrieve and filter structured and unstructured datasets too. These can be mobile phone records, call logs, financial transaction data, social media activity, and other crime-relevant, unstructured information. Additional tutorials and demonstrations are available across major video platforms.

A Gangikonspi

Gangikonspi is a domestically developed analytical software tool designed to process law enforcement electronic data. It is the result of many years of innovative work by an experienced Hungarian detective. In day-to-day criminal intelligence analysis, it is essential to conduct the fastest and most efficient possible evaluation of call detail records (CDRs) obtained during investigations, cell tower data, vehicle movement logs, and other forms of digital evidence. By transforming available data, Gangikonspi significantly speeds up this process. The program supports visual analysis through various modules, including the integration of map-based displays using the Google Maps API (Gaál, 2011-2018).

Figure 3
Gangikonspi surface

Note. Gaál Szabolcs's lecture at the basic crime analysis course 10.04.2025.

One of the most commonly used features is call list analysis, and the software is not constrained by Excel-like data input limits. Its most important capability may be its ability to combine data from multiple sources such as highway toll records, hungarian national police databases (e.g., Minerva, Netzсарu), and even platforms like Facebook (Gaál, 2025).

Gangikonspi enables wide-ranging data processing capabilities during crime analysis. Without attempting an exhaustive list, the tool can handle:

- Individual mobile and landline call records,
- Cell site location data and tower records,
- Specialized operational tower lists,
- Data extracted via UFED⁵ readers,
- Toll gate and speed monitoring system data,
- GPS data from vehicles,
- Information from national police administration systems.

5 The UFED (Universal Forensic Extraction Device) is a product developed by the Israeli company Cellebrite, designed for the extraction and analysis of data from mobile phones, PCs, tablets, and other digital devices. The tool enables comprehensive data acquisition, including password cracking and the recovery of deleted data.

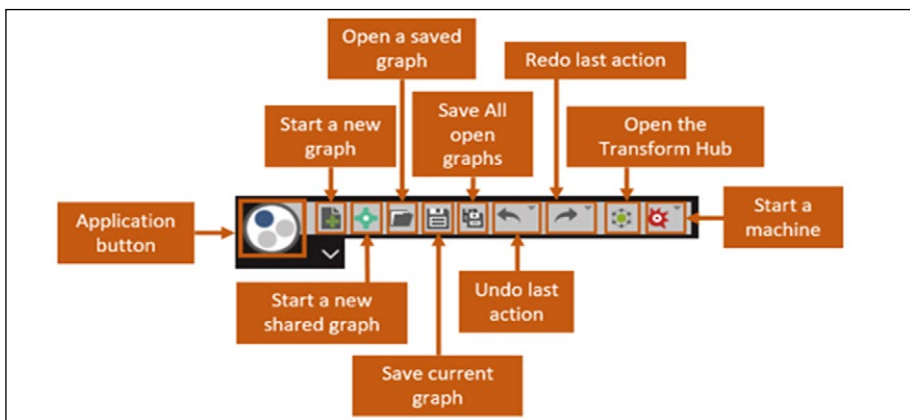
The program's key advantage is that digital data collected during investigations can be imported immediately without the need for further formatting. Once inside the software, data is converted into a standardized format, allowing immediate comparison and analysis.

Maltego

Maltego is an interactive data mining tool that enables crime analysts to graphically represent and explore relationships and networks between various digital entities such as individuals, social media profiles, organizations, domain names, and more. The software is known for its advanced link analysis and data visualization capabilities, which allow users to map and analyze complex relationships among entities sourced from both public and private data sets (URL2).

Figure 4

Maltego program interface

Note. Maltego.

The software offers powerful investigative support. In addition to open-source intelligence (OSINT), Maltego can process user-defined databases, including suspects, postal or email addresses, IP addresses, and phone numbers. It integrates information from multiple data sources and displays it in a unified, graph-based format. The resulting networks are customizable, can be exported in various formats, and can be further analyzed. Maltego's query sources are continually expanding through its network of data partners. These sources include data on individuals, social media, cryptocurrencies, transactions, DNS records, and search engines.

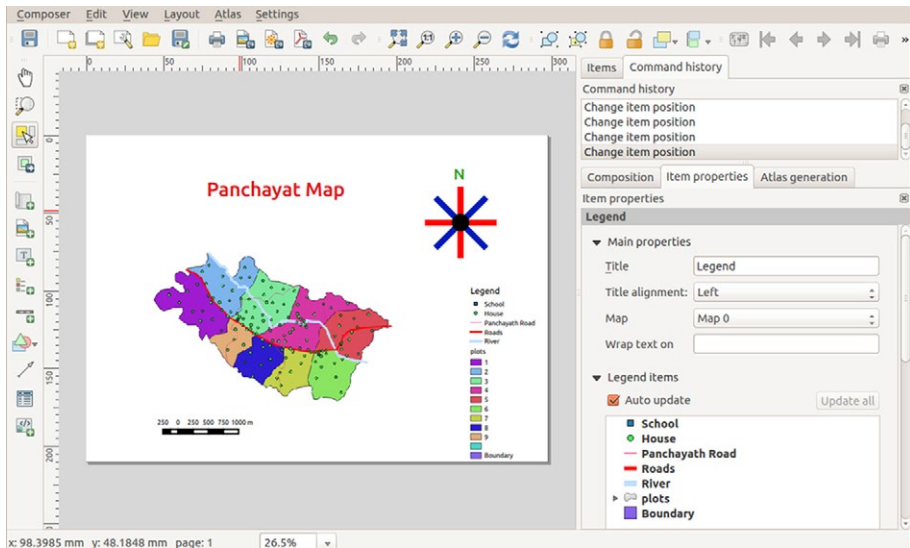
The tool enables the integration and joint analysis of open-source and law enforcement data within a single platform, significantly streamlining analytical workflows.⁶ Maltego is subscription-based, with its default OSINT bundle offering access to the most commonly used data partners and associated transforms (e.g., person, social media, email, and phone number queries). The data stored in the user's own database remains private and is not shared with third parties, eliminating data protection concerns. The integration of diverse information into a single system and its visualization through graph structures provide analysts with an intuitive overview of connections among known and open-source entities. For instance, multiple Facebook profiles connected to a target individual can be identified, revealing their interests and social networks.

QGIS

GIS, or Geographic Information System, refers to technology used to collect, manage, and analyze geographical data. One version applicable to investigations is QGIS, an open-source GIS platform freely accessible online. This free and open-source geographic information system supports the viewing, editing, and analysis of geospatial data. Numerous tutorials and demonstration videos are available on major video-sharing platforms. Using QGIS, crime analysts can visualize multiple data layers from different sources within a single interface. In addition to its open-source nature, a major advantage of the software is its high level of customizability.

6 All continuously updated data sources and their precise descriptions can be found on the official Maltego website (URL3).

Figure 5
Print format in QGIS

Note. (URL4).

QGIS allows users to prepare print layouts using the „Print Layout’ feature, which supports the addition of various views, icons, labels, and legends. The importance of criminal geography in crime analysis is a well-established fact, and the application of this scientific field is also unquestionable within predictive policing methods. By integrating artificial intelligence and Big Data, law enforcement can link systems such as those described above to facilitate advanced investigative capabilities – including the detection of urban crime hotspots, facial recognition-based comparison of surveillance footage against image databases, and even the prediction of probable crimes (including time and location) before they occur (Grana&Windell, 2021).

International Outlook

As indicated in the title, my primary interest was to explore the extent to which crime analysis practices in neighboring countries resemble or differ from Hungarian practice. Through the official liaison platform of the Hungarian police, the International Criminal Cooperation Center (NEBEK), and with the support

of the Europol Hungarian National Unit, I sent formal inquiries to EU member state police authorities. Specifically, I contacted the national Europol offices of Austria, the Czech Republic, and Slovakia, posing the following questions related to crime analysis:

- 1) Does the police force of the respective member state have a crime analysis unit/department? If yes, does it operate at local (regional) or national level?
- 2) Is crime analysis regulated, and if so, do they have a dedicated analytical regulation? At what level (regional or federal) is it implemented? Can we obtain a copy or gain access to the regulation?
- 3) Are there specialized crime analysts, or do all investigators/examiners carry out analytical activities?
- 4) What is the organizational structure of the units (e.g., staff size, resources, guidelines, practical recommendations, procedures)?
- 5) What analytical methods are used by the crime analysis units?
- 6) What tools (software, applications, etc.) do the crime analysis units use?

Upon receiving the responses, I compiled the information by country. Since not all agencies answered every question, and some responses were general or combined, the findings have been summarized per member state.

Austria

According to information provided by the Austrian police, due to the country's federal structure, the crime analysis system operates on two levels. Federal-level crime case analysts (*Polizeiliche Fallanalytiker/innen*) belong to the Austrian Federal Criminal Police Office (*Bundeskriminalamt/BK*) and work within Department 4, which specializes in criminal analysis (*Abteilung 4. Kriminalanalyse*).

This department comprises six subdivisions, each dealing with different areas of crime analysis, such as investigative support, OSINT, criminal psychology, spatial crime analysis, and the operational case analysis unit (OFA), which focuses on psychological support for investigations (*URL5*). These analysts rarely conduct on-site visits to police stations but oversee the technical aspects of local units' analytical tasks.

At the regional level, analysts work within the provincial criminal investigation departments and handle cases under the jurisdiction of the regional police. These analysts, too, prepare case analyses upon request and in close cooperation with investigative officers, although they function separately from police stations, just like their federal counterparts.

As for the regulatory framework, the Austrian authorities confirmed the existence of a federal-level regulation that governs the presence and cooperation of both federal and provincial crime analysis units. However, unlike Hungary's detailed internal police directives, there is no known Austrian regulation or directive of similar scope and detail.

In terms of analytical methodology, the Austrian colleagues confirmed that their approach to crime analysis is almost identical to that practiced in Hungary. This is not surprising, given that Austria also adheres to the Interpol Crime Analysis Manual and the methods outlined therein. Notably, Austria's operational behavioral support function (OFA) closely resembles Hungary's recently introduced SNYV methodology.

Regarding analytical tools, Austrian crime analysts use software similar to those employed in Hungary, including *i2 Analyst's Notebook*, *Microsoft Excel*, a custom-developed application comparable to *Gangikonspi*, and a dedicated internal database system.

Czech Republic

According to the Czech liaison officer's response, the Analytical and Legislative Department operates within the Office of the Police President (*Kancelář Policejního Prezidenta*) and performs administrative and statistical analyses for national-level police organizations. Its tasks include developing proposals to address policing and security issues, assessing the impact of legislation on police activities, and coordinating legislative-technical amendments. Tactical and investigative support crime analysis is conducted by the Central Analytical Department (*Centrální Analytické Oddělení*), which functions within the Criminal Police and Investigation Service (*Služba Kriminální Policie a Vyšetřování*). This department is responsible for:

- Collecting and analyzing information, including issuing recommendations for follow-up actions in cases requiring crime, case, or tactical analysis,
- Ensuring the transmission of data from national information systems to authorized police and government bodies,
- Providing and conducting offender profiling and behavioral analysis using analytical information systems,
- Establishing methodologies for behavioral analysis and facilitating international cooperation in this area.

At the regional level, each territorial law enforcement directorate includes analytical departments assigned to the Criminal Police and Investigation Service

(*Služba Kriminální Policie a Vyšetřování*). These departments handle information analysis and application. While no further organizational details were provided, it appears that both detectives and analytical officers stationed in these departments are involved in investigative crime analysis. Analytical activities are governed by an internal regulation of the Czech Police, but this document is not publicly accessible.

Although the Czech response did not specify particular methods, it can be inferred that their practices align with those used in Hungary. In terms of tools and software, the Czech analysts reported using several dozen programs. Among the most notable are *i2 Analyst's Notebook*, the Czech-developed *Tovek Tools*, video analysis tools like *Certicon* and *Briefcam*, the *Phonexia* voice analysis program, *GeoTime* (similar to QGIS), and applications from the Europol Tools Repository ([URL6](#)).

Slovakia

According to the response from Slovak colleagues regarding organizational structure, the central criminal analysis unit of the Police Force of the Slovak Republic is the Criminal Analysis Department of the Police Presidium (*Odbor Kriministiky Policajného Riaditeľstva*). The regional unit is the Criminal Analysis Management Department (*Katedra Manažmentu Kriministiky*), which operates as a regional unit based in Bratislava with nine personnel. This department also has regional crime analysis units located in Nitra, Banská Bystrica, and Košice, with a total staff of eleven.

Concerning the legal regulation of criminal analysis, they informed us that it is governed by Decree No. 32/2023 of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic on Criminal Analyses, which, however, is not publicly accessible. Their response stated that criminal analysis is exclusively carried out by groups within the Criminal Analysis Department of the Police Presidium (*Odbor Kriministiky Policajného Riaditeľstva*), and they have no direct contact with investigators. Analysts receive assignments from the requesting party via an internal police communication channel: the „Analyst's Notebook' application, and the results of the criminal analysis are also delivered through this channel. The criminal analyst often performs only partial tasks, such as processing bank account statements, telecommunications data, or tax account records. The processed data are visualized in the „Analyst's Notebook' application. In high-profile cases, investigation teams are formed, in which the criminal analyst also participates as a contributing member. Members of the Criminal Analysis

Management Department (*Katedra Manažmentu Kriminalistiky*) provide analytical support to regional units in detection efforts and in criminal proceedings, as well as in Big Data processing and evidence discovery.

Regarding the crime analysis methods applied by Slovak colleagues, it can be concluded that they align almost entirely with the methods used in Hungary, Austria, and the Czech Republic. In response to the question on techniques used, they listed *i2 Analyst's Notebook* as their primary tool, followed by *Python* analysis software, *MS Office Excel*, *Power BI*, the *Analyst's Notebook* application, *GeoTime* tools similar to *QGIS*, *Google Maps*, and – similarly to the Czech colleagues – the *Europol Tools Repository* instruments.

Conclusion

Based on domestic intelligence reports and the feedback received from foreign crime analysts, it can be clearly established that significant similarities can be observed at the regional level. The practices of units conducting criminal intelligence analysis within the police forces of the European Union member states continue to be shaped and fundamentally influenced to this day by the foundational frameworks established in Western Europe during the 1990s. Naturally, the evolution of the technological environment, advances in information technology, and the changing dynamics of crime all impact the necessary modernization of police units. This is evidenced by the emergence and application of custom-developed programs and tools referenced in the responses. Big Data analysis and the examination of metadata from, for example, banking fraud cases now require teams of analysts with significant IT expertise. At the same time, the international outlook confirms that cooperation among European police units is progressing in a positive direction. To support this, and to achieve common goals, Europol has made the tools of the *Europol Tools Repository* freely and easily accessible to analysts in member states – many of which are already in use by national police forces. This initiative is particularly welcome, as the domestic analytical profession also adheres to the view that the selection of methods and techniques should be primarily based on the objective of the analysis, and only then should the type of analysis be defined, depending on the techniques and information used (Szabó, 2023).

Experience shows that, similar to Hungarian practice, in Slovakia, the Czech Republic, and Austria, criminal analysis tasks are not exclusively performed by professionals from specialized analytical units. When necessary, investigators and examiners also take on partial analytical responsibilities. Analyzing the responses reveals that both the Hungarian and the other member state police

forces place strong emphasis on the continuous analytical support of investigations into major criminal cases.

In such cases, analysts – who typically operate separately – become integrated into investigative teams, thereby eliminating delays in data transmission and enabling real-time analysis when needed. The massive volume of data forming the basis of crime analysis can originate from various sources and exhibit a wide range of structures. Effective operational response requires the use of advanced computational resources capable of providing visual representation of analytical results, thereby accelerating decision-making and reducing the time required for investigations. Choosing and, where necessary, combining analytical methods and techniques that align with specific analytical goals offers excellent opportunities for achieving desired outcomes. Criminal intelligence and investigations increasingly demand specialized knowledge. The collection, organization, and processing of more and more specialized information requires the application of new analytical methods and techniques, along with the continued professional and technical development of the crime analysis field and its further specialization (Németh-Vári, 2024).

I conclude my study with a fundamental principle: crime cannot be eradicated, nor is that our goal. What we do aim for – and what is in our shared interest – is to increase the effectiveness of the fight against crime. Shared training, common tools, and unified thinking form the weapon with which we can take joint, united action in defense of law-abiding citizens.

References

- Bánáti, T., Nagy, I., & Németh, Á. (2022). Data about data: Possibilities of metadata analysis with special regard to organized crime [Adat az adatról, azaz a metaadatok elemzésének lehetőségei, különös tekintettel a szervezett bűnözésre]. *Belügyi Szemle*, 70(7), 1415–1428. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.7.4>
- Boda, J. (2019). *Encyclopedia of law enforcement sciences* [Rendészettudományi szaklexikon]. Dialóg Campus. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7753-2_300099
- Gaál, Sz. (2011–2018). *Gangikonspi user manual* [Gangikonspi használati kézikönyv]. Magánkiadás.
- Gaál, Sz. (2025, április 10). *Lecture at the National Police Headquarters' Basic Course on Crime analysis* [ORFK Bűnelemző Alaptanfolyamon elhangzott előadás].
- Grana, G., & Windell, J. O. (2021). Crime analysis and the future. *Crime and intelligence analysis: An integrated real-time approach*, (2), 323–341. <https://doi.org/10.4324/9781003005346-22>
- Istvanovszki, L. (2012). *Crime analysis in modern law enforcement* [Bűnelemzés a modern bűnüldözésben]. Patrocínium.

- Németh, Á. (2023a). Analytical and evaluative work in criminal intelligence [A bűnügyi elemző-értékelő munka]. In Szendrei F. (Ed.), *Criminal service knowledge: Special part* [Bűnügyi szolgálati ismeretek. Különös rész] (pp. 222–227). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Németh, Á. (2023b). New aspects of criminal intelligence analysis [A bűnügyi elemzés új aspektusai]. In Németh K., Jakab B., & Péter E. (Eds.), *Proceedings of the 7th International Conference on Tourism and Security* [VII. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Tanulmánykötet] (pp. 45–51). Pannon Egyetem.
- Németh, Á., & Vári, V. (2024). The dilemmas of criminal intelligence analysis. *Bezbednost*, 66(3), 97–112. <https://doi.org/10.5937/bezbednost2403097n>
- Ridegh, A., & Olchváry-Milvius, A. (1936). *Criminal investigation theory, Vol. I* [Bűnügyi nyomozástan I. kötet]. Hornyánszky Nyomda.
- Santos, R. B. (2017). *Crime analysis with crime mapping*. SAGE.
- Szabó, J. (2023). International frameworks of criminal intelligence analysis [A bűnügyi elemzés nemzetközi keretei]. *Belügyi Szemle*, 71(2), 269–286. <https://doi.org/10.38146/bsz.2023.2.5>
- United Nations Office on Drugs and Crime (2011). *Criminal intelligence: Manual for analysis*. United Nations.

Online links in the article

- URL1: *Hogyan használható fejlettebb keresés az Analyst's Notebook-ban?* <https://precognox.com/hu/blog/hogyan-hasznalhato-fejlettebb-kereses-az-analysts-notebook-ban/>
- URL2: *From data to intelligence - in minutes*. <https://www.maltego.com/>
- URL3: *Data Sources in the Data Hub*. <https://www.maltego.com/transform-hub/#transform-hub>
- URL4: *QGIS*. https://en.wikipedia.org/wiki/QGIS#/media/File:Print_composer_in_QGIS.png
- URL5: *Abteilungen im BK*. <https://www.bundeskriminalamt.at/101/abteilungen.aspx#a4>
- URL6: *3053/2023/WEB Europol Tool Repository: operational impact of innovation*. <https://www.cepol.europa.eu/training-education/3053-2023-web-europol-tool-repository-operational-impact-innovation>

Applied legislation

- ORFK Decree 13/2001 (X.2.) - Instruction on the Crime Analysis Regulations of the Hungarian Police
- ORFK Decree 23/2018 (VI.21.) - Instruction on the Criminal Analysis Policy

Reference of the article according to APA regulation

- Bánáti, T. (2026). Crime analysis in the middle of Europe: methods and techniques in practice. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1421–1443. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1421-1443>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author did not receive any financial support for researching, writing, and/or publishing this article.

Ethics

The data will be made available upon request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Tibor Bánáti, who can be contacted at banati.tibor@uni-nke.hu

A bűnügyi elemzés emberi tényezői Emma Brown és Dale Ballucci kvalitatív kutatásának tanulságai

Human Factors in Crime Analysis – Insights from a Qualitative Study by Emma Brown and Dale Ballucci

Sidló Mariann

doktorjelölt, vendégelőadó
Nemzeti Közszerzői Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola,
Sola Scriptura Teológiai Főiskola

Absztrakt

Cél: Ez a kritikai ismertetés bemutatja Emma Brown és Dale Ballucci (2024) tanulmányát, és értékeli a szerzők által azonosított főbb kihívásokat a hírszerzésvezérelt rendészet (ILP) és a bűnügyi adatelemzés kapcsolatában.

Módszertan: Kvalitatív recenzió, amely a tanulmány empirikus interjúin és elemzési gyakorlatán alapuló következtetéseket vizsgálja kritikai perspektívából.

Megállapítások: A hírszerzésvezérelt, proaktív rendészet sikerének egyik kulcseleme a bűnügyi adatelemzők munkája, akik digitális eszközökkel és elemzési módszerekkel dolgozzák fel a rendőrségi adatokat. Ugyanakkor szubjektív tényezők – különösen az elemzők „specializált tudása” – épülnek be a hírszerzési termékekbe, ami bizonyos esetekben segítheti az értelmezést és kiegészítheti a hiányos adatokat, máskor viszont torzíthatja az eredményeket. A tanulmány rámutat arra is, hogy az elemzői termékek rendőrségi felhasználása korlátozott, különösen akkor, ha azok ellentmondanak a rendőrök tapasztalati tudásának.

Érték: Brown és Ballucci tanulmánya részletes szakirodalmi áttekintésre és empirikus adatokra támaszkodva árnyalja a bűnügyi adatelemzés objektivitásával kapcsolatos elképzeléseket, és gyakorlati javaslatokat fogalmaz meg az elemzői munka elfogadottságának növelésére, az adatminőség javítására és az ILP-protokollok fejlesztésére.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 15. Átdolgozás: 2025. 12. 09.
Elfogadás: 2026. 02. 18.

Kulcsszavak: bűnügyi elemzés, hírszerzésvezérelt rendészet (ILP), specializált tudás, rendőrségi döntéshozatal

Abstract

Aim: This critical review examines the study by Emma Brown and Dale Ballucci (2024) and evaluates the challenges the authors identify in the relationship between intelligence-led policing (ILP) and crime analysis.

Methodology: This qualitative review draws on the authors' use of semi-structured interviews with Canadian crime analysts and their analytical practices, assessed from a critical perspective.

Findings: A key factor in the success of proactive policing is the work of crime analysts, who process police data using digital tools and analytical procedures. However, subjective elements – particularly analysts' "specialized knowledge" – are embedded in intelligence products. In some cases, this may enhance interpretation and help compensate for incomplete data; in others, it may introduce distortions that affect the reliability of outcomes. The study also notes that the use of analytical products by the police is often limited, especially when they appear to contradict officers' experiential knowledge.

Value: Drawing on a comprehensive literature review and empirical data, Brown and Ballucci's study provides a nuanced perspective on the presumed objectivity of crime analysis and formulates practical recommendations to increase the acceptance of analytical work, improve data quality, and strengthen ILP protocols.

Keywords: criminal analysis, intelligence-led policing (ILP), specialized knowledge, police decision-making

Bevezetés

A 19. század folyamán az európai országokban a bűnügyi adatok gyűjtését egyre gyakrabban statisztikai elemzések is kísérték (URL1). Mivel a modern bűnügyi statisztikai adatgyűjtés alapját az egységes büntetőkódex képezi, Magyarországon az országos adatgyűjtés 1881-ben kezdődött, a Csemegi-kódex hatálybalépése után (Perényi, 2007). A korai elemzők közül Konek Sándor már a 19. század közepén végzett bűnügyi statisztikai vizsgálatokat (Perényi, 2007), míg Földes Béla a század végétől kezdődően a bűnözési adatok társadalmi összefüggéseinek feltárásával a tényalapú rendészeti statisztika alapjait teremtette meg (URL2). Ahogy a *Pallas Nagylexikon* „Bűnügyi statisztika” szócikke is kiemeli, már a 19. században történtek kísérletek nemzetközi együttműködésre

is, ám az eltérő jogi szabályozás és az ennek megfelelő adatfeldolgozási gyakorlat akkor még nem tette lehetővé az összehangolt statisztikai rendszerek kialakítását (URL1).

A 20. század eleje elhozta a bűnügyi adatbázisok világszerte meginduló kiépítését, amelyekben az ujjlenyomat-nyilvántartások kiemelt szerepet kaptak. Az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma által 1924-ben létrehozott Division of Identification – J. Edgar Hoover vezetésével – jól szemlélteti, miként váltak ezek az adatbázisok az adatvezérelt és hírszerzésvezérelt rendészeti gyakorlat előfutáiraivá (URL3). A második világháborút követő számítástechnikai forradalom új távlatokat nyitott: a nagy méretű, gépi feldolgozásra alkalmas adatkészletek révén lehetővé vált a bűnügyi trendek és mintázatok mélyebb, átfogó feltérképezése.

Bár a korai adatgyűjtés célja az objektív tények feltárása volt, az adatok rendszerezése és értelmezése már ekkor sem volt mentes az intézményi szűrőktől és emberi előfeltevésektől. Michel Foucault szerint „*a hatalom valójában alkot; valóságot alkot; tárgy-területeket és igazság-rituálékat hoz létre. Az egyén és a róla nyerhető ismeret ennek az alkotásnak a része*” (Foucault, 1990). Ez a felismerés különösen érvényes a statisztikára: a létrejövő kategóriák nemcsak tükrözik, hanem formálják is a társadalmi valóságot. Perényi (2007) történeti elemzése szerint a bűnözés fogalmát mindig az adott társadalom konstruálja meg. A statisztikák alakulásában döntő szerepet játszik a bűnügyek bejelentésére való hajlandóság is. A konstruálás azonban nemcsak tudományfilozófiai értelemben történik – vagyis abban, hogy az elméleti kategóriák visszahatnak a valóságra és ténylegesen alakítják azt –, hanem tárgyi szinten is: közvetlenül befolyásolják a közpolitikát és a közéleti diskurzust, valamint alapul szolgálnak a társadalomra ható intézkedésekhez.

Ennek ellenére sokáig nem volt jellemző, hogy a szakemberek reflektáltak volna saját szerepükre az értelmezés alakításában. Míg Unger Jenő már 1925-ben felismerte, hogy a bűnelkövetők elfogultak saját bűnösségük megítélésében (Sidló, 2025), ez a felismerés még nem terjedt ki a szakértői értelmezés objektivitásának vizsgálatára. E történeti kettőség feloldásához Emma Brown és Dale Ballucci tanulmánya is hozzájárul, amely a bűnügyi elemzők szerepét és munkájuk rendőrségi hasznosulását vizsgálva központi kérdésként elemzi, miként épül be az elemzők „specializált tudása” a bűnügyi adatok értelmezésébe, és hogyan hat az objektivitásra.

A problémamegoldó rendészeti modellek fejlődését ma egyre inkább a kvantitatív hatásvizsgálatok és a kvalitatív helyi értelmezések együttesének alkalmazása jellemzi, amint azt Hinkle és munkatársai (2020) szisztematikus áttekintése is megerősíti. Az úgynevezett intelligence-led policing (ILP), vagyis

hírszerzésvezérelt rendészeti modell keretében a bűnügyi elemzők ma már nemcsak statisztikai és kvalitatív eszközöket, hanem előrejelző algoritmusokat is alkalmaznak a rendészeti döntések megalapozásához. Eközben saját tapasztalataikra és helyismeretükre is támaszkodnak (Brown & Ballucci, 2024; Hinkle et al., 2020), így a különböző adatforrások – például helyszíni jelentések, bírósági dokumentumok és közösségi visszajelzések – integrálása során a kutatásuk megállapítása szerint rendszeresen felmerülnek torzítások és adathiányok, amelyek kezelése tudatos szakmai kontrollt igényel. Brown és Ballucci tanulmánya részletesen áttekinti az ILP szakirodalmát, majd kvalitatív interjúk alapján vizsgálja, hogyan épül be a bűnügyi elemzők „specializált tudása” a döntéstámogató információk előállításába, és ez milyen kihívásokat jelent az objektivitásra törekvő rendészeti gyakorlat számára. A tanulmány alapjául Emma Brown 2020-ban, a kanadai Western University-n, Dale Ballucci szociológus irányításával készített MA-szakdolgozata szolgált. A kutatást 2022-ben tették közzé online, majd a *Criminology & Criminal Justice* folyóirat 2024-es első számában újra publikálták, immár nyomtatásban is.

Már a tanulmány első mondata fogalmi bizonytalanságot teremt, amikor a bűnügyi elemzést egyszerre kapcsolja össze a proaktív problémamegoldás és a hírszerzési alapú döntéshozatal fogalmával, s ez a megfogalmazás összemosza a POP- és az ILP-modellek kulcselemeit. Az ILP olyan rendészeti megközelítés, amely a gyűjtött és elemzett információkra építve támogatja a stratégiai döntéshozatalt és a célzott bűnmegelőzést. A POP (problem-oriented policing; problémaközpontú rendészet) pedig olyan modell, amely a problémák mögötti okok feltárására és a helyi körülményekhez igazított, célzott és összetett beavatkozásokra épül. Gyakran interszektoriális együttműködést és a strukturális okokra reagáló megoldásokat igényel.

Módszertani áttekintés

Az alkalmazott interjúmódszer

A tanulmány Kanada egy meg nem nevezett tartományában dolgozó tizenkét bűnügyi adatelemzővel készített, félig strukturált kvalitatív interjúk elemzésén alapul. A mintavétel erőssége, hogy a vizsgált joghatóság összes releváns szakemberét bevonta, és a résztvevők szakmai hátterének heterogenitása (tartományi, szövetségi, önkormányzati alkalmazás, különböző oktatási szintek, előzetes tapasztalatok) gazdag, kontextuális betekintést nyújt a helyi bűnelemzési gyakorlatba. Ugyanakkor ez a kontextuális fókusz korlátozza az eredmények átvihetőségét más joghatóságokra: a 12 fős, teljes helyi populációt lefedő

kvalitatív minta belső érvényességet biztosít a vizsgált tartományra, de nem pótolja a több joghatóságra kiterjedő összehasonlítást, amennyiben általánosabb következtetésekre törekedünk.

A kutatás abból a kérdésből indul ki, hogy az emberi tényezők milyen módon befolyásolják a bűnügyi adatelemzői munka során létrehozott termékeket. E vizsgálati keretben a tanulmány feltárja az elemzők specializált tudásának szerepét, a rendőrségi felhasználás korlátait, valamint az elemzői munka szakmai elfogadottságának és objektivitásának kérdését is.

Az elemzés folyamata

Az interjúkat az egyik szerző készítette és jegyezte le, majd a QSR NVivo szoftver segítségével rendszerezte és tematikusan kódolta az adatokat. A megbeszélések és a szakirodalom áttekintését követően a másik szerző szintén NVivo segítségével azonosította a vizsgálat szempontjából releváns kódokat. A szoftver lehetővé tette a nagy mennyiségű adat strukturált feldolgozását, és támogatást nyújtott a mélyebb elemzéshez (legújabb verziója már interjúleiratok automatikus készítésére is alkalmas). A kutatók induktív és deduktív megközelítést is alkalmaztak, az előbbi túlsúlyával. Az induktív utat az interjúk alkalmazása, míg a deduktív megközelítést az általuk gyűjtött szakirodalom feldolgozása jelenti. Az interjúk tematikus feldolgozása során végül két fő téma rajzolódott ki:

- 1) „*Mit tesznek a bűnügyi elemzők: Specializált tudás: Kutatás, minőség és legitimitáció*” és
- 2) „*A bűnügyi elemzők munkájának fogadtatása és/vagy megítélése*”.

Ezek a tanulmány alfejezeteit alkotják.

Elméleti háttér

A tanulmány szerint a bűnügyi elemzés a rendőrségen belül olyan eszközzé vált, amely lehetővé teszi a korábbi, elsősorban letartóztatásszámokra és válaszüdökre fókuszáló működés elmozdítását egy problémamegoldó rendészeti modell irányába. Az Egyesült Államok több nagyvárosi rendőrkapitányságának sikerült bizonyos területeken – az előrejelzéseket felhasználva – megelőző intézkedésekkel jelentősen csökkenteni a bűnözést (Perry, 2013, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)). Ratcliffe (2011, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)) tanulmánya rámutat, hogy a véletlenszerű gyalogos járőrözésnél a célzott hatékonyabb, különösen az erőszakos bűnözés visszaszorításában.

A bűnügyi elemzői munka kulcsszerepet játszik ebben a folyamatban. Az elemzők feladata, hogy a bűnözési adatokat használható termékekké alakítsák át, így segítve a járőrözés irányítását és a korlátozott rendőrségi erőforrások elosztását.

A bűnügyi elemzők többféle adatforrásra támaszkodnak: a rendőrségi adatbázisok információira, a bíróságoktól és a szociális szolgáltatóktól származó jelentésekre, illetve saját helyismereten alapuló tapasztalataikra és más adatelemzők munkáira. Ezeket az adatokat módszeresen gyűjtik, rendszerezik és elemzik adatbányászat és földrajzi információs rendszerek (GIS) segítségével. Ennek eredményeként bűnözési mintákat és tendenciákat azonosítanak, bűnözési térképeket és hálózati diagramokat készítenek, meghatározzák melyek a bűnözési gócpontok (hot spotok) ahol kiemelkedően magas a bűncselekmények előfordulása a környező területekhez képest, azonosítják a gyakori elkövetőket (akik sok bűncselekményt követtek el), és elkövetői profilokat is létrehozhatnak. Bűnözési tendenciákra vonatkozó információik alapján a rendőrség, erőforrásainak jobb elosztásával, nagyobb hangsúlyt tud fektetni a problémás helyek és személyek ellenőrzésére, ezáltal segítve a megelőző rendészeti célkitűzések elérését.

A tanulmány főbb megállapításai és javaslatai

Az adatelemzői munka szubjektív jellege

Emma Brown és Dale Ballucci kutatásukban az adatelemzők munkáját, valamint a rendőrséggel való kapcsolatukat vizsgálták. Hipotéziseik szerint az adatelemzői munka nem teljesen objektív, egyéni nézőpontok is érvényesülnek benne. Személyes ismereteikre mint specializált tudásra tekintenek. Már az adatok előrejelző szoftverekbe való betáplálásakor megjelenik a szubjektivitás, mivel az adatok „felcímkézése” értelmezésfüggő (Kaufmann et al., 2019 idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)). A rendőrök is saját tapasztalataikra támaszkodnak az elemzői termékek értelmezésekor (Manning, 2001, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)). Emellett az elemzők az információkban lévő hézagokat deduktív képességeik és érvelésük segítségével összekötik (Innes et al., 2005, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)). Így a bűnözési adatok a rendőrségi gyakorlatok termékei lesznek, és a tárgyilagos tevékenység illúziójává válnak (Innes et al., 2005, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)). A bűnözési adatokra hatással van továbbá az a jelenség, hogy a fokozott rendőri jelenlét a bejelentett incidensek magasabb számához vezet, ezáltal egy öngerjesztő körforgás indul be (Kaufmann et al., 2019, idézi [Brown & Ballucci, 2024](#)).

A kutatók szakirodalmi adatok alapján feltételezték, hogy a rendőrségi adatok nem megfelelőek és a járőrök adatai elfogultak, a rendőri vezetők pedig a bűnügyi elemzéseket gyakrabban használják a döntéseik alátámasztására,

minthogy azok alapján hozzák meg azokat (Hulnick, 2006, idézi Brown & Ballucci, 2024). Az adatelemzések további korlátja, hogy csak nagy mennyiségű adat esetén lehet átfogó mintákat kialakítani, így a kisebb számban előforduló bűncselekményfajták és kisebb létszámú települések esetében az elemzéseket nem lehet elvégezni (Kaufmann et al., 2019, idézi Brown & Ballucci, 2024). „Végül pedig a bűnözési minták és tendenciák gyakran csak a bűncselekmények tüneteit azonosítják, és ennek következtében nem képesek a rendőrség számára a bűncselekmények kiváltó okait feltárni.” (Hinkle et al., 2020, idézi Brown & Ballucci, 2024).

A két szociológus a kutatásukat bemutató fejezetekben, az angolszász kvalitatív hagyomány jegyében, bőséges idézetekkel egészíti ki a szöveget, amelyek egyszerre gazdagítják és megkönnyítik a főbb gondolatmenetet. Eredményeik új részletekkel bővítik a korábban ismert tényeket.

A bűnügyi elemzők feladatai és „specializált tudása”

Az elemzett tanulmány *Mit tesznek a bűnügyi elemzők: Specializált tudás: Kutatás, minőség és legitimitás* című fejezetéből megtudjuk, hogy a bűnügyi elemzők összekötőként is működnek a rendőrkapitányság és a közösségi partnerek, például a pártfogó szolgálatok között. „Az elemzők nagymértékben támaszkodnak az adatok képletekbe, módszerekbe és szoftverekbe történő bevitelére, hogy adatvezérelt döntéseket hozzanak. E tudományos eljárások célja, a bűnügyi adatok kialakítása során jelentkező torzítások csökkentése, mivel ezek az adatok irányt szabhatnak a rendészeti gyakorlatnak, például a felügyeleti döntéseknek.”

Visszatérő elem a tanulmányban az elemzők „specializált tudása”, mely a munkában töltött évek során alakul ki. Az elemzők ezt a tudást beépítik a tudományos eljárásokba. Szubjektív elemet fejeznek ki az olyan nyilatkozatok, mint: „Minden reggel átnézem a területem aktáit, és félreteszem azokat, amelyek érdekelnek.” „Megismerem az elkövetőket.”

„Ez a bizalom gyakran a tipikus elemzési eljárások mellőzését eredményezi”, ezáltal gyorsítva a folyamatokat, de az már egy súlyosabb megállapítás a kutatásnak, hogy „az elemzők idővel támaszkodnak a specializált ismereteikre, és azokat előtérbe helyezik, még akkor is, ha azok ellentmondanak a rendelkezésükre álló adatoknak.”

A bűnügyi elemzői termékek rendőrségi megítélése

A tanulmány *A bűnügyi elemzői munka elfogadottsága és/vagy megítélése* című fejezetében rámutat arra, hogy a bűnügyi elemzők munkáját a rendőri

gyakorlatban nem használják fel teljes mértékben, ezért az elemzők erőfeszítéseket tesznek munkájuk elfogadtatására: szakirodalmi forrásokkal és kutatási adatokkal támasztják alá eredményeiket. Az elemzői eredmények felhasználását korlátozhatja az is, hogy a rendőrség vezetése nem biztosítja a szükséges erőforrásokat, illetve hogy az elemzői termékek nem jutnak el a frontvonalban dolgozó rendőrökhöz.

Ezen kívül, ha az elemzők korábban ismert információkat közölnek, arra a rendőrök kevésbé fogékonyak, míg ha új arcok jelennek meg a gyakori elkövetők listáján, vagy ismeretlen elkövetők bukkannak fel, szívesebben foglalkoznak velük. A rendőrök saját terepi tapasztalataikra, is szívesen támaszkodnak, s ezt fölé helyezhetik olyan elemzők termékeinek, akik nem rendelkeznek közvetlen rendőri gyakorlattal.

Problémaként jelentkezik, hogy a rendőrök úgy érezhetik, hogy túlterheltek a feladataikkal, ezért előfordulhat, hogy nem tájékoztatják az elemzőket a műszakjuk konkrét eseményeiről és részleteiről, illetve munkájukra nincs közvetlen hatással az elemző.

A rendőrök és az elemzők közötti információáramlás hiányosságai miatt az adatok elavulttá válhatnak, ami feszültséget okoz a két szereplő között, és ez közvetlenül befolyásolja a hírszerzési termékek minőségét és gyakorlati hasznosulását.

Tehát a bűnügyi elemzői termékek korlátozott gyakorlati hasznosulása mögött szakmai, szervezeti és bizalmi tényezők állnak, amelyekre a tanulmány javaslatok formájában is reflektál.

Javaslatok

A szerzők tanulmányuk végén több javaslatot is megfogalmaznak, melyeket pontokba szedve ismertetek. Ezek egy része további kutatások szükségességére hívja fel a figyelmet, míg mások gyakorlati fejlesztési lehetőségeket vetnek fel:

- 1) Fel kell tárni, hogy mi készíti az elemzőket specializált tudásuk kialakítására és ez hogyan eredményezi az adatvezérelt döntésektől való eltérést. Az eddigi kutatás a rendőrségi adatok hiányosságaira utal.
- 2) Vizsgálni szükséges az elemzők és a rendőrök közötti együttműködést, valamint ennek hatását az adatgyűjtésre és továbbításra, valamint az elemzők objektivitására és szakmai függetlenségére.
- 3) A POP és a bűnelemzés eredményességét helyszíni vizsgálatokkal kell tesztelni, mert a hatékonyság nagymértékben függ a konkrét végrehajtástól és a rendőri szervezet működésétől (Hinkle et al., 2020, idézi Brown & Ballucci, 2024).

- 4) A rendőrök szakmai perspektívájának feltárása szükséges annak megértéséhez, hogy miként értékelik és használják a bűnözéselemzést, milyen mértékben és milyen módon értik meg az elemzés céljait, módszereit és gyakorlati lehetőségeit, valamint mindez hogyan befolyásolja az elemzési eredmények terepi hasznát és elfogadottságát.
- 5) Az analitikai eredmények hasznosíthatóságának érdekében fontos az egy-egy stratégiai irányvonalak és összehangolt célok kialakítása a rendőrségen belül, beleértve a járőrszolgálatot és a vezetői szinteket is.
- 6) A hírszerzésvezérelt rendészet keretében kiemelt figyelmet kell fordítani az adatok torzításainak felismerésére és kezelésére, hogy megbízhatóbb döntéshozatal valósulhasson meg szakpolitikai szinten is.
- 7) Fel kell térképezni, honnan származik az elemzési termékekben használt tudás és adathalmaz, dokumentálni az elemzési folyamatokat és vizsgálni ezek terepi hatását.

Ezek a javaslatok hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a bűnügyi elemzés a rendőri gyakorlat szerves részévé váljon, és valóban támogassa a megalapozott, adatvezérelt döntéshozatalt.

Kritikai reflexió és értékelés

A tanulmány egyik legfontosabb tanulsága, hogy a teljes objektivitás illúzió. Ezzel egyetérthetünk, hiszen az adatok forrása maga az élet, és hogy azokat milyen metodika szerint dolgozzuk fel, már értelmezési keretet is ad. Az adatok emberektől származnak, emberek dolgozzák fel őket, és emberek értelmezik. És bár a szerzők megjegyzik, hogy naiv elgondolás az, hogy teljességgel objektív tudásra lennénk képesek, mégis megpróbálkoznak ez irányban lépéseket tenni.

A szerzők megállapítása – miszerint a bűnözési minták gyakran csak tüneteket azonosítanak – nem alkalmazható közvetlenül a problémamegoldó rendészetre (POP), mivel annak célja éppen az okfeltárás és a tartós megoldások kidolgozása (Hinkle et al., 2020). Ez a félreértés a hiányos konceptualizációból fakad: az ILP és a POP elméleti elkülönítése elmaradt, ami módszertani és értelmezési torzulásokhoz vezethet. De az ellentmondás mégiscsak látszólagos, mert nem zárja ki, hogy a problémamegoldó rendészet keretében végrehajtott, interdiszciplináris, célzott beavatkozások hatékonyak lehetnek, miközben maguk a bűnözési minták és a róluk készült elemzések gyakran csak tüneteket mutatnak. (Ezért a tartós recidíva-megelőzés nem képzelhető el kizárólag rendészeti eszközökkel: szükség van szakpolitikai és szociális beavatkozásokra, valamint a terepi szereplők összehangolt közreműködésére is.)

Az Egyesült Államokban a problémamegoldó és helyalapú beavatkozások keretében alkalmazott rendészeti intézkedések különösen eredményesnek bizonyultak. A szakirodalom átfogó metaanalízise körülbelül 34%-os csökkenést jelez a bűnözés és rendellenesség együttes kategóriájában (Hinkle et al., 2020). Ratcliffe és munkatársai (2011) philadelphiai gyalogos járőrözési kísérlete pedig az erőszakos bűncselekmények mintegy 23%-os javulását jelezte a beavatkozási helyszíneken. A kísérlet intenzív, gócpontokra irányuló gyalogos járőrszolgálatot tesztelt, amely hírszerzési célzást és helyspecifikus taktikákat alkalmazott, de nem valósította meg a teljes és átfogó POP-implementációt és nem fedte le az ILP teljes működését sem. A fenti eredmények arra utalnak, hogy mind a problémamegoldó megközelítések, mind az hírszerzés-inspirált, helyalapú hot spot taktikák képesek erőszakcsökkentésre intenzív, célzott intézkedések esetén, amennyiben a helyi kontextus és a kezdeti bűnözési szint ezt lehetővé teszi.

Az eredményesség oka valószínűleg abban kereshető, hogy az ilyen cselekmények gyakran ösztönös, indulati reakciók, amelyeknél hiányzik az előzetes mérlegelés (URL4) és az elkövetők alacsony önkontrollal rendelkeznek (URL5). Az önkontrollelmélet szerint az alacsony önkontroll és a kínálkozó lehetőség együttes jelenléte magyarázza a bűnözést (Gottfredson & Hirschi, 1990, idézve URL6). Az önkontroll hiánya már gyermekkorban kialakul, és az impulzív, kockázatvállaló viselkedésminták előrejelezhetőbbé teszik az egyén magatartását. Kutatási eredmények és a rendészeti gyakorlat tanúsága szerint az ilyen elkövetők gyakran nem reagálnak a közterületen felszerelt kamerák jelenlétére, mivel cselekedeteik előre nem megtervezettek. A kamerák elsősorban az autófeltörések visszaszorításában bizonyultak hatékonyoknak (URL7), mivel az ilyen bűncselekmények elkövetése gyakran tudatos tervezéssel jár. Bár az ILP- és a POP-modell eltérő megközelítést képviselnek, eszköztárukban lehet átfedés. Mindkettő alkalmazhat például célzott rendőri jelenléte vagy technikai megfigyelést, ilyen a térfelügyelő kamerák használata is. Közös bennük az is, hogy a bűncselekmények lehetőségét szűkítik. Ez részben a lebukás valószínűségének növelésével, részben pedig azzal valósul meg, hogy a rendőr fizikai jelenléte önmagában is akadályt képez a cselekmény végrehajtásában. A visszatartó hatás nem automatikus: eredményessége a beavatkozások célzottságától és a rendőrségi kapacitásoktól függ. Kutatások szerint a lebukás esélyének növelése erősebb visszatartó tényező, mint a büntetések szigorítása (Isztin, 2018). A jogi szabályozás változásai szintén alakítják a rendőri gyakorlatokat: már a 19. század végén, például az 1879-es kihágási törvény nyomán, a rendőr fizikai jelenléte vált a szankcionálás kulcsává (Perényi, 2008). Ez is mutatja, hogy a normák hatékonysága végső soron az ellenőrzésen múlik.

Miközben a szerzők véghez vitték kutatásukat és megírták tanulmányukat, az adatvezérelt technológiák fejlődése új szintre lépett: a digitális elemzőrendszerek és a mesterséges intelligencia (MI) eszközök integrációja új korszakot nyitott a rendészeti gyakorlatban. Bár a mesterséges intelligencia témája már túlmutat a bemutatott tanulmány vizsgálódási körén, mára megkerülhetetlené vált. Az MI elméletileg csökkentheti az emberi elfoglaltságot, ugyanakkor a betanításhoz használt adatok torzításait továbbviheti. Emellett maga az algoritmus tervezése is hatással van az eredményekre. Az MI nem helyettesítheti, hanem kiegészíti az emberi értelmezést, meggyorsíthatja a munkafolyamatokat, de továbbra is kritikai vizsgálat tárgyát kell képeznie.

A bűnügyi elemzés jövője az emberi tényezők tudatos kezelésében, a szakmai és szervezeti bizalom erősítésében, valamint a technológiai és társadalomtudományi megközelítések integrációjában rejlik. A jövőben elengedhetetlen lesz világosan megkülönböztetni a tudást az előítéletektől, és tudatosan kezelni azokat a szubjektív elemeket, amelyek torzíthatják az elemzések következtetéseit. Az elemzők és rendőrök tapasztalati tudása értékes, arra építeni kell, ugyanakkor az előítéleteket vissza kell szorítani. Mindenféle előrejelzés – még ha tudományos alapú is – korlátozott eredményekkel bír (ahogy azt a meteorológia példája is mutatja): a legfejlettebb adatfeldolgozási technikák mellett is mindig marad bizonytalanság. A bűnügyi elemzés jövője nem a teljes objektivitás illúziójában, hanem a tudatos reflexióban, az emberi (és gépi) tényezők kezelésében rejlik.

Felhasznált irodalom

- Brown, E., & Ballucci, D. (2024). Specialized knowledge: Understanding crime analyst's roles and responsibilities and the impact of their work. *Criminology & Criminal Justice*, 24(1), 3–19. <https://doi.org/10.1177/17488958221095980>
- Foucault M. (1990). *Felügyelet és büntetés: A börtön története*. Gondolat Könyvkiadó.
- Hacking, I. (1986). Making up people. In T. C. Heller, M. Sosna, & D. E. Wellbery (Eds.), *Reconstructing individualism: Autonomy, individuality, and the self in Western thought* (pp. 222–236). Stanford University Press.
- Hinkle, J. C., Weisburd, D., Telep, C. W., & Petersen, K. (2020). Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 16(2), e1089. <https://doi.org/10.1002/cl2.1089>
- Isztin P. (2018). Bűnök és büntetések – tanulságok a közgazdaságtani irodalomból. *Közgazdasági Szemle*, 65(3), 287–302. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2018.3.287>

- Lévai M. (1999). A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése a kialakulástól a XX. század nyolcvanas éveinek végéig. In Gönczöl K., Korinek L. & Lévai M. (Szerk.), *Kriminológiai ismeretek – Bűnözés – Bűnözéskontroll* (11) (pp. 9-44). Corvina.
- Perényi R. (2007). A bűnügyi statisztika Magyarországon a „hosszú” XIX. században. *Statisztikai Szemle*, 85(6), 524–541.
- Perényi R. (2008). Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti füzetek = Acta historiae praesidii ordinis*, 15(18), 113–124. <https://doi.org/10.31627/RTF.XV.2008.18N.113-124P>
- Ratcliffe, J. H., Tanicuchi, T., Groff, E. R., et al. (2011). The Philadelphia foot patrol experiment: A randomized controlled trial of police patrol effectiveness in violent crime hotspots: Philadelphia foot patrol experiment. *Criminology*, 49(3), 795–831.
- Sidló M. (2025). A bűnösség megítélésének szubjektív oldala, ahogy azt 1925-ben a későbbi első magyar kriminalisztikai tanszék vezetője, dr. Unger Jenő értelmezte. *Belügyi Szemle*, 73(1), 97–111. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2025.v73.i1.pp97-111>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Bűnügyi statisztika*. <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/017/pc001742.html#1>
- URL2: *Szociológiai jellegű kriminológiai nézetek, magyarázatok, megközelítések képviselői*. https://mersz.hu/hivatkozas/wk54_93_p3#wk54_93_p3
- URL3: „Records of the Federal Bureau of Investigation [FBI]” <https://www.archives.gov/research/guide-fed-records/groups/065.html>.
- URL4: *túlzsúfoltak a börtönök?* <https://szaccikkadatbazis.hu/doc/6023243>
- URL5: *A gyermek- és fiatalkori bűnözés szociológiai, kriminológiai vonatkozásai [Prezentáció]*. https://www.ijsz.hu/UserFiles/10_dr_sarik_eszter_a_gyermek-es_fiatalkoru_bunozes_szociologiai_kriminologiai_vonakozasai.pdf
- URL6: *General Theory of Crime*. <https://soztheo.com/theories-of-crime/control-theories/general-theory-of-crime-gottfredson-hirschi>
- URL7: *Assessing the impact of CCTV*. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110218135832/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors292.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Sidló M. (2026). A bűnügyi elemzés emberi tényezői Emma Brown és Dale Ballucci kvalitatív kutatásának tanulságai. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1445–1457. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1445-1457>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Sidló Mariann.

Az iskolai bántalmazás és az online térben történő zaklatás aktualitásai

Recenzió Kulcsár Gabriella: *Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* című könyvéről

Current issues of school bullying and cyberbullying

Review Gabriella Kulcsár: *Bullying and cyberbullying – how to prevent and treat peer bullying at school and online?*

Czukor Ákos Gellért

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Magyar Tudományos Ismeret Könyvtár

„Az emberség nem abban mutatkozik meg, hogyan bánunk az erősekkel, hanem abban, hogyan bánunk a gyengékkel.”

Popper Péter

Absztrakt

Cél: A recenzió szerzője célként tűzte ki, hogy bemutasson egy olyan könyvet, ami az iskolai kortársbántalmazás és az online zaklatás témáját bontja ki. A monográfia szerzője szisztematikusan felépítve veszi végig a bullying és a cyberbullying jelenségét, kialakulását jellegzetes vonásait és kezelési lehetőségeit.

Módszertan: Az ismertetett mű szerzője a szakemberek számára jól értendő szakkifejezések mellett számos gyakorlati példával szemlélteti e témakör aktualitását, felkeltve mindeközben a laikus olvasók érdeklődését is.

Megállapítások: Az elméleti és a gyakorlati aspektusú megközelítések révén komplex képet kapunk e problémaköréről. Olyan megelőzési és kezelési stratégiákat boncolgat a szerző, amelyek alkalmazása által hatékony eredményeket érhetünk el az iskolai kortársbántalmazás visszaszorítása terén.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 12. 04. Átdolgozás: 2026. 01. 10.
Elfogadás: 2026. 02. 01.

Érték: Egy kifejezetten átlátható, jól strukturált műről van szó, amely a téma minden aspektusára kiterjed, és a jövőben e témában megszületendő tanulmányok esetében hasznos forrás lehet.

Kulcsszavak: kezelés, megelőzés, aktív szerepvállalás, gyakorlatorientált megközelítés

Abstract

Aim: The author of the review has set himself the goal of presenting a book that explores the topic of peer bullying and online bullying at school. The author of the monograph systematically goes through the phenomenon of *bullying* and *cyberbullying*, its development, characteristic features and treatment options.

Methodology: In addition to technical terms that are easy for professionals to understand, the author illustrates the topicality of this topic with a number of practical examples, while also arousing the interest of lay readers.

Findings: Through theoretical and practical approaches, we get a complex picture of this problem. The author dissects prevention and treatment strategies that can be used to achieve effective results in the reduction of peer bullying at school.

Value: It is a very transparent, well-structured work that covers all aspects of the topic and can be a useful resource for future studies on this topic.

Keywords: treatment, prevention, active engagement, practice-oriented approach

Az iskolai bántalmazás jelensége egyre nagyobb mértékben áthatja mindennapi életünket. A média világába tekintve, valamint gyakran személyes tapasztalatok révén is számtalanszor halljuk és érzékeljük, hogy a gyermekeket lelki és fizikai értelemben is zaklatják, bántalmazzák a kortársaik. Dr. Kulcsár Gabriella *Bullying és cyberbullying. Hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* című könyvében (Kulcsár, 2024) átfogó képet tár az olvasók elé az iskolai, illetve az online térben megvalósuló zaklatás jellegzetességeiről és megjelenési formáiról. A szerző korábbi műveiben is – többek között az *Iskolai átokfutások* (2016) című kötetében – foglalkozott az iskolai bántalmazás kérdéskörével, azon belül kifejezetten az erőszak súlyosabb eseteivel. Kulcsár Gabriella jelen könyvében arra vállalkozott, hogy hétköznapi példákon és valós eseteken keresztül érzékennyé tegye az olvasókat e téma jelentősége iránt. Az alábbiakban fejezetekre bontva kerül bemutatásra a mű, így a lényegi gondolatai és fő üzenete is érthetőbbé válik a befogadók számára.

Már az *Előszó* is felhívja figyelmet arra, hogy az iskolai kortárs bántalmazás kapcsán eddig nem született olyan monográfia, amely ennyire komplexen és szemléletesen foglalkozna a témával, mint Kulcsár Gabriella könyve. A mű közzérthetőségét tovább erősíti, hogy a száraz, jogi és lexikális kifejezések helyett gyakorlatorientált megközelítést alkalmaz a szerző, amelyet megtörtént esetekkel gazdagít. Ez alapvető garanciát jelent arra, hogy a társadalom szélesebb rétegeit is érzékennyé tegye e rendkívül aktuális problémakör iránt.

A *Bevezető*ben röviden bemutatásra kerülnek a könyv megírásának okai és alapvető célkitűzései. Legfőbb küldetése, hogy valós iskolai szituációkon keresztül segítséget nyújtson másoknak, akik személyesen is átélték a kortársbántalmazás nehézségeit, fájdalmait. Azt mondhatjuk, hogy a monográfia legfőbb célja a tanácsadás és a segítségnyújtás. Kulcsár Gabriella művét nemcsak kutatóknak és szakembereknek ajánlja, hanem mindazok számára is, akik érdeklődést mutatnak a téma iránt.

A könyv öt nagyobb fejezetre bontva tárgyalja az iskolai és az online bántalmazás világát. A fejezetek jól elkülönültek egymástól, logikusan felépítettek, ugyanakkor szisztematikusan kapcsolódnak egymáshoz. Ennek köszönhetően a mű összességében rendszerszintű szemléletmódot tár az olvasók elé.

A mű első fejezetében a szerző a bullying történeti távlatát, valamint kutatásának fejlődését ismerteti. Elsőként a bullying kifejezését vizsgálja etimológiai és terminológiai szempontból. A fejezet történeti sokszínűségét bizonyítja, hogy olyan, korábbi időkre visszanyúló forrásokra támaszkodik, amelyekben már megjelentek a jelenséghez hasonló kifejezések. Kulcsár Gabriella nemzetközi és hazai kutatásokat egyaránt bemutat, amelyek terminológiájukban már utalnak az iskolai bántalmazás jelenségére. A terminológiai kitekintést követően a szerző összegzi a bullying történeti előzményeit. Az elmúlt századok írsaiból és dokumentumaiból számos példát hoz fel, nemzetközi és hazai szinten egyaránt. Önéletrajzokat és szépirodalmi alkotásokat is említ, amelyekben a kortársbántalmazás megelőzése már egyfajta küldetesként jelenik meg. A mű logikus felépítését erősíti, hogy a szerző külön tárgyalja a hazai és a nemzetközi fejlődéstörténetet. Így egy átfogó, szemléletes történeti áttekintést nyújt, amely kronologikus rendben vezeti el az olvasót a napjainkig elért kutatási eredményekhez és álláspontokhoz. Az első fejezet külön erőssége, hogy a részletes történeti áttekintést egy rövid összegzés követi. Ez világosan rámutat arra, hogy az iskolai zaklatás jelensége nem tűnt el. Ugyanakkor olyan előrelépések történtek, amelyek arra ösztönözhetik a társadalom egészét, hogy ne veszítsük el a reményt, és aktívan részt vegyünk a bullying megelőzésében és kezelésében.

A könyv második fejezetében a szerző a bullying és a cyberbullying fogalmi meghatározásait mutatja be. Ez a rész jelentős segítséget nyújt az olvasóknak

abban, hogy a jelenség fogalmi rendszerét átláthatóan megértsék. Egyértelműen kijelenthető, hogy az alapfogalmak elsajátítása nélkül a gyakorlati példák értelmezése, valamint a hatékony kezelési mechanizmusok kidolgozása és alkalmazása rendkívül nehéz lenne. Az időrendi sorrendet követő, táblázatos szemléltetés tovább növeli a közérthetőséget, és hozzájárul az olvasói érdeklődés fenntartásához. A fejezet további részében a szerző külföldi és hazai kutatók fogalom meghatározásait ismerteti, gyakran kiemelve az egyes definíciók kulcselemeit és azok jelentőségét. A részletes, átfogó definíciós körkép elengedhetetlen feltétele, hogy az egyes álláspontok közötti hasonlóságok és különbségek is részletezésre kerülnek, aminek a szerző teljes egészében eleget tett. Az elméleti háttér részletes bemutatását követően a fejezet összegzést ad a bullying és a cyberbullying nemzetközi, illetve hazai gyakorlati előfordulásáról is. A szerző hivatkozik az UNESCO 2019-es jelentésére, valamint az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet kutatásaira, ismertetve azok százalékos eredményeit. Ez a rész is jól szemlélteti, hogy Kulcsár Gabriella az elméleti alapok mellett kiemelt figyelmet fordít a gyakorlati kutatásokra és azok eredményeinek bemutatására. A második fejezet szerves részét képezi a bullying jelenségének tipizálása és csoportosítása. Ez az alfejezet tovább erősíti a szerző rendszerszintű szemléletmódját, valamint a mű szisztematikus és egységes felépítését. A kategorizálásokat logikus rendben végzi el, többféle csoportosítási szempontot ismeretve. A különböző típusokat és kategóriákat gyakorlati példákkal szemlélteti, ami tovább növeli a fejezet érthetőségét. A gyakorlati megközelítést erősíti az is, hogy a szerző a típusok megnevezésén és leírásán túl tudósokra, kutatókra, valamint munkásságukhoz kapcsolódó kutatási eredményekre is hivatkozik. Ez a megoldás nemcsak az olvasók érdeklődését tartja fenn, hanem a téma aktualitását is hangsúlyozza. A fejezet végén Kulcsár Gabriella bemutatja az iskolai és az online térben előforduló zaklatás lehetséges következményeit. Ezek a kisebb súlyú hatásoktól – például a tanulmányi eredmények romlásától – egészen a legsúlyosabb, akár végzetes következményekig terjednek, mint a bűncselekmények vagy az öngyilkosság.

Kulcsár Gabriella könyvének harmadik fejezete *A bullying társas dinamikája és időbeli folyamata* címet viseli. A fejezet gyakorlati megalapozottságát erősíti, hogy egy személyes történet bemutatásával kezdődik. Az ilyen, valós helyzeteken alapuló példák arra ösztönzik az olvasókat, hogy ne csupán passzív befogadói legyenek a problémának. Felkeltik az érdeklődést a megelőzés iránt, és elősegítik a hatékony kezelési módok iránti nyitottságot, miközben másokat is érzékenyebbé tesznek az iskolai zaklatás kérdésével kapcsolatban. Ebben a fejezetben a szerző ismerteti a bullying szocioökológiai modelljét, amely Bronfenbrenner nevéhez és munkásságához köthető. A különböző szinteket egymástól

elkülönítve, mégis rendszerezett módon mutatja be, részletezve azok lényegi elemeit, sajátosságait és egymáshoz való viszonyát. A harmadik fejezet egyik legátfogóbb része a bullying kör szereplőinek bemutatása. Egy laikus olvasó számára elsőre meglepő lehet az érintettek részletes felsorolása. Ugyanakkor ez jól érzékelteti, hogy az iskolai zaklatás mára összetett társadalmi jelenség-gé vált. Nem csupán két fél közötti interakcióról van szó, hanem egy dinamikus csoportfolyamatról, amelyben számos szereplő érintett. A szereplői kör bemutatásakor elsőként az elkövetői és az áldozati kör megemlézése szükséges. Kettejük között zajlik a bántalmazás és az erőszak folyamata. Számos esetben azonban más személyek jelenléte és közreműködése is jelentősen befolyásolhatja a helyzet kimenetelét. Ide tartoznak a zaklatást szemlélő személyek, valamint a védelmezői kör tagjai. A szerző ebben a fejezetben kellő alapossággal és részletességgel mutatja be a bántalmazók, az áldozatok, a szemlélők és a védelmezők típusait és csoportjait. A kategorizálás alapja legtöbbször az, hogy az adott személy a folyamatban aktívan vagy passzívan vesz részt. Az elméleti kategóriák és típusok ismertetését követően Kulcsár Gabriella ismét gyakorlati megközelítést alkalmaz. Egy iskolás lány, Réka történetét hozza fel példaként, amely egy összetett, valós zaklatási szituációt mutat be. Ebben a történetben valamennyi olyan szereplőtípus megjelenik, amelyeket a szerző korábban elméleti szinten már részletezett. A fejezet utolsó részében a bullying időbeli folyamata és az áldozattá válás lépcsői kerülnek bemutatásra. A szerző szisztematikus és jól követhető módon vázolja fel a bántalmazás egyes fokozatait és szakaszait. Ez a megközelítés különösen hasznos, mivel az olvasók – akik közül sokan már érintettek lehettek valamely bullying helyzetben – könnyebben felismerhetik a zaklatás korai jeleit. Emellett elősegíti a probléma időben történő kezelését, ezáltal csökkentve a súlyos, esetenként visszafordíthatatlan következmények kialakulásának esélyét. A harmadik fejezet végén a szerző ismét egy valós történeten keresztül foglalja össze a bullying lehetséges fokozatait és az áldozattá válás folyamatát.

Kulcsár Gabriella könyvének egyik legmarkánsabb és leginkább cselekvésre ösztönző része a negyedik fejezet. Az itt bemutatott megelőzési, felismerési és kezelési feladatok megértéséhez és hatékony alkalmazásához elengedhetetlen az első három fejezet ismeretanyaga. Ezek alapozzák meg azt a tudatosságot és megfontoltságot, amely lehetővé teszi, hogy az egyes szereplők aktívan részt vállaljanak az iskolai és az online kortársbántalmazás csökkentésében. A szerző jól elkülönítve, ugyanakkor az összefüggéseket szem előtt tartva mutatja be az iskolai erőszak és az online bántalmazás kialakulásának testi és lelki jeleit. Külön kitér arra is, hogy a jelek felismerését milyen körülmények nehezíthetik az egyes szereplők esetében. A fejezet egyik központi eleme a megelőzés és

a kezelés hármass pillérének hangsúlyozása, amely a rendszert, a módszert és a szemléletet foglalja magában. Kulcsár Gabriella részletesen ismerteti, milyen lenne egy ideális szabályozási rendszer, amely hatékonyan, eredményesen és hosszú távon képes kezelni a bullying és a cyberbullying jelenségét, valamint azok negatív hatásait. A módszerek bemutatásán belül külön figyelmet fordít az eltérő szintekre és az alkalmazható eljárásrendekre. A mű ezen részében is az eddig már jól megszokott logikus csoportosítási elvet követő kategorizálást követhetjük nyomon, gyakran hivatkozva az elméleteket kidolgozó tudósokra, kutatókra. A harmadik alappillért képező szemléletet tartja legfontosabbnak a szerző, hiszen erre épülhet a megfelelő rendszer és módszerek gyakorlatban történő alkalmazása. A szerző öt alapelvet sorol fel, amelyek egyaránt értelmezhetők alapvető célkitűzéseként is. Ezek hatékony eszközökként szolgálhatnak a bullying felismerésében és megfelelő kezelésében. A fejezet második felében Kulcsár Gabriella hazai kitekintést nyújt azokról a programokról és lehetőségekről, amelyek elősegíthetik a problémára adott adekvát reakciókat. Példaként említi a Békés Iskolák Programot, a NyugiOvi programot, valamint a Nemzetközi Gyermekekmentő Szolgálat tevékenységét. A szerző hangsúlyozza, hogy ezek az alternatív, prevenciót célzó programok jelenleg még nem terjedtek el kellő mértékben Magyarországon. Ugyanakkor megfelelő jelzőrendszerek kiépítésével és működtetésével, valamint a bullying helyzeteket kezelő rendszerek átfogó szabályozásával eredményesebben beépíthetők lennének a mindennapi gyakorlatba. A negyedik fejezet végén olyan valós történeteket olvashatunk, amelyek egyértelműen bizonyítják, hogy az iskolai és az online kortársbántalmazás megfelelő eszközökkel sikeresen kezelhető, sőt kellő időben megelőzhető. A szerző minden bemutatott kezelési módszerhez egy-egy megtörtént zaklatási helyzetet társít, ami jelentősen megkönnyíti a lényegi elemek megértését a pusztán elméleti, szakkifejezésekkel telített megközelítésekkel szemben.

A könyv ötödik fejezete rövid, ugyanakkor lényegre törő összegzést ad. Ebben a szerző kiemeli a mű legfontosabb gondolatait és következtetéseit. Külön hangsúlyt kap a rendszeresség és az erőfölény fogalma, amelyek világosan elhatárolják a bullying jelenségét az erőszak egyéb formáitól. Kulcsár Gabriella elkülöníti továbbá a bullying és a cyberbullying fogalmát, kiemelve azok központi elemeit és sajátosságait. Zárásként olyan javaslatokat és alternatív lehetőségeket fogalmaz meg, amelyek elengedhetetlen feltételei annak, hogy ezt a gyorsan terjedő, társadalmi szinten is jelentős problémát hosszú távon, hatékonyan és eredményesen lehessen kezelni.

A kötet egyik legfontosabb hozadéka, hogy a tudományos – elsősorban kriminológiai és pszichológiai – megközelítést közérthető formában kapcsolja össze

a gyakorlatorientált javaslatokkal. Ezáltal nemcsak kutatók és szakemberek, hanem pedagógusok, szülők és diákok számára is jól hasznosítható. Mindez különösen értékesé teszi a művet egy olyan korszakban, amikor a bántalmazás formái egyre sokrétűbbé válnak, és gyakran rejtettebb módon jelennek meg. Összességében megállapítható, hogy a könyv úttörő monográfiának tekinthető a vizsgált kutatási területen. Megfogalmazása tudományosan megalapozott, ugyanakkor a számos gyakorlati példa révén laikus olvasók számára is könnyen érthető. Logikusan felépített, szisztematikusan szerkesztett fejezetei végig fenntartják az érdeklődést a téma iránt. Az irodalomjegyzék alapján egyértelműen látható a mű szakirodalmi megalapozottsága, valamint a szerző elmélyült kutatómunkája és elkötelezettsége. A könyv nem marad meg az „érdekeség” szintjén, hanem konkrét javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy mit tehet az iskola, a szülő és a diák a bullying megelőzése és kezelése érdekében. Az esettanulmányok és beszámolók jelentősen hozzájárulnak az érzékenyítéshez és a konkrét fellépés elősegítéséhez. Ez különösen fontos, hiszen a bántalmazás sok esetben éppen azért marad megoldatlan probléma, mert bár felismerjük, nem tudjuk, miként reagáljunk rá. Emiatt a kötet kifejezetten gyakorlatorientáltnak tekinthető. A valós történetek bemutatása révén bármely korosztály számára érthető, függetlenül attól, hogy az olvasó rendelkezik-e jogi vagy pszichológiai végzettséggel. A mű világosan közvetíti lényegi üzenetét, és cselekvésre ösztönöz. A szerző olyan témát választott, amely a 21. században számos aktuális kihívást hordoz magában. Ennek megfelelően a terület kutatása kiemelt jelentőségű, és a jövőben további, eddig kevésbé feltárt irányokba is kiterjedhet. Kulcsár Gabriella munkáját magas szintű szakmai hitelesség jellemzi. Jogászként és pszichológusként széles körű rálátással és gyakorlati tapasztalattal rendelkezik a témában, amely a kötet egészében egyértelműen visszatükröződik. A könyvet átfogó, integrált szemléletmód hatja át. Nem csupán az iskolai bántalmazás kérdéskörével foglalkozik, hanem az online térben megjelenő zaklatás jelenségét is részletesen tárgyalja. Az integráltságot tovább erősíti, hogy a szerző többféle nézőpontból és szerepkörből vizsgálja a bullying és a cyberbullying sajátosságait. A mű egy igényes, alapos és hosszú távú kutatómunka eredménye, amely elméleti és gyakorlati szinten egyaránt tudományos megalapozottsággal bír. Eredményei a jövőben más kutatók számára is fontos hivatkozási alapként szolgálhatnak. A monográfia elkészítése során a szerző kvalitatív és kvantitatív kutatásokat is végzett, ami jelentősen növeli a könyv sokszínűségét és információgazdagságát. A mű tanulmányozása különösen hasznos lehet azok számára, akik már érintettek voltak bántalmazási vagy zaklatási helyzetekben, mivel elősegítheti a jövőbeni megfelelő reakciókat és az ilyen helyzetek elkerülését. A kötet értékes tanácsokat nyújt iskolai szakembereknek, pszichológusoknak,

szülőknek és diákoknak egyaránt. A bullying és a cyberbullying hatékony kezelésében és visszaszorításában ugyanis mindannyian kulcsszerepet játszanak. Ez a könyv nem pusztán tudományos igényű kutatómunka, hanem olyan írás is, amely a társadalom egészét megszólítja. Üzenete egyértelmű: váljunk érzékenyebbé az iskolai kortárserőszak és az online bántalmazás problémája iránt, és tegyünk meg mindent annak érdekében, hogy saját lehetőségeinkhez mérten hozzájáruljunk a jelenség hosszú távú, hatékony megelőzéséhez és kezeléséhez.

Ahogy a *Példabeszédek* könyvében is olvashatjuk:
„*Ne tartsd vissza a jót azoktól, akiknek jár, ha módodban van megtenni.*”

Felhasznált irodalom

- Kulcsár G. (2016). *Iskolai ámokfutások*. Virágmandula Kft. https://real.mtak.hu/34441/1/kulcsar_gabriella_iskolai_amokfutások_ISBN_978_615_5497_66_7_pdf_u.pdf
- Kulcsár G. (2024). *Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* Novissima Kiadó. <https://novissima.hu/monografiak>
- Szent Biblia (2003). Szent István Társulat fordítása. Szent István Társulat.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Czukur Á. G. (2026). Az iskolai bántalmazás és az online térben történő zaklatás aktualitásai. Recenzió Kulcsár Gabriella: *Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* című könyvéről. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1457–1465. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1459-1467>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Czukor Ákos Gellért.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (nyomtatott ISSN 2062-9494 és online ISSN 2677-1632) havonta megjelenő, lektorált, magyarországi és nemzetközi jogtudománnyal, közigazgatással, államtudományokkal, kriminológiával, valamint biztonsági és rendészeti tudományos kutatásokkal foglalkozó tudományos folyóirat.

A Belügyi Szemle a <https://belugyiszemlejournal.org/> folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

Részletes szerzői útmutató az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/authorsguide>

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA) kiadványban megjelent cikkek nem tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli.

Az etikai nyilatkozat, valamint a közzétételi visszaélésekre vonatkozó nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/statementonethics>

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A nyílt hozzáférésről szóló nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/informationonopenaccess>

Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
Email: szerkesztoseg@belugyiszemlejournal.org
Web: <https://belugyiszemlejournal.org/>

A borítókép vektoros tervezési sablonja a Shutterstock.com licence alapján került felhasználásra.

A FOLYÓIRAT INDEXELÉSE

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (nyomtatott ISSN 2062-9494 és online ISSN 2677-1632) havonta megjelenő, lektorált, magyarországi és nemzetközi jogtudománnyal, közigazgatással, államtudományokkal, kriminológiával, valamint biztonsági és rendészeti tudományos kutatásokkal foglalkozó tudományos folyóirat, amelynek székhelye Budapest (Magyarország).

Az AJIA egy nyílt hozzáférésű folyóirat, amelyet jelentős tudományos adatbázisokban indexelnek a cikkek felfedezhetőségének és hivatkozásának maximalizálása érdekében. Az AJIA követi a [COPE magatartási kódexében](#) felvázolt publikációs etikával kapcsolatos legjobb gyakorlatokat. A szerkesztők azon dolgoznak, hogy az első benyújtást követően időben meghozzák a döntéseket, valamint az azonnali online közzétételt, ha egy kéziratot megjelentetésre elfogadnak.

A cikkek a megjelenést követően azonnal és ingyenesen hozzáférhetők a nyilvánosság számára. A cikkek végleges változata feltehető egy intézményi adattárba, amennyiben a cikk tartalmaz egy hivatkozást a <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle> oldalon közzétett eredeti cikkre. Minden publikált cikk a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported License alá tartozik.

A folyóiratot indexeli

CONDITIONS OF PUBLICATION

Belügyi Szemle accepts and publishes scientific announcements / publications with outstanding alignment to the control and organisational system of the Ministry of Interior, which first of all focus on law enforcement, public order, public safety, safety policy, self-government affairs, social deviances, and further analyses and evaluates the questions of law enforcement from criminological, criminal sociological, criminal legal and policing aspects.

Belügyi Szemle accepts manuscripts of the authors for editing through applying in the Open Journal Systems.

At the conformation of receipt, the Editorship informs the acceptance and the expected publishing time of the submitted manuscript. The Editorship peer reviews the received manuscripts from a professional and scientific point of view, and reserves the right for stylisation, correction, typographic adjustment of the manuscripts.

The Editorship does not undertake republishing.

Articles published in Belügyi Szemle do not unconditionally reflect the opinion of the Editorship, any responsibility for their contents bear the authors exclusively. The whole of the periodical, including individual articles, is protected by copyright, any use of them outside of copyright law is illegitimate and prosecutable.

Articles licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), are published under the terms of Open Access, whereby articles may be freely used, shared and distributed in any medium and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication and the link to the CC License are cited.

Phone number: +36 (26) 795-922 / 24-626

Email: szerkesztoseg@belugyiszemlejournal.org

Web: <https://belugyiszemlejournal.org/>

The vector design template for the cover image is licensed from Shutterstock.com.

INDEXING THE JOURNAL

Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (Print ISSN 2062-9494 and online ISSN 2677-1632) is a monthly peer-reviewed academic journal on Hungarian and international law, public administration, government, criminology, security and law enforcement research, based in Budapest (Hungary).

AJIA is an open-access journal indexed in major academic databases to maximize article discoverability and citation. AJIA follows best practices on publication ethics outlined in the [COPE Code of Conduct](#). Editors work to ensure timely decisions after initial submission, as well as prompt publication online if a manuscript is accepted for publication.

Upon publication, articles are immediately and freely available to the public. The final version of articles can immediately be posted to an institutional repository as long as the article includes a link back to the original article posted on <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle>. All published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported License.

Indexes the Academic Journal of Internal Affairs

Ára: 530 Ft

